

Horváth Dezső

Hippokratész

Kiköpött közhelyek

© Horváth Dezső, 2008

TARTALOM

Sűrített zászlaink
A leharapós kutya
Jus primae noctis
Hetven év, hetven kép
A funkcionális hat elemi
A brojlerbarack
Nünüke
Rigómezőről szólva
Ignác bácsi macskái
Védegyleti fatuskók
Szilajnagy eszemmel
Messze van odáig
Óra minden ablak
Kedves Miklós!
Kedves Attila!
Ablakmosó
Az a fekete folt...
Ki a hülye?
Tanul a gyerek
Szegevár kincse a kastély
A vásárhelyi vápa
Eladó a világ közepe
Dupla külső
Az ifjúság kulcsa
Purgel-képek
Adassék tisztelet...
Kedves Tibor!
Szálkamentes hullámpapír
Az Isten lába
A Cárno Rétye
A balatoni fogas
Babika
Utánfutó
Dugós bóvli
Esernyők
Bordány
A makai szóda
Lépcsőzetes pékek
Bababátár
Beetetés
Szociográfia, képben elbeszélve
A vasalatlan vasbeton

Forintos logikám
Optimista a vadgalamb
Elment a világ mellettük
Sudár magas...
Ha megdobnak - nagyidáson
Vaskalap
Vaskalap - másodszor
Harcos a villamoson
Tökkel ütni
A szókimondó doktor
Hippokratész
Ide a körtét!
Pünkösti
Bikaistálló
Hullafejadag
Alteregóm
Olcsóbb esztendő
Csak semmi pánik!
„Testvérem” lett Rad Babic
Mássalhangzók, hasonuljatok!
Almaecet
Győzött a gyalogkakukk
A sátánisták pápája
A fajtaidegen gácsér
Himnusz a Himnuszhoz
Rátaláltam Kardos Imrére
Alkoholmentes konyakmeggyet!
Megint kamion
Csanádpalotáról jöttem
Bartók-fohász
Ördögszekerek
A tisztességről, himnikusan
Mennyi???

Suvad a tamagocsi
A hetedik szakasz
Egy szuszra
Figura Flóri
Dánia se eladó?
Panelhangya pedig van
Lujza, sállal
Majdnem Salamon
Formatervezett vezérürü

Tervezzünk projektet
A kapanyél és a vádalku
Milyen világ az ilyen világ?
A sor elején
Három élet
Az ígéreték földjén
Mint a kínaiak
Optikai csalódás
Gumikerekű hamvasztás
Négy kerék, két kerék
Tökpásztör, cukkinivel
Ami elérhető
Elit öklök
Csináljunk szélkavarót
Beütött a hitvesi botrány
Égimeszelők, sorakozó!
Választás, anno dacumal
Birkászati tüsszentés
Gyuluci és Janó, meg a természetgyógyász
Itt a pókos!
Kérelem pitirendőrségért!
Biogazda lettem
A mundial-ciklon
Kertünkben kitiltva
Füst nélkül
A mosogató hangyák
Ha ég a búza...
U2-vel San Franciscóba
Lóról egy szót se!
Bocsánat, két keréken
Nyelvekre, magyar!
Bözszi néni telefonál
A komor bölény
Megy a gyűrű vándorútra...
Pintes olaj
Az amerikai kutyavilág
Ki a bolond mostanában?
Kegyeletsértő lettem
Sminkelt plakátok
Pálcás kerítés
A kutyavilág másik oldala
A tőke megadta magát

Gólberúgók világgálája
Saját sírásó
Meteorit-meteorológia
Átsötétítés
Maga alá
Lefelé emeletes
Jaj, a kulcsom!
Bolond Józsi
A híd a határ
Testvér a testvért
Sámlit neki!
Vízzel hajtott szép világ
Azt gondolom, hogy...
Lapátra, magyar!
Inkubátort a Yardra!
Agyoncsócsált híreink
A pulyka disznósítása
A haditudósító esete
A sorompók kitolása
A vasaló elindult
Füüdőváros lehetnének
Hotel Gyönyöröva
Austerlitz, másodszor
A pohár mellől
Zöldbeka ha lennék
Szobrot a tanítóknak
Csasztuskát keresek
A legnagyobb stressz
Ajándékba talpmasszázs
A sarkadi mese
A sors forgatagja
A söprögető bicikli
Vízvisszapótlás
Fél doboz cigaretta
Csalfa sugár
Kopolya, bekerítve
Mestersége: reklámszínész
Már Egyiptomban is
Pótszámolás, fűtésügyben
A keresztezett szúnyog
Valami van...

Szabadon választottunk diktátort magunknak

Bundus

Sűrített zászlaink

Ha a zászlórudat sűrítettem volna a címbe, gondolhatnák, meghibbantam. Kemény fából van az, sűríteni nemcsak fölösleges, de lehetetlen is. Pedig ha a sűrített marxizmus nevezet talált a gumibotra ötvenhatban, feketére kenetve vele a delikvensék ülepét, heréjét, talpát és veséjét, akkor a fegyverként használt zászlórúd is lehet ideológiai sűrítmény.

Honfiúi keblemet még csak az utcakölök buzgalmai dagasztották, amikor nemzetiszínű zászlónk áhítata belém költözött már. Igaz, atlaszunk mintáiból azt is meg kellett tudnom, több nemzet fiai is hódolhatnak előtte a nagyvilágban, és ezt közönséges elorzásnak fogtam föl. Talán Svájcban jártunk sok évtizeddel később, amikor az egyik kirakatban gyönyörű görögdinnyét láttam, piros-fehér-zölddel átkötve. Szent Isten! Hevesből hozták, vagy Medgyes-egyházáról? Dagadt tőle a mellem. Hatalmas szentségtörés lett belőle: olasz volt a szerencsétlen. Zöld-fehér-piros.

Annak is van már majdnem fél évszázada, amikor a klubmozgalom bontogatta szárnyait népművelésünk örve alatt. Az egyik falunkban hirtelenjött vehemenciával az egyik ifjú nemzeti zászlónkat terítette szíve hölgye alá, hogy közös vágyaikat rajta elégítsék ki. Ha gyerekáldás követte volna, meglehet, Árpád-sávossal flangálna mostanában. Ennél nagyobb szentségtörést se tudtam volna elképzelni.

Pedig lett az is. Egyik pártunk nagyot buk fencezett fele zászlónnyel verte ki székházukból ugyanannak a pártnak a másik felét. Párton belüli ellentét volt a javából. Ekkor jutott eszembe a sűrített marxizmus változata. Akkor is, ha Tilalmas Nagy István fából való villámhárítója adta a kottát hozzá. Tudják, a Szél ángyó ura volt, Móra elbeszélésében. Szegény helyen ez is megteszi. A földviasszaosztás karóit is nemzetiszínűre füstötték akkoriban, és a leverő kalapács nyelét is. Amit vernek, amivel vernek, az is magyar legyen! A leverés is az lett. Vereségből is repeta.

Kellett a nekifutás, hogy a zászlók mostani erdejében legalább gyalogösvényt vághassunk. Teljesen egyéni értelmezés lesz ez is, jól nézzen körül, aki velem mer jönni. A mi zászlónkat leginkább az különbözteti meg az összes piros-fehér-zöldtől, hogy kizárólag a mi himnuszunk kapcsolódik hozzá. Imádságként lengedezik a dallama, amiként a szél lengeti odafönn a zászlónkat. De imádságos lelkület illik a zászló rúdjaához is. És a toldalékához, a megfogó emberhez leginkább.

Tudós elmék is elrágódnak azon, van-e létjogosultsága az Árpád-sávossal. Hóbortosok azt is ajánlották, kört kéne kikanyarítani azon is, ahogy ötvenhat jelképe lett az akkori címer kivágása a háromszínűből. Agyrém, uraim, agyrém! A forradalmat nem csak exportálni nem lehet, de ismételni se. Ha akármilyen hígvelejű handabandázó félnótások futkároznak vele, engem biztosan nem az Árpád-házra emlékeztetnek, és nem is a Szentkoronára.

A legtöbb zászló közönséges textil csupán. A nyele se szent. Füstetlen nemzeti lelkület kell hozzá, és szépen szóló himnuszunk, hogy gyökerei megkapaszkodhassanak, és fohászaink vele szálljanak.

Egyik-másik fölvonuláson annyit lengetnek a szelek, a napot is elhomályosítják. Önmagában ez is kevés. Vagy túl sok inkább az ürességből? Kitzúzhatnak egyetlen horgászbokra Árpád-sávost is mellé, és lengethetik teljes mellszélességgel, álnok szerepjátszás csak az én szememben. Fél téglával döngeti a mellét, aki ezt teszi. Ordítani akarja bele a vak világba, hogy nála magyarabb ember nem is létezik.

A nemzeti farkasüvöltést föltalálni, uraim, zászlórudak toldalékaként, álmagyaros történelmi tévedés. Igaz, abban is verhetetlenek vagyunk.

A leharapós kutya

Testes kutyakötetre biztosan futná emberségemből. Erősen elfogult vagyok mellettük. Régtől fogva mondogatom, az ember el tudja takarni legpokolibb hitványságát is, a kutya erre képtelen. Messziről meglátszik szándéka.

Biztosan benne lenne, ha lenni akarna ilyen kötet, a zsombói, egészen pontosan átokházi két farkaskutya is. Bronzpulyka ügyben csatangoltam a tanyák között, tisztos kísérettel. Már a tanyabejáró végén vissza akartak fogni társaim, közelebb egy lépéssel se menjek, mert át tudják azok ugrani a kerítést is, és darabokra tépnek. Fogadást ajánlottam, be is megyek az udvarba, és ki is jönök. Egészséges észjárással azt felelték, biztos bukásra nem fogadnak. Benn az udvarban alig tudtam szabadulni tőlük. Végre jött valaki! Majdnem agyonszerettek.

Legjobb barátaim tehát a kutyák között vannak. Annak is helyet kellene azonban szorítanom benne, hogy engem is ért már baleset. Sándor Zoliék földszintes kis kutyusa 1960-ban végigszakította a pantallómat. Tanítványom volt a Zoli, népszámlálás idején jártam náluk. Rám haragudott-e meg a tanya pásztora, vagy a népszámlálást helytelenítette, nem tudom, de vado-natúj nadrágom látta kárát. Se szó, se beszéd, egyetlen vakkantás el nem hangzott. Megvárta a búcsúzkodás ceremóniáját, de nem vettem észre, mit forgat a fejében. Tűt, cérnát hozott Zoli nővére, össze is öltötte.

Elrémülök azonban, ha hírért hallom, itt meg itt micsoda véredek garázdálkodnak. Ha igaz a tétel, miszerint farkasfajzataból szelídült házörzőnk, akkor el kell ismernem a szelídítés kudarcát is. Szeretem hangoztatni azt is, leginkább gazdájához hasonlít lelkületileg az ilyen. Ha olyan embertől kapja napi betevő falatját, akit - bocsánat a durvaságért - vasvillával hánytak el az anyja alól, valami átragad rá is. Elismerem ugyanakkor, hogyne ismerném el, annyi lator környékezi házainkat, legmegbízhatóbb vigyázónk is a kutya. Kinyílik azonban a bicska a zsebemben, ha ártatlan ember esik áldozatául a passzióból nevelt állatnak.

Olvastam az újságban, a minap is kilépett a magam-korú ember a kapun, két lábbal természetesen, és vissza már nem térhetett ugyanavval a kettővel. Éppen jött a fenevad, és ugyanúgy se szó, se beszéd, szétmarcangolta a bokáját. Agyonszabályozott korunkban ne lenne olyan rendelet, amelyik az ősi vértől megszabadulni nem tudók tartását tiltja? Kutyaviadatokra is szaglászoknak rendfőntartó szerveink, legalább a paragrafus végének ide is el kellene kanyarodnia.

Fölhívtam régi állatorvos ismerősömet. Arra gondoltam, szakmájába vág minden évben az ebek oltása, és ránézésre is föl kell ismernie, ha valamelyik a sunyi dögök fajzatából való. Olyan az, mint emberben a besúgó. Darwin apánk fajtabéli édestestvérenek sorolta volna be, ha tudott volna már róla. Meglapul, és beleharap. Belőlük is kitalálna egy kötet. Rá is kapcsolt az állatok doktora: ha kutya, akkor be kell oltani! Ki kell várni a megfigyelési időt, mondta tovább, és ha a legkisebb gyanú támad is, akkor lehet lépni esetleges kártérítés ügyében. Okos beszéd ez is, de nem ezt kerestem.

Tovább kellett mennem. Örömmel jelentem, minden valamire való magisztrátus rendelkezett már, nem tartható ilyen állati veszedelem. Emberi szabadságjogom nem mehet mások kárára! Ahogy nagykéssel se szaladgálhat senki az utcán, és csőre töltött pisztollyal se. Nem tudom, hogyan fogalmaznak a rendeletek, magam hatósági állatorvosi mellékletnek tartanám a leharapó állatok kisorolását mindennapi veszedelmeink listájából.

Jus primae noctis

Közönséges bakatempó.

Előbb a békésebbel kezdem. A legnagyobb eső, a vihar, a fürgeteg és az özönvíz is az első csöppel kezdődik. A jégverés is az első borsókával indul, és megesik, hogy lapátolni lehet a végén. Sírás és jajveszékélés járhat mindegyikkel, de tény, hogy van első is. És természetesen utolsó is, de azt még inkább nem figyeljük.

És a hadi? Most nem a tűzhengerre gondolok, nem is a tűzharangra, sztalinorgonák csapására, a haditudományok rémségeire, csak a legközönségesebb bakatempóra. Akiben netán valószínűs történet emlékéit idézném föl, attól bocsánatot kérek. Igyekszem szalonképes maradni, bár sava-borsa vész el, ha finomkodok. Jött a győztes sereg, diadalittasan, szeszes beöntések után, és meglátott egy ártatlan leánkát, vagy mellyes-faros menyecskét. Akkor is föltámadt kikoplalt férfiúi indulata, ha vénasszonyosra agyonkormozva látta őzike-arcát, és nem volt kecmec, leteperzte. Vérben fürödhett a deflorált leánka, rajkötélékben ment akkor is végig rajta az egész szakasz. Vagy a fél hadsereg. Szigorúan vett parancsnoklási rendben. Az első éjszaka középkori joga ismétlődött.

Merjem ezek után közönséges bakatempónak mondani a szűzi tisztaságú falak fűjőkkel való összerondítását? Veszem inkább a példát az esőkről és a jégverésekről, de lányaink és asszonyaink megbecstelenítését is mellé gondolom. (A hágai bíróság legfrissebb pöreiben is szerepelnek ilyen büntettek, és bizonyára a közel-keleti vagy távolabbi háborúk robbantásaiból és tűzharcaiból is kihallatszanak a keserves hangok.) Maradjunk tehát az újkori idők békés barbárságánál, a falfűjőknél, akik nemcsak házakat rondítanak össze iszonytató mocskokkal, de mindent, ahol tenyérnyi szabad hely van.

Írogattam már, seregnyi fölfegyverzett fűjő akarta megtámadni az éjszaka leple alatt a rendőrség épületét. Hátizsákban a menázi, dobozok sokasága. A bentiek nem is tudtak róluk, bár szervezettség kellett az előkészületekhez is. Kintről telefonáltak be az ügyeletre, akkor kapták össze magukat, és szépen belülről emelték valamennyit. Föltételezem, itt is rangsor szerint tüzeltek volna. Az első éjszaka joga!

Üde foltként évekig kirítt a sanyarú sorból az egyik sugárúti ház szépen füstölt fala. Előtte is, utána is összemocskolták a többi, érthetetlen és megfeythetetlen ákombákomokkal, de azt az egyet elkerülte a veszedelem. Mire gondolhattam volna másra, ha nem arra, ott laknak a fűjők. Mindegyiket lehet, de saját otthonukra nem emelhetnek kezét. Aztán jött az első pötty - az első csöpp eső, vagy az első baka a „leggyihosabbak” közül -, és oda tette névjegyét. Nem tudta, kié lenne, bős elvakultságában csak a tisztaságát látta. Föl is bősítette. Zörgött a nagy eső utána, a vihar, a fürgeteg, a jégverés, özönvíz, az egész szakasz, és nem maradt tenyérnyi fölt se megszeplősítés nélkül.

Majdnem szemben vele, a másik oldalon elhatározták, hogy a város talán legrégebbi iskolája nem hirdetheti a barbárságot. Kinyújtott kézmagasságig hófehérre meszelték be a fal alját. Eltakarták a régi mocskot. Nagy az iskola, körben-körben, sok mész kellett hozzá. És sok pénz is, tudja, akinek fogalma van róla. Iskoláink úgy legatyásodtak mostanában, azért szűnnek meg egymás után sorban, mert fogy bár a gyerek, de a pénzünknek hamarabb magva szakad. Tanévkezdetkor történt az elszánt mentőakció, és kibírták a fűjők egészen januárig. Naponta eljárók előtte, látom egyszer, ott az első pötty. Ki vannak biztosítva már bevethető gránátként a fűjős dobozok, ravaszon az ujjak, sztalinorgona betöltve, tenyérnyi hely nem marad megszeplősítetlenségében.

Édes Ecsém, akkorát csapnék tíz kicsi körmödre, amekkora csak tőlem telik!

Megadatott, hogy új villamosokon járhatunk. Csörgő, nyikorgó-nyekergő őslények helyett jöttek az elegánsabbak, a frissebbek. Állva utazni is gyönyörűség bennük. Belső és külső tisztaságuk is fölér egy lélekmelegítéssel. Mit ád Isten, egyszer aztán látok a hátsó szék támláján egy agyonficamított, kajla szignót. Csöndes csöpp a nagy eső, a vihar, a fürgeteg, a jégverés és özönvíz előtt. Az első baka az ármádiából. Másnap ugyanannak a kocsinak minden hátsó ülésén ott a mocsok.

Esedeztem már a nulla-toleranciáról. Egészen kezdetleges grafológiai ismeretekkel is föl lehet ismerni, melyik förmedvény származik ugyanattól a kéztől. A mostani fényképezős technikával, amikor már nemcsak a kapanyél sült el, ha az Isten akarja, de a maroktelefon is, akár katalógusba is lehetne szedni őket. Azt ajánlottam, kapjanak el közülük egyet vagy kettőt, adjanak a kezükbe vödröt és kaparót, és csutakoltassák velük végig a várost. Reggeltől estelig, megállás nélkül. Ha egy hétig tart, ha hónapokig, akkor is. Kenyéren és vizen. Hadd lássák társaik is.

Azt mondják az illetékesek, nincsen rá törvény. Hát legyen! Szemét ellen lennie kell.

Hetven év, hetven kép

Furcsa figura vagy te, mindennapi ember. Az is, akibe a teremő Isten ültette bele a lelket - vagy a lelketet -, meg az is, akibe az ördög rondította bele. Állandóan azt vizslatod, milyen gondolat és érzület rakott fészket a másikban. Miről mi jut éppen az eszébe, és miért pont az, és pont akkor? Saját akarathból, vagy testi-lelki kényszer alatt? Most a hatmilliárdot is meghaladtuk a földgolyón - ennyien talán még soha nem voltunk! -, és minden másodpercen mindenki mást gondol. Bele lehet ebbe pistolni.

Van min rágódnunk tehát.

Egy részünk viszont úgy van összerakva, valahogy éppen azt akarja megmutatni, ami legbelül van. Ami nem is látható. Eszeveszett megszállottság kell ehhez is. Az ősember barlangok falára főtötte, csontokba karcolta, pásztorbotba faragta, a még későbbi muzsikába ültette, szoborba formálta, versbe fabrikálta, vagy kétkötetes nagyregénybe öntötte gondolatait. Hol van ehhez a legfiatalabb testvér, a fotó? Klasszikus értelemben vett változatáról beszélek most, ami, ugye, éppen a rövidéletűsége miatt klasszikusnak nem is lenne nevezhető. Lögybölősnak szívesebben mondom. Történelmi idővel mérve alig született meg, máris semmivé lesz, ha nem vigyázunk. Akár a tisztavirág.

A minap, amikor elmentem Veres Sándorékhoz egy kis beszélgetésre, azt tudakoltam, ugyan mit mondott aprócska kis kölökként, amikor megkérdezték: mi leszel, ha nagy leszel? Mert eszembe jutott a maholnap ötven esztendő eset. A pöttömke szomszédunk, aki tehát nem Sándor volt, de aki virtigli vasutas családból eredt, és a könyökén jött ki már minden Szege-den forgolódo mozdonny, életének harmadik évében (!) mi más kívánczolt volna lenni, mint - gumikerekű kocsis. Az akkor leginkább hozzáférhető iszapszenet két nagy erejű muraközi húzta a házhoz, különb volt minden füttyögő nyavalyánál. A széklábat is csapkodta ostorával, és eltanulván a kocsi tempót, iszonyatosakat káromkodott. Nem gyöztek rémüldözni és szégyenkezni szülei. Egyéni tragédia, mégis vasutas lett. Nem hiszem, hogy a gyerekkori vonzalom dolgozott volna benne, de ahogy kiment a divatból az iszapszén, meg a muraközi ló, szép férfivá serdülve hagyott itt bennünket. Talán kocsmahivatalok mértéktelenül fogyasztott itala lehetett az oka. Ismervén Sándor máig tartó bűnös vasúti vonzalmait, nem adtam volna

egy vak lóért, természetesen muraközi változatban, ha rávágja: mozdonyvezető. Azt felelte, nem emlékszik rá, hogy valaha is kérdezték volna. Tíz évig villanyszerelője volt a vasútnak, aztán a mozdonynál is finomabb műszerekre vágyva telefonközpontosa lett az Üzletigazgató-ságnak. Tele van a lakásuk most is mindenféle telefonokkal, csak a legmodernebbje, a bunkófonnak csúfolt zsebtelefonja nincsen. Pedig avval már fényképezni is lehet. A böhömnagy füstös mozdonyt illendően megbámulta, későbbi utódain is rengeteget utazott, de még az az ábránd se dolgozott benne, hogy akár percekre is beálljon vagy beüljön a vezérállásba. Pedig biztosan lett volna protekciója. Ebből aztán levonhattam azt a következtetést, a hiba megint az én fejemben van. Mert mostanáig azt hittem, ha a bűvös és hűvös angol föl nem találta volna a tüzes mozdonyt, ez a mostani kiállítás meg se született volna.

Amióta az eszemet tudom a fotókiállítások tájékáról, egy-két fényképet mindig láthattam tőle, természetesen a lögybölös világból még. Nagy Jóska hangosabban hirdeti kötődését a sínek világához, mostani szerzőnk szégyenlősebben vallja meg vonzódásait. Jó, jó, jöhetett a mozdony is, a 424-es, vagy a 375-ös is, de egy ütköző, egy váltó, vagy egy rozsdarágta csavar is elég neki, hogy tünemény-fényképként állítsa meg a kiállítások látogatóit.

A fekete-fehér illet legjobban ehhez a világhoz, mondanám most, ha nem tudnám, annyira illet hozzá, hogy más lehetősége sokáig nem is volt. Amikor beütött a színes diapozitívok világa, azonnal társnyerget szerzett, időnként átnyergelt, és hozta, csak hozta átvilágítható, vetíthető képeit. Olyan szépeket ám, elcsöppent a lelke csücske annak is, aki csak nézte. Ránk köszönt aztán a *diaporáma* is, azt is kipróbálta, teljes sikerrel. A leheletfinom áttűnések költészete máig ez a technikai ügyeskedésre épített műfaj, kár lenne, ha kimenne a divatból.

Amikor már kazalszámra gyűltek otthon a képei, elkezdte házasítani őket: nem sajnálta rá a napot, kettőt-hármat egybe toldott, mint a *nótás kedvű édesapám* a dalban. Ahogy kamaszgyerek áll elő szerelmi vallomásával, szégyenlősen mutogatta egyiket-másikat. Lajos Sándor volt a legfőbb illetékese fotóklubunknak, mondanám most, átvilágítási bírāja, egy-egy biccenése vagy legyintése elég volt rá, hogy folytassa.

Nem merem a nagyon beavatottat megjátszva folytatni a történetek rendjét, mert iszonyatosan gyönyörű meglepetés ért, amikor képeit lábtól-lábig rakosgattam. Vannak fekete-fehérben maradtak is, lelkem gyönyörűségére, de hemzseg közöttük a színes. Aki kicsit is konyít hozzá, tudja, egészen más világ. El-elmentek kirándulni ők is, megjárták Görögországot is, a franciáknál is voltak, azt hittem volna, itt lesznek a turistautak megszokott képei is. Tessék jól megnézni mindet. Egy ablak, egy rácsos kis lécajtó, egy ormóttan ív falból rakva, egy korlátatlan lépcső. Tüneménypontos precízséggel, színben és formában! Kénytelen voltam megkérdezni: soha nem festegettel? Bevallotta nagy szerényen, az akvarellal próbálkozott.

Azt hiszem, egyedül Szegeden volt kedvelt fotótéma a hosszúnyelű szabadtéri díszletfestészet. Amikor megláttam a Purgatórium című képét, megint azt hittem, ő is beállt közéjük, mert az „alapdrapéria” hajszálla olyan. Erre meg azt felelte, meg se érintette az a fertőzet. A lényeg azonban az, hogy amit a diapozitívok összeházasításánál szinte szakmányban művelt, és ami a diaporámában tetőzött, azt szakavatott emberként tárja elénk bekeretezett képeiben is. Tessék megnézni jól egyiket-másikat! Ugyanaz a „figura” egészen másként kezd beszélni, ha más háttérrel tesz mögéje. És bár a házassulók nótája azt mondja, egy kódishól kettőt ugyan miért csináljak, itt megesik, hogy két gyöngécske kép összeházasításából nagyszerű alkotás születik.

Törölmetszett görögországi képeit említettem az előbb. És a párizsiak? Nem tehetek róla, az jutott eszembe, amikor együtt láttam őket, ha egy picikével több eszük lenne a franciáknak, szerzőnket már Párizs díszpolgárává avatták volna. Mivel ott tartok már, hogy mindenről eszembe jut valami, itt megint megkérdeztem, látta-e már a váci Kocsis Iván képsorozatát az

Eiffel-toronyról? Jól ki van csipkézve az is. Láttá, meg is csodálta, de alig pár éve csupán. Áthallásról, utánpótlásról tehát szó se lehet. Onnan ide, innen oda se.

Most úgy áll Sándorunk, hogy legszívesebben ül. Előszedi töméntelen képét, illesztgeti, pásztorgatja, házassítja őket. A röghöz kötött sültrealista azt mondaná rá, a legnagyobb valóság-hamisítónak nőtte ki magát. Vegyük csak a vasutat. Nincsen az az átlag-magyar, aki ne szidná. Hogy koszos. Hogy maholnap eladja saját magát. Mindet meghagyja más fotósoknak, ő meg a szépségek elkötelezett híveként a gyönyörűségeket szedi elő. Dacolva a szomorú valósággal, őszi másodvirágzásával tünemény szépségeket alkot. Ha az előbb emlegettem a mindmáig elmaradt párizsi díszpolgárságot, akkor a ládafiából előkeresnék neki valami szépen ragyogó vasúti plecsnit is.

Egy rókáról hány bőrt lehet lehúzni? Egy szoborból, még ha jól félreacsapta is az idő, hány képet lehet falra akasztani? Figyeljenek jól, zsonglörködik velünk ez a kiállítás.

A lögybölös fényképezés szemünk előtt fordul bele a múltba, kérve-kéretlenül fölütötte a fejét a digitális masina. Sándorunk észrevette, hogy a képrészletek egybehegesztésére számítógépes módszerek jöhetnek elő, de ezt ő már nem végezheti. A régi fotósbarátság jussán Gyevik János küszöbölt ki varázsos tudásával a varratokat. Rá is ment a házassításra szegény Janinak teljes éjszakája. Vigyázat, nem nászéjszakája! És erre se adnak párizsi díszpolgárságot?

Szeretni valóan nagyszerű ember áll most mellettem, köszönöm, hogy hozzá szegődhettem. Első önálló kiállítását három témakörbe csoportosította: Magyar tájak és portrék, Magyar vasutak, Párizsi fölvételek. Állj meg, Vendel, a vasútiakról még alig szóltunk. Azt mondja az egyikre, 1983-ban készült. Rákontráztam nyomban: nem igaz! Akkor tányérsapkában járt a kalauz is, a szilvaméző fejfedő később jött vissza. Erre ő mondta, hogy állj meg, Vendel! Ezek nosztalgia-vasutasok! És az olajnyelő nyílás fadugójából is lehet falra kívánczó fénykép.

Még valami, amit nem szeretnék kifelejtetni. A szegedi fotósoknak van egy nagy-nagy házi szentjük, a már említett Lajos Sándor. Húsz éve, hogy elment közülünk, de még itt van velünk. Fényképe is a falon van, most is. Akik közelében lehettünk, mindnyájan őrzünk egész sor lélekemelő gondolatot tőle. Amikor a klinikai ágyon meglátogatta egyik Sándor a másikat, belőle is előjött a kegyeletes nosztalgia: de jó lenne még egyszer elmenni a fotóklubba! Sejtette már, ez az a kívánság, ami nem teljesülhet. Ezt a hangulatot is jó lenne megőriznünk. Hogy mindig jó legyen elmenni a fotóklubba!

Most koppan eszembe, akár keresője is lehetne a számítógépben ez a szó: nosztalgia. Dusháék egész mostani kiállítása gyönyörű szép nosztalgia. Amit Veres Sándor első hetven éve összehordott, és amit ő maga, visszarévedve a múltba, naponta újraszül, az van itt előttünk. Megteheti, még csak hetven éves. Hetven kép a hetven évből. Ha nem is mindennapra, de minden évre egy tojás! Hetvenkedés ez a javából!

Még mindig egy apróság a bölcsességek tárházából. A kiállítás olyan a fényképező ember életében, mint az íróéban a kötet. A Biblia embere talán így mondaná: bizony mondom nektek, amíg az első meg nem jelenik, addig nem lesz második se. Az elsőig már eljutottunk az első hetven évben, munkaidőből bőven kitelik, kérhetem a következőt a másodikban? Kérem! Szeretettel várjuk.

Csak az első hetven a nehéz.

A funkcionális hat elemi

Már gátszakadástól lehet tartani, annyit beszélnek mostanában a funkcionális analfabétizmusról. Arról, hogy megtanul ugyan olvasni a gyerek, de felnőttként nem gyakorolja, és nem is érti, amit elolvas. Ha egyáltalán elolvas valamit is, mert közben rájön, a mindennapi betű nélkül is meg lehet élni. Néha jobban nélküle, mint vele. Ezért aztán szépen pimpósodnak a jázminlelkületű megváltó ötletek is. Az például, hogy ötödikbe-hatodikba is kell tartani olvasásórákat. Mert mégiscsak lehetetlen állapot, hogy az egyetemeken is döcög, aki nem érti.

Tanárként is jártam iskolába, egyetemi diplomával általánosba is. Tapasztalatból tudom, a tanító végzi a legnehezebbet az ábécé meghódításában. Mert ő tanulta is a megtanítás mód-szereit. Aki ötödikben-hatodikban tanít, erősen módszerhátrányban van, kontára lenne a szak-mának, és föltehetően továbbra is a gyerek látja kárát. Nekem is vannak teóriáim, hogyan kellene helyrebillenteni a vízmértéket, de nem terhelnék vele senkit, inkább elmentem az idén nyolcvan éves Marika nénihez, aki Gácsi Péternéként éli az életét. A gyulai tanyán kezdte az iskolát, és most a gyálaréti könyvtáros, a tükrösszívű Irénke hívta föl rá a figyelmemet. Funkcionális könyvfaló lett. Veretes köteteket olvas, és mindet meg is érti. Meglátja Az Ady-könyvön Csúcsát. Voltam ott, láttam. Kezébe veszi Moraviát: Ja, az az olasz? Elviszem. Itt van Puskin? Az Anyegin? Olvastam.

Tehát Gyulán, a szentbenedeki tanyán kezdett iskolába járni. Nagy gulya-legelőn kellett átjárnia, hatalmas tócsákat kerülgetve. Annyira a lába alá kellett néznie, hogy mindig azt vette észre, majdnem nekimegy a csordakútnak. Gyerekek réme volt az, benne lakott a vízi-ember, aki mindenkit lehúz magához. Tessék elképzelni: a hatéves aprócska a se vége, se hossza hatalmas szikes legelőn egyedül bandukol a tudomány morzsáiért. És retteg a vízi-embertől.

- Hogyan tanult meg olvasni?

- Ahogy a többiek. Mutogatva.

Végig is vesszük a teljes ábécét, szinte mindegyik mozdulatára emlékszik. Kodály a hangok agyban való rögzítésére is mutogatós módszert dolgozott ki, és a szent szolmizálást ez kíséri a mai napig. Nekem meggyűlt a bajom vele, mert bátyáim és nővérem közvetítésével időnap előtt mutogatás nélkül megtanultam olvasni, viszont később „korrepetáltam” a szomszéd Bözsit. Néhány betűt nem tudtam mutogatni.

Ömlesztett-osztatlan iskola volt az övék, elsőtől hatodikig jártak egy tanító keze alá. Nem ezt akarom visszaimádkozni, de áldassék a tanyák tanítója!

- Jó tanuló volt?

- Nagyon szerettem oda járni.

Talán karácsonyra már minden betűt ismertek. Ja, és szótagolva kezdték. Nem is tévesztené el az elválasztást talán soha. Mindenféle számítógépes kajlaság azonnal kiigazítódik a fejében. A mostaniról, a tanításbéli hetvenhétféle elhajlásról keveset tud, de megesküdné rá, hogy a szó-képolvasás, meg a többi trükkös ötlet könnyebben vezet el a nem olvasáshoz. Mert aki nem érti, minek olvasna!

A gyorsshajtás nem csak a közlekedésben veszélyes. Valaki leírta, gyorsolvasással olvasta el a Háború és békét. Ennyire emlékszik csak. Hogy elolvasta. És ahogy „akadálymentesítésről” is harsog a sajtó, a legegyszerűbb rámpára itt is szükség lenne. Aki nélküle is boldogul, fölmelegy mellette, de aki rá van szorulva, annak nélkülözhetetlen.

Akkor még nem volt elég, hogy ráismerjenek valamelyik szóra, a betűnek be is kellett vésődnie. Be is vésődött, akkor is, ha palatáblára írták, aztán le is törülték. Mert olvasás után mindig írás következett. A jó olvasás bevésője az írás. És az elmondás. Amíg a fölsőbb osztályokkal foglalkozott a tanító, addig nekik önálló föladatokat szabott. A csöpp kis Marika mindig hamar elvégezte, ezért jutalmul ő mehetett pesztrálni a tanító bácsi leányát.

- Iszonyatosan irigy leánka volt, rengeteg játékkal. De nekem egyetlen egyhez se volt szabad még hozzá érnem se. Csak ott voltam vele, hogy baj ne érje.

Szabónak új ruhája, suszternak jó cipője, tanítónak jó gyereke ritkán akad.

Száz szónak is egy a vége, nem sikerült kiugrasztanom a nyulat a bokorból. Jó, megtanulták a betűket. Ha már kettőt tudtak, össze is olvasták. Aztán a harmadikat is mellé tették, meg a negyediket is. Azt nem tudja megmondani, hogyan maradt meg a fejekben, amit elolvastak. Bocsánat, másként mondja. Nem nagyon érti még most se, hogyan nem marad meg a mostaniakéban. És még egy, ami nagyon fontos: mindent úgy kell elkezdni, hogy nyolcvan év múlva is jó legyen. Mindenből mindig a lehető legjobbat. Tanyán is, városon is. Holtig tartó kíváncsiság magját is ültessék el benne. Hogy érdekelje minden okosabb ember írott szava.

Otthon nem is nagyon szerették, ha olvas. A tanyai gyerekek megvan a maga dolga, ott vannak a kislibák, a malacok, a tyúkok, a tehenek, azokra legyen inkább az esze. A nagypapa viszont olvasókörebe járt, és ha hazahozott valamit, azt ő is elolvasta. Főlnött könyvek voltak, tehát főlnötteknek valót olvasott. De olvasott.

- Akibe belemászik a betűféreg, benne is marad.

Úgy hozta az akkori gyereksors, hogy főlnötté válása legelején mindjárt tudószanatóriumba került. Könyvtár is volt benne, ott kapott rá a könyvekre.

Először Jókait, nyakló nélkül. Nagyon tetszett mindegyik, olyan szépen kanyarította a történetet, letenni is alig tudta. Most úgy mondja, később az okosabbakat kereste. Kinötte a romantikát, belenőtt az útleírásokba. Most is ott van a Világatlasz az asztal közepén, pedig nem várt bennünket. Szegény ember térképen utazik. Mutat valamit a televízió, megnézi, hol van. És jöttek a nagy regények. A Háború és béke. Micsoda könyv! Nem gyorsolvasással! A Csendes Don. Petőfi összes költeménye. Az apostol. A koldus és királyfi. Veres Péter minden írása. Mert rólunk szól. Amikor Márait hallott a rádióban, akkor kapott észbe: nemsokára meghalok, és ezt az embert nem is ismerem?

Igaz, azokban az időkben még nem volt televízió. Meg kellett dolgoznia mindenkinek érte, ha a világról bármit is meg akart tudni. Unokája már hozzá nem nyúlna egy könyvhöz se, ha nem lenne muszáj. De csak annyira, és addig, ameddig muszáj. Ha elhever a díványon, ha belebambul a világba, a tévének akkor is járnia kell.

Velünk van a könyvtáros, meg is szólal. Azt is mondja, jó, hogy embernek született. Mert ilyen tisztalelkűekkel találkozhat. Láttam az arcát? A szemét? Ragyog a tisztaságtól. Legszívesebben átadná birodalmát olyannak, aki azt tanulta, mert rájött, külön szakma ez is. Ő csak lelkesedésből csinálja.

Jó, hogy csinálja.

Beállított hozzá egy kis Fruska, avval a győzedelmes flegmasággal, hogy ő azután semmit el nem olvasna. Űlj le, Csöppségem, hallgasd egy kicsit a János vitézt. Neki is azt olvasta valamikor az édesanyja. Amikor odáig jutottak, hogy *Elváltak egymástól, mint ágtól a levél*, ő bizony úgy elérékenyült, hogy elsírta magát. A kis Fruska pedig? Másik Fruskát is hozott.

Nagy fertőzet lakik minden könyvtárban, könnyen elkapja, aki hajlamos rá.

Kicsi két Fruska, majd ne felejtsetek elmondani ti is, ha nyolcvan évesként kérdeznek benneteket. Hogy nem is tudjátok, hogyan lehet nem megérteni, amit olvastok. Nem ötödikben-hatodikban, nem is egyetemi padokban, hanem mindjárt.

És ne szégyelljétek!

A brojlerbarack

Ilyen pedig nincsen. Hivatalosan nincsen, a valóságban mintha lenne. Tessék várni, majd kiderül.

Világmegváltó ötletekből akkora a túltermelés a magyar mezőgazdaságban, akár a politikában. Aki ennek a koldusa lenne, tőlünk biztosan vehetne. A legfrissebből, a legkívánatosabból, a legcirmosabból, az őszibarackra érve is. Hiábavalóság lenne, ha szaporítani akarnám. Csak töredékét mondanám is el annak, ami tájunk legjobb gyümölcséről jutott eszembe az őszi-barackot termelők idei szatymazi tanácskozásán. Minden esztendőben találkoznak, virágzás idején. Eredeti hivatásom szerint tudósítanom kellene mindarról, ami ott elhangzott, de egyre inkább nem vevő rá egyetlen újság se. Szakmai kérdés szakmai lapba való.

Elcsordul a nyálam, amikor csak meghallom az őszibarack szót. Azt a nagyon finomat tessék elképzelni, amelyikbe mielőtt beleharapna akárki, szinte neki kellene vetköznie. Amelyikből együltő helyemben akár húszat is meg tudtam enni. Arról beszélek, amelyik a mi kertünkben terem kizárólag, kalendáriumi folytonosságban. Sajnos, egyetlen fajtára nem írja az ismertető, ez nem jó, ezt ne tessék termelni, nekem kellett kiválogatnom azokat, amelyeket a családom is tud nem imádni, de örömmel fogyasztani. Alapelvem igen egyszerű. Nem a családot kell lecserelnem, ha a jobbat kívánja. Addig-addig szemezgettem át a fákat, amíg mostani állapotában be nem állt.

Szatymaz szent faluja lett az alföldi őszibaracknak. A legenda szerint a „köpött barackkal” indult diadalútja. Valaki megevett egyet-kettőt-tízet-húszat, kiköpte a magját, az meg kikelt. Általában „visszavadul” az ilyen, de néha megesik, hogy közvetlen őse minden javát magával hozza. A szomszédos Zsombón az egykori Sági tanító keze munkáját látják meghonosításában, itt a Frank-testvérek leleményéhez kötik. Amit reggel leszedtek, délután már Szegeden árulták. Kamenszky Béla neve is legendaszámba megy. A gazdasági iskola hihetetlen munkabírási igazgatója volt, és tanította a falu népét is ráadásképpen. Amikor áldásos munkája végén sírba szállt (1964-ben), már autók sokasága állt a temetőkert mellett. Ritka volt akkoriban még a maszek autó, de az őszibarackosból minden évben kigurulhatott már legalább egy. Kellott is, nagyon kellott. Lehetőleg akkora, mint a bikaistálló. Mert abba lehetett sok ládát bepakolni, és elmenni vele Ózdra, Miskolcra, Ajkára, Balatonra. Balástyán Torontáli János igazgató úr az almatermesztést terjesztette hasonló megszállottsággal és tudással.

Mindkettő közös bűne volt, hogy a kisüzem igénye szerint tanított. Ha rajtam múlna, az évenkénti tanácskozást Béla bácsiról nevezném el. Hézagos a kegyelet, annyira már eljutottunk, hogy picinyke emléktábláját minden évben megkoszorúzzák. Ha el nem felejtik.

Azóta úgy elromlott a hazai termesztés is, hogy arról koldulunk. A legjobb piacot jelentő ipari városoknak is lealkonyult. Panaszkozhatnak egyfolytában Szatymazon. Tudományos alapon ismételtelen bizonyították például, hogy a homokhátságon annyira alászállott az éltető talajvizek szintje, méterekben lehet számlálni, és még mindig csak tervek születnek a Duna-Tisza fő-

csatorna megépítésére. Kellene az öntözővíz, mint a falat kenyér. Az ősziбарackot mégis a váratlanul támadó belvizek pusztítják legjobban.

Amióta rányílt az eszem a szegedi nagytájr, szeretném fényképezni a virágzó fákat úgy, hogy abban minden ígét is benne legyen. Szemre a legszebb, amikor a táblát borító sík vizekben tükrözdik a kismillió gyönyörű virág. Legszebb nászát üli a természet, alul-fölül virág az egész világ. Tavaly le is fényképezhettem volna, ha huszonvalahány évvel ezelőtt ki nem operálták volna a fejemből a fotómasinát.

És ekkor hálnak állva a fák.

A vízességnek is van ellenrakétája, biztosan van. Olyan csatornarendszer kellene, amelyik akkor lépne működésbe, amikor meghúzzák a vészharangot, máskor inkább nem levezetné, inkább oda vinné az áldást. Mire alkalmazni tudánk, ha lesz belőle valaha egyáltalán valami, talán ősziбарack se lesz már. Hacsak föl nem találja valaki az erkélyládában természethtőt is.

Hirtelen szakadt ránk a fölismerés, hogy kicsi nekünk ez a földgolyó. A Hegedűs-Gulyás párosnak még érdemes volt évekkel ezelőtt Ausztráliába is elutaznia a „gyógymetszés” terjesztése ügyében, most már ott tartunk, akárhol terem is, piaci versenytársunk lett. Öntik hozzánk az olaszok, a spanyolok, a görögök, ráadásul korábban. Itthon a nevét - az őszt - meghazudtolva júniusban érik a legkorábbi, a melegebb éghajlat alatt akár áprilisban is szedhető, ha a fölías természet áldását is bele számítjuk. Egyetlen adunk lehetne, ha a mienk olyan maradhatna, amelyikből húszat is meg tudunk enni egyszerre, de az óriásáruházak onnan hozzák, ahol hamarabb van. És csomagolva kínálják. Otthon derül ki, hogy az idegenből ide cibált változat szemre lehet kíváncs, de íze közelében se jár a mienknek. Ahová viszont mi vihetnénk a legszebbet, a legjobbat, a legkíváncsabbat, termőföldünk és éghajlatunk minden áldásával fölruházva, ott már hetekkel azelőtt elverték előlünk a harmatot. Hozzak példát rá máshonnan? Tessék belekóstolni a múltaljon nevelt, tápanyagokból grammra pontosan csurgatott melegházi paradicsomba! Egyetlen szem is elég belőle. Aki viszont már nem is ismeri a szabadföldi ízeit, nem is kapadozik érte.

Néhány esztendeje, éppen az ilyen tanácskozás közepén telefonált egy makói asszony. Könyörögve kérte, adják vissza a hazai ősziбарack régi ízét és zamatát, és ne a külföldit ajnározzák.

A hatvanas évek legelején a világmegváltó ötletek vezetője a brojlercsirke volt. Emlékszem rá, azt mondogatta a meghívott előadó, nyelvünk talán soha nem érzi olyannak, amilyen a tanyaudvaron kapirgáló, de aki ezt eheti csak, az majd ezt tartja a legjobbnak. Élelmzési gondokkal küzd a világ, nem térhetünk ki előle. Mit cselekedett utána a sok tanyai ember? Gyorshajtással nevelte ezerszáma a földolgozónak, de saját fazekába mégis az udvaron kapirgálót tette. Na, hajszála így vagyunk most az ősziбарackkal is, meg a paradicsommal is. Megtermelik a „piacos” fajtájút is, amelyiknek kemény a húsa, bírja a szállítást oda is, meg néha vissza is, de saját célra mégis a „nekivetközöset” szánják.

Szatymaz régi hírét-nevét már csak az örzi, hogy a pesti gyors jövet-menet mindig megáll itt is. Istenem, de sok láda ősziбарackba került ez a nagy kegy! És talán onnan számítható, hogy akkor még „szatymazolni” jártak ki a torony alatti urak. Mostanában? Elsorvadt a hűtővagonos vasúti szállítás, és nem lett semmi abból az álomból, hogy röpülővel viszik majd az északi államokba. A termelők pedig panaszt öntenek panaszra.

Mit tesznek olyankor a politikai pártok, ha észreveszik, hogy alaposan körül vagyunk kerítve? Tökét kovácsolnak belőle, és elkezdik szidni a kormányt, hogy engedi kiénekelni a sajtot a szájából. Igazuk is van, minden kormánynak van akkora árnyéka, amekkorát elképzelni se tudtunk volna azelőtt. Miért engedi be az idegen gyatrát, amikor a hazai sokkal különb? Miért

nem védi meg saját termelőit? A baj csak az, hogy most nem csupán a kormányzó erőszak a ludas benne. Az unió eltörölte a határokat, szabad az átjárás.

Mondtam az előbb, kicsi lett hirtelen a földgolyónk, a piaci kártevés ellen ugyanúgy nincs ellenszörünk, ahogy annakidején a burgonyabogarat se sikerült megállítanunk a határainknál szocialista éberséggel se. A csirketenyészeteknek is elég egy kis kóbor madárinfluenza. Szavunk viszont erre is termett: minden ártalom begyűrűzik hozzánk.

Ezer Kinizsi se térülhet eléje.

Mindig huzatos volt ez az ország, most már oda jutottunk, a tornádók se kerülnek el bennünket. Volt, aki arra biztatott előadásában, minden hazai ember naponta legalább egy délföldön termett gyümölcsöt egyen.

Narancs helyett, banán helyett, kivi helyett.

Ennyire egyszerű lenne?

Nünüke

Balgaságomtól búcsúzom. Természetesen a kertbeliről van szó most is. Nem permeteztem ugyan fokhagymaázzalékkal, mint egykor, és nem teremtettem minden almában hat kukacnak kényszerlakhelyet, ahogy kísérletező koromban sikerült. Ennek a gyökerei mélyebbre húzódnak.

Amikor megkaptuk a kertünket - harmincöt éve éppen -, alkut kötöttem két szomszédunkkal. Ha megátalkodott tolvajok lennének, akkor se tudnánk egymástól akkora értéket ellopni, amennyibe a rendes kerítés belekerül, elégedjünk meg a jelzésével csupán. A lábszomszédok is szomszédok, onnan is szabad maradt az átjárás. Ráfizettem ugyan, összesen kétszer. Amikor először hozta gyönyörű termését az őszibarack, más ette meg. És amikor annyi gyümölcs termett, hogy a hullóból cefrére is futotta, százhusz liternek abból is lába kelt. Az elsőt majdnem megsirattam, a másodiknak örültem. Pálinkát csak ellenségeimnek főzetek, ezért legalább fizetnem se kellett.

Jani szomszéd, magára maradván, kettesével tartja kutyáit. Talán harmadik generáció futkározza már körül a kertjét, és annyira magáénak érzi a mienket is, kénytelen voltam kitenni a táblát az ajtónkra: Vigyázz, a kutya harap! Kapun át be nem tette idegen a lábát. Ahogy minden orvosságnak van mellékhatása, tartós ártalmam ebből is lett. Minden állattal tudok barátságot kötni, a kutyákkal is. Azt szoktam mondani, messziről meglátszik a szándékuk, csak ki kell tanulnunk lelkületük rugóit. Köztük is van néhány nagyon buta, de az messziről meglátszik. Családom azonban más nótát fúj, párom már a kutyaszörre is allergiás. Bocsánatot kértem Nünükétől, meg a nemileg sértett Samutól, és Laci segítségével pótoltam mulasztásomat.

Tudtam, semmit nem ér a kihúzott drótháló, ha alapját nem vetem meg. Rendes helyen ezt úgy szokták csinálni, hogy betonlábazatot tesznek, mert képesek akár Amerikába is átkaparni. Sikerült hozzájutnom olyan betonkockákhoz, talán még a szocializmus legkeményebb alapjaihoz gyártották őket. Csak csörömpölős talicskánkkal kellett értük mennem. Akkora zajt csaptam vele, az ellenséget is megkergettem volna. Kereszteznem kellett a biciklivel. Vas-kerekére drótszamaram elnyűtt gumijából papucsot húztam, hogy csöndesedjék.

Ott bábáskodott körülöttem a két kutya, gondolom, föl nem fogta, hogy ellene megy a játék. Egy nap nem volt elég rá, hogy minden alsó szemet belefűzzek a vezérdrótba, azt is elnézték, hogy végig csúszom-mászom határvonalunkat. Azt hihették, őket utánzom. Mintha vizsgát tettek volna kerítésbontás tudományából, nekiestek. Kifigyeltem, a busafejű Samu nem is kezdte szálára szedni, hanem faltörő kosként ugrott neki. Még ilyet se láttam. Ahol aztán behorpadt a háló, Nünüke kamatoztatta hihetetlen türelmét.

Jó szomszédhoz illően kölcsönös volt az érdeklődés egymás dolgai iránt. Döbbenetüket is figyelhettem. Hajnalok hajnalán kísérletet tettek ugyan kaparászati határsértésre, Jani szomszéd adta hírül, de amikor én is kint voltam, párban búslakodtak, szemben velünk. Mintha a paradicsomból kiűzetett emberpár vált volna kutyává. Már csak az őrangyal hiányzott, lángpallossal. A szívem majdnem meghasadt. Aztán elheverték, szorosan a drótháló mellett. Talán azért, hogy a szabadság régi szellője érje őket?

Határőrizeti vizsla szemeimet hordtam végig tegnap. Akkora csatározásba kezdett Samu, mintha a főellenség, a postás jött volna. Azt hiszem, a kutyajogi bizottsághoz ment a följelentés. A gazda is kijött, azt hitte, idegen keresi. Nünükének jobb az esze, ártatlan fejét billegtette csak.

Rigómezőről szólva

Három biztosan van belőle. Az elsőt föltétlenül nagybetűvel kell írunk, mert földrajzi tulajdonnév. Kosovo-polje, magyarul Rigómező. A történelem úgy tudja, 1389-ben is volt ott egy csata, Lazar szerb fejedelem vívta délszláv - román - bolgár csapataival Murad török szultán ellen. Hunyadi János csapatai is küzdöttek ott, 1448-ban, II. Muraddal. A besúgót akkor még árulónak hívták, állítólag Branković szerb fejedelem köpte be a mieink fölvonulási irányát, mielőtt egyesülhettek voltak Szkander bég seregével. Csúfos vereség lett a vége.

A másik kettő nem ennyire borzalmas, de rettenetesen bosszantó, mert napjainkban történik. Mindenképpen kisbetűvel írandó mindegyik, feketerigók az ellenfelek. Életem párja erkélyünkön hadakozik ellenük. Képesek hajnalok hajnalán az összes virágcserepből kiszórni a földet. Tudnunk kell, ez a madár leginkább a varjúfélék rendjét utánozza, nem kaparja, hanem csőrével vágja, de akkora vehemenciával dolgozik, beteríti a környéket. És hangos szóval hívja teljes nemzetségét.

Nekem az erkélyen szavazati jogom nincsen - legyen elég a kert! -, de ajánlottam néhány fogást. Az egyik sarokban ott áll a karácsonyfánk, újabb karácsonyokra várva, a másikban a gyönyörűen fejlődő szobafenyőnk. Nagy csaták mezeje mindkettő. Kerti nyulak és őzek dúvaddá válása ellen találtam ki évtizedekkel ezelőtt az újságot. Körbetekertem a gyöngye csemetéket, kívülre hagyván a magvas vezércikket. Akkora betűundor dolgozott bennük, azonnal világgá mentek. Estére kelvén letakartuk az erkélyi földet régi lapokkal, attól kezdve kártételük csak a kisebb cserepekre korlátozódott, bár intenzitásuk kicsit se csökkent. Üdítő flakonokat is kínáltam nekik, apró fífikával függőlegesen behasogatva, és kifelé-befelé tekergetve, hogy a széljárás mindenképpen beléjük kapjon. Hármat lógattunk ki nekik, a kóbor szellő is megforgatta mindet, vannak azonban olyan percek is, amikor szél se rebben. Akkor támad a rigó.

Harmadik rigómezőnk a kertünk. A minap láttam, három sarkában három aranyos rigómama táplálta a kicsinyeit. Röpülni már tudtak, de az ételt mindegyiknek a csőrébe kellett adogatnia.

Kedves családi idill lehetne, ha közbe nem szólna a tapasztalat. Napok múlva érik a legkorábbi cseresznyénk. Két szép fánk kínálja minden évben a gyümölcsét, még mielőtt a kukacok világra jönnének, áldatva velem Szekula bácsi intelmét. Seregestől járnak rá a verebek is, meg a rigók is. Ha csak három rigócsalád szállja is meg, legalább tizenhármas éhes szájat jelent, hajnaltól estig. Hebehurgia munkát végeznek, belevágnak, kicsípnek belőle egy falatot, és tovább mennek. Kibékülnék velük, ha megtaníthatnám őket rá, amibe belekezdünk, azt fejezzük is be, de nem hajlanak a szóra. Drasztikusabb ijesztőkre van szükségem.

Pusztaszer neves madarászától tanultam valamikor a sasmadár-utánzatot. Készülök rá most is, kirakom majd jó magasra, hadd lengesse a szél. Az ige szerint körülbelül két hétig hatásos, annyi idő kell hozzá, hogy megszokják. A bennszülötteknél hamarabb megy. Azt meg Vásárhelyen tanultam, hogy szőrös kucsma, vagy valami bundadarab is jó szolgálatot tesz. Azt hiszik a balga madarak, hogy macska lapul az ágak között. Bocsánat, ezt hiszik róluk a balga emberek. Hosszúak akármit, például öntözőcső darabját is érdemes föltekerni az ágra, hátha kígyónak nézik. Minden kígyó is réme minden madárnak.

Karbidágyú, szélkereplő azért nem jöhet szóba, mert a szomszédok nem tudnának aludni tőlük. Hessegetem őket minden évben, testközelből, a fa tetején is, de annyira tartozéknak néznek, rám se rántanak. II. Murad szultán csapatait árulás lenne megidézni, de a törökverő Hunyadi Jánost bevetem. Keserűvizes üvegét még kiakasztom.

Ignác bácsi macskái

Meg nem tudnám mondani, hány éve kerülgetjük egymást. Biciklit teker ő is, azon járok magam is, kertbe menet, kertből jövet, csak köszönünk egymásnak. A minap beszédbe is elegyedtünk.

Úgy ért el az eső, hogy járgányomat kinn kellett hagynom. Gyula-jeggyel buszra szálltam, és busszal mentem ki másnap is. Kapóra jött, hogy megcsinálták már a keresztutcákat is, a Hargita-boltig mentem, onnan vágtam át a mienkre. Csak két megkerülhetetlen meglepetés ért, hatalmas tócsa formájában. Nem tudhatom, szikkadt nyárban készült-e a burkolat terve, vagy csak az építők felejtették otthon nikkelezett szemmértéküket, de tény, a keresztutca két végéből az összes lé a közepére folyt össze, és ott megállt.

Csatorna megy az út alatt, ha hagytak volna egy víznyelőt, semmi baj nem lett volna, de a csatorna már felekezet szerint osztályozódik. A háztartási szennyvíz nem keveredhet a csapadékkal, tudni lehetett, ez lesz a vége.

A kis utca másik sarkán, a kerítés tövében ünneplőbe öltözve álldogált Ignác bácsi. Nekem is bácsi, és ráadásul termete is tetemes. Azt kérdezte, át tudna-e ő is menni ahhoz a megállóhoz. Szandálban volt, intettem, ne próbálkozzon. Hogy ő se biciklivel jött, nem ütött szeget a fejembe, ugyanaz az indoka lehetett neki is. Szóval való oldalvágása azonban más magyarázatot adott.

- Tisztára nyald ki, kicsi cicám!

Macskáját etette tulajdon kerítése mellett. Ünneplőben. Ennyire fölfordult volna a világ?

Az egyik fölfordulás, hogy az asszonynepek - majdnem fehérnépeket mondtam - tisztes szokása a macskafélék táplálása. Írhattam már két anyókárról, akik naponta kocognak nagy szatyrokkal a másik utca másik sarkára seregnyi macskát etetni, összes szaporulatukkal. A

férfiak inkább a kutyákat istápolják, vagy fenékbe rugdossák. Ez a derék rác végről való magyar fölvette volna az asszonytempót?

Azt mondja, eladta a kertet. Elég volt neki, bajlódjon vele más. És itt maradt ez a szerencsétlen macska, talán el is pusztulna házhoz-kerthez ragaszkodásában, ha nem hozna neki. Én meg hozzá teszem szépen, látván lelkének ellágyulását, a nosztalgia is táplálja benne a lelket. Ha már be se mehet egykori tulajdon kertjébe, legalább beleshet a kerítésen.

Lehet, hogy én is eljutok majd idáig? Hogy a szomszédék két kutyáját is lássam?

Védegyleti fatuskók

Öt derék fatuskó fölött vállalt védelmet Szegeden a Védegylet. A Radnóti gimnáziummal szemközt, a villamosmegállóban volt öt fa, szép lombozattal megáldva. Kivágták mindet, csak a tuskójuk maradt. Az egyiken látszik, beleevett már az idő, közepét teljesen kirágta, és két másikon is kibogozható, gyötrelmes harcokat vívhatott az is a megmaradásért. Jött a nagyfűrész, és „egyallóra” vágta valamennyit.

Naponta arra járok, meg-megállva, láttam egyszer, hatalmas füstöt oltanak a tűzoltók. Tűznek is kell ott lennie, ahol füst van, az történt, hogy valami kóbor legények beletüzelték. Szándékosan, vagy csak a benne összegyűlt szemét kapott lángra a rendszeresen eldobott cigarettacsiktól, nem lehet tudni, de égett, és oltották. Ilyenkor különösen illik megnyugtatón a háborgó közvéleményt, ki is mondták, ültetnek helyettük másikat, a jegenyefák mintájára növényeket.

Egyszer csak azt látom, minden tuskóra okos szöveget csavarozott föl valaki, Védegylet aláírással. Nem hiszem, hogy hamisította volna valaki, valóságos társaság lehet mögötte. Köztársasági elnököt is ők választottak nekünk, miután látszott, a pártok nem tudnak egyezsége jutni benne. Cincálnák az elnököt is, minden lépésére van kontra, és nekiestek az öt tuskóra rozsdamentes szép csavarokkal rögzített, hamisíthatatlanul magyar tacepaóknak is. Ki a legény a csárdában!

Letépték valamennyit.

Honpolgári engedetlenség indult azonnal, repeta formájában. Néhány nap múlva újra ott volt minden tiltakozó szöveg, elmondva, hány év kell ahhoz, hogy öt fa áldásos lombot hozzon, és akarva-akaratlanul szolgáljon bennünket. Bőszítő tud lenni az ilyen makacsság, megint jöttek a csárdabéliek, és megint letépték.

Csak a csavarok maradtak utánuk.

Itt tartunk akkor, amikor ezeket a sorokat pötyögtetem, de gyanítom, az osztályharcnak ez az újszerű formája szépen terebélyesedik még. Csak árnyékot nem ad. Magam ott tartok fatengelyes eszemmel, megígérték ugyan az új fák ültetését, de szépen elmulasztották a faültetés üdvös idejét. Nem tesz semmit, mondhatja, aki többet ért ehhez is, hiszen földlabdával szokták gödörbe tenni a kamaszodó korba serdült növedékfákat, akár nyár közepén is megoldható a földadat. Attól tartok, a polgári hetyke engedetlenség azonnal más fordulatra kapcsol, az osztályharc diszkóstricik harmincadjára jut, és sorozatban kitördelik majd mindet.

Elöttem azonban más árnyak is tornyosulnak. A sugárútnak a nagykörútig tartó szakaszán évtizedekkel ezelőtt jegenyetölgyeket ültettek. Kompromisszum árán, hogy ne zavarják a közlekedést. Mert minden út arra való, hogy gépkocsik járjanak rajta. A bökkenő csak az, hogy a

villamosmegállók meg arra valók, hogy emberek leszálljanak, folszálljanak, és ha semmi nem jön, várakozzanak. Minden évben kukacos rendszerességgel írogattam eddig is, hogy döglesztő melegben aranyból is többet ér a jó árnyék. Tavaly például meghívtam az illetékeseket, járjuk végig a megállókat, és csak öt percekig álljunk a gatyarohasztó kánikulában, majd meglátják akkor.

Száz szónak is egy a vége, az is biztosra vehető, sok mindenre jó a jegenyetölgy is, meg a gömbakác is, csak éppen akkora árnyékot nem tud adni, amekkora alá be tudnánk állni. Az öt fatuskó tanulsága, teljes új generáció nő föl az emberiségből is, mire a fák új generációja egyáltalán szóhoz juthat, a kitördelők minden kárát bele számítva is. Régen erre azt mondták, megint adtunk egy nagy pofont az imperialistáknak.

Változnak az idők, a Védegylet is kapja.

Szilajnagy eszemmel

Nagy mézesmadzag tud lenni a nyelv. Ha van rajta elég méz, tudós teoretikusaink már stílusnak mondják. Ahogy ez kiderült, azonnal kitalálta az emberiség a mézetlen mézesmadzagot. A szikár száraz változat legfőljebb kötözésre jó, de ha mézből is a legjobb van rajta, még olvasókra is talál. Gyerekkorom óta van huzalmam mindenféle édességek nyalogatására, egy kicsit magamra is szeretném érteni.

Sasnak való szemekkel van hivatalból megverve a korrektor. Állandóan azt vizslatja szegény, hol találna valami kis börtönetet (kifogást) írásaimban. Szoktam mondani, mérhetetlen lustaságom az oka, hogy nem tanultam meg az aszalt aszfaltnyelvet, szeretek virágot ültetni bele. Szülőföldem szavai bennem lüktetnek. Szeretem cifrázni, beetető nyalakodásra kínálok olyanokat, amelyek nincsenek beletáplálva egyetlen számítógépbe se. Mondta is az egyik sas-szemű, bajban szokott lenni. Jelzi a gép piros ökörpisiléssel, hogy első nekifutásra nem tudja lenyelni. Nehéz eldöntenie, jól van-e írva, vagy kificamodtam egy kicsit. Hogy kevesebb legyen a gondjuk, a nagy világgyilkos generalisszimusz nevét már csak Dzsugasvilinek merem leírni, mert a Sztálint Sztalinra magyaráítani szentségtörés a szótárnak.

Ha jól belegondoltam volna a minap, Magyarokizsára két példányban vittem volna el leírt mondanivalómat. A főlnöttek oktatásáról tartottak ott két házára szóló konferenciát, én a zsombói népőiskola huszonöt évről beszélhettem, Sípos rektor urat követve. Az egyiket előre odaadhattam volna a kis kutricában kedveskedő tolmácsnak. Biztosan megkérdezte volna:

- Mi lenne a tokmány?

Legalább lerajzoltam volna neki.

- És a kaszakó?

Azt is. A járomszöget is. Tele lett volna hebehurgya rajzaimmal a margó, de talán jól jött volna. Az történt, hogy mondókám végén, a szünetben gratulálni akart az egyik férfiú, de közös bajban szenvedtünk. Ő nem tudta elmondani magyarul, én meg nem értem a szerbet. Támadt segítség, valaki angolul segített. Megtörtént az a világszégyen, hogy Európa túlsó feléről kellett kölcsönkérnünk a szót, hogy tejtetvérvként megértsük egymást. Olyasmit mondott az atyafi, élvezte a mondókámat. Jólesik az ilyen beszéd akkor is, ha fele se igaz. Szilajnagy eszem azonnal kéznél volt, könnyű volt kikétszerkettőznöm, a dicséret nem is

nekem szól, hanem a két tolmács közül az egyiknek. Nem rohantam ajtóstól a fürkébe, kicsit beszélgettünk még, mert külföldön különösen jólesik az ilyesmi, de utána csak benyitottam hozzájuk. Kedves hölgy volt az egyik, férfiú a másik.

- Szeretném megköszönni szíves leleményüket. Olyan elismerést hallottam az előbb, legalább a felét átadnám a fordítónak.

A hölgy mosolygott vissza.

- Pedig majdnem elakadtam. Sajnos, magyarul se tudom, mi a tokmány. És azt se, mi a kaszakő. Nem vasból van a kasza? Nem tudtam lefordítani.

Biztosan kitalálta már mindenki, Móráéktól vettem kölcsön a fordulatot: megátalkodott, mint a tokmányba szorult kaszakő. Megállt bennem az ütő.

Akaratlanul is ráfejeltem egy kicsivel később. Itt is elmondtam, hogy régtől fogva hirdetem, állítsanak minden faluban, minden városban emlékművet a tanító embernek. A legnagyobb szerepet ő játszotta mindnyájunk életében, így jutott odáig az ország, ahol most tart. Nem csupán a futóhomokot kötötték meg elődeink szőlővel és gyümölcsfákkal, erdősávokkal vagy erdőkkel, de a fejben nyargalászó szellemi futóhomok is létezett. Megkötésére iskolák sorát ültették el a tanyák között. A világ legegészségesebb járványa volt az első háborút követő pénztelenségben, de ez is elkajszult. Most a megszüntetés a járványos divat. Itt meg Tömörkény szavát idéztem. Abból az írásából, amelyben a tanyai vihart említi, amikor a vetés mindenestül átvándorolt a szomszédba, és a járomszög megtanult röpdülni.

Amikor leültem, akkor dermedtem meg. Vinnem kellett volna magammal tokmányt, és kaszakövet is hozzá. Járomszög is akadt volna kertünkben, díszként szolgál az iga a falon. Attól félek, a határőr se ismeri már, se magyarul, se szerbül, és baj lett volna belőle, ha nem stílusérzésem finomságaként fogta volna föl.

Messze van odáig

Vagy idáig?

Autósok mondják, nagy találmány a sztráda. Beülnek a kocsiba, és másfél óra se kell, már Pest szélén vannak. A bökkenő csak az, hogy legalább ennyi idő kell, amíg „székesfőlabától” a tethelyre is eljutnak, olyan cammogó a forgalom odafönn. Én meg azt mondom nekik, kapnának csak csomagot, majd megtudnák, hogy ennél különbet is tud tenni - a posta.

Mosom kezeimet - sőt lábaimat is, ha kell -, nem akarom bántani. Szánom a kézbesítőket, akik páriafizetésért róják a lépcsőket. Családi kötődésem is van hozzá, de ha azt hallgatnám el, ami a korszerűsítés szabványos velejárója, szégyellném magamat.

Föladtak tíz könyvet. Nem Pesten, csak Szolnokon. Kukacpostán értesítettek is, hogy hétfőn elindult. Pénteken meg is kaptam, na nem a csomagot, csak az értesítőt. Este jutott a kezünkbe, aznap nem mehettem érte, utána pedig háromszoros Szent Heverdel napja volt náluk is. Kedden reggel azonban fürgeteges sebességgel már ott is voltam érte. Jól figyelnek? A következő hét keddjén!

Ha ez a dolgok rendes menete, egy szavam se lehet. Itt is van azonban bökkenő. Pénteken hatodika volt, az értesítőre pedig negyedikét írtak. Szerdán itt volt, csak a bolond nagy forgalomban hozzánk nem jutott el?

Nagy kegyelem, nem kellett már a főpostára kutyaolnom érte, csak egy ugrás a Csaba utcai postahivatal. Óvatos duhaj vagyok, nem ronthatok ajtóstól a házba, megvártam, amíg kezemreadták. Nyájas érdeklődéssel kérdeztem, számonkérésnek vagy tiltakozásnak szellője se kapott szavaimba. Hogyan lehet az, hogy harmadnapra ideér, és másik harmadnapi ráadással kapom meg az értesítőt?

Akkora naivság lakik bennem, kérdés nélkül is kitalálhattam volna. A mindig kedves és szolgálatkész csomagos postásnak nincsen kulcsa, be se tud jönni a lépcsőházba. Mert az is meg szokott esni, hogy valóban zárva van. Ha fölcsönget, és nem berreg vissza az ajtó, akkor szépen elmegy. A szomszédnak nem adhatja. Gyöngybetűkkel kiállítja az értesítőt, de be se dobhatja. Nem takarót árul, és nem is Jehova igéjét hirdeti, hogyan is jöhetne be? Átadja hivatalból bizalmi emberének, a szintén nagyon készséges leveles kézbesítőnek. Ő aztán már pénteken el is hozta.

Halmozódik a naivságom ilyenkor, megkérdeztem, miféle ármány szülte rá a szerdai dátumot? Milyen messze van a leveles a Csaba utcától, hogy nem másnap, csak harmadnap tehet ekkora szívességet? Erre már a kedves hölgy se tudott felelni. Hogy miért nem adta át valamelyik szomszédnak? Van rá harmincvalahány éves tapasztalatom, minek kérdeztem volna?

Amikor még annyira korszerűtlen volt a Magyar Televízió, hogy egyszemélyes szegedi szerkesztője, operátőre, szövegírója, és buszra loholója voltam, csak kezébe kellett nyomnom a déli egykor induló kalauznak a filmet, és fölvitte. Fél nyolckor már láthattam is a képernyőn. Egyszer aztán kitalálták odafönn, hogy bizonylat nélkül nem lehet földadni, szépen átszervezték az egészet a vasút mezejére. Ott adtak bárkát, de attól kezdve rendszeresen eltévedt a filmem.

Ha a jószomszédi bizalmi alapot vette volna akárki, már szerdán megkaptam volna. Bárcával azonban rendnek muszáj lenni.

Móra Ferenc már 1932-ben megírta, a hiba a rendszerben van.

Óra minden ablak

Éjnek évadján aludnom kéne, de akkor is nagy bajok vannak, ha semmi bajom nincsen. Nem sokat, de sokszor alszom. Ha megébredek, szeretem betartani az alváskutatók receptjét. Kilencvenpercenként ér el az elálmosodás újabb lökete, másfél órám van, hogy mindenféle bolondságot gondoljak.

Most éppen azon rágódom, ha az összes óra fölmondaná a szolgálatot, akkor is tudnám, mennyi az idő. Csordapásztorok a csillagok állásából olvasták le, nekem borult időben is elég kinézni az ablakon. Közel a hajnal, mert a körülöttünk lévő panelemeletek tetején már készülődnek a buszsofőrök, ápolónők, meg a mindenféle korán kelők, akik egyébként legszívesebben kialudnák a törököt a várából. Innen aztán könnyű eljutnom Jedlik Ányoshoz. Lehet, hogy neki is hajnali álmatlanságában ugrott be a dinamó ötlete? Kapta magát, és fölhalálta. Hol lennének most, villany nélkül? Számítógépem se lehetne.

Illendően el is akadok mindjárt. Ragya agyamban előjön az is, hogy Siemens mester hat évvel később jutott el ugyanoda, mégis vele van tele a világ. A generátortól a porszívón át a zsebtelefonig minden viseli a nevét, a legújabb világbotrányt is ide számíthatjuk, derék Jedlik Ányosunkét pedig csak egyetlen gimnázium. Innen csak egy ugrás számba vennem a világ nagy fölfedezéseit.

Első helyen a kanálban a mélyedés áll. Előtte föl kellett találnia okosodó ősünknek a levest. Kanál nélkül kanalaznia nem lehetett, gondolom, fogott valami kagylófélét hozzá. Megsütötte tíz kicsi körmét, megnyelezte pálcikával. Meglátta gyermeke, valamelyik őskőkori Jedlik-előd, és kitalálta, kevés a kagyló, sok az evő, ki is lehet azt faragni, fából. Nem szabadalmaztatta még, mert a szabadalmi hivatal se volt föltalálva, de gondolom, annyira kapós lett terméke, a pattintott kőkések sorozatban koptak bele.

Gyatra az eszem, benne második helyre a cipzár kerül. Elunhatta sliccének ki-begombolását az ötletmester, néha az iszonyatos szükség is sürgette. De eljutni addig az örütségig, hogy két fűrészfogazathoz hasonló akármit le-fölhúzogatóval nyitni-zárni lehet, ide is kellett a spiritusz. Hozzá képest tagadhatatlanul utánfutó a tépőzárnak is mondott műbogáncs. Csak be kellett ugrania a bozótosba még nagyobb szükség szorításában, szikrázó ésszel, és szedegethette magából a kódistetűt.

És a golyóstoll? Szakmai vonzódás is fűz hozzá. Mi már nem lúdtollat percegettünk az iskolában, vágott hegyű tollszemet használtunk, és volt zsinóríró változata is. A redisztollról ma se tudhatom, az üllőfejű cápák szolgáltak-e példát hozzá. Ötödikbe vagy hatodikba járhattam, amikor tanítónknak már volt golyósa, és kézről-kézre adta, hogy mindnyájan legalább egy vonást húzhassunk vele. El is mondta, valami kocsonyás takony-nyavalya adja a tintát hozzá, és magyar ember a föltalálója.

Hézagos az emlékezetem, kiesni jobban szeretnek belőle a nevek, mint meggyökerezni benne, kivilágosodik már, mégse jut eszembe. Fölütöm a lexikont, le is van írva a mechanizmusa, három vagy négy sorban, de a neve nincsen benne. Magyar ember, magyar lexikonban, mit keresne? Délelőtt aztán Kálmán komámat bérelem föl, ütné ki az internetből. Hát persze! Újságíró volt a szerencsétlen, és a nyomdagépek festékkenegető hengere adta az ötletet hozzá. Hogyan lett a hengerből golyó, azon golyózzon más, én elakadtam ott, hogy nevét kihagyta az öregátkos lexikonja. Bíró László már nem fért bele. Emigrált szegénykém, Párizsba ment, aztán Argentínába, még a háború előtt. Nem volt képes hazajönni később se, és letenni az akkori állam asztalára, odakint szabadalmaztatta. Angolul biro-pennek hívják a tollát, franciául bironnak. Mindben benne van a neve, csak a magyarban nincsen.

Igaz, a bűvös kocka is egyedül nálunk nem viselte Rubik Ernő nevét.

Kedves Miklós!

A kapu bezárult. Még nem mögöttem, de előttem. Te halásztál elő emlékeidből, amikor megkértél, írogassak a jó irányt vevő lapodnak. Hiú az ember, elkezd örülni az ilyesminek. Hajdanában kinyílt előttem a világ, többfelé küldhettem írásaimat, és lám, van még ember, aki emlékszik rám? Talpon állva mehettem volna a mennyországba, ha kedvem lenne máris oda tartani. Azt az utat hagynám meg aranytartaléknak.

Emlékezhetsz rá, azonnal figyelmeztettelek is. Rigolyás ember vagyok, és ez nem csupán vénségem hozadéka. Időnap előtt megtanultam az ábécét, és amikor a velem egykorúak még csak mutogatva és szótagolva tanulták a betűket, én már azt is tudtam, másokhoz is lehet szólni vele. Majdnem minden eddig megjelent könyvem hátlapjára odaírtam ezt is:

Adassék tisztelet magyartanárának,
Kiss Károly Ernőnek.

Ő vette észre először, hogy mocorog bennem valami, és a maga módján segítette, hogy a csírázó magból fává pöndüljön a szándék. Sok-sok kellemetlen tapasztalat késztetett rá, hogy többször is megkérjelek, ne ceruzával olvassátok írásomat. Gondoltam, az egy nyavalyában szenvedők megértik egymást. Jólesett, hogy egyik-másik visszajelzésedben is erre következ-tethettem.

Köszönöm a jó akaratot!

Körülöttem is változhatott a világ, a kisfőnöki sarzsiból visszaemelkedhettél az alkotó embe-rek közé. Ez avval járt, hogy új szerzeményként engem is tovább adottál. Pedzegettem a rovat-vezetőnek is, hogy rigolyáim vannak, és ha eddig nem engedtem belőlük, senki ne is kísérle-tezzon velem. Nekem egy tisztességem van, a kézirat, aki abba belenyúl, legalább társszerző-nek írja mellém a nevét. Sajnos, neki is vannak ősi, szerkesztői rigolyái, és nem tudta megállni, hogy *műparasztot* ne csináljon belőlem. Már csak a Göre Gábor aláírása hiányzott a megjelent írás alól.

Csípte a bőrömet, és azóta is csípi. Hetekig-hónapokig fortyogtam magamban, aztán levelet írtam neki. Pro Domoként ide teszem, ennyivel, úgy érzem, tartozom biztató invitálásodért.

„Kedves Attila!

Úgy látszik, rendszerváltások jönnek, mennek, de a sajtó hatalmaskodó szerkesztői maradnak évtizedek múltán is.

Annakidején, legalább harmincvalahány évvel ezelőtt az ÉS nagyszerű szerkesztője, Katona Éva még tudott bocsánatot kérni, amikor megírtam neki, nem szerkesztőt kerestem, azzal jól el vagyok látva itthon is, csak egy lapot, ahol megjelenhetek, és ebből huszonvalahány éves gyű-mölcsöző együttműködés lett. Ez a nemes gesztus nem öröklődött volna tovább?

Az is nagyon régen volt, amikor az egyik színházi dramaturg följánlotta, KETTEN írjunk szindarabokat. Azt feleltem neki, csak olyan ceruzám van, amelyiket egy kézzel lehet meg-fogni.

Eddigi hosszú pályám során többször el kellett ismételnem, nekem csak egy tisztes-ségem van, a KÉZIRATOM, aki ebbe bele akar nyúlni, írja oda társszerzőként a nevét.

Ha ezt még most se képes megérteni valaki, bár többször is fölhívtam rá a figyelmet, ahogy a tisztesség kívánja, akkor - nem folytatom, mert olyat találnék mondani... És még én mondjak köszönetet, hogy elrondítod a kéziratomat? Ennyire hiányozna a tisztesség?

A korábbiakat mind megírtam ARANYHAJCSÁR című könyvemben, amikor nyugdíjba mentem, de nehezemre esne, ha veled kéne folytatnom. Jó lenne, ha észrevennéd, megtanultam az ábécét, és azt is tudom, hogy a stílus az ember. A tied is az. Csípi a bőrömet, ha bárki a sajátjába akarna belebújtatni.

Ellenben: miért titkolózol még mindig, hogy mennyit NEM fizettetek ki? Menjek panaszra a főnökeidhez? Ekkora rosszat se kívánhatsz. Magadnak.”

A vidéki honoráriumi viszonyok között nagyszerű ígéret volt, amit első írásoméért kaptam. Kukacos baleset történhetett, mert amikor kukacpostán érdeklődtem, mennyiről állítsam ki másodiknál is a számlát, állítólag küldött is rá választ a rám kirótt rovatvezető, ugyanezen a postán, de nem kaptam meg. Arról az erkélyes írásról van szó, amelyben szóvá teszem, hogy

valaki hóhérukkal díszíti tulajdon erkélyét, és rabláncsal, meg nyúzott koponyával is kiegészíti. SAJÁT FÖLVÉTELEMET is közöltétek hozzá. Többször kértem, küldje el még egyszer, de iszonyatosan nagy munka lett volna, tehát nem küldte. A harmadik dolgozatomat te is lelkenedezve fogadtad, ezért is meglepett, hogy mindössze feleannyira (tízezer forint) taksálódott a pénzbeli értéke, mint az elsőnek. Ennyit itthon is fizettek volna érte. Erre vonatkozik az utolsó bekezdés. Ha nem is vagyok hajlandó bárcás kurvaként egyik melegágyból a másikba feküdni, munkám tisztos bérére talán még igényt tarthatok.

Idáig jutottunk. Ezt se föllegebezként írom le, csak azért, hogy ne hallomásból tudjad, hogyan futott vakvágányra kedves ígéreted. Köszönöm a jó szándékot! És hallgass, ha hosszú életű akarsz lenni ezen a pályán.

Hogyan is éneklis Kodály dalát? Dúdold velem: „Oda méne, oda méne a bíró kutyája... Így lön vége, így lön vége az izsapi bálnak”

Üdvözléttel

Ablakmosó

Semmi új a nap alatt!

Az ablakmosót azért találta föl az emberiség, hogy tisztábban lászson. Az autózás dobta föl igazándiból, mert nyáridőn a rengeteg légy, szúnyog és bogár mind a kocsik szélvédőjén szeret öngyilkos lenni. Senki se számlálta, hány akó vagy hektoliter fogy belőle.

A baj ott kezdődött, az iszákos ember is azért iszik, hogy tisztábban lászson. Innen már csak egy sánta lépés, hogy ablakmosót keverjünk neki. Kecel, Soltvadkert és Kiskőrös, le vagytok pipálva. A műtrágyán hizlalt pancsolt borotoknál van egyszerűbb is.

Hallom a rádióban, a denaturált szesz az alapanyag. Éppen az olajszőkítések újramelegítésénél tart a hírlapi szenzáció, és kiderül, ezt is lehet bodorítani? És mint az éji bogár, ha nekimegy a falnak, nagyot koppan akkor, azután elhallgat, eszembe jut Penészlek. Végh Antal írta a hatvanas évek legközepe az Állóvízben, hogy ott durának nevezik a denaturált szesz megszélidítését. Az egyik szociográfiai folyóiratban olvashattuk valamelyik napilap akácvirágos riportjának kontrájaként. Megrendítő írás volt a szocializmus építésének derekán. Még a Galgóczi-féle nádtetős szocializmusnál is nagyobb. Leírni azt, hogy például a borbély is altatva borotvál, úgy dől belőle a duraszag? Meg a többi, meg a többi. Hatalmas perpatvar kerekedett belőle, talán akkor feszítették először keresztre a riport íróját. Mégis beletette a Magyarországot felfedezése sorozatban megjelent Erdőháton, Nyíren című kötetébe 1972-ben, első fejezetként mindjárt, hogy ki ne felejtődjön. Akkor csak két asszony szelídítette a denaturált szeszt a faluban.

Több évtizedre visszamenően számolhatunk. A fejlődést sokan leírták már spirálként. Körbejár, de kicsit mindig följebb. Akkor csak több ezer literre tették a finomított, cukrozott és aromázott ital fogyasztását a faluban, lám, ötvenvalahány évvel később jól megpúpozva tér vissza. Terítve, az egész országra.

Ennyire „elpenészlekedtünk” volna?

Ki tudhatná, „mitől döglis” - a magyar? Csak illene végre tisztán szembenéznünk vele! Netán kötelezővé tenni az „ablakborotva” használatát a gyalogosoknál is, ha isznak belőle?

Az a fekete folt...

„Ott künn a Brezinán, az a fekete folt... / Fekete folt helyén valaha akol volt.” Mindenki tudja, Mikszáth Kálmántól veszem kölcsön a címet, de becsülettel azonnal vissza is adom neki. Nem Olej bacsa a hőse ennek az írásnak, szó sincsen benne Anikáról és demikátról, és nem is az akol tüzétől maradt ránk az a fekete folt.

Gyerekkorunk pajzán kérdése volt: hol legfeketebb és leggöndörebb a nő? A felelet nem az volt, amit rendesen várni lehetett volna, ki is mondhattuk akár a templom lépcsaján is: Abesszíniában. Nem tekergetem tovább a szót, arról a fekete foltról beszélek, amire első neki-futásra mindenki is gondolt.

Ismételnék is egy kicsinkét. Nemrég mondtam már, a női divatot legtöbbször a kajla férfiak találják ki. Olyan is lett. Mostanában azt látom, úton-útfélen, hogy a koptatott farmernadrágnak is feketére van füstve, ahol v-betűbe fordul a szürke anyag. Vagy fekete szalagdarab van oda varrva. Öreg vagyok én már arra, hogy a lányok alsó fertályait vizslassam, de ha látom, látom. Éppen ott, és éppen akkora. Sorozatban elkövetve nem lehet véletlen. Mi más juthatna eszembe, tűznek kell ott égnie, ahol a fekete folt marad.

Régen kipusztult volna az emberiség, ha nem így lenne.

Az idei divat mást is termett. Habfehér nadrágot a leánkákra, habfehér pruszlikkal. Nem azért mondom, mintha divattörténetet akarnék bárkinek is a fülébe suddogni, de a nagy melegnek nálunk mindig is a hófehér volt az enyhítője, ebben tehát semmi újság nincsen. Csakhogy ez a habfehér nadrág áttetsző kezd lenni. És vagy van alatta valami textilnemű, vagy csak az, amit Isten adott. Hogyan, hogyan se, koromfekete tangabugyi rántja éppen oda a férfinép tekintetét. Megint a fekete. Már nem az a legizgatóbb, hogy a kipitykézett köldöktájon nődögél a folytonossági hiány, és néha-néha alulról kezd fölzárkózni hozzá az aligszoknya alja, hogy maholnap a széles öv is túlóltözötté teszi a viselőjét. Az a bizonyos fekete folt kínálja magát leghangosabban.

Erre is ezt tudom csak mondani: hogy ki ne pusztuljon az emberiség. Meg vagyunk mi húzatva? Brezinai bacsa, nyakas Olej Tamás, látod, a születési statisztikák mégis süllyednek.

Ki a hülye?

Szokatlan még nekünk, hogy újfajta kereskedelmi fogásként - ha „hárintékosan” is - lehülyézenek bennünket. Az egyik nagy cég avval traktálja vevőit, hogy kijelenti: „Hülye azért nem vagyok”. Most, hogy jubileumát üli, megmaradván a szó bűvös erejénél, valahogy így toldja meg: „Hülye, aki nem ünnepel”.

Fordítási örületnek vélném, amit „leiterjakabként” ismer a szakirodalom, de szemenszedett szándékosság is lehet mögötte. Kereskedelmi engedelmmükkel megtoldanám Weöres Sándor veretes versikéjével, az ő helyesírásával:

KARESZ HÜJE
GYÖNGYI HÜJE
csak én vagyok okos.
énnekem a segembe is felyem van.

Tanul a gyerek

Az esernyők története még megírásra vár. A mi időnkben csasztuska főszereplője is volt. Első sora ma is előjön bennem: „Ciceró a parapléval vív ádáz harcokat...” Pestről hozzánk zsuppolt osztálytársunk volt Ciceró, és amikor kifogyott a szóból, padok tetején esernyővel viaskodott. Jóval később valakik föltalálták a méregtűvel kombinált változatot. Csak meg kellett szúrni valakinek a lábát, és kész. Mostanában tojásdobálással keresztezik. Egyik oldalon a tojás a töltény, a másikon az ernyő a pajzs.

Mindenből tud játékot csinálni az utcakölök. Megint csak a mi időnkben, a háború után: robbantások, kézigránatok vitték el sok társunk fél karját. Amikor Tell Vilmost mutatta a televízió, vagy amikor erdei vadakként bújtak elő nyílveisszeikkel az angol hősök, akkor a magyarok nyilaitól rettegett a szülők hada. Rohangáló suhancok lödözték ki egymás szemét.

Valamikor a tojás is valuta volt, cirkuszi belépőt is lehetett kapni érte, és az újságok árát is ahhoz szabták. Mostanában, gyerekzsebek, a tojás is drága. Bőven termik viszont az apró kavicsot a parkmezők, ott folyt ez a csata is. Csak suhanásnyi ideig láttam, amíg a villamos elhúzott mellettük. Akár fél marékka is tüzelni lehet, legény legyen a talpán, aki úgy tudja kapkodni maga előtt az ernyőt, hogy egy se érje el. Ahogy politikusaink védelmében kétszer is látták.

Egyelőre próba, esőszünetben. Csak zápor ne legyen belőle!

Szegvár kincse a kastély

Túl sokat nem kell koptatnunk lábunkat, ha időtöltő nyári táborozást keresünk. Állattartó őseinknek tavasztól őszig tartó kirajzási szokásait máig őrzik a *Mező*-kezdeti helyneveink, a népművelés génjeibe ennyire még nem ivódtak be az új megoldások, de a lelemény nem alszik. Hallhattunk példát már arra is, hogy az egyik nudista-strandunkon anyaszült pucéran főstögethetnek a vendégek. Hogy ebből mikor lesz kötelező penzum, nem tudhatjuk.

Szegvár hét-nyolcezer év óta bizonyíthatóan lakott hely. A Körös-kultúra népe a Tűzkövesen hagyta ránk a Sarlós-istenszobrocskát, ékes bizonyítéknak, de ennek se volt köze a katolikus hiten lévők Sarlós Boldogasszonyához. Ősi neve csak *Zeegh* alakban maradt ránk a 11. századból, a *-vár* akkor csatlakozhatott hozzá, amikor a Tisza, a Kurca és a Kórógy közelségében, az egyik víz szögletében Dóczi János birtokos védelmi erősséget építtetett magának. Ennek a helyére rakatta kastélyát Károlyi Sándor a 18. században. Nevezetessége, hogy 1776-tól 1883-ig innen irányították az egész akkori Csongrád megyét. Vármegyeházként is emlegetik még ma is. Erre akár országos képzőművészeti tábor is szerveződhetne, de a falu egyelőre a szerényebb megoldásokkal indult.

Még mindig kincstári tulajdonban romladozik az épület, csak nyaranként használhatja a művelődési ház is. Telente kifagyna a lélek az emberekből, egyelőre fűthetetlen. Pár évvel ezelőtt jött az ötlet, képzőművészeknek rendeztek tábort, és attól kezdve ez a sláger - illő ki-egészítésekkel. Hivatásos festők, grafikusok, szobrászok visszatérő közreműködésével döglesztő kánikulában az ódon falak hűvösében festhetnek, rajzolhatnak, agyagozhatnak, faraghatnak és tűzzománcot készíthetnek, akik ide jönnek. Ez eddig még szabvány-szokásnak is mondható, bár kicsit se lebecsülendő, azonban a csatlakozó „függelékek” is figyelemre méltók.

Idén egy héten át minden délután estébe nyúló rendezvényeik voltak. Első nap a szegedi Simai Mihály költő Szűcs Árpád festőművész képeihez csatlakozó versei szerepeltek, Dorogi Zsuzsa zenei kíséretével, és föllépett a Csongrádi Színtársulat is. Másnap Szekeres Ferenczel beszélgettek, aztán Szónoki Miklós előadását hallgatták meg, és Kodály-estet rendeztek. Harmadikon író-olvasó találkozó zajlott, és a Rozmaring népdalkör szép műsora nyúlt bele az éjszakába. Negyedik napon Tandi Lajos a képzőművészetről és XXI. századi esélyeiről beszélt, este pedig a szentesi Just együttes muzsikált. Csütörtökön Szín Imre grafológust várták, este viszont a környék legjobb hastáncosait. A pénteket komoly témának szentelték, Ancsin Gabriella *Öregedő társadalom, avagy fiatalodó öregek* címmel állt elő, és Dudás András harmonikás estje volt a kiegészítő.

Mi az újdonság mindebben? Művészek és amatőrök együtt alkottak, és ez a sok gyerek nyári csatangolásait is szépen lecsapolta. Fontos küldetés, ötven kilométeres körből jöttek az érdeklődők. Tornáztatták agyukat és képességeiket. Azt hiszem, egy életre megfertőződtek a művészettel. Az egyik főasszony szavait idézem: biztosan közöttük vannak a jövő nagy művészei is. Uborkaszezonnak szokott számítani a népművelésben a nyár, a délutáni és esti foglalkozásokra pedig eljöttek a hozzátartozók is. A *Kultúrapártolók köre* is kitett magáért. Volt az idős látogatók között olyan is, aki kisgyerekként járt csak az épületben, valamelyik cseléd kíséretében. Eddig csak biztonsági őrök vigyázták, május 1-jétől szeptember végéig már a kultúrát szolgálja.

Még nem vette föl a kastély a nyári szállást jelölő *Mező-* előnevet.

A vásárhelyi vápa

Eljutottunk már odáig, vápa szavunk buktató kérdés lehetne akármelyik vetélkedőn. Akkor is, ha a talán mindenki által ismert Egri csillagok első lapján is olvasható: A víz egy vápában ... tavacskává szélesült. Rávezető kérdésként előjöhethet az ács szakma, és minden más, ahol homorulat létezik. Hogy testünkben hány van belőle, meg se próbálom megszámolni, pedig a vásárhelyi vápa izületeink pótlására született, és napról napra tökéletesedik.

Két nevet említek, de egyiküket se akarom még szentté avatni. A hitelesség többet követelne, mert a tudomány morzsáinak összehordásához sok-sok hangyára van szükség, mentsenek föl olvasóim - és az érdekeltek -, hogy most mindnyájukról szóljak. Dr. Mészáros Tamás a szegedi klinika ortopéd professzora gimnazista korában mérnök akart lenni. Vonzódása a műszaki dolgokhoz innen eredeztethető, és elbetegedett izületeink sikeres gyógyításában naponta kamatozik. Juhász Imre pedig géplakatos iparosként csöppent bele a gyógyító tudomány áldozatos kiszolgálásába. Azonnal említenem kell a hajdani mérleggyár osztódásából létrejött másik vásárhelyi céget is, amelyik szintén izületi protézisek gyártására rendezkedett be, de mivel annakidején említhettem már, helyhiány miatt most kihagynám őket.

Igaz, valamikor a Juhász-féle céggel is ismerkedhettem, de most azért kéredzkedtem be hozzájuk, hogy arról a bizonyos vásárhelyi vápáról megtudhassak valamit. Zsombón, a népfőiskolán hallhattunk Mészáros professzortól egy nagyszerű előadást, megmutatván műtője majdnem teljes „szerszámkészletét”, de csak arra biztatott, hogy alkalomadtán személyesen is eljuthassak ide. Látni szerettem volna, miből lesz a cserebogár.

Anyánk-apánk, amikor összeforrott szerelemben megalkotott bennünket, biztosan nem gondolt arra, hogy izületeink idővel kophatnak, de tény, csontjaink sokféle csatlakozásánál

lényeges változások is történhetnek. Nálunk a hetvenes években kezdődött a protézisek kora. Külföldről szereztek be a hozzávalót, iszonyatosan drágán. Az egész országra talán 15-20 jutott, ezt kellett valahogy szétosztani. Ma körülbelül hatezer beültetést végeznek, de ez is több lehetne, ha a rászorulókat oldaláról nézzük. Nem érdemes a számokkal dobálózni, leg hamarabb azok felejtődnek el bennünk, de annyit még le kell írunk, hogy a hatezer körülből ezeröttszáz Juhász-gyártmány. Egy másik nagy hírű professzortól maradt meg bennem a gondolat: nekünk nem szabad kilencest se lőnünk. Azt hiszem, kölcsönként elkérhetjük ezt a parancsot ide is. A műtők világára is, meg a műhelyekére is. Kötelező a tízes.

A sokféle izületből emeljünk ki tanpéldának egyet, a csipőprotézist. Gömb a feje, mint az eredeti csontnak, és hozzá illő vápában - nevezzük horpadásnak - mozog. A gömb rozsdamentes acélból készül, és sokáig ilyen volt a vápa is, ha azt is pótolni kellett. Lehetett volna műanyagból is, de ha elkezd ott benn morzsálódni, az Isten irtalmazzon a betegnek. Kellett az az ember, aki belelát a vegyészek konyháiba is, és lépésről lépésre haladva kialakult az a konstruktőr csoport, amelyik úgy meg tudja „patkolni” a vápát, természetesen belülről, hogy lényegesen tovább tart, mintha fémből készülne az is. Itt természetesen nem csupán a kopás szerepel elhasználódási tényezőként, de a kilazulás réme is fenyeget. A polietilénből készült vápa, megfelelő fémszállal ellátva - hogy röntgen-fölvételen is meg lehessen látni - jobban is rögzíthető.

A plazma-immerziós eljárás vezetett el ide. Ne kérdezze senki, mi is lenne az, mert nem biztos, hogy minden részletét el tudnánk magyarázni. Mindenestre most is tettünk egy rövid sétát a műhelyek birodalmába, és egyik ámulatból a másikba estünk. Patikatisztaság mindenhol, legyen ez az első, amit megjegyzünk. Irodában és „műhelyben” egyaránt. Harapni lehet a csöndet, ez meg a második. Alkotni csak így lehet. Az egykori üzemi művelődési háznak talán nagyterme lehetett az, ahol példás rendben sorakoznak a mindenféle esztergagépek, de lóti-futi embert egyet se láttunk. Nem dolgoznának? Többnyire ülnek, és nagyon figyelnek. Célra tartanak. Nekik se szabad kilencest se lőniük.

Két kísérem szavaiból rakhatom össze mostani tudományomat. A Juhász Imre és Lányai PROTETIM Orvosi Műszergyártó Kft. és a másik cég, a Metrimed jóvoltából sikerült elérni, hogy a műtét orvosának a tálcáján mindenféle méretű pótalkatrész megtalálható. Nem a protézishez kell már keresniük a beteget, mint régen, nem is kell erőszakosan beleerőltetni a más méretűt, kéznél van a legmegfelelőbb.

A teljes névben szereplő „Lányai” külön magyarázatra szorul. Juhász Imre egyik lánya a bajai tanítóképzőben végzett, a másik meg a kecskeméti. Szerintem a gyermeknevelés legáldozatosabb válfaját, a szinte idomítással is fölerőt választották hivatásuknak, és mégis itt kötöttek ki. Az öregátkosban az ilyen összefonódásokat összeférhetetlenségnek bélyegezték volna, és a dinasztiaképződés veszedelmétől rettegve kézzel-lábbal tiltották, most viszont a legtermészetesebb. Folytassa a gyermek, amit apja vagy anyja elkezdett. A géplakatosból lett üzemtulajdonos legnagyobb segítségére talán a piackutatásban lehetnek.

Említettem már, a mostani világszínvonal legelején áll a vásárhelyi vápa. Tervezői, minőségellenőrzési laboratóriumai, művezetői, „munkásai” az élvonalból valók. Hódmezővásárhely és környéke adja valamennyit. Ha én egyszer végigbogarászhatnám, hogyan lesznek napjainkban az egykori legnagyobb parasztváros gyermekeiből a műszakilag legképzettebb valakik, azt hiszem, vaskos és szép kötet telne ki abból is. Mások figyelmébe ajánlom.

Még egy gondolat, zárásként. Nagyon lényeges. Vállalkozóink sokaságának lehetne példa. Mészáros Tamás mondja Juhász Imréről: ha van száz forintja, nem magára költi, hanem gépbe fekteti be.

Azt is nehéz lenne összeszámlálni, hány milliárdra rúgna a Juhász-birodalom.

Eladó a világ közepe

Eladásra kínáltam már ezeken a hasábokon víztornyot, téglagyárat, kisvasutat, újítást, iskolát, orvosi rendelőt, a Giza nevű kecskét, a Holt-Marost, nagy rakás guanót, karalábét, tücsköt-bogarat, de a világ közepét még nem. Kocsmahivatalok ajtaján szokott megjelenni a szózat, hogy itt van a világ közepe, Hajóson pedig ebből van a legtöbb. Egyik érdekelt szerint csak a pincefaluban van belőle 1250. Nem volt időm az újraszámláláshoz, egyébként se szavazat-időben jártam ott. Tudtommal senki meg nem fejtette, miért éppen ilyen helyeken terjed a megdönthetetlen hit, de gyanítom, a szeszódult ember kapaszkodna legjobban a biztos ponthoz. És a közepénél biztosabb nincsen. Az egyik bejáraton így olvasható: „Itt a világ közepe. Jó bor, jó egészség. Eladó. Érdeklődni...” a 78-as körzetszámon.

Állítólag régi a hirdetés már, következtetni lehet, nem nagyon kapadoznak utána a népek. Amikor az öregátkosnál is régebben még mindegyik magánpince naponta szülte a kapitalizmust, érthető lett volna, de most fordított szelek járnak. Más ajtókon is van kínálat. „Boros-pince sürgősen eladó.” Nem hiszem, hogy elvonókúrán született volna meg a hirtelen szándék.

Azt is leírogattam már, nem is egyszer, ha egyszerre szikkadna ki az összes borszőlő és kocsmatöve, gyászos búcsúztatóra akkor se fakadnék, marad tehát a kérdés: mit kerestem én itt egyáltalán? Az egyik társadalmi kutatócsoport vendége voltam, ők pedig esti eltérülésükben ide is elvetődtek. Kaptam egy nyakamba akasztható cserépbögrécskét én is, és néhányszor lopó alá is tartottam. Gyűszűnyi vörösbe is, fehérbe is beleöltöttem a nyelvemet.

A hazai svábság már a betelepítéskor két tulajdonságot biztosan magával hozott. Lehettek közöttük olyanok, akik talpa alatt égett már talaj - minden önkéntes nekilódulásnál osztályelsőként szoktak lenni -, de velük tartott a gürcölésig menő olthatatlan genetikai igyekezet is. Ráadásul az otthoni szőlőkultúra is batyujukban lapult. Sajnos, igazságtalan is tud lenni a történelem, a betelepítéseket erőszakos kitelepítés követte jó kétszáz év múltán, de maradtak annyian, hogy a Duna-menti löszbe vágott pincefalu is megmaradt. Erre voltam leginkább kíváncsi.

A tokaji pincerendszer aszúborokat is érlel, az áldott nemes-penész jóvoltából, és mivel a közel ugyanolyan penész itt is jelen van, az első gyűszűnél megkérdeztem a pince mesterét: lehetne itt is aszúbort érlelni? Teljes és nagyon megokolt elutasításban volt részem: nem foglalkozunk vele.

- És ha foglalkoznának, lehetne?

- Biztosan nem. Nem tudom.

Ha a legilletékesebb nem tudja, akkor nem is lehet. Reszelt azonban az ördög, másik pince mélyén másik borászt kérdeztem.

- Aszú nem lehetne, mert az kimondottan a tokajira van kalibrálva. Csinálhatunk mi is, de annak már későn szedett, vagy akár jégbor is lehet a neve.

A pincepenészhez a két legfőbb alkotóelem megvan. Az alkoholtartalom és relatív páratartalom. Józan ámulatra is méltó az az igyekezet, amellyel a pincék készültek. A suszterbogarak tavaszi napsütésben nem ragadnak annyira egymásba, ahogy ezek illeszkednek a szűkre szabott rendbe.

Ahogy telnek az emberek alkohollal, és a relatív páratartalommal, úgy ragadnak a pincemeszterhez, de a pincepenész még nem ütközik ki rajtuk. Föltétlenül föl kell világosítaniuk, hogyan jut be Szegedre, ha Hajósról közelíti. Én meg azt veszem észre, hogy a legyek reflexei is

lelassulnak. Az alkohol és a páratartalom hatására pofonegyszerű agyoncsapni őket. Megragadom a kínálkozó fél pillanatot, és megkérdezem a hébérből kínáló nagyszerű borászt, mennyi az ő fejadagja. Azt feleli, rendszerességről nem lehet beszélni, mert időnap előtt megenné a fene mindegyiküket, de próbaképpen megesett, hogy napi öt litert is meg tudott inni.

- De akkor normálisan ettünk!

Az éjszakát is itt töltöttük. Hajnali háromkor akkora égzengés támadt, belerévedhettem a mindennapi valóságba. Majdnem mindegyik préház fölött öt-hat kisebb-nagyobb „vendégszoba” is akad, teljes összkomforttal. Egyiknek-másiknak a hossza nem nagyobb, mint maga az ágy, szélessége se éri el mindig az egy métert, légterét pedig felezi a ferde tető, de hideg-melegvizes szolgáltatás is van bennük. Ez pedig csatornázottságot is jelent. Még józanul remekelt itt a tervező, a vízvezeték-szerelő, a bádogos, és a lakberendező is. Gondolom, legfőbb műszerük a cipőkanál lehetett. Reggel aztán, hajtvva Orbán lelkétől, végigbolyongtam a belátható világot. Hány szomszédot verhetett ki a béketűrésből, hogy a te ereszed az én tetőmre csorgatja a levét, amíg a szinte egymásba csavarodó ereszcsonnak divatja el nem érkezett. Láttam kis kilincset, nagy kilincset, és templomi kilincset is piceajtón, és akkora kulcsot is hozzá, Szent Péter a mennyek kapuját se nyithatja nagyobbbal. És láttam a szemrevaló aranyoságot is a Csárda soron. A borgőzös népetimológia igazíthatta át két piros ponttal Csárda sörre.

Nem hiszem, hogy Rőzse Söndör lett volna a ludas benne. Borfaluban a sör is kedves lehet.

Dupla külső

Én Uram, Istenem, mi jöhet még? A biciklimmel mindig történik valami. Majdnem ellopták. Ha még egyszer a lábaim közé kaphatnám, de jól megtekerném!

Nem az utcáról vitték, hanem a tárolóból. Le se kellett vágniuk a lakatot, ahogy az elsőnél megtették világos nappal, mert le se lakoltam. Tolvaj ellen ugyan nincsen zár, megesett már, nem is egyszer, hogy a huszonnégy-lövetűekből többnek is lába kelt, de az enyémet nem bántották.

Csak emlékeztetni szeretném azokat, akik nem tartják naponta fejükben kétkerekű kalandjaimat. A tisztelt bíróság színe előtt kérdeztem meg előző járgányom tisztelt lopóit, hogyan támadt kedvük éppen az én csotrogányomat elkötni. Három deli legény volt a tettes, de csak kettő volt a vádlottak padján. A harmadik valamelyik javítóintézet vendégszeretetét élvezte. Időbe tellett, amíg egyikük félretaszigálta szájában a gumikérdőzöt, abbahagyta a néma pampamot is, és megrántotta a vállát: nem volt ott másik. Most se volt ott a másik se, a szomszédé.

Szombat van, időre járok. Pontosan, mint a svájci óra. Tíz perc bicikliút, nem is sietek, de nem is kések. A lépcsőkön lefelé ereszkedve előmorzsolgatom a kulcsomat a csomóból, nyitom az ajtót - és nincsen ott. Keréknyoma van csak a hült helyén. Esett az eső, amikor beálltam vele. Nem kezdem káromkodásba pácolni a lorettói litániát, nem szokásom az ilyesmi, de megrendültem. Éppen tegnap este gyóntattak a Somogyi-könyvtárban, hogyan is állok a biciklis ihletéssel. Azt már hallották, nem is egyszer, ha kettőt tekerek a pedálon, három témára lelek, de most a részleteket firtatták. Lehet, hogy akkor már nem is volt biciklim?

Nekiindultam gyalog. A tíz percnél tíz perccel tovább tart az út, de ha ló sincsen, meg számár se, a buszozást pedig rühellem, mert várnom rá istenátka, más lehetőségem nincsen. Útközben

aztán kezdtem fölmenteni a gaz kutya tolvajokat. Meglehet, el se lopták, csak elhagytam. Odatámasztottam valahová, lelakatoltam, és elfelejtettem visszamenni érte. Ragya agyam kezd olyan lenni, mint a rosta lika. Vissza kellett volna mennem, és megfőzni teámat a ginkófa leveléből, de időbe telne a főzés is, meg az is, amíg hatni kezdene. Bevált orvosság emlékezet-kihagyások ellen.

Szépen sorba szedegtettem, hol is maradhatott. Valamelyik bolt előtt talán? Naponta elkerekkez az új szállodáig. Az egyik fa alatt a betonvályúnak támasztom évek óta. Ott kapaszkodom át a viligára, kikocogok rajta Alsóváros túlsó felére, egészen a végállomásig, hogy a Gyula-jegyemet se verje ki a szőrös penész a zsebemben. Visszaúton leszálok ugyanott, a Radnóti előtt, átlibbenek az úton, föl a bicajra, irány kert! De jó lenne, ha ott várna most is! Ha ragasztanom kellene, egye fene, minden tűszúrásra két foltot is tennék!

Mindenestre megüzenhetem a kalahütytös üvegtörőknek, abbahagyhatják az üvegpalackok járdaszegélyhez vagdosását, már kerekem sincsen, amelyik annyit mondana csak, hogy pszt! És leeresztene. A kulcsaimat zsebre raktam, de a lehetőséget tovább morzsolgattam a fejemben: ott van, biztosan ott van, csak nem emlékszem rá, mikor maradhatott ott. Már az út felén vagyok, már csak egy sarok, már annyi sincsen, és már látom is - nem a biciklit, hanem ott is a hült helyét. Megálltam, mint Bálám számára a hegytetőn. Drága jó drótszamaram, Isten veled! Jól szolgáltál, hűséged aranybetűket érdemelne. Csörömpöl körülöttem a reggeli forgalom, én meg csak állok, csak állok, pedig most már nagyon mennem kellene.

De jó, hogy sokáig álltam!

Ahogy fordulnék a menetirányra, megakad a szemem - ne találgassák, mert kitalálni úgyse tudják: tulajdon biciklimen. Azt nem mondhatom, hogy éppen arra jött, valami gaz kutya kölöktől, vagy ágrólszakadt hajléktalan guberálótól hajtva. Kicsivel arrébb, az egyik hársfának támasztva. A lakat is rajta volt. Árnyékban. Az azonosításhoz nem elég, hogy két kereke van, és egy kormányja, piros az ülősapkája is. Rajta van csöngő, panorámatükör, minden encsömbencsöm, ami a közúti közlekedéshez elengedhetetlen.

Heurékaaaa! Van Isten! De jó, hogy van.

Elbámulhatott, aki látott. Eddig moccanatlanul álltam, mint a kőszent, most meg nekirugaszkodom, ahogy Toldi bősüült bikája tette. Látom, abba a betonvályúba virágot ültettek, amelyikhez támasztani szoktam. Útban volt, jótétellek kegyes elszánással megfogták, fölemelték, lakattal együtt áttették a hársfa tövébe. Még csak ki se szúrták a kerekét, pedig mondhatták volna, nem arra szegődtek, hogy ezt az ócskaságot pátýolgassák.

Virágos szép lelketek van, aranyoskáim!

Egész éjszaka még csak az se jutott eszébe senkinek, hogy a mozdítható alkatrészeit eltiedeljék. Micsoda öröm!

És micsoda bánat! Megvan a biciklim, de mellé van támasztva az igazolás is: ahogy vénülök, egyre jobban gárgyulok. Tegnap este két nagy csomaggal itt mentem el mellette, és rá se vettem csalfa szemeimet. Micsoda ember, aki hagyja, hogy kinn töltsen az éjszakát. Mintha hajléktalan lenne?

Most okoskodom, amikor már megvan? Az is régen volt, amikor szebben röptül velem.

Na, a ragasztást kár volt emlegetnem. Vasárnap reggelre, benn álltában a régi helyén annyira otthon érezte már magát, pisszenés nélkül leeresztett. Nem ütköztem meg rajta, ennek ez a bioritmusa. Ha kedve szottyan, elszellent magát. Patkószög már régen nincsen, üvegtarhonya viszont van, lehet, hogy az utolsó lépéseknél ment bele egybe. Hacsak nem nagyképernyős

banyák lovagolták meg, söprűnyélről átszállva, a Gellért-hegyre menet, vagy onnan jövet, boszorkányszombatot tartva. Elő a pumpát, a kisebbet, százötz löket elég bele. Mire kiértem a kertbe, még mindig kőkemény. Hogyan eresztett le, ha most meg állja a szelet? Semmi vész, ami késik, nem múlik. Mire a delet harangozták, puhulni látszott. Ragasztanom kéne, a baj csak az, hogy minden hozzávalóm otthon maradt. Megyek a szomszédba, a Lacihoz, hátha adna egy nyelet-nyalat ragasztót, meg talán feltja is akad.

És most jön a régi tétel. Nincsen kár haszon nélkül.

Mondja Laci, kérdés nélkül, hogy a hátsó kerékre való ragasztója éppen van. Honnan tudod, hogy az a lukas? Mert az első kerék föl szokta állítani a szurkálót, a hátsó meg belemegy.

Hergelésnek a legjobb az ilyen beszéd. Legalább húsz éve élek vele kooperációban, a mi utcánk legjobb műszerésze ő, de az ide szóló orvosságot még nem mondta. Dupla külső, az a megoldás! Egy gumi nem gumi, kettő az igazi.

Dupla akkora feltja volt, amekkora ide illene, de jól ragadt. Előkerestem egy avított külsőt, mindkét falcát levágtam, de beláttam, sokkal jobb lesz, ha kezére adom. Fél napig is elnyúlódhatnak, ami neki öt percnél nem tart tovább. A háború alatt a német kiskatona az udvarunkban bekötött szemmel szedte szét a páncélöklöt, és össze is rakta, Laci ugyanezt tudná a biciklivel is. A külsőt is, belsőt is leszedte a kerékről, a külsőbe beleágyazta papucs-nak a pótlékot, aztán a belsőt, és vasmarokkal fölhúzta a kerékre. Mint kovács a ráfot. Föl is pumpálta. Fele löket is elég volt hozzá.

Másnap megkérdezte, hogyan szolgált. Nagyot mondani én is tudok, két fülem is vigyorgott bele. Összefutottam egy ácskapoccsal. Az első kerék föllállította, a hátsó meg elgörbítette. Megmutassam?

Úgy adódott, hogy két hétig ment minden, mint a parancsolat. Se túske, se ácskapocs nem állta utamat. Utána aztán két nap háromszor kellett ragasztanom. Már az ácskapocs se a régi? Elfelejt elgörbülni? Lassan érik fejemben a gondolat, az is lehet, hogy belső baj ütötte föl a fejét. Ahogy két dudás nem fér meg egy csárdában, a két külső se szereti egymást egy keréken. Addig reszeli őket az ördög, amíg kikopik a belső?

Találós észben azonban még nincsen hiány, irányt váltok. Kidobom a belső külsőt, és teszek a helyébe külső belsőt. Remélem, értik. Hazáig talán kitart.

Az ifjúság kulcsa

Nyomós okom van állítani, hogy Goethe nem tudott biciklizni. Amikor a Faust első részét megírta (az 1800-as évek elején) még föl se találta lábbal löködős, fatengelyes alkotmányát a bádeni főerdőmester. Az isteni szikra csak 1815-ben pattant ki K. Drais fejéből, miközben ülepét is föltörhette a kemény fa. Ha tudott volna két keréken járni, az öreg Faust megfiatalításának receptjeként Mefisztó biztosan fölkínálta volna az ifjúság kulcsát is, nem csupán Margit bájait. Egy tizenötös biciklikulcsra gondolok.

Elégge el nem ítélni most is magamból indulok ki. Naponta tekerem csotrogány biciklimet, kertbe menet, kertből jövet, ki tudja, mióta, és ki tudja, meddig még. Annyit javítottam, ragasztottam már, szervátültetéseimnek se szeri, se száma, és még mindig fut. Föl-cicomázhattam volna mindenféle encsömbencsöm műszerrel is, de félek, ha valamelyik fa tövében láncolom le, nem láncaimat veszthetem, hanem a járgányt.

Egészen személyes kísérleteket is szoktam végezni vele. Amikor még ritkán jártak az autók a szegedi Derkovits fasoron, a felezővonalra gurulva, két szememet becsukva ötöt, sőt tizet is tekertem a pedálon, hogy higgyem, meg tudok még maradni az egyenesen. Akkor még tudtam. Ha csak egyszer is eltaknyoltam volna, vagy letértem volna a gyöpös szegélyre, a második próba már el is maradt volna.

Jó játék volt ez a hosszú úton, annyi köze van csak az öregedéshez, hogy még tartani tudtam a vonalat. Megegett, centinyit se tértem le róla. Mondom, becsukott szemmel se. A minap azonban rám szólt valaki, amikor az óhídon meg akart előzni. Olyasmit kérdezett, kicsit se erőszakos türelmetlenséggel, hogy tudnám-e egy kicsinkét egyenesben tartani a kormányt. Előzni akart. Visszaszóltam neki: tudom! Ekkor vettem észre, hogy jobbra csellenek, ha a jobb pedált nyomom, és balra, ha a másikat. Hogyan is van ez? Hetvenkedünk, hetvenkedünk?

Azonnal betokosodott ragya agyam valamelyik rekeszébe, hogy mégiscsak múlik az idő.

Fiatal koromban mindig azt kívántam, éljem le úgy az életemet, hogy a tisztas öregkornak is bőséges része legyen benne, most meg a visszafiatalodás vágya buzog bennem? Doctor Johannes Faustus ugyan soha nem akartam lenni, még akkor se, amikor Halász Előd a nagyszerűségét hirdette a katedrán, de a rám szólás rozsdája elkezdett rágni, belülről. Örök ellenzékiként először a kormányt hibáztattam, hol szorongattam, hol tágítottam, de semmit nem használt. Elkezdtem figyelni, hogy a hídról lefelé, a szabad gurulás lendületével el tudnék-e jutni a következő utcáig. Mert azelőtt az uszodáig is elfutott. Ha csak szellő lengedezett is szemben velem, már segítenem kellett. Teória született ebből is: a biciklisnek mindig szembe fúj a szél.

Régen belém verődött már az a fölismerés is, hogy azonnal orvoshoz kell fordulnom, ha valamilyen nyavalya rág bennem. Az öregkor úgyis beborít mindenféle nyavalyákkal, legalább essünk túl azon, amin már lehet. Ha a két kerékbe fészkelte be magát a kóbor féreg, akkor se halogathatom az ördögűzést. Isten tudja, hányadik ragasztás közben jött a gondolat, hátha a kónuszok valamelyike tekeredett beljebb. Vagy magam húztam szorosra az elsőn, amikor a kanyarokban reszelte a villát? A hátsót agyban váltósra szereltettem át, éppen a hídra járás könnyítésére, abban is megbújhat egy csökönyös számár. Hogy semmi félre ne vezethessen, most a prémium-zsírozást elhagytam. Amíg ezen ügyködtem, megszáradt a ragasztás is, összeraktam, és próbaútra vittem.

Mefisztó összes ördöge, most figyeljete! A felező csíkot nem próbálhatom ki, annyi már az autó, mintha hangyaregiment vonulna, ha esőt éreznek, de látom, most is meg tudnék maradni rajta. Fut velem, mint a sánta nyúl, egyenesen, mint a nyíl, és röpülök hegymenetben is. A hídra föl is. Előzhetsz, jó komám, ha jobb dolgod nincsen! De te se felejtse, a visszafiatalodás első receptje a tizenötös biciklikülés.

Hej, derék Goethe, ha tudtad volna! Csak ráadás lehetne Margit kisasszony.

Purgel-képek

Mi kell egy jó fényképhez? Ezeregy dolog - meg egy nagy adag szerencse. Nem fotóiskolai receptkönyvhöz akarok tézisekkel szolgálni, csak előszámlálni néhány adalékot. Kell, ugye, föltétlenül kell a jó téma. És a jó szem, amellyikkel észre lehet venni. Jó gép is kell hozzá, bár nagy képek akkor is készültek, amikor még az egyébként igencsak rövid múltra visszatekintő fényképezés gyerekkorát élte. Purgel Zoltán Szmenával kezdte, Zenittel folytatta, és most a digitális fényképezésnél tart. Néminemű jártasság is szükségeltetik hozzá, bár aki műveli,

teljes meggyőződéssel vallja, ő aztán minden titkát ismeri. Ahogy az asztrológus a csillagok együttállását tartja legfontosabbnak, mindezek együttes jelenléte szükséges ide is. Riportképeknél az sem árt - hogy az Amerikából indult divatos szavakat is kifordítsam -, ha jókor van rossz helyen. Az összes kellékkal fölszerelve.

Kitől tanulta, amit egyáltalán tanulni lehet belőle? Senkitől és mindenkitől. Mindent a maga kárán. Ma úgy mondjuk, autodidakta, ami magyarabbra fordítva úgy is hangozhat, mint pulíra a bolha, úgy ragadtak rá az ismeretek. Ismerősöktől és ismeretlenektől. A lögybölös technika minden áldását és nyűgét így megtanulni, igencsak keserves dolog. Bebújni az éjszakai sötétségbe, lefoglalva a fürdőszobát, szemeket guvasztani valamelyik jó ötlet világra hozására, aztán egycsapásra elfelejteni valamennyit, mert itt van a digitális technika. Amikor már a telefon is elsül. És újra tanulni annak is minden titkát és bizgettyűjét. Csak azt ne higgye senki, hogy ettől kezdve könnyű a fényképezés. Igaz, nem kell már teherhordó számár a fölszerelések tetthelyre szállítására, akár a régi cigarettatárca mérete is megfelel, de ez csak a tucatképeket tudja szaporítani. Akkora könnyítés ez csupán, mintha a festő könnyebb esetet fog a kezébe, vagy a szobrász géppel csiszolja fényesre a márványleánka hófehér kebleit. Az alkotáshoz mindenképpen munka kell. Az embert kínzó fizikaiból egyre kevesebb, a lelki gyötrődésből pedig több. Mikszáth Kálmán egyik gondolatába most is érdemes belekapaszkodnunk. Valahogy így szól: erős akarattal az embert is meg lehet tanítani, hogy megfogja az egeret, de a kölökmacska játszva megteszi. Akinek „huzalma” van hozzá - ez meg Tömörkényék szava -, többre jut.

Szegvár gyermeke, Szegvár pedig a vizek faluja. Terített asztala a természet, tájképet is, tücsköt és bogarat is bőven kínál. Ezrével készültek képei falujáról, de ha ennyi kellene a boldogsághoz, ezt mindenki fölfedezhetné, akinek gép akad a kezébe. A megszállottság fontos tényező, de önmagában ide kevés. Rátermettségnek, tehetségnek illik tartanunk azt a ráadást, ami csak keveseknek adatik meg. A kölökmacska ráhangoltsága is kell hozzá. Születni kell rá. A horgász hetekig képes ülni a vízparton, minden fondorlattal megverve, amíg egy hal megpöccinti a kapásjelzőt, a fotós a tiszavirágért is föláldozza napjait legalább ekkora igyekezettel. És jövőre újra, azután is még, ki tudja, hányszor. Amikor már el van telve nappali képekkel, újabb varázslat kísérti: az esti vagy éjjeli világ. Az infratechnika.

Itt van ugyan testközelben a Tisza, a Kurca és a Kórógy, de amott meg ott van a Balaton. Oda is el kell jutnia, legalább minden évben, hogy az aranyhíd kismillió változatából is válogatni tudjon. És a riport? A megismételhetetlen történés? Üsse föl akárki Szegvár honlapját, láthatja, kezei közül került oda rengeteg kép. Van belőlük néhány itt a kiállításon is. Nem akar nagy szavakkal etetni bennünket, de kiolvasható talán mindegyikből, szereti ezt a tájat, mert a hazája, szereti az embereket, bárhol élnek is, mert közülük való - közéjük való -, és lelkéből lelkedzik mind, mire kép lesz belőle. Talán ez a legnagyobb titka, legfontosabb kelléke minden művészetnek. Megérdemli, hogy mi is szeressük. Azt mindet, amit szeretve megmutat, és egygel többet is: őt magát is.

Zoli Komám, jó úton jársz. Sok sikert!

Adassék tisztelet...

Veszélyes üzem a középiskola. Belecsöppen az emberfia alig kamaszként, és bizonyítványt kap érettségéről, amikor kilép belőle. Akár jó hatások érik, akár félresikerült semmiségek, úgy beleépül sejtjeinkbe az a négy év, akár az anyai-apai örökségünk. Hatvan-nyolcvan esztendőre is érvényben marad, és örökítő sejtjeink révén némelyike generációkban is tovább él, heted-

íziglen is. Ha jól számolom, minden itt töltött évemre tizenharc esztendő jutna. Bőven elég lenne a felejtésre, de ha erőltetném, akkor se menne. Nem akarom szépíteni, de anyanyelvi szinten ivódott belém Sümeg, és remélem, bennem is marad, időm végezetéig. Amit most mondani tudok, túl a hetvenen, abban is benne van minden tanárom egykori szava, és benne van Sümeg is, az akkori mindenestül. Ne legyen szentségtörés belőle, most azonban nem az akkori városra, nem is kimondottan az iskolára, hanem a tanárainkra akarok emlékezni. Mert belevaló jó tanárok nélkül az épület is csak ház.

Eddig minden író-olvasó találkozóon meg szokták kérdezni, miért írom a hátsó borítóra többek között azt, hogy

*Adassék tisztelet magyartanárának,
Kiss Károly Ernőnek*

Erősen egyéni színezettel festegetem a múltat, bocsánatot is kérek azoktól, akik más árnyalatokból keverik ki a történelmi tablót. A kelmefestő Ramasetter Vince föstötte legszebben, neki adassék az első tisztelet. És bocsánatot kérek a másik történelemtől, éppen akkoriban keresztelték át ezt a jóra való iskolát Korvin Ottó nevére, amikor mi jártunk bele. Hogy ne szülhesse az átkos maszek-világ napról napra a kapitalizmust. Azoknak is adassék tisztelet, akik szellemi javaikkal kötötték össze a téglákat.

Ha nem lenne belőle képzavar, azt mondanám, tanáraink révén teremtvénnyel terítette tele ez az iskola koponyáinkat. Gondos ápolással mindig a jövő hajtott ki belőle. Emberségünket kaptuk tőle. Mostanában, amikor inkább iskolák bezárása a sikk, pedagógusok szélnek verésével, álságos gazdasági szempontokra hivatkozva, különösen fontos kimondanunk. Ennél hamarabb megtérülő beruházás talán a világon sincsen. Számos ország példája állna előttünk, és Klebelsberg Kuno is akkor épített iskolákat seregestül, amikor még ki se láboltunk a világháborús koldusszegénységünkben. Négy év alatt egészen más ember jön ki a gimnáziumból, és a befektetés holtunk után is kamatozik.

Losonczi Pál szájából mondta beszédírója egyszer Szegeden, amikor a Sub auspiciis-aranygyűrűt átadta valakinek, az egész római birodalomban nem volt annyi értelmiségi, amennyi Szegeden az átadáskor volt. Nem számoltam utána, de lefogadom, annyit a sümegi gimnáziumból az értelmes életnek nekiindulók serege is kitenne.

Ha beharangoztam az előbb az egyéni színezetet, tartani is akarom magam hozzá, még ha dicsekvésnek is tűnik. Úgy adta a sors, hogy idén tizenharcadik kötetem hátlapjára is fölírhattam ezt a mondatot:

*Adassék tisztelet magyartanárának,
Kiss Károly Ernőnek*

Most ki is kell egészítenem. Kisded gimnáziumunk minden tanárának is adassék tisztelet.

Idén fordult elő, éppen a könyvnapon - meglehetősen bohósággal szeretem szégyenpadnak mondani, mert kiültetnek bennünket a szegedi Dugonics térre -, első vásárlóm addig ürgette-forgatta kötetemet a könyvsátor előtt, amíg meg nem vette. Bennem van a kérdés ördöge, ugyan mit olvasott le olyan hosszan a borító két oldaláról? Mert bele se nézett, csak kívülről gusztálta. Idősödő asszony volt, élete párja is vele, és ezt felelte: amelyik könyv már a födelén hirdeti tanárának dicsőségét, az őt mindenképpen érdekli. Aztán kiderült, bár Szegeden lakik, a nagyenyedi kollégiumban tanulta a tanító ember megbecsülését. Akinek én szobrot állítanék minden faluban és minden városban. Ne csak egy név maradjon utána, az is a fejfára írva, amíg a fejfa el nem korhad. Ahogy elődeink erdőkkel, gyümölcsfákkal és szőlővel kötötték

meg a futóhomokot, a fejbéli futóhomok megkötésére az iskolák szolgáltak. És ez a lecke máig házi föladatunk.

Soha nem hittem volna, hogy könyvreklámként is kiteljesedik kedves tanárunk küldetése. Sajnos, elmulasztottam megmondani anyóknak, ő is erdélyi származék volt, de utána üzen-tem.

Hosszú lenne a mese, ha kedvem szerint eregetném a fonalat, tekintsék csak vázlatosnak mostani szavaimat. Akkoriban, azt hittem, nagyon nekem dolgozik a szerencse, mert éppen megszűnt a rajz és az ének gimnáziumi tanítása. Ahogy kapitalista csökevénynek kiáltották ki a kínaiak a zongorát, ugyanarra a tengelyre járt már hamarabb a magyar oktatásügy esze kereke is. Olyan szépen kifaragott botfülem van, kemény bükkfából esztergálva, hogyne örültem volna. Gémes Laci bácsi ugyan próbát tett, be akarván szervezni az énekkarba, de hiába pöcögtette, nem talált olyan hangot a zongorán, amelyik közelített volna az enyémhez. Egyébként bár muzsikából volt kirakva lelke minden porcikája, fizikát volt kénytelen tanítani nekünk. *Fölteszünk a lejtőre egy káposztafejet...* Föl is rajzolta a táblára. Naponta kétszer érzem ma is káposztának magamat, a szegedi hidak lejtőjéről lefelé eresztve csotrogány biciklimet. És rajzból se jeleskedtem. Botkezü is vagyok? Mézes Lajos tanár úr pedig rajz-tanári töltettel olyan szépen rajzolgatta föl nekünk a táblára a növénytan virágait, hajszál híján biológus lettem.

Böjtje lett természetesen annak is, hogy se rajzot, se művészettörténetet nem tanultunk. Az első mindjárt érettségi előtt. Szalagavatónkra méregzöld alapra vérvörös cérnával hímeztettük a kezdés és befejezés évszámait. Beleszédültünk, amikor tanáraink fölhívták rá a figyelmünket.

Bár csupa hetes osztályzattal érkeztem, az első esztendő kínokkal és keservekkel volt tele. Olvasni ugyan időnap előtt megtanultam nővérem és két bátyám testközeli példájából, és amikor a többiek még csak a betűk mutogatva és szótagolva tanulásának az elején jártak, én már verset írtam, magyarból mégse jutottam a négyesnél följebb. Se felelettel, se dolgozattal. Igaz, lejjebb se. (Akkor váltódtunk át a hetes osztályzatról az ötfokozatúra.) Másodikban aztán - hogy maradhassunk a magyar órák barázdájában -, új tanárt kaptunk. Hónaljnyi könyvvel érkezett minden órára, és mindegyikből föl is olvasott valamit. És minden órára adott memoritert! De sok órakezdő kínos percet okozott vele!

Bejött tehát az órára, fölcaplatott a dobogóra.

- Halljuk a memoritert! *Ezernyi fajta népbetegség...* Réfi!

Kezdte Miklós az utolsó sorban, bár villámgyorsan kinyílt előtte a tankönyv, el is akadt.

- Mi az? Nem készültél? Mafla vagy! Főmafla! Egyes fiam, két egyes!

A hálás utókor minden találkozókon föl szokta idézni többek között ezt is. Akkor is, amikor ő is közöttünk volt. Azóta, gondolom, a kedves barát, és a barátunkká lett kedves tanár a gyönyörű báránnyelű aranyos peremén lábát lógáztatva is a memoritert ismételteti. A nagyszerű sebész és a nagyszerű tanár! (Mi még a várólistán vagyunk!) Nagy nyereségünk, mód-szerének azóta is hasznát látjuk. Idézni tudjuk az irodalom savát-borsát. És sajnáljuk, hogy később már nem lett szokás kívülről verseket tudni.

Amikor taníthattam, követtem.

Hajszálpontosan emlékszem, másodiktól, dolgozatírásnál három címből választhattunk. Balassiból írtunk először, és mivel a harmadik változat néminemű novellisztikus beütéseket is engedélyezett, én azt nyergeltem meg. Mit ád Isten - *oh irgalom atyja, ne hagyj el!* -,

javításkor föl kellett olvasnom. Még akkor kimondatott az ítélet, amikor ki se osztották az irkákat. Elrettentő példának talán? Az ürgelukba is bebújtam volna szégyenemben. Meg is kérdeztem, mielőtt belekezdtem volna, mivel érdekeltem ki. *Ez olyan dezsős* - ez volt a felelet. És attól fogva, ne vegyék dicsekvésnek, minden feleletem és minden dolgozatom jeles lett. Kerestem, kutattam, de nem találtam, tulajdon nevemen túl mi lehet bennem annyira *dezsős*.

Hadd ugorjak a negyedik osztályba, és ott is az érettségi próbadolgozatra. Három címet kaptunk akkor is, oszloponként soroltattunk be az elsőbe, a másodikba és a harmadikba, szigorúan szabott címekkel. Hogy véletlenül se tudjunk hatlövetű puskákkal se segíteni a hasonló kínokban mellettünk fetrengőknek.

Tudja mindenki, negyedikig annyira kifinomultak bennünk a rafinériák, könnyű ezt így kitalálni, de ahol deáki furmány is van, megvalósítani lehetetlen. Óra közben kaptam egy kis céduktát, rajta egy kérdés. Besorolásom szerint nem az én címemhez tartozott a kérdés, de kiadós mondattal feleltem rá. Ismétlem, teljesen kizárható, hogy a cédula oda-vissza mozgását tanári figyelem követhette volna. Bele is íródott, szó szerint abba a dolgozatba, gyöngybetűivel. A következő órán már javítottunk is, és akkora ütés ért, majdnem kiszédültem a padból. A másik füzetben piros tintával alá volt húzva az az egyetlen mondat, és a margóra ki volt írva: *ezt a Dezső írta*. Jeleseket szokott kapni ő is, betűi tengeréből ordított a hosszú, piros aláhúzás.

Figyelhette a hatást kedves tanárunk is. Ahogy látta a leánkán a megrökönyödést, aztán az én orcámról is leolvasta a teljes elpirosodást, meg is kérdezte:

- Na, Pontyi?

Nem volt mit tagadni, első szóra elismerte.

- Na, Dezső?

- Tanár úr, így volt.

Próbadolgozat volt, semmi értelme a letagadásnak. Győzelmi dicsőség sugárzott szemeiből. Volt közöttünk akkor már olyan jó a kapcsolat, meg is kérdeztem mindjárt:

- Honnan lehet ezt megtudni?

- Ha szükséged lesz rá, majd megtudod.

Azóta figyeltem, amit szavakba fogalmazva csak később tanultam az egyetemen, hogy *a stílus az ember*. Sajnálom is az akarnok-szerkesztőket, amikor egyetlen mondatot is ki akarnak húzni. Nem veszik észre, ha egy szálát szednek is ki a pulóverből, szétesik az egész. Ezért írom hálából minden könyvem végére ezt a mondatot:

*Adassék tisztelet magyartanárának,
Kiss Károly Ernőnek*

Úgy adódott, hogy május 8-án ballagtunk, és esett az eső. *Sírt a május, sűrű könnyel áztatta a földet, / Amikor mi, kis iskolánk, búcsút vettünk tőled...* Osztályunk nevében én mondhattam a búcsúzókat, kinn az udvaron, ernyő alatt. Ráfoghatnánk az esőre is, hogy azért törülgették sokan szemeiket. Meg is kérdezte Kovács Géza tanár úr: ki írta a beszédedet? Fizikaszakos volt, nekünk kémiát tanított, később szakfelügyelője is lett annak a tárgynak, túl sokat nem tudhatott irodalmi vonzalmairól. Kétkedését dicséretnek könyveltem el.

Időközben matematikából is történtek furcsa dolgok. Abba a kitüntető helyzetbe kerültem, hogy három éven át minden óra végén nekem kellett elismételnem Páter tanár úr magyarázatát. Hermann István ő az anyakönyv - és immár a fejfa - szerint is, de bennünk Páterként él és uralkodik. Megrökönyödve állít meg a legnagyobb vizsga kapujában.

- Mit hallottam? Tanár akarsz lenni?

- Mi más lehetnék?

- Mérnök, fiam, mérnök!

Gyorsan váltott akkor még az eszem, ahogy érettségi előtt illett is, szemléltető példát faragtam azonnal.

- Ha mérnöknek mennék, és terveznék egy hidat, a terhelési próbánál alá kellene állnom. Csakhogy az első híd mindjárt leszakadna, és engem agyonnyomna. Belegondolt, Tanár Úr, hogy legkedvesebb tanítványát erre a sorsra juttatná?

Az ő fejében is gyorsan forogtak a kerekek:

- Az a te tanárod, vedd tudomásul, már most elejét veszi ennek a veszedelemnek. Megbuktatlak.

Nem a legkellemesebb biztatás érettségi belépőként. Kitűnőre érettségiztem, és a szegedi egyetemre kértem magamat. Dzsani is erre biztatott. (Nem tudom most se, honnan örököltük becenevét.) Sümeg előtt a szentesi tantestület tagjaként Csongrádon is tanított, ismerte Szegedet. Magyar-történelemszakos tanár lettem, és a stíluskritikához is vannak huzalmaim.

Azóta, ismétlem, legszívesebben minden tanárunkra kiterjesztem a kötelező tisztelet ígését. Kivéve, akit antitanárnak, antiembernek tartok. (Később tanultam meg Tamási Áron örök igazságát is: *Aki embernek hitvány, magyarnak alkalmatlan.*) Találkozónk előtt végig szoktam bogarászni Sümeg egykori nevezetességeit. A múzeum előtti dicsőségfalból rettenetesen hiányolom nagyszerű tanárainkat. És tudtommal utcát se kereszteltek el eddig róluk.

Nagyon kérem, aki hallja, adja át.

Sokáig szeretném még hirdetni dicsőségüket. Ha jól emlékszem, 86 éves volt Kiss Károly Ernő, amikor egyik találkozáson arról panaszkodott, mennyire egyedül érzi magát. Ahogy nyugdíjba megy a tanár, kivonódik a köztudatból. És kettős-látása kezd lenni. Ismételtettem teljes meggyőződéssel, megszámlálhatatlan tanítványában virágzik ki minden mozdulata, és minden gondolata. A kettős-látástól pedig azért lenne érdemes megszabadulnia, mert szép ugyan ez a világ, a létezhető legszebb, de egyszerre kettőt látni belőle, erős túlzás.

Akinek egész életét a becsöngetés-kicsöngetés ritmusa határozta meg, az az érzése lesz, mint a gyorsvonaton utazónak, ha meghúzza valaki a vészféket. Halomra dől benne a világ.

Az örökhagyó keveset tud arról, mit őriznek meg szavaiból az örökösök. Gyatrán fizették mindig a tanárt, és aki csak tehette, bele törülte csizmáját is, cipellőjét is, de diákjaiban tovább él.

Bennünk, mindenképpen, valamennyien élnek. Örökkön örökké.

*

Néhány szó még arról, mire vittem a rövid élet alatt. Bár ígéretem volt, hogy visszajöhetek Sümegre tanítani, ötvenhat beleszólt ebbe is. Csak azok mehettek gimnáziumba, akik külön megszolgálták, én pedig fegyelmit kaptam. Pusztamérgesre helyeztek, általános iskolába. Naponta utaztam a híres madzagvasúton, három órát oda, hármát vissza. Szegedtől mérve a

legtávolabbi iskola volt a megyében, én büntető iskolának tartom most is. Ebből azonban az is következik, sok kitűnő tanító és tanár dolgozott benne, mert érdem kellett minden büntetéshez. A második tanév közepén, januárban áthelyeztek Hódmezővásárhelyre, a megyei könyvtárba. Akkor már igazi nagyvonaton járhattam. Októberig maradtam csak ott, akkor alakult a Megyei Népművelési Tanácsadó, szegedi székhellyel. Annak lettem a második embere, és kerek kilenc esztendeig toltam a népművelés szekerét, anélkül, hogy bármilyen téveszmének a szekértolója lettem volna. Akkor hívtak a Délmagyarország szerkesztőségébe. Kézzel-lábbal tiltakoztam: soha nem akartam újságíró lenni. Szemébe is mondtam a főszerkesztőnek, amikor magyarázatot kért rá. Nálunk az ügyvédre mondták, hogy pénzért hazudik, de azóta látom, ezt teszi az újságíró is. Hogy miért zupáltam be mégis? Mert két olyan inzultus is ért a kilenc év alatt, amit tisztességgel nem tudtam elviselni. Nem a hívás volt csalogató tehát, a taszítás volt erősebb. Ha valamit kiemelhetek harmincnyolc évemből, az csupán annyi, hogy egyetlen olyan mondatot le nem írtam, amit a nagy társadalmi fölfordulások közben is le kellene tagadnom. Órára, percre pontosan mentem nyugdíjba, akkor, amikor előtte már sorra kiostálódtak kedves kollégáim, de engem még most is beengednek a Sajtóházba. (Sajtóháznak szeretem mondani, annyi a luk ezen a szakmán.) És közben írogatom könyveimet. Diákkorom jussán a tizennyolcadik borítóján is ott van Kiss Károly Ernő neve.

Ja, és még valami történt velem. Nekem nagyon fontos. Két hét múlva lesz 23 éve, hogy Bodosi professzor úgy meglékelte a fejemet, mint hevesi ember a dinnyét. Kiigazította a fejembe betüremkedő sajtóhibát. Garanciajegyét itt hordom magammal. Ha vele össze nem találkoztam volna akkor, meg nem értem volna iskolánk jubileumát.

Holtomig köszönöm, hogy hirdethetem: a legjobb barátságok a műtőasztal mellett kötődnek. És ha már a barátságoknál járunk, még meg kell említenem a zsombói Wesselényi Népfőiskolát. Egy hét múlva kezdődik az időközben megszüntetett tanyai iskolában a huszonhatodik év, de úgy, hogy előtte tíz esztendeig Kertbarát körként működött. Egyik „hátramoszdítója” én lehetek.

Van egy katonai vezényszó, sokan emlékezhetnek rá: *Cél a céltábla alsó széle közepe*. Köz-kultúránkban ez is átalakult: Cél a *középszer* alsó széle közepe. Tehát a közepesnek is a leg-alja, középen eltalálva. Mi ezt úgy hangszereljük Zsombón, ismétlem, tanyai iskolában, hogy mindenkől mindig a legkiválóbbat kell adnunk. A legkikalapáltabb fejű embereket hívjuk előadónak. Akadémikusokat, professzorokat, világhírű tudósokat, megint ismétlem, tanyára. Kitűnő sebészünk, néhai Németh Bandi, aki az első hazai veseátültetést végezte, ZSTA-nak, Zsombói Tudományos Akadémiának nevezte el kisdud társaságunkat, megtoldva avval, hogy nekik is rangot jelent ott megjelenni. Magam Barátságátömlesztő Népfőiskolának szeretem mondani. Barátokat hívok barátaim közé, akik közben egymásnak is barátaik lesznek. Száz-ötvenötre rúgott a számuk tavaly még, és vannak, akik a huszonöt év mindegyikében eljönnek. Nagy ellenszéllel indultunk. Valaki azt mondta, annyi eszünk nekünk is van, hogy tudjuk, a tudósok mind unalmasak, tehát senki el nem jönne. És a tudós se jönne, mert megérzi rajtunk a tanyaszagot. Kiderült, a tudós koponya és a tanyai ember nagyszerűen barátkozik egymással. Ennek a magját is Sümeg kedves iskolája ültette el bennem.

Nem győzőm megköszönni. Adassék tisztelet neki.

Kedves Tibor!

Tisztességes, rendes, becsületes, jóra való embernek ismertelek meg, nagy volt az örömöm, amikor legalább levélben újra találkozhattunk. Szívemből sajnálom viszont, hogy éppen neked kell elmondanom, amit legutóbbi leveledre válaszolni tudok. Jobb sorsot érdemelnél.

Hajszál híján még csak negyven esztendeje lesz, hogy erre a pályára térültem. Előtte több mint tíz évig több becsületes helyet is megjártam, és mindből merítettem egy kanállal a magam tisztességéhez. Két nevet említek, mindjárt az elejéről, mindkettőt ismerheted. Néhány héttel nevezetes bezupálásom után Nikolényi Pista intett, hogy minden újságírónak tudnia kell, melyik lapba hogyan illik írnia. Pista akkor még ugyanazon a grádicson állt, ahova én is jutottam. Kemény fejem volt már akkor is, mondtam neki minden kockázat nélkül, hogy nem kurvának jöttem, aki egyik melegágyból ki, a másikba be, és mindegyikbe másként. Ha még emlékszel minapi intelmedre, arra is értheted tehát.

A Másik Katona Éva volt. Elküldtem hozzá riportomat, és ő talán KÉT szót is „kiigazított” benne. „Gépbe ültem” azonnal, és ezt feleltem rá: *„Kedves Asszonyom! Azt hiszem, félreértettük egymást. Nem szerkesztőt kerestem, avval itthon is jól el vagyok látva, egy lapot csak, ahol megjelenhetek. Virágot akarok ültetni a szürke aszfaltba, de ártó kezek kitördelik.”* Biztosra vettem, alighogy megkezdődött ÉS-beli pályafutásom, véget is ért. Láss csodát, bocsánatot kért, és huszonvalahány éves gyümölcsöző kapcsolat lett belőle.

Ő még tudhatta, nem lehet ártalmára egyetlen lapnak se, ha értéket közöl. A szempontokkal - szerkesztőkkel - nekem egész fönnálló életemben nem volt szerencsém. De jóval túl a nyugdíjkorhatáron is dolgozhatom, bár a Pista-teória azóta inkább erősödik, és nem kopik. Őt magát is elsodorta.

Azt irod, nézzem meg tárcáitokat, és azokhoz foghatót írjak. Jól belegondoltál? Annyira elharapódzott az utáztatkészség a magyar irodalomban - az újságírást mindig is ide számítom -, azt kéne nekem is gyarapítanom? Délmagyaros kollégáimat avval hergeltem legjobban, hogy a magam feje után mentem. Tehettem, főmunkatárs voltam. És szépen túléltem valamennyit. Most változzak meg, tizennyolc kötetten a hátam mögött?

Viccnék se menne el.

Amikor ilyen szavakat hallok, prasnya hasonlatként mindig a házikolbász készítése jut eszembe. Terus ángyi átlögyből a vékonybelet, kiönti az eredeti tartalmat, aztán fogja a főzőkanalat, és annak a nyelével kifordítja az egészet. Utána kezdi el kés hátával vakarni. Ez lennék én, a bél, ha rád hallgatnék? Vagy az eredeti tartalom? Inkább vesszen a disznótor.

Kutozovról írta Tolsztoj a *Háború és békében*, hogy kocsijában volt valami kapaszkodó madzag. Hasonlíthatott a gyeplőhöz. Úgy fogódzkodott bele a vén hadvezér, mintha ő kormányozná a kocsiját. Pedig az igazi gyeplő az *imsik* kezében van. Minden szerkesztőnek ajánlanám ezt a nem pontosan idézett tolsztoji gondolatot.

Több bolond példát nem mondok, pedig van egy batárszekérre valóm. Vedd úgy, hogy majdnem találkoztunk. Hadd őrizsem meg azt a balgatatag nézetemet, hogy mindkettőnknek jó lett volna, ha egymásra találhattunk volna.

Elöttem és mögöttem mérhetetlen számú rigolya sorakozik, a legfontosabb azonban az, hogy mindenből a legjobbat adjam. Ami tőlem telik. Írtam a nyár elején Szegvárról. Kilenc évig - újságíróskodásom előtt - a népművelés legbelső berkeiben dolgoztam, tudom tehát, hogy amit Szegváron láttam, az máshol akkor sincsen, ha jóval hangosabb csinnadrattákkal van tele a nyár. Nektek mások a szempontjaitok, belenyugodtam. Nem írunk az értékről, mert a siserák

megsértődnek! Ha valóban azt tartjátok a *legnagyobb rossznak*, amit én *jónak* tudok, akkor legjobb, ha megint meghajtom fejemet, és búcsúra nyújtom kezemet.

A melegágyakat kéne még mindig váltogatnom?

Többre becsüllek ennél. Szívesebben őrzöm rólad, amit az első mondatban leírtam.

Több szerencsét azokhoz, akiket példaképül ajánlottál. Isten megáldjon!

Szálkamentes hullámpapír

Garantáltan kínai találmány, de remélni lehet, nem lesz belőle világkonyhai kötelezvény. Régen a sokadalomra azt mondtuk, annyian vannak, mint az oroszok, a kínaiak viszont annál is többen vannak. És az a rengeteg ember mind eszik. Láthattuk is a sokadalmat a tévében. Ott lehet jelszó igazán, kapd be, és fuss, ahogy minden gyorsbüfében ezt is beleteszik minden kosztba, de itt, ahogy egyik csatorna rejtett kamerája mutatta, mást is tesznek bele. Az ilyen-olyan göngyölt húsba például hullámpapírost. Azt, azt, amelyikből dobozok készülnek. Minél nagyobb, annál gazdaságosabb. Ahogy elnéztem, némelyikben nagyon elegáns családi latrina is elfért. Másod- vagy harmadhasznosításra aztán töltelék lesz belőle. Biztos vagyok benne, jobb, mint a hal, mert szálka sincsen benne.

Pfuj!

Pedig a gondos kezelésre nagy gondot fordítanak. Mondanám, hogyan, mert jól megmutatták, de ha mondom, meglehet, hamarabb terjed nálunk is a csodálatos étkezsaporítás. Betolják ott is triciklin a szedett-vedett, innen-onnan összeguberált dobozokat, ilyen-olyan lögybölésen átesik valamennyi, hogy az eleve elrendelt ragasztóanyagot kimossák, talán péppé is áztatják, aztán meghatározott százalékban hozzáadagolják a húsos masszához. Biztosan tekernek hozzá borsot is, másfajta nyálcsorgató fűszert is, gombóccá markolásszák, valamibe belegöngyölik, ki is sütik, a kedves vendégnek csak fizetnie kell. És megennie.

Meg is eszi, mert nem tudja, mit eszik.

Fogyókúrázóknak kimondottan jól tesz.

Hogy mi mit eszünk itthon? A sörlátét kekszként való fogyasztása is ismerős, meg a rántott cipőtalp is, de bízhatunk benne, inkább legenda az is. Annak a nemzeti marhamatuzsálemnek a húsára mondják az utóbbit, amelyik tején talán még a kicsinke Kossuth Lajcsika nőtt föl Monokon.

És nálunk még a piaci rejtett kamera is ritka.

Az Isten lába

Megint sikerült megfognunk? Ne tessék benne politikai beütést keresni, mert az Isten vagy nem politizál, vagy másként teszi, tekintsék csupán originál magyar balekságnak. Ne a dolog tudományos oldalát, mert az előtt le a kalappal, inkább elszietett lelkesedésünket.

Jött az a bizonyos madárinfluenza, amelyik nálunk leginkább a hattyúkban kulminált - raktunk is elébe alkalmanként egy prasnya szótagot -, és néhol a röpködni tudó jószágok százezreit

juttatta gázkamrákba. Akkor álltunk elő mi, derék magyarok, mint Jóka az ördögében, hogy tudunk mi olyanféle eszközt. Bombaüzlet szele csapott meg bennünket, todományosan is kalkulálták nekünk, veszi és viszi majd tőlünk külföld, mint a cukrot. Hab volt a tortán, hogy az emberre is veszélyes változatot célozták meg. Oda is tartotta karját az akkori egészségügyi miniszter, teljes udvartartásával együtt, hogy ide a rozsdás bököt. Hadd lássa ország-világ, ha ők túlélnek a mesterséges fertőzést, akkor a legkitűnőbb szer áll a kínálati piacon. A tévé előtti nyilvános repivacsoráját is szárnyasból rendelte másik illetékes miniszterünk, hogy még jobban meggyőzzön bennünket.

Az állam bácsi most is belenyúlt feneketlen zsebébe, és kimarkolt belőle támogatásként egy hatalmas summa pénzt. Minden fillér sokszorosát fialja majd, ennél jobb befektetést el se lehet képzelni. Megfogtuk az Isten lábát, már csak tartanunk kell, és dől a pénz. Murphy circuszába elmehetnénk bohócnak. Csak egy irányban tudunk képzelődni még mindig, ahogy eddig is tettük rendszerváltás előtt, és rendszerváltások után. Az élet logikája más kotta szerint fújta most is a maga nótáját. Itt-ott elpusztult még egynehány vadkacsa, talán szerencsétlen emberek is haltak bele, de nem mentek szerte a világba a vakcinás szállítmányok, és nem jött be nyakló nélkül az euró. Kifizetett pályázat útján a bizakodó állam állítólag kétmilliárd forintot, és bombaüzleti titokként bottal üthetjük a nyomát.

Kellett nekünk rohamsisak! Jól emlékszem Soós Gábor államtitkári szavaira még az olajválság idején. Beálltunk a csorgásba, még ugráltunk is alatta, és azt hittük, mi meg nem ázunk. Bőrig áztunk.

Valamiben megint világelsők lettünk? Csak tán nem az ördög szőrös patáját markoltuk meg megint? Hatalmas a jártasságunk benne.

A Cárno Rétje

Nagybetűvel írom a címet, helyesírásiilag majdnem olyan ez, mint a Tápairét. Tolsztoj óriáskönyvében, a *Háború és békében* is így olvastam, Makai Imre fordításában. Ki forgat ma kétkötetes regényt, ráadásul az orosz gróf veretes nyelvezetében? Inkább megnézi a tévében, hol az orosz változatban, hol pedig elamerikánosodva. Ha nem ugrik át kezében a távkapcsoló - tolltartónak szeretem nevezni - valamelyik piffpuffra. Gyerekkoromban rágtam át rajta magamat először, aztán később még többször is.

Messze van ez még, haladjunk sorról sorra.

Bettynek idegenforgalmi nagydíjat szavaznék meg, ha beleszólásom lenne ilyen nyalánkságokba. Évek óta szervez utazásokat, érdemes rá forintokat összerakosgatni. Voltunk vele Párizsban - az ingyencék kétszer is. Voltak, akik Egyiptomot is megjárták, Görögországot is, Írországot is, és ebben az évben, 2007-ben párommal bejelentkeztünk a szentpétervári útba is. Választhattunk. Mehettünk volna repülővel is, de mi az autóbusszal utazókhoz csatlakoztunk. Talán többet látunk alulról, mintha átröpülünk Európán. (Vannak törzsgárdatagok, akik nem repültek, mert látni szeretnek inkább, de busszal se jöttek, mert tizenkét nap a szoros üléseken fölér egy istenkísértéssel.)

Megérne egy misét az is, amit a hazai sztrádánkról lehet látni, illetve nem látni. Ahol Petőfi dala szerint Kiskunságnak száz kövér gulyája legelt, ott ma egyet se látni, és elkezdjük azt a kicsinke tejet is külföldről behozni, amit hajlandók vagyunk elfogyasztani. Hogy hányféle

tartósítószer iszunk és eszünk meg vele, az E-414-es guargumival egyetemben, ne tessék tőlem kérdezni. Most azonban külföldet nézni megyünk, hagyjuk ezt máskorra.

Parassapusztán lépjük át a magyar-szlovák határt, minden zökkenő nélkül. Valamikor megjegyezhettem, nem tudják odaát megbocsátani nekünk, hogy valamikor ugyanakkor az országnak a lakosai voltunk, és nem győztünk bukdácsolni az elénk rakott akadályokon, most simán ment minden. Bennem azonnal fölbuzgott a régi vágy, bakancsban, hátizsákkal lenne jó körbегyalogolni egyszer a hegykoszorút, de azt hiszem, ettől a gondolattól végleg elbúcsúzhatok. A mostani buszos kirándulásra is azért vállalkoztam, mert meglehet, később még inkább nehezemre esne. Egyfolytában sajnálom viszont, hogy idegenvezetőnk meg se szólalt útközben, és jószerivel azt se tudtuk, a Kárpátoknak fenyevesekkel vadregényes tájain éppen hol is járunk. Volt alkalmam már kétszer is bogarászni erre is, sejtéseim voltak, de biztos fogódzót egyedül Árva vára jelentett. A Magas-Tátra hóna alatt. Pihenteszű ember lehetett, aki arra a hegyomromra fölrakta. Nehéz lett volna bevenni, az biztos, de kiéheztetni a benne lévőket, egyszerű. Onnan kezdve kifelé csúszunk a Kárpátokból.

Csak egy ugrás Krakkó, de elmentünk mellette. Nagy baj nincsen, visszaúton alhatunk is benne. Varsóig azonban hosszú még az út, és mi elsőnap nekifutással odáig akartunk menni. El is jutottunk szerencsésen. Némi ismereteim Pomeránia partvidékéről vannak, akkortájt jártam ott újságírói cseremalacként, amikor éppen kezdett összeroppanni a velünk egy lágërba szorult Lengyelország, de a mezőgazdaságába akkor se tudtam még csak betekinteni se, mert hirtelen kellett visszatérnem. (Akkor vezette be Ceușescu Romániában, hogy külföldiek csak dollárért vehetnek benzint, ennél fogva az a sok lengyel, aki autóval szeretett a Fekete-tenger partján nyaralni, vonatra kényszerült. Hiába akartak minden szóba jöhető protekciót bevetve is vasúti jegyet szerezni újságíró kollégáim két héten át a visszaútra, nem kaptak. Repülőre viszont igen, de azonnal. Ki se tölthettem teljes időmet, pedig fürödtem a kedvességükben. Most, buszból nézve valamennyit pótolhattam, szerencsére már minden éhségveszedelmen túljutva.) Emlékeinkben él már csak, hogyan szatyrozta végig Európát ennek a szerencsétlen országnak a népe, mire kijutott a gödörből. És mennyivel okosabban csinálta! Mi abban a balgatagságban éltünk, hogy nem húztunk egy erős vonalat, és nem mondtuk ki, az államadósságokat nem mi csináltuk, és nem is vagyunk hajlandók kifizetni, mert bebeszélték a szuperokosok, hogy akkor nem jön be a működő nyugati tőke. Fizettünk, mint a katonatiszt, bár lukas volt a fenekünkön a nadrág, és napról napra tapasztaljuk, még mindig van út a lavór fenekéig.

Itthon már befejezéséhez közeledett az aratás, ott még el se kezdték akkor. Emlékszem arra is, megyei operatívbizottsági üléseken is megfordulva, néhányszor azért nem közölhattunk aratási terméseredményeket, hogy KGST-kötelezettségeink révén ne tudjanak róla a többiek, mert akkor olcsón kellett volna átadnunk fölöslegeinket. Lengyelországra is szerettek hivatkozni a kuncsorgók között. Árpából, búzából, rozsból akkora táblákat láttunk most szökülni, hamar kikétszerkettőztük, az a harmincnyolcmillió lakos, amennyivel számolniuk kell, föltehetően nem szenved majd kenyérhiányban. Talán sikerült már önellátásra berendezkedniük, búzabomba nélkül is. Kisparcellákon és hatalmas táblákban érik a mindennapi. A mi nagyfülű világunk gabonakeresztjeihez, képeihez fogható alkotmányok is föltűnedeznek itt-ott, gondolom, kaszálógéppel vágják le, de a soványka kévéket kalászukkal fölfelé hordták össze. Ezt mondanánk Erdélyben kalangyának? Itt-ott asztalnagyaságú föliasátrak is föltűnnek. Föltehetően a konyhára való paprikát, paradicsomot termik.

Tanyák is, mindenütt. Háromemeletes is. Szórványban is, bokorban is. A futóbabot ugyanolyan piramiskarókra futtatják, mint itthon. Az egyik nagy tanya előregyártott betonelemekből készült kerítéssel van körbevéve, belátunk az udvarába. Merő gaz az egész. Pató Pál úr, lengyel kiadásban? Hej, ráérünk arra még?

Szélkereket is láttunk. Rájár a szemem, akárhol van, észre kell vennem. Az első próbálkozások közül való lehet, három vitorlája közül csak kettő van fenn. Lehet, hogy még csak építik? Hogyne jutna eszembe, hogy itthon mi kezdtük szorgalmazni dán példákat közlő is megnézve, kaptunk is szemrehányásokat érte. Mit akarunk mi, amikor nálunk ritkán fúj a szél? Mert mi azt hajtogattuk, ha a szélmolnárok nem haltak éhen, akkor a főttebbi légrétegekben is van annyi energia, amennyi megérné. Istennek legyen hála, nálunk mintha terjedőben lenne már, de mivel magyarok vagyunk, hatalmas viták tekergetik a vitorlákat.

Többször volt alkalmam megtapasztalni, a társasutazások legnagyobb hátránya, hogy olyan szépen elvagyunk magunkban, szinte semmit nem tudunk meg a kintiek életéről. Bár az óriásplakátokkal úgy bebútorozták az utak mindkét oldalát, alig láttunk tőlük, mindjárt az elején kezdtek elkülönülni azok a kisdud társaságok, akik agyondumálták az egész utat. Semmi látnivaló nem érdekelte őket, csak hangosan ismételték a különböző újságok vezércikk-bölcsességeit. Életem párja tanárkodása idején többször kirándultam diákokkal, természetesen csak hazai viszonyok között. Akkoriban sütöttem el, elég lett volna egy kipurcant buszt bérelni a Volántól, megállni vele a Marx tér valamelyik csücskében, és kirakni a szélvédője alá egy magnetofont. Jobban érdekelte a gyerekeket, mint a látnivaló. Most? A hatvan év körülíeknél? Már magnó se kellene, csak beszélni lehessen.

(Visszaúton ennél nagyobb veszedelem is ránk tört. Összkomfortos buszban utaztunk, filmet is vetíthettek benne. Kellemetlen afférunk is támadt a mellettünk-mögöttünk ülőkkel. Húzzuk el a függönyünket, mert nem látják olyan jól a filmet. Kénytelen voltam hárítani: mi utazásra fizettünk be, nem mozira!)

Félpucér emberek süttették hasukat a nappal, olyan meleg van odakint. Temperált buszban utazunk, mi nem érzékeljük. Látjuk viszont a varjak fekete seregét mindenütt. Lehet, hogy ezek is a szegedi temető fain éjszakáznak telente? Régi ismerősként jönnek elő a hatalmas hirdetések között azok is, amelyeknek világszám a jelmondata: „*Mert hülye azért nem vagyok*”. Jó lenne tudnom, ezeken is ott van? Elfutunk mellettük, mire kibetűzném, de két apró szócska után ezt olvasom: *idiotow*. Lefogadom, a hülyeség világszínvonalú. Laptopot, hordozható számítógépet reklámoznak itt is.

Száz szónak is egy a vége, estére kelvén eljutottunk Varsóba. Koszalinból hazatérőben annyit láthattam csak belőle, amíg az országon belüli repülőjáratról átjutottam a nemzetközire, és ott vártam a hazainduló gépre. Boldog idők! Akkor is beetették már a csomagokat egy mindent látó szerkentyűbe, kiskatona - határőr lehetett - ült a képernyője előtt. Addig sündörögtem, amíg megláthattam, éppen alszik a szerencsétlen. Na, ehhez képest annyira begyűrűzött a rengeteg krimi meg horror a közvilágba, hogy már a cipősarkakat is megvizitálják, és a folyadékot se szabad fölvenni kézben a gépre. Itt meg annyit hadd mondhassak, hogy végre láthattam valamit Varsóból is.

Hogy mit is? Aki többre kíváncsi, vegye elő akármelyik útikönyvét, ne tőlem várjon rá szavakat. Mondanám, szépen pöndül ez is, és mindenben kedvezni akar az idegeneknek is. Ezt a szerény megállapítást nyugodtan alkalmazhatjuk a balti államokra is, amelyek talán végleg kiszakadhattak a szovjetnek becézett orosz szorításból, és legalább százszorosan igaz az egykori Leningrádra, amit most, tudjuk jól, nem is Pétervárnak, hanem Szentpétervárnak neveznek.

Mit láthat mindebből az idegen? Világszínvonalon működő szállodákból nézve? Leginkább az rakódik le agyunk ragya tekervényeibe, ha el nem jöttünk volna, ezt se láttuk volna. Látni, hallani, tapintással megtapasztalni, ennél jobb nem létezik.

Még valamit, mert nagyon fontos. Az egyik tankoló állomás boltjában sört venne egyik társunk, de csak dollárral tudna fizetni, vagy euróval. A boltosnak egyik se jó. Vinné vissza a dobozost a majdnem-kuncsaft, de előáll a mögötte lévő lengyel atyafi, és kifizeti helyette. Tudta, vagy nem, hogy magyarok vagyunk? Ha tudta, akkor a mondókát is tudnia kellett: *lengyel-magyar, két jóbarát...* Megköszönni se marad idő.

Vilnius következett, újabb hosszú utazás árán. Valamikor Vilna lett volna? Az volt a bűne, mások szerint érdeme Litvániának is, ami Lettországnak és Észtországnak? Hogy a világ-birodalomba bújtt Oroszországnak északon is meleg tengerre volt szüksége? Mércze kellene ide, hogy hiteles képünk lehessen a változásokról, de magunkkal csak a hazai példáinkat hozhattuk. Nyiladozik ez az ország is a turizmus irányába, ahogy a napraforgó is ráfordul a fölkelő napra, de még az elején tart. Új városrészek emelkednek a fővárosban, vélhetően az elérhető legnagyobb kényelemmel, de még kevés pénz juthat a patinás régi épületekbe új lelket lehelni. És itt is a laptop-reklám, a teljes hülyeségével.

Példás a kiszolgálás most is, akár keleti kényelemnek is mondhatnánk, ha nem tudnánk, nem a valódi keleten vagyunk. Nem a fővárosokra gondolunk most, amikor leírjuk, hogy egyébként benne vagyunk a hullámpala-tetőzet övezetében. És a kereszt-tetőszékében is. Építészeti jártasságom hiányzik hozzá, hogy érthetőbben fogalmazzak. A rendes nyeregvetőt középen megtöri egy derékszögű betoldás. Hogy pontosan mi lehet alatta, beugró, előtér, netán konyha, látnunk kellett volna. Akár típusstervnek is vehetnénk, az együttélés idejéből. Villanyvezeték mindenfelé, magasfeszültséggel és „mélyel”. A hétköznapi 220-szal. De néhol annyi van belőlük, mintha centrálé lenne a közelben. És útépítés, lépten-nyomon. Sztrádává szélesednek az autóutak. Akár otthon. Lépésben tudunk csak menni a maradék sávban.

Lovak is kicsapva legelőre. Marhák is. Megáll az ész! Lucernatáblán legelnek. Itt nem fűvódnak föl? Létezzetetlen. Nehéz kérdésekben önellátók vagyunk hazánktól távol is, előállítom Karcsit, szakmájába vág, állatorvos. Nem vette észre, de azt mondja, semmi vész. Ha kicsi korában hozzászoktatják akármelyiket, akkor nem lesz baj.

Így tanul a gyerek. Ha kérdez.

Nagy állatszoktató is volt a Béketábor!

Lábadozó ország Litvánia, elzártságából most indul a turizmusba. Hát Lettország? Talán egy fokkal előrébb áll már. Közelebb Finnországhoz. Gondolom, az lehet a minta, mert itt is bekúsznak az erdők az ablakok alá. Vörösfenyő, tölgy, hullámpala, lapos tető. Még csak most virágzott el a hárs. Nálunk, itthon már érik a magja. Itteni Terus ágyi, fölöltőben. Július utolsó hetében vagyunk, de mintha koratavas lenne. Hajléktalant látok a hűvösben, tengeri sirály ólálkodik körülötte. Valami harapnivalót akarna elcsenni tőle. Ilyen a természet? A nincstelent is meglopná?

Rigában a szállásunk, szintén luxuskivitelben. Félpanzió utazunk, este vacsora, reggel svédasztal. Előkelően bőséges. Bajban van valaki az ötödik emeleten. Elfelejtette a szobaszámát. Férje már benn van, menne utána, de nem tudja, hol keresse. Rémülten mondja: pedig otthon ő a család esze. Mi meg biztatjuk, el ne felejtse, hogy elfelejtette.

Ki előtte van még, ki meg már benne. Ilyen az, hogy múlik az idő. Velünk múlik.

És Tallin? Észtország feje? Belém villan a szovjet intelem. Ha esztek lesztek, nem esztek, ha nem esztek lesztek, esztek. Kiköpött magyar logika, azt hiszem, egyetlen nyelvben nem állja

meg a helyét. Szuperszálloda itt is. Tünneményszép az Alexander Nyevszkij székesegyház. Állítólag le akarták bontani, hogy orosz alkotás ne maradjon jeladónak se, de pénzhiányban elakadt a gyilkos szándék. Azt hiszem, inkább az győzött, hogy többen vannak, akik szeretik az orosz Sándor cárt. A külföldit. Építészeti remekmű ez a templom is, pravoszláv dialektusban.

Rohammal reggelizünk. Vár bennünket a tengeri cet, szállító komp képében, hogy elnyeljen, világvándor Jónásokat, és Helsinkiben tegyen ki a partra. Rohanunk a legfelső emeletre, a nyitott födélzetre, hogy mindent lássunk. Aztán, aki fázni kezd, beljebb húzódik. Napsütés, nagy széllel, a meleg tengeren.

Finnországban esik az eső, amikor megérkezünk. Hogyan tudott kivárni bennünket? Helsinkiben semmi meglepetés nem ért, ugyanolyan nyugodt, tiszta város, mint amilyennek tizenhúsz évvel ezelőtt láttuk. Hergelem Pistát, egykori polgármesterünket, vállalja el az itteni széket, én meg eljövök hozzá szóvivőnek. Korszakos a válasza: ide még eljönne.

Varga Ákos mesélte, amikor ők jártak itt, Kekkonen elnök is fogadta őket. Kedves volt, a nyelvrokonság is erre készítette. Másnap a vasútállomáson találkoztak vele, a pénztár előtti sorban állt, jegyet akart venni. Az államelnök, sajátkezűleg! Ilyet még nem pipáltak a Béketáborban. Meglátta őket, kivált a sorból, odament hozzájuk, kicsit beszélgettek még, aztán visszaállt. Nem a sorba, a régi helyére, hanem a sor végére! Államelnök létére! Ha volt is valami fullajtárja, nem arra volt, hogy őt utazzassa. Mondom is Pistának, ilyen sors várna rá is. Azt felelte, ő is járt itt, hivatalos minőségben, tanácselnökünk kíséretében, és hasonló puritán-ságot tapasztalt ő is. De így is vállalná.

- Gondolom, otthon aztán más lett a tanácselnökünk is.

- Azt azért nem mondhatnám!

Este ugyanaz a komp vitt vissza bennünket Tallinba. Szépen elosztottak bennünket, kétszemélyes kabinokat kaptunk. A zsugorítva élés netovábbja lenne, ha nem egy útra találták volna föl. Jaj viszont a klausztrofóbiásnak. Fél minden zárt helyen. A mi fülkénknek ablaka sincsen, és annyi csak a hely benne, hogy ágyunkat elérjük. Mennyivel jobb volt a szomszédunknak. Tocsogott a szőnyegük, amikor beléptek. Tengeren vagyunk, nem újság a víz, csak a belvíz kényelmetlen. Addig-addig firtattuk, amíg első szóra kiutaltak nekik egy másikat. Sokkal nagyszerűbbet. Tengerre néző ablaka is volt.

A délelőtti vihar elcsöndesedett, és bár éjfél tájban partra érkeztünk, reggelig maradhattunk. A mostani riporterek mániája szerint - hányan vannak? - illene megmondanom, hányan mentünk oda és vissza, de ilyen gyöngeség egyszer se fogott el. Tele volt a komp, csak az utazott fülkében, aki nem akart azonnal kiszállni. A büfék, bárók egész éjjel dolgoztak, teltházás munkarendben.

A Titanicban láthatunk ilyet, nem győzik vetíteni mostanában a televíziókban. Minket jéghegy nem fenyegetett. A megaszalódás viszont igen.

Most olyasmi következik, amiről első pillanatra kiderül, az égadta világon semmit nem értek hozzá. Amihez pedig még csak nem is konyít az ember, az a legjobb, ha meg se nyikkan. Határőr soha nem voltam, és föltehetően már nem is leszek, jószerivel föl se foghatom, mekkora veszedelem fenyegethet egy országot, ha határai őrizői fölületesen végzik munkájukat. Eljutott már a világ oda, hogy a nagy rosszindulat belefér akár egy kicsike fiolába is. Gondoljunk akármilyen ártó baktériumokra, vagy sugárzó anyagokra. És gondoljunk arra az országra, kimenetben és bejövethetben, amelyik mindig útjában volt valakinek. Világnagy romboló

érdekeknek is. Mi mást tehetne, mint erősen tartja kezében a határait. Amelyek, ugye, nem rések, hanem erős bástyák a béke frontján, ahogy Magyarország is az volt Rákosi idejében.

Mégis tönkrementünk. Talán éppen a határokon való kekeckedés is szerepet játszott benne.

Örömmel tapasztaltuk összes mostanában történt határátlépéseinken, milyen olajozottan megy ez a munka is. Vannak olyan helyek, ahol megállnunk se kellett, mert a vizsgálati bódékat is eltűntették már. Ezekben az országokban nem fenyegetne ugyanaz az ártó veszedelem? Azt is megtanították velünk, ráadásul éppen honvédelemből, ahol egy katona átjut, átmehet egész raj is, és így tovább, egészen a hadseregig. Más módszerekkel dolgoznak a határőrök, istennek legyen hála. Nekünk pedig, mivel a jóhoz könnyű alkalmazkodnunk, más lett a bioritmusunk.

Eljutottunk tehát az ész-t-orosz határra. Ne felejtjük el, egyike a még mindig nagy birodalom legnyugatibb pontjainak. Ráadásul annak az országnak a kapcsolódása, amelyik képes volt „galádul” kiszakadni a rendszerből, és átvádolni a másik oldalra. Kertészek a megmondható, a fákba is ott megy bele legkönnyebben a fertőzet, ahol a metszőolló dolgozott.

Odagurultunk a határhoz, de fordulhattunk is azonnal vissza. Cédulkák kellene az átlépéshez. Oroszul bumaskának mondják, magyar csúfolódással bumacska lett belőle. Anélkül átmenni nem lehet, de hozzájutni nem itt, hanem ott és ott. Fordul a buszunk, kanyargunk, tekergünk, megvesszük az üres űrlapokat, és megint megállunk, hogy központi előéneklés nyomán kitöltsük azokat. Két példányban, ugyanazt, de nem indigóval!

Próbált már valaki izzadt ujjakkal agyonfogdosott papirosra golyóstollal írni? Ha ráadásul néminemű zsírok is tapadtak ujjaihoz? Éva asszony szinkrontolmácsi példás türelemmel várja, amíg minden rubrikába beleírjuk a legmegfelelőbb szócskát, csak mi mérgelődünk miatta.

Jól járt, aki már az első lépéseknél ránézett az órájára. Nemcsak azért, hogy előre tolja megint újabb egy órával.

Mondhatnám, úgy vagyunk szocializálva már, hogy minden valamire való határátkelőnél üríteni is kellene. Várunk az elöretolt sorompónál, csak várunk. Ki is szállhatunk közben, és aki előkapja a fényképezőgépét, annak se harapják le az orrát. Hatalmasat változott tehát a világ. Előre vagyunk tolva mi is azonban, nem csupán az óránk, híd van alattunk, és semmi olyan hely a közelben, ahol dolgunkat végezhetnénk. Belénk áll azonban a sanda gyanú, a kijövők gyorsabban haladnak, mint a bemenők. Elkezd szemerkélni az eső, aki kiszállt, visszapucol, és az egyszem határőr-kisasszony is magára ölti esőköponyegét. Aztán le is teszi, amikor eláll, de mi még mindig ugyanott állunk. A MÁV kaján rövidítése - mászunk, állunk, várunk - ehhez képest valóságos mennybemenetel.

Két busz áll előttünk, számolhatjuk, elment az első, aztán nagy sokára indulhatott a második, és végre mi is. Nekilódulhattunk, és bolond fejjel azt hittük, már mehetünk is.

Csak az igazibb átkelőhöz érkeztünk.

Lázadozik a természet, hólyagrepedés fenyeget bennünket, kiszáll tehát a csoportvezetőnk, kedves szavakkal tudakolná, hol lelnénk egy toalettet. Irtózatosan goromba feleletet kap: a buszban!!!

Engem most nem fenyeget semmi veszedelem, induláskor úgy szerveztem már minden-napjaimat, hogy reggelire a legkevesebb folyadékot veszem magamhoz, és vacsoratájon egészítem ki napi adagjaimat, de eszembe jutott legelső határátlépésem a röszei-horgosi határon. Istenem, de rég volt! Iszonyatos hasmenés tört rám november 7-én, mert előző este jól bekene-kedtem bográcsos pörköltből a forráskúti népi játékon. Teljes részvétellel támogattam tehát ma-gamban a szükségét szenvedőket. Aztán szépen, rendben eszembe jutottak a harmincvalahány

évvel ezelőtti csapi átkelésem viszontagságai is. Mondhatnám úgy is, valósággal készültem rá, hogy összevessem az akkorit a mostanival.

Sok különbséget, bevallom, nem találtam, bár ott vasúti határon voltam, itt meg közútin vagyunk.

Mit tehet a magamfajta, ha tétlenségre van kárhozthatva? Még jobban megfigyel mindent. Hirtelenjében ki nem találnák, ha nem mondanám, milyen a gumikerekű világ legtökéletesebb „vágányzárja”. Aki látott már vasból készült boronát, netán dolgozott is vele, jobban el tudja képzelni. A határőrség épületéhez vezető utacskán ehhez hasonló szerkezet fekszi keresztben az aszfaltot, fogaival az ég felé fordítva. Merjen arra ráhajtani valaki!

Megírták azonban nagy költőink és íróink, nincsen olyan a világon semmi, aminek a végére ne lehetne menni, mi is átjutottunk valahogy. Közben láthattuk, hogy az előttünk járó első buszból a csomagokat is kicipeltették, és tételes vizsgálatnak vetették alá, a másodikból csak az utasoknak kellett kiszállniuk. Láttuk a határőr-kisasszonyokat világos nappal marokra fogott, rúdelemes zseblámpával, és olyan tükrös szerkezettel, amelyekkel a buszok aranyerét is vizsgálni lehet. Ugyanezt a műveletet láthattuk a mi buszunknál is, de mi akkor már szintén sorban álltunk, útlevelünkkel és kitöltött bumacskáinkkal együtt. Arra való volt a zseblámpa, hogy minden lukba belenézzenek. Istenadta szerencsénk, már nem a mienkbe, csak a buszéba.

Tessék elképzelni azt a megkönnyebbülést, amelyet a végre elért illemhelyen érezhettünk. A szokásos mondást, miszerint többet ért, mint búcsúban egy pofon, akár tízszeres szorzóval is elláthattuk. Hogy mennyi tapasztalattal gazdagodtunk, nem lehet elmondani, de hogy hajszal híján öt órányit szegényedtünk vele, azt igen.

Ettől kezdve elővette, és szinte fölkinálta nekünk nagy orosz szívét és lelkét Szentpétervár. Tündéri óriásváros. Szegény az én tollam ahhoz, hogy titkainak akárcsak közelébe is férközzek.

Mire figyelhetnék jobban, ha nem arra, mi maradt a régi világból? Hazai szóval: az öregátkosból. Marsala Zsukova, Leninszkaja ulica. Leninszkij proszpekt. Na, ezen jól bedugultunk, és innentől kezdve naponta figyelhettem, milyen az orosz forgalmi dugó. Akár hatsávós dugó is. Mint a nagy szovjet törpe. A legnagyobb a világon. A zöldhullám sokat segítene, vagy talán a körforgalom is, de a mi utunk nélkülözni kénytelen.

Annakidején Görögországban is figyelhettem, hogy az ottani cirillbetűs írást a legtöbb helyen kiegészítették latinbetűssel is. Ahogy a japán kalligráfia is kevés az idegenforgalom tájékoztatására, itt is láthatom átírva is a fontosabb neveket. Az idegenforgalom, és az ajándékba kapott internet, azt hiszem, előbb-utóbb elhozza a globalizált ábécét is. És talán a fonetikus írást is mindenhol.

Az utóbbiban, azt hiszem, példaadó szerepet is vállalhat a magyar helyesírás, bár biztosan dolgoznak olyan rigolyák is, minden nemzet igyekszik megőrizni specialitásait, ahogy mi is vigyázunk ly-unkra. Nehogy úgy járjunk régi szövegeinkkel, ahogy a cz elhagyásával jártunk. A Czuczor Gergely esete foroghat fönn. Iszonyatosan réginek tűnik azonnal, de leegyszerűsíteniük lehetetlen.

Szép parkokon is átmegyünk, látunk szinte agyonkomponált virágágyásokat is, csak éppen az ablakokban nincsen virág. Hogy miért éppen itt tűnt föl, nem tudom, de otthon soha nem jutott eszembe, hogy van, vagy lehetne. Erőltetem az agyamat, nem győzöm számlálgatni, hány helyen van kiírva táblára ez a szó: sztomatológia. Miféle csudabogár lehet ez, ha ennyi van belőle? Biztosan valami orvosi akármiről, de kitalálni se tudom. Itthon ütöm föl a szótárat érte, kiderül, fogászatot jelent.

Nagy adomány, hogy virtigli orosz idegenvezetőt is kaptunk, Ludmilla személyében. Azt hiszem, méltó párjának csak Zoét tekinthetjük, aki magyar szívvel és görög lélekkel kalauzolt bennünket Görögországban. Férje magyar, az esztendő nagyobbik részét ő maga is nálunk tölti. Nagyszerűen beszéli nyelvünket, a Rajkintól ismerős hangsúlyeltolódásokkal. Költeményes regényt mond a verses regény helyett. Aranyos, nem?

Említi ő is a Sztalin-klasszicizmust. Az akkori idők kötelező építészeti normáját. Kedves a fülemnek: Sztalint mond, és nem Sztálint. Pedig kiköpött orosz. Kölökefjével Sztalin Jósát hallottam, sztalingyertyát és sztalinorgonát. Így is írnám mindig, de a korrekt korrektörök szeretik kijavítani Sztálinra. A számítógép is aláhúzza piros ökörpisiléssel, ha meglátja. Kénytelen vagyok Dzsugasvilit írni helyette, mert ugyan ezt se veszi jó néven a masina, de nem kínál ékezetet a hangsúly helyett. Ludmilla tehát az első öt percben csatát nyer nálam.

Mondja természetesen azt is, hogy a hitleri blokád alatt egymillió ember halt meg ebben a városban. Rémületes hősiesség, akármilyen kényszer szülte is. Ettől kezdve még jobban várjuk a temetői látogatást is, ahogy programunk is ígérte, de vezetőink erről mondtak le legkisebb megrázkódtatással, amikor zsugorítaniuk kellett.

Előjött a velencei párhuzam is. Az is mocsaras földre épült, ez is, ott is fenyőtörzseket vertek be a földbe, itt is azokra rakták az Izsák-székesegyházat.

Indulás előtt mondogattam ismerőseimnek, ha nagy durranást hallanak, tudják meg, hogy el-sütöttem az Auróra cirkáló legnagyobb ágyúját. Hatalmas durranás rázta meg a levegőt, pontban tizenkettőkor, és a Névára telepített szökőkútrendszer csöveiből valamelyik veretes zenemű dallamára lengedezett-hajladozott elő a víz. Mögötte látszott a Péter-Pál erőd temploma. Idegenforgalmi látványosság ma is a hadihajó, a hatalmas Samsung-reklámmal, de úgy kiglancolva, talán a nevezetes jeladás idején se volt pompásabb. Föl is tömegelhettünk rá mindnyájan, a sok ezer többi előnyomulóval együtt.

Még csak kakukktójásnak se gondolhattuk az idegen reklámot. A latin-betűseket természetesen. Annyi van belőlük városszerte, később ügyet se vetettünk rájuk. A nagy Szajuz emberei foroghatnak sírjaikban. És láthattuk magát a nagy Lenint is, eleven földi kicsiségében, mellényben és zakóban, Lenin-sapkában. Támasztotta a partfalat, és gondolkodott. Orozva le is fényképeztem, de ütődöttségem öfelsege ki is irtotta később. Amikor már timsóznom kellett digitális gépem rákerét, hogy újabbak is ráférjenek, véletlenül és visszahozhatatlanul ezt is kitörültem. Azóta úgy mesélem itthon, ahogy a horgász teszi: ekkora halat fogtam! De visszasett.

Nem mérhetem föl, mennyi maradt meg Lenin városában magáról Leninről a mai utókornak, de a Téli palotát mi is megrohamoztuk, és a hatalmas áradattal be is vettük. Az Ermitázs képei előtt szinte futva haladtunk, hogy mindent láthassunk, ennél fogva alig láttunk valamit. A Szmolnij előtt is elmentünk, de bekukkantani se volt időnk. Láttuk természetesen a nevezetes szobrokat is, összes körítésekkel. Ahogy Tolsztoj műveiben rendre előjönnek a francia mondatok, úgy kerülgetik a szobrokat a francia etikett szerint pompázó párok és bérmenyasszonyok. Krinolinós leánkák, nagykalapos legények, csipkés ebben-abbán, megszámlálhatatlan mennyiségben.

Puskin szobrát külön is megnéztem. Pózol karjával ez is, mint valamennyi politikus-szobor, de karján négy galamb ült, pontosan kimért elosztásban. Valódi galambok, nem szobrász rakta oda őket. A lábához is jutott kettő, éppen dürgésben voltak. Szerelmi előjátékukkal a beteljesülésen munkálkodtak. Tatjana és Anyegin, galambos átiratban?

A petropavlovszki kréposzty, azaz a Péter-Pál erőd is befogadott bennünket. Már korábban föltűnt, hogy a templomok aranyozására akkor is hatalmas mázsákat számolhatunk, ha csak a

külső díszítéseket nézzük, a belsők ráadásként kezelendők. Azt hiszem, föl se merül a báméskodó idegenekben se, meg a bennszülött lakosságban se, hány ezer muzsik fáradtsága kellett hozzá. Az egykori Leningrád teljesen behódolt az idegenforgalomnak. A székesegyházban katonás rendben láthatók a cári szarkofágok, átkozni vagy visszasírni akármelyiket szabad még. Vagy már.

Azt hiszem, az önkényuralmi jelvényekkel is másként állnak, mint mi. Akárhol álltunk is meg, megszálltak bennünket a képeslapok és képeskönyvek kínálói, meg azok is, akik a régi Vörös Hadsereg katonasípkáit árulták. A közkatonák ködvágóit is, meg a tisztek lavórantenna nagyságú tányérsapkáit is. Vadonatúj valamennyi, és úgy körül van pitykézve jelvényekkel, súlyos ajándék annak, aki a fejére is fölteszi.

Jöjjön elő most a címben ígért Cárno Rétje. Lennie kellett ilyennek, ha Tolsztoj bele is írta a Háború és békébe. Emlékszem rá, hogyne emlékeznék, az austerlitz mezőn, a három császár csatája előtt kérdezi Sándor császár Kutuzovot, miért nem támadunk? Biztatás van benne, hogy támadniuk kellene, hiszen nem a Cárno Rétjén vannak. Katonai díszszemlék szoktak ott történni, ezért felelte rá a hadvezér: azért nem támadunk, mert nem a Cárno Rétjén vagyunk. Így történt, vagy nem, nem tudhatjuk, de így vonult be a háború legendáriumába. Kérdezgetem társaimat, olyanokat, akik akár éveket is eltöltöttek ebben a városban, senki nem emlékszik rá. Azt tudakoltam, hol lehet a Cárno Rétje. Nem baj, itt van Ludmilla, a született orosz, ráadásul leningrádi, neki tudnia kell. Azt feleli, nem emlékszik erre a részre, pedig Tolsztoj szinte mindennapi kenyeré. Ha tudta volna, hogy akad egy ember, aki erre is kíváncsi, megnézte volna a könyvben.

Hazatérve elkezdtem keresni. Rá is akadtam, de abból se derül ki, hol lehetett valójában az a füves gyakorlótér, ahol a díszszemlék történtek. Azért érdekelt olyan nagyon, mert tudtam, készülünk a cári világ szintén agyonaranyozott rekvizitumaihoz is. Hát ha eljuthatnánk Tolsztojhoz is. Itthoni böngészéseim közben gyanítom, föltehetően újra el kell olvasnom mind a két kötetet. *Akit a mozdony füstje megcsapott* - mondom Moldovával együtt.

Hajókirándulásra is befizettünk a Néván. Pontosabban a hozzá csatlakozó csatornarendszeren. Azoknak mondom, akik nem tudják, hogy a tengeri apály-dagály játékát éppen a csatornák igyekeznek ellensúlyozni. Megyünk, csak megyünk, mint Velencében a vaporettóval, és gyönyörködünk a vízbe lógó házakban. Kinn ülünk a taton, hogy többet lássunk, de arra szólítanak föl bennünket, hogy menjünk be a föld alá, mert híd alatt kell átbújnunk, és beverhetjük a fejünket. Azért is, mert ha a hátulját nyomja a nagyobb súly, az eleje ágaskodik, és fönnáll a veszedelem, hogy nem férünk át alatta. Most jöhet a dagály, emelkedett a vízszint. Be is megy mindenki, engedelmességre vagyunk szoktatva, két ember kivételével. Kitalálhatják, a kettőből az egyik én voltam. Súlyom nem jelenthet akkora nemzetbiztonsági kockázatot, hogy bárminek is ágaskodnia kellene tőle, viszont látni akarom, hogyan megy át ha nem is a teve a tű fokán, de a sétahajó a szűkre vált híd alatt. Nem mindennapi élményben volt részem, az biztos. Beszorultunk. Bögött a motor, erőlködött a masiniszta, recsegett és ropogott a híd, de megálltunk anélkül, hogy magunkkal vittük volna. Se té, se tova. Láthattam, ha az a merülési hiány - amit a kis csomagtartóféle karimája képezett -, nem lett volna ott a földött rész tetején, átúsztattak volna bennünket, de így fönnakadtunk. Kénytelen-kelletlen rükvercbe kapcsolt a hajós, és visszatolattunk.

Szót se érdemelne az egész, ha nem én lettem volna azonnal a bűnbak. Azért nem sikerült átjutnunk, mert nekem olyan kemény a fejem, hogy semmi normális fölhívás nem érdekel. Mit mondhattam volna rá? Végre otthon érezhetem magam. Minden választás után is én vagyok a nemzetbiztonsági kockázat. Azért nem nyert ez vagy az a párt, mert én nem méltóztattam elmenni szavazni.

Meggyőződése, a nyolccentinyi fölösleg, amit a csomagtartó-bordák jelentettek, nem az én nyakasságom miatt ékelődött be a híd alá, de azt már senki nem mondta, hogy annyi erővel nekem köszönhetik, hogy kimentünk a tengerre is. Ez volt a kárpótlás az elmaradt út miatt. Nagy a szíve a névai hajósoknak. Fölséges gyönyörűség volt, naplementével koszorúzva!

Soha a végére nem érnék, ha ennyit időznék minden megtapasztalható akármilyen fölött, ugorjunk hát egy nagyot. A röplővel utazókat hátrahagyva vágunk neki a visszaútnak. Elkészültünk minden rosszra, de kegyes volt hozzánk a sors. Már csak egy órába tellett az átjutás a határon. Igaz, egyetlen busz se állt előttünk. Szépen átsorogtunk a három balti országon, Lengyelország nagyobbik felén, és máris Krakkóban voltunk. Akkora hiány tátongana bennünk, ha kihagytuk volna, hogy a batárszekér is megfordulhatott volna akármelyikünkben. Krakkót egyszerűen látnunk kell! Illendőképpen fejet hajthattunk a magyar Hedvig hamvai előtt, akiből Jadviga néven lengyel királyné lett, és hasonlóképpen adózhattunk Bátori István nemzetiszínű szalagokkal földíszített sírja előtt is. Óriási tömegben kószálhattunk egy kicsit a város közepén is, kitörülhetetlen emlékekkel gyarapodva, de a legnagyobb élmény hazaindulván ért el bennünket. Egyik társunk hívta föl rá a figyelmet, hogy a külváros vadonatúj templomát mindenképpen meg kellene néznünk. Tavaly látta, nem győz betelni vele azóta se.

Természetesen oda kanyarodtunk, meg is álltunk, és újra gyarapodtunk. A modern beton-építészet egyik csúcsának könyvelem el ma is ezt a nagyszerűen megtervezett templomot. II. János Pál pápa szentelte föl 2002-ben, ott is van jellegzetes szobra a torony tővéen. Hajót formáz egyébként a torony, az egyház hajóját. Ha sikerül beajánlanom a fényképét, mindenki láthatja, nagyszerű alkotás. Ha azt is hozzá teszem, hogy ez csak a templom kicsike részlete, és a többi is méltó hozzá, a remekmű titulását is reá akaszthatjuk.

Minden így volt, de nem mese volt. Csak mesés.

A balatoni fogas

A fenenagy nosztalgia beszél belőlem, pedig ötven évvel ezelőtt vizsgáztam is a nagy szovjet példából. A vasutakat is föl akarták szedni, mert azokat még a cári időkben rakták le. Hasonló válthatnék dolgozik bennünk is, akármerre forgatjuk fejünket, ezt látjuk.

Szép üdülőjük volt az újságíróknak Széplakon, ahogy minden valamire való cég igyekezett megvetni a lábát a Balaton partján. Gyerekeinkkel is sokszor megpihentünk ott, később unokánk is megtapasztalta. Pár éve bezárt már, csak a gáztenger hirdette a magyar tenger varázsát. Kikopott volna belőlünk a piaci érzékenység? Gyáróriások mentek tönkre évtizedes halódásban, és én ezt sajnálom? Ezt is. Igaz, kisüzemi módszer csak, amit én művelek a kertünkben, de akárhányszor láttam, ez jutott eszembe. Őszibarackfáink kora be van határolva, de én úgy garantálom a folytonosságot, hogy két régi közé ültetem az újat, jó előre gondolkodva már a világ múlásán, és csak akkor emelek fejszét a régiekre, amikor terem már az új nemzedék.

Azt gondoltam, addig hozhatná a régi épület is a tőkét, amíg az új épületek el nem készülnek. Tervezői lelemény kellene csak hozzá. Idén aztán megrökönyödve láhattuk, minden ház minden emelete eldőzerolva, presszóstól, tekepályástól, és veszve van a hadsereget is eltáplálni tudó konyha és ebédlő is. A fűben heverő Betonfenekű Lujza szobra maradt csak meg, és az Orion névre hallgató körpresszó. Akkortájt mutatta a televízió az Orion úrhajóról szóló sorozatát, amikor építették.

Kajla fejében a félrevezető hamisság jelképe lett ez a körösoda. Itt próbálta belénk tölteni 1986-ban a pénzügyminisztériumi főosztályvezető - akiből két ciklusban is miniszter lett később -, az úgazdagok ugyanolyan büszkék lesznek majd, hogy adózhatnak, mint a virilisek voltak. Egetverő ellenzéki ségem beleveretett a kemény betonba, mert azt mertem jövedőlni a svéd adórendszer honosítására, hogy az egyszálbélű honpolgár fizetési jegyzékével hozzá lesz láncolva az adóhivatalhoz, de a gazdagok kifürdik magukat. Bosszúm is az egeket veri, az illető nevét se vagyok hajlandó leírni azóta. Meg is érdemli az épület, hogy - korszakos szóval szólva - böszmeségeink példajaként álljon sokáig még.

A telek lábában szépen föstött tábla hirdeti, mi lesz itt, ha befejeződik az építkezés. Tíz darab ötemeletes, tetőteraszos, körpanorámás üdülő képe díszel, magánklinikával, és belső vitorláskikötővel kiegészítve. Kinek van manapság annyi pénze, hogy az évek hosszú során elmaradt hasznót se firtatja senki? Úgy hallom, holland befektető vette meg a terjedelmes telket. Gondolom, világceg lehet, és onnan szervezi vendégeit, ahonnan tudja.

Biztosan kukac lesz a horgon a balatoni fogas is. Az éttermek legkívánatosabb gyöngye. Csak avval akarom kiegészíteni kendőzetlen nosztalgiámat, hogy orozva végigjártam a hatalmas parcella régi útjait, és az Orion lépcsőjénél találtam egy igazi balatoni fogast. Nem tányérra való ugyan, valamikor kabátot és kalapot akasztottak rá. Egyetlen kampó csak, de elhoztam emlékébe. A híres szegedi madzagvasút talpfájának szorító csavarját is őrzöm még.

Hogyan is mondhatta volna Rózsa Sándor? Rettenetös jussom van rá.

Babika

Csörög a telefon. Mielőtt szétrepesztené a dobhártyámat, fölveszem, és recsegő, mekegő, dörmögő hangomon beleszólok: Halló!

- Babikám, te vagy az?

Anyja tudja csak így hívni édes gyermekét. Ennyire megszépült volna a hangom, amíg a másik kagylóhoz elért?

- Nem, asszonyom, másik számot tetszett hívni.

Elkezdő sorolni, hatot mond egy más után, mindegyiket megnyomja.

- Majdnem eltalálta. Nekünk ugyan ez a jó, azonban a telefon úgy van kitalálva, ha akár kilométer hosszúságú számból csak egyet is tévesztünk, ha csak hajszálnyit is, százalékban ki se nagyon fejezhető, de már máshol szól.

Keményedik az anyai hang, miként a lélek is kérgesedni szokott.

- Az lehetetlen!

- Teljesen igaza van. Családunkban régtől fogva ismerős. Kisebbik gyermekünk negyven évvel ezelőtt fönnakadt már, pedig akkor még csak négy számra járt a telefon. Nagyanyját hívta, és dörmögő hang szólalt vissza belőle. Le is teremtette tisztességgel: miért veszi föl, ha téves?!

Imádságos könyvbe illő kedves édesanya lehet, nem mondta ki, de érezni lehetett, indulni készült a nyelve hegyéről a kárhozat.

Megelőztem, letettem.

Utánfutó

Kiglancolt konflis kaptat föl a vasúti átjáróba. Egylovas fiáker az ántivilágból, de olyan eleganciával húzza a fényesre suvickolt lovacska, mintha lakodalmas menyasszonyt vinne. Ekkora pompával talán Ferenc Jóskát utaztatta az örgróf hintaja a horgosi bakterháztól a királyhalmi iskoláig, onnan pedig az erdésztanoncok intézetébe százhuszonnégy évvel ezelőtt, október közepén, bár gyanítom, oda legalább négyesfogat dukált. Ennek azonban supellátja is van! Eső ellen is véd, meg a napsütéstől is. Ne a templomi körmenetek baldachinjára tessék gondolni, a mennyezetes nászágy födelére csak. Illendően rózsába hajlik a színe is. És a kocsis is beleadja összes méltóságát. Peckesen ül, feszes a gyeplő.

Utasa egy sincsen.

Múlóban az idegenforgalom, és múlik a lóvilág. Ilyet még nem láttam. Az egykori Zalka-laktanya előtt jár, gondolom, az ilyen fogatolt járművet katonai nyelven már vonatnak mondták volna. Bádogkeretű utánfutót vontat. Személyautó után szokott futni, mondjuk, betonkeverőt szállítva. Ezen az sincsen.

Csak egy konflis, örgrófi eleganciával, úri kocsissal, meg egy fizetés nélküli utánfutó.

Mindenesetre jól megadták a módját.

Dugós bóvli

A sima semmi olyan, mint a semmi. A pöcsétes semmi, az a valami! Hatalmas bonyodalom lett belőle, amikor ezt leírtam annakidején. Most azt mondom, a sima bóvli olyan, mint a bóvli. A dugós az igazi.

Ha keresztre feszítenének, akkor se tudnám megmondani, mikor került be a háztartásunkba az a két földelt elosztó, amelyik most hozta rám a szívbajt. Arról a változatról beszélek, amelyiknek földelt a dugója is. Igaz, hogy panelházainkban összesen három helyen van földelt csatlakozó, de az újabb elektromos herkenyűk már mind ilyenre járnak. Legidősebb bátyám villanyszerelő volt, sok mindent ellestem tőle, igyekszem földelést vezetni mindenhová, ahová ilyen kell. Ehhez veszegetem az ide illő elosztókat is. A számítógéphez is.

A célszerű szegény ember leszármazottja a furfangos tervező, kitalálták a kapcsolós elosztót is. Nálunk kettő is szolgálatban volt mostanáig. Akár versenyt is hirdethettem volna közöttük, mert hiba mindkettőben akadt, de mindegyikben más. Az egyiken nem működött a kapcsoló, de mindig pirosat mutatott. Ki kellett húznunk a falból, ha befejeztük a munkát. A másik kapcsolgatott ugyan, de nem világított. Az a legjobb, ha mindegyiken egyszerre segíték, szerezttem két éppen olyan kapcsolót, hogy majd beléjük szerelem. Szemre volt éppen olyan, a valóságban hajszállal nagyobb.

És ekkor állt meg bennem az ütő. Amikor szétszavaroztam hitvány dobozukat, akkor láttam, hatalmas csel lapul belül. Az elosztó két vége ugyan földelésről hangoskodik, a toldalék vezeték azonban csupán kéteres. Éppen a földelés hiányzik belőle. Pedig vagy a készüléket menthetné meg a biztos haláltól, vagy a kezelőjét.

Ha pörre akarnám vinni a gyártóját gondatlan veszélyeztetés vádjával, biztosan nem mennék vele semmire. Hiába mondanám, hajszálra olyan ez, mint a körtésgazda esete, aki a kerítésbe vezeti az áramot. Nincsen a világon az a bíróság, amelyik elő tudná állítani a távol-keleten

otthoni sufniájában éhbérért összeszerelő emberek sokaságának hozzá nem értésével visszaélő anyagellátó atyafit.

A legnagyobb hiba bennem van. Milyen egyszerű lett volna nekem is megkattogtatnom a billentyűt, amikor megvettem. Legalább az egyiket otthagytam volna. Persze, az is lehet, hogy életet mentettem vele. Ha a sajátom veszélyeztetésével is.

Esernyők

Az ördög vigye el ezt az általános fölmelegedést! Annyit emlegetik a tudományos emberek, szeptember első hetében is majdnem belefagyunk gönceinkbe. Alighogy megjöttek egyetemi golyáink, még csak a beavató buliknál tartanak, mindjárt.

Más jelei is vannak a diákságnak. Ahogy a nyár elején az utcára dobott tankönyvek és füzetek, most a középiskolák ablakaiból legényeket-lányokat hajigáló krétacsonkok és golyóstollak árulkodnak jelenlétükről. Az egyetemieknél inkább a krimikbe bukó diszkófüvezés a divat, megállíthatatlanul. Meg a csikkhegyek a villamosmegállóknban.

Múlik az idő, változik az időjárás is. A majdnem-majdnem didergető hidegekhez végre kiadós esők is párosulnak. Azok pedig özönével termik az eldobott esernyőket. Láncolat lesz mindenből, amiből csak lehet.

Mert időközben föltalálta az emberiség az összecsukható esernyőket. Csak két nagy hiba ütötte föl mindjárt a fejét: vagy összecsukni nem lehet, vagy kinyitni. Nem száraz parton szokott edzeni az ifjúság, akkor nyitná, amikor nyakában a zivatar, és akkor csukná, amikor éppen elmúlt. Szakad az ifjában a cérna, ha csak a cernája szakad is. Ami nem megy, nem erőlteti, nem cipeli tovább, eldobja.

Valamikor azt hittem, külföldre kiugró magyarok tartották fenn odakint a hitvány áruk fórumát, de nagyot tévedtem. Nagyban művelte az építőipar is a vasvillával összehányt panelvárosokban, és ezt cselekedték a keze alá dolgozó bútorosok is, összetévesztve a hordódongát az asztallappal. Az esernyő egyszer nyitható, egyszer csukható változatát azonban, tudtommal, nem mi gyártjuk, ömlesztve kapjuk külföldről. Az ottaniak pedig vagy nem voltak katonák, vagy nem olyanok voltak, mint mi. A kimondottan ruszszicizmusnak számító gimnasztorka gombjainál hungarikumként használtuk a hajszáldrótot, hogy az örmester a szilaj bika indulatával se tudja letépni, mondván: Kiskatona, szoptat? Kell magának ez a gomb? Tessék! A leggyöngébb cernával rögzítik az egyébként is harmatgyöngye pálcikákhoz az ernyő vázát, és hogy a láncolat se szakadjon meg, ahogy láncaink a leggyöngébb szemnél szakadnak, ezt teszi az esernyő is.

Vagy a cernája, vagy a pálcája.

Bordány

Kisebb helyen cirkuszi műsorban is elmehetne az a bolond ötlet, hogy Gyenes Kálmán sportfotói elé visszaeső bünösként újra engem állítottak ki szószólónak. Mit értek én a sporthoz? Rövid ideig tornából is föl voltam mentve! Szédültem, ha kötélre kellett másznom, azért. Huszonharmadik éve tudom, a fejemben növegető zölddió volt a ludas, és ezért senkinek nem

tehetek még csak szemrehányást se, de jobban szédültem, amikor osztályunk egyetlen fölmentettjeként dolgozatot kellett írnom bizonyos „sportos” témából. Olyasmiről, amiről egy kumma szó nem sok, annyit se hallottam. Ahelyett, hogy beírták volna a bizonyítványomba, hogy *fölmentve*, hármast adtak rá, bár másból mindenképp kitűnő voltam. Visszamentem a doktor bácsihoz, hogy nyilvánítson vissza teljesen normálisnak. De ettől még nem nőttem vonzalmaim egyetlen sporthoz se. A sakk kivételével.

Innen nézve azonban a mellettem álló fotóművész is társam lehetne a bohóc műsorban, mert tudtommal ő se űz egyetlen sportot se. Mackósodó járása is koptatná esélyeit. Csak fényképezi, hol kötelességből, hol pedig áradó szeretetből. Mivel annakidején, amikor még csak bedolgozója volt az újságnak, a hivatásos fotóriporternek nem mindig volt kedve végigugrálni a meccseket, kimondták, ott van a Gyenes, majd ő megcsinálja! Meg is csinálta, a többi sportbéli alkalmakon is jól dolgozott, és a lapban meg is jelent a neve a sportképek alatt, elkeresztelték tehát *sportfotós*nak. Jaj annak, akit akármilyen dobozba belegyömöszölnek. Akár hiteles személynek is kikiálthatom magamat, én már akkor tudtam, olyan bűvésze ő a fényképező masinának - hogy másik cirkuszbéli mestermunkát említsek -, aki emberi dolgokat fényképez a sportban is.

Kérem tisztelettel, vegyék akár ünnepélyes kinyilatkoztatásnak is, a mostani kiállítás se sportfotókból áll, inkább a sportban forgolódo emberekről szól. Megint csak innen nézve érezhetem fölmentve magamat ha már nem is torna alól, de a bohóc műsor fővádja alól, Dugovics Titusz hősiességével magammal rántva a képek alkotóját is. Vagy inkább a sportfotós titulus fölé emelve.

Első képe ebben a műfajban, amelyiken megakadt a szemem, Kriszta lányáról volt. Futópálya csíkjai között áll, rajta készen. Biztos első, mert rajta kívül senki sincsen még a közelben se. Kriszta azóta már tisztos édesanya, megajándékozta Kálmánunkat a legkedvesebb unokával, és nem tudom, futkos-e még egyáltalán, de a képben örök emberi vonások halmozódnak. Meglátott egy futópályát, futnia kell. Pár évvel ezelőtt végigbócorogtuk Görögországot, és akárhány ókori stadionban láttunk is startkövet, közülünk néhányan azonnal végigfutották a kimért távolságot. Olympiában is, természetesen. Vén, kajla pasasok, és gyöngye leánkák is. Csak én tudtam, Kriszta lelkülete fut mindenikben.

Aztán itt van a másik kölk, aki labdával játszik. Sportfotó, vagy gyerekfotó? Egyezzzünk meg döntetlenben, mert mindkettő egyszerre. Hasonlóképpen kételtűnek nevezhetném szinte valamennyit. Sport is, emberfotó is. Könnyű mondanom, mert tudatosan sportot általában csak ember űz, de én ennél komolyabban mondom. Egy pillanatra meg is bicsaklik bennem a gondolat, mert a versenylő akkor is képes végigfutni a távolságot, ha lovasát útközben elvesztette. Valamit tehát eltanult tőlünk. De az igásló nem kezd el szántani, ha nincsen mögötte gazda.

Amikor aztán nem csak bedolgozott, de be is zupált Kálmán az újsághoz, természetesen folytatta a sportesemények fényképezését is. Legtöbbet meccsre járt. Mit ér a foci labda nélkül, minden képén ott van tehát a labda. És a labda körül történik minden, ami a fociban érdekes lehet. A kézilabdát is labdával játsszák, és néha eszeveszetten tépik egymást, hogy hozzájuthassanak. A mostani digitális fényképezéssel akármelyik képre oda lehetne húzni egy akármilyen labdát is, akár a pályagazda zsákjából is, de abból egyből se lenne Gyenes-fotó. Az elmúlt néhány évben, amikor már - szereti vagy nem, senki nem kérdezi - műtőasztalokat kénytelen megfeküdni, kényszerből is, dicsőségére vágyva is szép számú nagyszerű kollégái próbálják eltanulni a titkát. Az ő képeiken is ott van a labda, rúgva vagy dobva, hirigelésig menő csődület is van körülötte mindig, akármelyik pankrációban sikerrel futhatnának, de a spiritusz legtöbbször még nem az igazi.

Azt hiszem, akármelyik pálya egyik csúcsa, ha már követni akarják az embert. A művészetben utánpótlásnak mondják, és el is fogadja minden értelmes művész, hogy valahol mindenkinek el kell kezdenie. Baj akkor szokott lenni, ha később se tud elszakadni példaképétől. Mondtam már, talán itt is, hogy egyből a kettő is iszonyatosan sok minden művészetben.

A pálya egyik csúcsának mondom azonban csupán, mert a másik továbbra is meghódításra vár. Ennek is van azonban kapcsolata akár a sporthoz is. Tessék csak elképzelni azt a futballistát, aki azt mondja, én már eleget futkostam, leülök a pálya közepén, és várom, rugdalja a labdát, aki akarja. Amíg a fényképezőgépet elbírja - Istennek hála, egyre könnyebb! -, amíg lábával bírja az utánjárást, és idegekkel a lehetséges legkedvezőbb helyzet és pillanat megtalálását, és amíg figyelemre is számíthat, addig nem szabad abbahagynia. Hadd vegyem egy pillanatra elrettentő példának megint magamat. Azért is bátorkodom vele, mert Kálmánnal együtt több közös fotókiállításra is futotta erőnkből. Hálával tartozom ugyan megmentőmnek, aki majdnem huszonhárom évvel ezelőtt úgy meglékelte a fejemet, mint hevesiek a dinnyét, de akaratlanul is kivette belőle nemcsak a zölddiót, de a fényképezőgépet is. Azóta nem jön utánam a masina, pedig addig - szoktam mondani - ha otthon felejtettem is, mire kellett, ott volt mellettem. Nemrég meglepett a család egy digitális masinával, próbálgatom, nyomom a gombot, mint süket a csöngőt, de látom, még mindig nem az igazi. Aki meg akar állni, hajszálra így járna.

Kálmánról kell azonban beszélnem, nem magamról.

Ismerősként, szintén visszaeső bűnősként jött Bordányba még egyszer, azért kérem minden látogatóját, az a Gyenes Kálmán maradjon meg bennük, amelyik a bonyolult, akár gubancos lelkületű embereket szereti fényképezni, még ha sportban pácolva is. Nézhetjük a többit is, nemcsak a labdajátékokat, én erre a partra - és nem pártra! - löködöm át valamennyit. Sportfotó-pályázatoknak is rendszeres nyeregetője, akik tehát ott osztják a plectrumot, azt hiszik, a sportban való feredőzéseit díjazzák, de én ott is tudom, a sport árnyékában megbúvó örök emberi fogja meg őket is.

Említhetem első találkozásunk alkalmával, hogy a kicsinke Kövegy szülötte, és az egykori mezőhegyesi ménesházakon nevelkedett, aztán a vendéglátás pultja mellett, és poharai között töltött el esztendőket. Biztosan érdekelte gyerekkorában is a foci, hiszen ahol a labda gurulni tud, ott a mezitlábos meccsek is megtermettek, de valami kifürkészhetetlen vonzalom is ott ivódhatott bele az emberi sorsok iránt is. „Huzalma van” az emberi lélekhez! Ezeket ötvözi és ragasztja át az itteni képeiben is a nézőibe, fölnagyítva jó nagyra, hogy jobban megláthassuk benne a lényegét. Az embert, aki játszani, küzdeni és győzni is szeret.

Csak azt ne gondolja senki, hogy neki is játék. Szoktam mondani, négyszögletes a pupillája, és amikor a szeméhez emeli a masináját, már tudnia kell, mit is akar voltaképpen. A sorozatlövő gépnél is tudnia kell, legfőljebb azért lődöz rá többször is, mert biztos akar lenni a sikerben. A lögybőlös fotográfia idején, amikor előhívóban és fixírben kellett áztatni filmet is, képet is, és sötétkamrában kiguvadó szemmel figyelni, hogyan jön elő a kép, nagyobb volt a kockázat. Valamennyit segít az a nagyszerű lehetőség, hogy azonnal megnézheti gyufásdoboznyi kicsi képen, mi lett belőle, de a valóságban otthon dől el, az lett-e, amit akart, vagy újra meg újra, aztán megint próbálkoznia kell. Bolyong a világban, mint Orbán lelke, mert meg akar mutatni valamit a világból - jelen esetben a sportvilágból -, és saját magából is.

Kriszta című képén nem kérjük számon a futóversenyek szakszerűségét, sőt irtóznánk is tőle, ha bármiféle finishangulatba sodorna bennünket, a hivatásos sportolóknál azonban már megszólalna bennünk ez a kisördög is. Hozzák-viszik mindenféle versenyekre, mert egyet biztosan tudnak: az a kép, amit ő kiad - lead - kezei közül, „szakmailag” is hiteles lesz, és egy nagy

adag ráadás is lesz benne. Mindnyájunk gyönyörűségére. Mert valamennyiben benne van saját maga is, szőröstül-bőröstül, de leginkább lelkestül.

Kálmán komám, jól átfőstöttelek! Vagy csak kiegészítettem a nemzetközi elismerések között futkosó utadat?

Úgy kell neked! Örülök, ha néhány percre megállnak képei előtt a bordányiak is, és azt mondják, vagy csak gondolják, olyan áldott átok ez is, amelyik nekünk való.

Még valamit el kell mondanom. Amikor kezdte Kálmán a fényképezést, még rotációs géppel dolgoztak a nyomdák. A rotáció úgy agyonverte a legszebbeket is, hogy - Tóth Béla szavait most is kölcsönvéve - az angliai vonatrablót nem lehetett megkülönböztetni a miniszterelnöktől. Annyira javultak a körülmények, most már papírfénykép-minőségben láthatjuk a fölvételeket az újságban is. És rájöttek a szerkesztők is, a fénykép nem elsősorban azért kell a lapban, hogy azt a kis lukat valamivel kitöltse, szinte vezérszerepet játszik, akármelyik oldalra tördelik is. A létező legerősebb verseny indult tehát a fotóriporterek között szerte a világban. A sportversenyekhez fogható leginkább. Nem azt mondom, hogy Kálmánunknak is be kellett állnia a fölfőstött csíkok közé, inkább úgy fordítom a szót, sokan szorítanák őt is, kifelé. Mert ne tagadjuk, a sportfotó legfőbb éltetője változatlanul az újság. Szerencsés állapot, Kálmán állja ezt az eszeveszett versenyt is.

Köszönöm, hogy ismét itt lehettem.

A makai szóda

Erősen remélem, nem berzenkednek irodalmunk tudósai, ha Tömörkény Istvánt az egyik legjelesebb kismesterségben találom ludasnak. A buborékból is tudott aranyat érő karcolatot írni, valamikor a múlt század legelején.

Tömörítem csak, miként a szóдавízben is tömörítették a buborék, írónk kezén is. Történt tehát, hogy működni kezdett az első makai szódagyár, és ontotta a „soldaten wassert”. Az emberek meg itták a Szuszogó szőlejekének levélével. Mosolygott a szódagyáros, és hat krajcárért adta üvegenként. Történt azonban egy napon, hogy nem mosolygott, mert megnyílt a második szódagyár, és öt krajcárért adta termékét. Egycsapásra fordított hátat minden egészséges eszű ember az elsőnek, és a másodikét itta. Nem cifrázom úgy, ahogy jó Tömörkény bicskaheggyel szépen kifaragta, de amikor fél ötöt mutatott a városházi óra - mindig annyit mutatott, mert mindig állt -, fölkiáltott az első: Megvan! És közhírré tette, nála négy krajcár a szóda ára. Mondanom se kell, de Tömörkény mondja, visszalódultak a bort szódával vedelők az elsőhöz. Ment a vérig menő játék tovább, a második kihirdette, nála csak három krajcárba kerül. Jött a rekontra: csak kettő!

Óriási realitásérzéke volt írónknak, megemlíti azt is, hogy a dolgok rendje szerint egy krajcárnak kellett volna következnie, aztán az ingyen - mert különös ital a szóda, ilyen ár mellett is lehet rajta haszon -, aztán az is megeshetett volna, hogy a szódagyáros fizet, ha viszik a portékáját. De nem így történt. Egyesült a két gyár, és azonnyomban visszaugrott hat krajcár a buborékos víz ára.

Ma így mondanák a közgazdászok: létrejött a szódakartell.

Akkoriban még nem volt rá törvény, amelyik tiltotta volna. Törvényünk már van ellene, de ahol törvény van, ott a megszegője is megterem. Hallom egyik városunkban, hogy három benzinkút működik. Szépen, bölcsen megegyeztek, és mind a három fillérre ugyanannyiért szolgáltat. Hogy van-e buborék a benzinben, nem tudhatom, mert én csak biciklin járok, de a szódagyáriakkal rokon vonást könnyű fölsismernem benne.

Ha ez lenne az egyetlen!

Lépcsőzetes pékek

Ebből pedig mi akarna lenni? Kis türelem, minden kiderül.

A reggeli csúcsforgalmat úgy akarták orvosolni az öregátkosban, hogy elkezdték emlegetni a lépcsőzetes munkakezdet. Ezzel volt tele a világ. Ha a hivatalokban is 8-kor kezdődik a munkaidő, meg az iskolákba is akkor csöngetnek be először, akkor egymás lépét és máját könyöklük ki a népek a buszokon és villamosokon, és a hidakon is eldugul a forgalom. Okos emberek elővették a híres szalámi-taktikát: föl kell szeletelni az özönlést. Ha csak negyed órával később csöngetnek be az iskolákba, már akkor is csökkenthető az egymás kiirtását fejükben hordozó egyedek száma.

Amikor Görögországba is eljutottunk, fölhívták a figyelmünket arra, hogy ott a kommunális szennyvizek elvezetésére szolgáló csövek keresztmetszete szűk, ezért kérik a papirost nem a vécészsébe, hanem a külön kosárkába dobni. Nem akarom dicsérni őket, de észveszejtően gusztustalan. Ahogy egyszálbélű eszünkkel kikétszerkettőztük, hogy több villamossal és busszal is lehetne enyhíteni valamennyire a reggeli tömegelést, és új hidak is sokat segíthetnének, adogattuk a tanácsot a görög embertársainknak is: kevesebb lenne a dugulás, ha növelnék a keresztmetszetet.

Világmegváltó intézkedés született a kenyérgyárak tájékán is, megrakva is volt vele a korabeli sajtó. A sütőipari szakmunkás is ember, neki is jár az éjszakai pihenés. Németh Bandi nagyszerű filmjében az öreg pék vekkeróráját is szem előtt tartva szitálta és kovászolta a lisztet, aztán dagasztotta, egy kicsinkét hunyt is közben, aztán befűtötte a kemencét, bevetette a kenyértésztát, és kiszedte a ropogóshéjút, nyálcsorgató kenyereket, mire a többiek kikászálódtak az ágyukból - na, ezt a szocialista nagyüzem embere nem teheti meg. Felejtjük el, elvtársak, a sós kiflit is, mert a termelékenység növelése érdekében kénytelenek voltunk áttérni a gépi görbítésre, a gép pedig nem viseli el a sót. Délután megsütötték a másnap reggeli kiflit már, és nagyon álmosnak kellett lennie, aki abba jó kedvvel harapott bele.

Emlékszem rá, mert megírtam, nem is egyszer, hogy ennek is lett mellékhatása. Ki volt adva, hogy hetvenkét óráig friss a kenyér. Három napig. A csütörtöki sütés tehát még szombaton is friss volt. Kitalálták tehát a koraszülött kenyeret. Olyan címkét ragasztottak rá, amelyik elállt hetvenkét órán túl is, noha a kenyeret megsütötték annál is hamarabb. Ha már kedden kiszedték a kemencéből, és ráadásul a következő vasárnapra se sütöttek külön, akkor én, mint gyerekeit iskolába kísérő apa hétfőn reggel még hány napos kenyérből kenhettem uzsonnát nekik?

Változott a világ, annyi lett hirtelen a pékségekből, ha kutyát akarunk ütni, akkor is őket találjuk. Mint bankok az utcasarkokon, úgy sorakoznak. Félek róluk írni, mert eddig a legtöbb akasztófára ők kívántak. Ha azt találtam szóvá tenni, hogy mindenféle morzsalékos adalékot suvasztanak bele, és egyetlen szelet levágásakor szakajtónyi morzsa keletkezik, akkor is szét-szedtek volna, mint mi a cserebogarat gyerekkorunkban, hogy pörgettyű legyen belőle. Hátha

még arra mertem következtetni, hogy géppel dagasztják ők is! Hangos szóval bizonygatták, hogy nincsen is tésztapöndörgető gépük, tehát keresztre velem. Kénytelen voltam gratulálni nekik: kézzel is tudják utánozni a hitvány munkára fogott gépeket.

Szerkesztőségünkkel szemközt, az egykori Zalka-laktanya helyén is eregeti egy a bolondítóan finom illatait, és ez akkora örömmel tölt el, ki se tudom mondani. Minden sorozott katonaság örök ellenségeként hogyné lelkesednék. Ez indította el agyam tekervényeit is az eddigiék gépbe pötyögésére. Meg az is, hogy az egyik élelmiszerboltunkkal közvetlenül szemközt külön kenyérbolt is nyílt.

Meg vannak ezek örülve? Futkároznak utcáinkon a különböző sütődék címkéit viselő kenyérszállító gépkocsik, immár a piac szorításában. Az egyik viszi a vegyes boltba az egyikből, a másik hozza a kenyérboltba órajárásnyi messzeségből. Ki lehet találni, mekkora verseny lesz ebből. Átvállalta a kenyérszakma a lépcsőzetes munkakezdést?

Bevitt a kíváncsiság a minap a távolabbról táplálkozóba. Puha volt a kenye, mintha kakastejjel sütötték volna, fölséges az íze, és mintha újra fölalták volna az élesztőt a mindenféle puffasztók helyett.

Kakastejjel? Petőfi városából hozták.

A szakajtónyi morzsa, ahogy kanyarítok belőle, látom, itt meg van fúrva.

Bababatár

Ezerévesnél is régebbi a kérdés: mi végre jöttünk a világra? Jó Tamási Áron ezt felelte rá: hogy valahol otthon legyünk benne. A mesebéli egyszeri cigány pedig ezt: a faluvégre. Elvileg lehetett volna belőlünk kalapácsos gyilkos, hajléktalan, munkanélküli diplomás kukavizitáló, milliósámmra élő becsületes ember, és akár tisztességes Nobel-díjas is. Tény azonban, ahogy növegettünk édesanyánk hasában, édes teherként, világra jöttünk után is édes teher maradtunk édesanyánk ölén. Etetni, gügyögni, pelenkázni, fürdetni, éjszakánként fölriadni, mindenhová elcipelni - leginkább az ő sorsához kötődünk.

Szépen szóló költőkre hagynám a folytatást, a szikár próza ide kevés.

Sokunk életkereteként jön szóba a négy kerék. A babakocsi gyermekségünk legelején, és a tolókocsi a végszavak közelében. Cifrázza ezt is az élet, négykerekű balesetekkel is megmegrakja, mi most maradjunk a legkedvesebbénél, a legaranyosabbnál, a babakocsinál. Nincsen annál szebb látvány, ahogy megy a boldog kismama, maga előtt tolván mosolygó kisedét.

És nagyobb kín sincsen, mint amikor villamosra akar szállni vele. Nem tudom, merre megy a világdivat ebből a szempontból, de amikor még mi leledzettünk hasonló gondokban, seregestül voltak pehelykönnyű tolókák. Könnyűszerkezetes, vászonbetétes, négykerekű, „homokfutó” kicsike nyugágyak. Fölkapta az ember gyereke saját gyerekét, ha úgy jött ki a lépés, és apró lódtással föltette a világra. Tujának is mondtuk. Nem a kocsit, hanem a villamost. És mi van most? Legszívesebben minden kényelemmel megvert babakatárnak mondanám az apróságok mozgó otthonát.

Megyek a villamossal, Fölsővárosból Alsóvárosba, bár fogytán fogy a gyermekáldás hazánkban is, majdnem minden utamra jut egy-egy a jövőbe utazó apróságokból is. És belegebed az édesanya, amíg édes terhét fölérőszakoskodja a járgányra. Ha úgy adódik, ugrok, mint a nikkelbolha, és a segíték. Ugrik más is, végállomáson láttam már vezérállását is szorgoskodni.

Centizhetnénk a dolgot közgazdaságilag, hiszen kétszer akkora hely kell a csöppségnek, mint a mi korunkban, és ráadásul egyetlen fillért nem fizet, de mi maradunk csak a fölszállás és leszállás komplikációinál. Mert majdnem akkora, mint a szülés közbeni skandalum.

De nehéz az iskolatáska! Ez a strófabeli mondat későbbre van fönntartva, előbb áll a státuszszimbólumot hajazó babakocsi a nehézkes törvényben. Réges-régen elsütöttem már, naponkénti vonatozó koromban, minden fölhalálót kötelezném, legalább harminc évig gyötrődjön mindennap találmányában. Annakidején a vasút megalkotója volt a célpont, most átruháznám a babakocsi kitalálójára.

És adnám a kisebbik Kossuth-díjat a legkönnyebb négykerekű újra való divatba hozójának.

Beetetés

Sokan kergetik a szerencséjüket, noha a józan ész azt mondja, elvértve talál az csak becsületes emberre. Legtöbbször a nyílt pályázat is ki van már csinálva, kevés tapasztalattal is sejteni lehet, ki kapja az első helyet, ki a másodikat, és a többi százhusz meg semmit. Közvetlen példákból tudom, a pályázó erőszakoskodó visszaszerzési akciójában derült ki, ki se bontották az övét, meg a barátját, meg az ellenségét se. És lázadozott a titkárnő, hogy a százhusz pályázatból neki elő kellett keresnie azt a kettőt. Vegyék tudomásul, őt nem a pályázók fizetik, ennél fogva nem is nekik dolgozik.

Mondom, sokan le vannak vajazva, azóta is.

Hogyne kapnák föl a fejüket némelyek, ha azt mondja délutáni szundikálások fő műsoridejében a telefon, hogy uram, ön nyert! Rögtön elfelejti, elveszett már a magát népjóléti jelzőre illegető állam, egészen más érdekek dolgoznak fű alatt és fű fölött. Annyira be van etetve, észre se veszi, hogy új mócsingot dugtak a szájába. Teletömik postaládáinkat mindenféle „szeméthirdetéssel”, és megesik, hogy a fontos levél is ezek közé ékelődve megy egyenesen a kukába. Már-már visszasírná azokat az időket, amikor papírhiányra hivatkozva pártbizottsági határozat kellett a végépapiros elosztásához is. Ennél alantasabb foglalatosságot ki se lehetett volna találni ennek a pártállami képződménynek. A világ tacepaójává lett interneten annyi viagrát kínálnak naponta, ha marékszámra zabálnám, akkor is kitartana holtomig. És itt vannak a telefonos izgatások. Ígérek fűt-fát, tücsköt-bogarat, ingyenes üdülést, mindent, csak vedd meg ezt, fizess be azt, és tiéd a világ.

Vagy a számárfül.

Végre kimondatott egy másik bűvös szó, és zaklatásnak minősíti az egészet. Hivatalosan. Ami, ugye, azt jelenti valóságosan, hogy időbe telik, amíg lesz is belőle seggre esett fene. Hiába határozott a telefon-előfizetők többsége külön jellel a listakönyvben, hogy hívószáma reklámcélokra nem használható, a habzsoló kapitalizmusban minden törölve. És mit tesz a hírre a dologban érdekelt szerencsétlen nyugdíjas, akinek néminemű jövedelmi kiegészítést jelent, hogy zaklathat másokat? Kimondja hangosan, bele a világ fülébe, hallom a rádióban, hogy neki is élnie kell. Ő tudhatná legjobban, becsületes múltját szennyezi behízslgő hangjával, bagóért, amikor zaklatásra fogja embertársait, de azt is megtanulta, jobb a sűrű fillér, mint a ritka forint. (Maholnap már az egyforintos és kétforintos is lapátra kerül. Ennyire megy előre a világ?)

Azt hiszem, a törvényben kellene sávot nyitni, hány órától hányig szabad zaklatni. Legalább akkor nem venném föl a telefont.

Szociográfia, képen elbeszélve

Nem panaszkodni akarok, de jól megbicsaklott megint bennem a Tápéhoz köthető önbizalmam. Vétkeim száma hirtelen megduplázódott, mint az államadósság: egyből kettő lett. Marika, elmondhatom? Mivel ez a mai nap beszélgetősre van szabva, elmondom. Az egyik kimondottan az enyém, a másik csak hozzám ragadt. A minap volt a pajori búcsú, és az a megtiszteltetés ért, hogy előszót írhattam a kis könyvecskébe. A mindig jól értesült boldogságával írtam le benne, hogy a Tápairétnek három iskolája volt, a Pajori, a Lebői és a Kutasi. Meg is fordultam mindegyikben. És mit ád isten, olvasom ugyanabban a könyvecskében, hogy négy volt! Átmenetileg a Szilvesztermajorban is működött egy. Ez tehát a második bűnöm, szánom bánom. Hogy mi volt az első? A másé. Szentül hiszem, Juhász Gyula még tudta 1924-ben, sőt egyedül ő tudhatta legjobban, hol is állt az a bizonyos Tápai Krisztus, amelyikről pár hónappal azelőtt gyönyörű versét maga írta, de menet közben kiderült, mások ezt is jobban tudják. Kérem, így hallgassanak rám, teljesen megbízhatatlan vagyok.

Egyébként nem nagyon tudok már újat mondani Tápéről. Olyan nagyon nem is akarok. Változatlanul a nyelvészek bűnének tartom azonban, hogy a személyes névmások közül az egyes szám első helyére az ÉN-t tették, és némelyekbe akkora jutott, hogy kilóg belőlük. Bennem is van, de TÁPÉ annál is nagyobb. Csupa nagybetűvel mondom.

Nem tudok ugyan sok újat mondani, de legalább rövid se leszek. Nem várom el, hogy bárakárki csatlakozzon hozzám, csak magamra értem: aki elhagyja szülőfaluját, addig koslat a világban, amíg valami pótlékra nem talál. A köldökzsinórt ugyan minden világra jött gyermeknél elvágják, de titkos köteléke megmarad az édesanyához. Így van ez a szülőfaluval is. Hetven éve álmaim legszebbik sokasága Szalókra visz vissza, a Dunántúlra, és bár csalárd-ság egy deka sincsen bennem, ötven-valahány éve Tápé is betüremkedik. Kerek hatvanat is mondhatok, mert tíz éves koromban én már olvastam erről a Szegedhez nőtt faluról. Az amerikai tucatfilmekben igen sokszor avval csöppen el a szirup, hogy a feleség mondja a férjnek, férj a feleségnek, apa a lányának, fiú az apjának: én is szeretlek. Nálunk nem divat ennyire, legföljebb a dúló szerelem hónapjaiban érvényes. Érezni kell azt, és nem mondani. És éreztetni. A pót-szülőfalumhoz való vonzódásomat is elmondtam már egynehányszor, ne sziruposodjunk most se. Érezni és éreztetni muszáj.

Ha Tápé nem lett volna, talán belőlem se maradt volna szegedi polgár. Napra pontosan tudom, személyes kapcsolatom 1954 búcsújához kötődik, akkor jöttem ide először. Deres volt a Malomrét, most még csak készülődik az idő az őszi fagyosszentre. Vaskos dunántúli tájszólásunktól messze elüt a szépen szóló itteni, és amikor első karácsonyra hazamentem, legidősebb bátyám megrovását is megkaptam: mit urizálsz? Már beszélni se tudsz magyarul? Pedig akkor még csak tanultam a szegedi szót. És azóta is tanulom. Amikor a nyelvészek tápai kirándulást szerveztek nekünk, valamelyik gyékényszövő szülénél álltunk meg. Büszkélkedhettem avval, hogy jártam már ebben a faluban. Búcsú jó sokáig nem múlhatott el nélkülem később se, bár mulatós ember soha se voltam.

Évekkel később beültem a templom utolsó padjába is, szintén búcsúkor, délután. Öreg anyóka jött, és szólt: plébános úr, gyónni szeretnék. Csak akkor vettem észre, karnyújtásra balra van a gyóntatószék, és én talpig feketében vagyok. Hogy erre mit mondott volna legidősebb bátyám, nem tudom.

Sorsom úgy alakult, hogy 1960-ban a megyei népművelési tanácsadó munkatársa lettem. Ez meg avval járt, hogy természetszerű kötelességem volt megismerni Molnár Imrét, Török Jóskaékat, meg mindazokat, akiknek a nevét meg se tanultam. Vizesmolnár-ivadék vagyok, a Molnárokra külön is figyeltem mindig.

Példafalum maradt Tápé akkor is, amikor bezupáltam a Délmagyarhoz. Regina néni a legnagyobb adósságom. Lapáttal szárították a búzagarmadát, átkanalazva egyikből a másikba, én meg fényképeztem őket, amikor azt mondta, szeretné elmondani az életét. Jól megnéztem, nem ő vélt plébánosnak a templomban, noha ő is meggyónni, kibeszélni akart valamit. Halasztódott, halasztódott, föltehetően régen elment már a temetőbe a templomi ismeretlen, és ő is. Isten nyugosztalja mindkettejüket, mint a többi kedves ismerősömet. Nekem csak az adósság és a vele járó szégyen maradt. Azt azért máig őrzöm, bele is foglaltam egyik darabomba, hogy az orosz katonák ezt énekelték, amikor átjöttek a Tiszán: Iboj-aboj, aboj-iboj. Ehhez, ugye, tolmács se kell.

És most közelítsünk egy kicsit a mostani kiállításhoz. Bele lehet ebbe is pistolni. Mi még majdnem mindennapra tanultunk memoritert - verset, kívülről -, most is előáll bennem kettő. Vörösmarty Mihály 1825-ben írta eposzát, a *Zalán futását*. Skandáljuk elő emlékezetünkéből az első sorait: *Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban?* Nehezményezi, hogy elfelejtjük, ami régen volt. Tegyük a hangsúlyt most erre: *régi*. Kölcsy Ferenc viszont 1831. december 29-én, tehát hat évre rá, Szilveszter előtt két nappal írta búsongó szép epigrammáját, a Husztot. *Bús düledékeiden, Husznak romvára, megállék!* Tanultuk, tehát skandálni ezt is tudjuk. Ebben teszi föl ezt a kérdést is: *Régi kor árnya felé visszamerengni mit ér?* Maradjon a hangsúly a *régin*, de van itt más is. A *felé* itt valóban azt jelenti, amit a köznyelvben, és nem azt, amit a szintén általa írt *Himnuszban*: *Nyújts feléje védő kart...* A szó ugyanaz, ugyanattól, csak a jelentése más. A Szegeden is működő nagyszerű nyelvészprofesszor, Mészöly Gedeon magyarázatában olvastam először, valójában azt kell értenünk rajta, hogy *Nyújts föléje védő kart*, mert ha csak feléje nyújtaná, nem sokra mennénk vele. Még ismerhettem Mészöly Gedeont, egyszer beszéltem is vele. Jó Kölcsyünk a mekegő nyelvjárást beszélte anyanyelvi szinten, és abban a *föléje* is *föléje* lett.

Vegyük észre tehát, és most ez a lényeg, ez is a *régit* emlegeti, az is. Egyik a dicsőség visszaidézését hiányolja, a másik az árnyait emlegeti. Itt meg tudnunk illik, hogy az *árnya* föltehetően nem árnyékot jelent, hanem valami lélekfélét. Szellemét. A lebegő rémalak lelki rokonát talán? És Tápé most akkor mit csinál? A *régi* képek falra akasztásával a *régi* dicsőségét szidolozza, vagy az árnyaival búsong? Ráadásul itt van a közmondássá lett mondatunk is: *Aki a múltat nem becsüli, a jövőt nem érdemli*. Melyik múltat is? A dicsőségeset, vagy a lélekbélit?

Cifrára van megteremtve ez a világ. Múltunk beláthatatlanul hosszú, bőven volt benne dicsőség is, amelyen *sűrű fellegek és a bús feledékenység koszorúttal alakja lebegnek*. A jövő is remélhetően beláthatatlanul hosszú lesz, akár nálunk nélkül is. És a kettő között, a végtelen múlt és a sejtelmes jövő satujába szorítva ott van a jelen. Egy pillanatnál is rövidebb ideig tart. Mire kimondom, már belefördül a múltba.

Filozófusok asztalára való az ilyen elmélkedés, hagyjuk is el mindjárt, és kapaszkodjunk bele a lehető legpontosabb jelenben látható múltbéli képekbe. Egytől egyig a Molnár Imre hangyaszorgalommal összegyűjtött, és Marika által szorgalmasan gyarapított gyűjteményből valók. Talán egy sincsen közöttük, amelyik kiállítási igénnyel készült volna, mégsem berzenkedek miatta. Kiköpött csoportképek. Emlékképek. Itt van a falon az is, amelyiken egy sereg ember tolongva nézi valamelyik kiállítás szintén csoportképét. Emberek vagyunk, biztosan azt keresik elsősorban,ők hol vannak rajta, és kikkel vannak egy képbe terelve. Ahogy elnézem, a múlt minden képét is így bogarásszák át a mostani tápaiak.

Puritán egyszerűséggel dokumentumoknak mondjuk ezeket. Én inkább egy körrel föllebbit, szociográfiát mondok, képben elbeszélve.

Elöttem megföllebbezhetetlen tény, hogy érdekli az embereket a múlt, képbe fogalmazva is. Vörösmarty és Kölcsey kérdése tehát ide félig érvényes, igaz, ezek a képek általában nem is sűrű fellegeket mutatnak. Ott voltunk, összeálltunk, és *most röpi a kismadár* fölszólítással valaki elsütötte a fényképezőgépet. A régi dicsőségről. Hogyne lenne dicsőség az az egyszerű való, hogy mi még megvagyunk, de aki rajta van még a képen, ez is, az is, amaz is, már elment közülünk. Ha még fölismerjük őket egyáltalán.

Mert felejtékeny az emberfia. Hetek, hónapok, sőt évek is eltelhetnek, hogy eszünkbe jutna, aki itt hagyott bennünket. De most, a képét látva, megképzik szemünk előtt nemcsak az alakja, de a mozgása, beszéde, lelkülete, szelleme, árnya is. És ugyanúgy megfélemezünk a még velünk élőkről is, de meglátva a sógort-komát, meg a szomszédot, meg az iskolatársunkat, és természetesen magunkat, a régi dicsőséget érezzük bele, belepistulás nélkül.

Istenem, milyen is volt a Lisztes Gyurka (Kónya Gyurka bácsi), amikor ott muzsikált az együttes talpa alá! Meg a zenekar többi tagja! És Molnár Imre is, amikor beintett az ének-karnak. És mennyivel fiatalabbak voltak azok is, akik karja lendítésére dalra fakadtak! Török Jóska is! Nekem Jóska maradt, sokaknak Török tanár bácsiként idéződik meg a képe. Mindkettő osztozhat megkülönböztetett megbecsülésben és tiszteletben, akkor is, ha elszólította közülünk a mindenkire érvényes parancsoló, a nagy kaszás.

Válogatok, mert látásból ugyan sokat ismerek a többiek közül is, de egyre gyatrább a fejem, nevüket felejtettem el már régen, vagy csak most nem jut eszembe. Mert én meg úgy vagyok megalkotva, hogy a nevek rostálódnak ki belőlem először.

Megint a nevek! Megesett, legalább fél órája beszélgettem valakivel a Széchenyi tér kellős közepén, valami nagyon fontos dologról, mire egyszer csak megkérdeztem: ki is vagy te, jó komám? Megrökönyödött. Nem ismersz meg? Hogyne ismernék! Mindent tudok rólad, de te nem tudod, hogy az én fejembe beletermett egy zölddió. Abban volt benne te neved is. Kivették, kutyáknak adták, és a kutyák is fölfordultak tőle. Vagy tőled?

Mondják mások is, hajszálla így állnak ők is az Úr színe előtt, noha náluk a lékelés elmaradt. Kimondhatatlan szerencsénk, ilyen bánatosan szép mesét se tudnak kanyarítani hozzá.

Hálásan köszönöm, hogy ide engem is kiállítottak. Nem a falra, hanem a magam valóságában. Örülök, hogy a képekkel együtt magam is itt lehetek. Mivel zárhatnám mással ökögéseimet-bakogásaimat, ha nem a Biblia szavaival most is: Uram, jó nekünk itt lennünk! A mai tápaiakkal a régi tápaiak kiállításán, meg a velük együtt lélegzőkkel. Isten éltesse Tápén a tápaiakat. Meg a gyütmönketeket is. Meg még egy kicsit engem is.

Kicsit a fenét! Jó sokáig még!

A vasalatlan vasbeton

Kóbor beszédek keringenek arról, hogy a mi utcánkban valamelyik lakásra rászakadt az ég alja. Azért csak az alja, mert maga az ég egy arasszal följebb van, és egyelőre úgy tűnik, az még jól van oda teremtvé. Először behorpadt a mennyezeti lambéria, utána pedig lehuppant a betontömb. A szóbeszéd úgy tudja, vasbetonnak kellett volna ott lennie, de az építőipar újított. Majdnem föltalálta a vasalatlan vasbetont. Egyszerűen beterítette a gerendák közeit cementes sóderral.

Azt is beszélnek, előkapná karikás ostorát a törvény, és úgy a nyaka köré csördítene a vállalatnak, de úgy, hogy belesántulna, de nem teheti. Az a cég, amelyik ugyan nem hitvány találmányok népszerűsítésében utazott, hanem tisztességes munkára szerveződött, alighogy összekókányolta ezt a házat, fogta magát, és megszűnt. A törvényi karikás pedig úgy van megteremtve, ha nincsen, akinek vagy aminek a nyaka köré csördítsenek vele, önműködően lábhoz eresztődik.

Valamikor indulófélben volt egy mozgalom, azt akarták írni föléje, hogy „munkádhoz add a neved.” Hallani lehetett olyasmiket, ha megveszek egy cipőt, és az első esőben beázik, visszakereshessék akár a cipőgyári melóst is, aki kiadta a kezéből. Amikorra csak egyszer is érvénybe lépett volna, az átkos örökséggel ez is megszűnt. Jött helyette áradatban a bővli.

Ha veszem a bátorságot, és azt mondom, a szóban forgó vaskihagyásos vasbeton esetében is tudnia kellett elsőéves kisinin kora óta például a beépítőipari ellenőrnek, akinek a szeme láttára oda fölrakták, hogy az előbb vagy utóbb, de holtbiztosan leszakad majd. És látnia kellett a melósnak is, aki fölrakta. A cég ugyan megszűnt, jogutód nélkül, de talán minden dolgozója megvan még. A tervezőtől, a vezérfőnöktől az anyagkeverőig és a betérítőig mind. Személyi igazolvánnyal, személyi számmal is. Kotorékebb se kellene hozzá, hogy akár a rókalukból is kihajtsák. A nulla tolerancia jegyében.

Tudom, persze, hogyne tudnám, vannak elévülési idők. Állítólag csak az emberiség elleni vétkek nem évülnek el. (Szoktam mondani, az el nem követett bűnök se évülékenyek, de ez most nem ide tartozik.) Nagy pofon ugyan a plafon leszakadása, mégse tekinthető emberiség elleni bűnnek. Csak azokat fenyegette csúfos kimúlással, akik alatta laktak. És micsoda szerencsájuk volt! Éppen arrébb álltak.

Ne gondolja senki, hogy belém is belém állt az a médiaféreg, amelyik az első mondatok után kezdi rágni és köpködni, ki a felelős. Csak azt gondolom egyszálbélú honpolgárként, ha a szervizből kijövő autó azért csavarodik föl a fára, mert rosszul húztak meg egy csavart, a panelházak meg azért szorulnak utólagos fölöltöztetésre, mert annakidején azt is vasvillával hányták össze, akkor lehessen visszalapozni a munkanaplót. Te voltál a ludas, édes fiam, Betonvas Gereben? Te felelj!

Vagy az, aki kifelejtett a naplóból.

Forintos logikám

Olcsójános vagyok, nekem csak forintosra futja. Pályadíjként is csak az aranyszínű egyforintost szoktam fölajánlani, de ritkán akadt pályázó arra is. Sokan tudják, legfőljebb sliccgombnak lenne jó, ha kivonják a forgalomból, de ahhoz is lukfúró vállalkozókra lenne szükség: legalább két lukat kellene ütni mindegyikre. Most azonban az állami logika is az egyforintos körül kering, bár meg is duplázza a tétet: a kétforintos is ide számíthat. Ennyi az azonosság közöttünk, de a kettő két vágányon jár.

Pénzügyi járatlanságomat inkább szégyellnem kellene, és nem dicsekednem vele, és erre az se lehet mentség, hogy ilyenek születtem. Azokra a sárba ragadt időkre is emlékszem, amikor a lukas kétfilléres is érték volt. Egyszer aztán eljutottunk oda, hogy egyszerűen nem lett aprópénze a forintnak. Merthogy minek lenne! Most viszont ott tartunk, hogy a forintos világ is alapjaiban kezd megrendülni, már az egyforintos és a kétforintos napjai is meg vannak számlálva. Nagy bölcsesség nem kell a jósláshoz: követi majd az ötös is.

Most azonban a sajtóbeli közlések speciális logikáját akarom szóvá tenni. Az újság ugyan téved, de legtöbbször a legvadabb otrombaságait is veszi valahonnan. Mondják neki. Amikor elkezdtek beharangozni, hogy leáldozik az érmék evilági napja, nemcsak azt hangoztatták, mennyibe kerül szaporításuk, azt is hallani lehetett, mennyi tartalék van még belőlük. Én akkor, pénzügyi balgaként arra gondoltam, amíg az kitart, kár bajlódni a kivonogatásával, de be kellett látnom, nem az én eszem szerint forog a pénzvillág. Fordult a bankközi kocka, most meg azt suttojják, szintén az újságok, hogy ennyit meg ennyit „nyomtak” még belőlük utolsó nekifutásként. Gyanús ugyan a „nyomtak” kifejezés, eddig úgy tudtam, a fém pénzek „verve” jók, mint a szóbeszéd rossz asszonyai, a papírból valókat szokták „nyomni”, de ez megint azt jelenti, nincsenek naprakész ismereteim. Akkor kezdett elágazni fejemben a gondolat, amikor végigfuttattam kicsinke eszem teljes vincseszterén: csak azért kellett még egyszer megszaportítani, hogy többet lehessen kivonni majd a forgalomból? Mert ha ennyi meg ennyi a tartalék raktáron, és ehhez jön a sok-sok vadonatúj új, akkor, ismétlem, az én lúglogikám szerint csak arra lehet következtetni, így mulat egy magyar úr. Vagy attól kellene tartanunk, hogy most veri ki - és nem nyomja! - a szőrös penész a raktáron elheverő nyersanyagot? Netán most kezdené el zsákszámba gyűjteni a magyar a veszett fejsze nyelét?

Optimista a vadgalamb

„Hullatja levelét az idő vén fája” - írta Arany János a Buda halála első sorában. A mindig okosok kukacoskodhatnak vele, hogy nem csak a vén fa hullatja, hanem a fiatalabbja is, de a biológia is más, meg a költészet is más. Akinek a fejébe belekövesedett a logika, ne olvasson verseket. Tény azonban, hogy itt van az ősz, itt van újra, és akármelyik ablakon nézek is ki, hulló levelet látok itt is, ott is. Egyik oldalon az egyik lakó söprögeti, pedig senki meg se köszöni neki, a másikon a másik. Sok nekem egyszerre kétfelé néztem, maradjunk az egyiknél.

Mondhatom Öregapónak is, vagy talán Tatának is, aki a ciroksöprű nyelét markolja, és olyan igyekezettel dolgozik, mintha bárki is el akarná söpörni előle. Aztán látom, hiába siet, előáll valaki, és korszerűbb eszközzel dolgozik: neki lombsöprűje van. A gereblyét keresztettk a söprűvel, ötször vagy tízszer haladósabb a munka.

Eszembe jut valakinek a hangja: szeretem én a munkát, órákig el tudnám nézni. Munkaidőmből is kitelik.

Átjön a két atyafihoz a másik oldal örök szorgalmasa, és aranyos közvetlenséggel nemcsak nézi őket, de szóval is tartja. Nem hiszem, hogy munkamódszer-átadás történne, a hang azonban nem ér föl hozzánk. Ha jól számolom, harminc évvel ezelőtt ültették azt a fát is, amelyik nekik hullatta a levelét, de nyápic maradt, csökkent-csenevészesebbre sikeredett. Gyorsan növe nyár és fűz fogta el előle a napot. Rá is fizetett mindegyik: megette őket a nagy sietség.

Kopasz már a kis fa, elhullottak díszei, de lentről egyikük se veszi észre, hogy a fejük fölött vadgalamb ül a fészken. Október közepe van, és mer még költeni? Hol hagyta el a madárkalendáriumot? Nem tudná, hogy itt-ott már fagyokat kuruttyol reggelenkint a rádió? Aztán eszembe jut, hogy február közepén, egészen pontosan Julianna-napkor fényképeztem valamikor ugyancsak fészket ülő vadgalambot. Körbe-körbe fogta a hó, alig láthatott ki belőle. A hó hamar elment, és a kis galambok kikeltek.

Vannak dolgok, amit az optimista madarak tudnak jobban.

Persze, nem mind tud mindent. Kertünkben tavasszal, amikor a fekete cseresznye pirosodni kezdett, két fészekalja feketerigónak csipkedték az öregek a termést. Tizennyolc csőrt kellett megtönniük, a mi kárunkra. Mindent lehet mondani, csak azt nem, hogy lelkesedtem értük. Addig csak azt láttam, kukacokból növesztettek kétoldali harcsabajuszt maguknak. Áttértek volna a vegetáriánus étrendre? És hadseregnyi mindenevő veréb csatározott mellettük. Mind azt ette, amit az Isten adott, és engem nézett betolakodónak. Mostanában hallom, valami rigójárvány üthette föl a fejét, mert egyszer csak valamennyi eltűnt a környékről is. Pedig a rigó is született derűlátó. Hajnali kettő után fújta már az ébresztőt.

Én már tudom, amit ők még nem. Amit a természet ront el, azt a természet hozza helyre. Csak idő kell ahhoz is.

*

Megesik, hogy nem sikerül. Az történt, hogy miközben békésen söprögették a faleveleket, és csöndesen ülte fészket a kotló vadgalamb, ide is elérkezett a panelházak rekonstrukciója. Restaurálása. Először az ablakokat cserélték ki, aztán tíz centis műanyaglapokkal öltöztették föl a szürke betont. Egycsapásra olyan lett lépcsőházunk eleje, mintha tájfun dült volna rajta. Területileg kis tájfun, de hatásában teljesen olyan, amilyeneket Amerikából szállít ide a televízió. A söprögető emberek helyét az ablakokat ide-oda dobogálók nyüzsgése váltotta föl. Szerencsétlen vadgalamb egy darabig nézte fölülről, tekergette a nyakát, nagyon figyelt, aztán elröppent, és vissza se jött. Fészkében ott maradtak a tojásai, árván, soha ki nem kelésre kárhoztatva.

Neki ez is természet. Nem neki való.

Elment a világ mellettük

Meleg, sőt forró és süppedős talajra lépünk most, kicsike rossz szándék is elég, hogy félreértsenek bennünket. Annyira elfinomodtunk nyelvi kifejezésekben, hogy romát mondunk, pedig a közönséges szóhasználat szerinti cigányságot értjük. És alkalmanként rasszizmussal vádolják azt is, aki a valóságos igazságot keresi, sok jó szándékkal. Sajnos, hajszálra így volt ez ötven évvel ezelőtt is.

Körmünkre égett a hazai cigányság ügye. Mivel a honi újságírásban - az elektromos hírközlést is ide számítjuk -, eluralkodik a *bugyi*, *krimi*, *botrány* hármassága, szinte naponként olvashatunk, hallhatunk és láthatunk megdöbbentő eseteket erről a szerencsétlen sorsú népcsoportról. Régi ismeretség jussán mentem el Hajdú Gézához, a szegedi Bartók Béla Művelődési Központ igazgatóhelyetteséhez, hogy szűkre szabott terjedelmi lehetőségeimhez mérten néhány szót válthassunk róluk. (Tegeződünk a beszélgetés során is, ahogy a valóságban is ezt tesszük).

- Mióta is dolgozol a dorozsmai cigányokért?

- Még csak huszonnyolc éve. De ha ezt kérdezed, akkor a folytatást se szabad kihagynunk. Tanítok ugyan a szociálismunkás-szakon is, és számos más helyen is hallathatom hangomat, de ami akkor elkezdődött, ami testközelből valóban velük és értük történt, az mostanában lehetetlenült el. Akkoriban arra törekedett a művelődési otthonok hálózata, hogy minden körzet találja meg a településre legjellemzőbb föladatokat. Más-más arculatot kapott a szőregi, az akkor még Mihályteleknek nevezett szentmihályi, a tápai, az algyői, és a dorozsmai is.

- Könnyű kitalálni, Dorozsmán miért a cigányokra esett a választás.

- Tudtuk, hogyne tudtuk volna, hogy a legtöbb helyen ápolnunk kell a hagyományokat, Dorozsmán azonban éppen változtatni szerettünk volna az átkos örökségen. A gyerekekben végbevihető váltások hagyják a legmaradandóbb nyomokat, a legtermészetesebb, hogy velük kezdtek.
- Te nem közülek való vagy, és tapasztalatból mondom, meglehetősen bizalmatlanok az idegennel szemben.
- Ha ígéhirdetőként mentem volna közéjük, nem számíthattam volna sikerre. Olyan közvetítő kapcsolatra leltem, mindjárt az elején, a vajda öccsének a személyében, aki a szülők előtt is garancia volt arra, hogy hasznos dolgokat akarunk kezdeni. Amikor a kettőshatári alkotóházban az első cigánytábort szerveztük 1983-ban, személyes felelősséget kellett vállalnom minden résztvevő gyerekért. Annyira jól zajlott az egész, hogy utána mindenki jönni akart a táborba is, meg a klubba is.
- Alkalmanként írhattam is rólatok. Tudom, hogy nehéz lenne tömörítve előadni, amit az élet nem szokott tömöríteni, de néhány vonását azért emeljük ki.
- Vegyük talán a legfontosabbat, bár éppen kiemelni nem lehetne egyiket se a sorozatból. Jöttek a gyerekek a klubba, otthonról, otthoni viseletben. Ki kell mondanunk: piszkosan, szutykosan. (A klubban zuhanyozót csináltunk, és megfürdettünk mindenkit. Irtóztak a tisztaságtól. Aztán kimosták koszos gatyáikat, fölterítették a szárítóra, és fölvtették azt, amit előzőleg mostak ki, és közben megszáradt.) Szeretettel közelítettünk hozzájuk.
- A következmény?
- Apránként csak! Négyen csináltak otthon is zuhanyozót a családnak. Nem az ígét akartuk hirdetni nekik, megmutatni inkább a jót, de úgy, hogy mindenesztül benne legyenek. Huszonhét táborunk volt összesen, 2004-ben szűnt meg véglegesen.
- Az ok?
- Helyhiány. Pénzhiány. A régi művelődési ház színpada maradt a mienk, miközben a többi részét a testépítők kezelésébe adták. Életveszélyessé nyilvánították a színpadot, és akkor kezdtek rémüldözni az illetékesek, hogyan is fészkelődtünk mi be a más tulajdonába? Mit keresünk mi ott egyáltalán? És kapaszkodj meg, nem maradt számunkra hely. Az öregátkosban még kaptunk forintokat minden okos kezdeményezésünkre, most ez is megszűnt. Nincsen cigányklub, és nincsen cigánytábor.
- Tudom, hogy jót tennénk vele, ha a tábori huszonhét esztendő minden erőfeszítését és fényes eredményét leírhatnánk, de nem férne el az újságban. Hadd nevezzek ki most a cigányügyek egyik szakértőjévé, és véleményedet kérem. Mi annakidején azt hittük, akiket elsőként el tudunk juttatni a felsőbb iskolákba, legfőbb segítők lesznek később.
- Most én hadd kérdezzek: bevált?
- Sokszor megesett, a sikeresen induló tiltakozott, hogy megemlítsük cigányvoltát. Még a példa erejéig se támaszkodhattunk rá.
- Azt hiszem, ez a legnagyobb baj. Legtöbbjük levedleni akarja magáról származását, múltját. Az igazán sikeresek, akik anyagilag is kiemelkedhettek, nem is nagyon akarják a többiek fölemelkedését. Ne legyen sértés belőle, egyetlen jóézésű cigányt se akarok vádolni vele, de sokuknak éppen anyagi érdeke fűződik ahhoz, hogy a többi ne emelkedessen ki az átlagból.
- Főúri tempó volt majdnem kétszáz évvel ezelőt: mit nekem a szabadság, ha minden ember szabad.
- Azt hiszem, erről is van szó.

- Szeretem idézni, Gárdonyi mondta az Ygazság című versezetében: „Nem a nyájnak élsz te, csupán a gyapjának”.

- Ismétlem, nem akarom a nyakunkba zúdíttatni azokat, akik végre kiemelkedhettek, de sokan vannak közöttük, akikre szó szerint érvényes ez is. El kell azonban mondani azt is, hogy van egy szűk réteg, amelyik komolyan szeretne tenni a cigányokért.

- Mi tehát azt hittük, a tanítás lehet a kivezető út.

- Most is igaznak kell mondanunk, talán az egyetlen, de tudomásul kell vennünk, hogy minden megszülető gyereknél a nulláról kell indulnunk. Mondanám, szemléletváltásra van szükség, de mindkét oldalon. Politikusainknál is, a politikába fölkapaszkodni tudó cigányszármazásúaknál nagyon, és azoknál is, akik még el se indulhattak.

- Naponta rémisztenek a hírek. Ha akárhol garázdaság történik - gondoljunk csak a tiszavasvári tanár agyonverésére Olaszliszkán -, már a híradások első mondatainál tudunk lehet, cigányokról van szó legtöbbször. Itt meg Puskin szavai jönnek elő bennem: „Szemem döbbenve látja a szellemi sötétség gyilkos bélyegét.”

- Azt hiszem, a többség nem olvassa Puskit. Sajnos, megrekedtek a nyolcvanas évek jóléti társadalmi ígéreteinél: nekem jár, hogy gondoskodjanak rólam! Elment mellettük a világ, és nem veszik észre. Bejött hozzám nemrég egy nagylány az egyetemről, hogy megkérdezze, mi jár neki, csak azért, mert cigány. Azért neked semmi nem jár, de ha tanulsz, ember lesz belőled! Fölbomlott a hagyományos szerveződés, és nem alakult ki helyette új. A pénzesek szívesen adnak kölcsön, de uzsorakamatra. Nekik a lemaradók jelentik a legbiztosabb háttérpályát a további gazdagodásra. Még mélyebbre rántják, aki kikapaszkodni akarna a gödörből.

- Illyés Gyula mondta ki valamikor, magyar az, aki magyarnak vallja magát.

- Innen már csak egy lépés, hogy cigány az, aki cigánynak vallja magát. De aki kiemelkedik, éppen azt nem akarja, hogy cigánynak tekintsék. Ha csak valami külön csatornákat nem kínálnak neki a további érvényesülésre.

- Nem illik messziről belebeszélni mások sorsába, de itt van az a falu (Nyírmihálydi), ahol járvány ütötte föl a fejét, mert az ott lakók súlyos többségének még árnyékszéke sincsen. Ahol a polgármester ahhoz a kényszerű megoldáshoz folyamodott, hogy az kaphat csak támogatást, aki legalább budít épít a családjának.

- És nekiesnek emberjogi szempontok miatt. Hogyan lehet büntetni annak az elvonásával, ami egyébként járna nekik?

- Te mit tennél?

- Tudomásul venném, hogy ebben a közegben kívülről, parancsal semmit nem lehet elérni. De közösen, egybefogva a józan igyekezetet, sok mindent lehet. Ha sikerülne elfogadtatnom magamat velük, akkor azt mondanám, csináljuk közösen. Adom a deszkát, vagy beszerezem, ami kell hozzá, de a munkát együtt végezzük. Akár az ünnepélyes szalagátvágásig is elmehetnénk ezen az úton.

- A járvány azonban nem vár. Azonnal lépni kell.

- Előbb-utóbb minden elszalasztott lépés belecsúszik valamilyen gödörbe. Az árnyékszékek hiánya ötven évvel ezelőtt is hiány volt már! És ha most nem oldjuk meg, ötven év múlva is az lesz. Az összes mulasztásra értsd, akár tőlük ered, akár a társadalomtól. Zsákutcában vagyunk, ezt egyre türelmetlenebbül veszi tudomásul a világ. De ebből a zsákutcából ki kell végre kecmeregnünk. Nem szólamokkal, nem füsttel és köddel, nem tűzijátékkal és sztár-

kultusszal, választási cirkuszokkal, hanem belülről jövő őszinte segítséssel. Nem nekik, nem nélkülük, hanem velük együtt. Mindnyájunknak, mindnyájunkért.

Sudár magas...

Hogy mik vannak! Világjárók fotókiállításán jártam, és nem csupán a képek szóltak hozzám. Előállt egy kedves atyafi, és azt mondta, Afganisztánból hozott nekem valamit. Nem lett volna szabad megrökönyödnöm, érkeztek ide Malajziából is képek, meg a földgolyó másik túlsó végéről is, de azonnal gyanús lett Afganisztán. Ez az ember olvasott tőlem valamit.

Azt mondja, összesen harminchét országban járt. Ógörög Odisszeusz, reszkess! Sokat kóvályogtál te is a világban, de le vagy pipálva. Ha ez az ember elkezdené leírni kalandjait! Apró porszem vagyok csak a világ országútján, legföljebb a szemébe tudok belemenni a vándornak, vagy köpönyegéről rázhat le, nekem most mégis én lettem a legfontosabb. Mert benyúlt a zsebébe, és kihúzott belőle egy afgán kettest. Rá van írva angolul is, és remélhetően arabul is: 2 Afghanis. Nekem olyan, mintha forintot írtak volna rá. Vagy csak fillér lenne?

Nem tudom már, mióta nyögdécselem bele a nagyvilágba, hogy a betű mindenhová eljut, ahová nem kellene. Egyszer-egyszer oda is, ahová leginkább való. Az történt, hogy megírtam nemrég nagyapánk nagy kalandját. Amikor megjelent az újságban, kívágta, zsebébe tette, és mivel éppen indulóban volt Távol-keletre, elvitte magával.

Meg is kérdeztem most: és az unokatestvéreimmel nem találkoztál? Apai ágon itthon is tízen voltunk unokatestvérek - anyai ágon megszámlálnom is lehetetlen -, de nehéz lenne elképzelnem, hogy tízévnyi kényszerű barangolásai közben nem akadt volna valakije. Nem akárki volt ő, vizes-molnárként erősítette a családfánkat. Legalább hat mesterséget kellett ahhoz tudnia. Orosz fogságba esett az első világháborúban, ezen a szalon jutott el a pastuk földjére, és a gyapotmalmok fölügyelőjeként már akkor autót adtak alá. Itthon is beterítettük az országot rokonokkal, de lám, távolabb is jutott belőlünk. Bár itthon szép felesége volt, és két gyermeke, de kiköpött egészségével, a soha haza nem térés nyomasztó terhe mellett nehéz elképzelnem az önmegtartóztatását. Szombathelyről jött a hír, ottani unokatestvéremtől, aki tündéri meséket hallhatott tőle. Állítólag haza se akart jönni, amikor már jönnie kellett.

Sokan estek akkoriban valódi fogságból a szerelem fogságába.

Megemlítettem azt is, hogy a gyapotmalmos főnök halálakor a három deli legény szalóki kamarakórus gyászdalaként énekelte: Sudár magas, hej de sudár magas a nyárfa teteje... Talán valami dallamfoszlány ma is nyomra vezetne.

Van tehát egy világraszóló ajándékom, nem győztem megköszönni. Vártam is, hogy valami halovány szálacska előbújik valahonnan, de ekkora kedvességre nem számítottam. Papírpénzről van szó - ebből is gondolom, a mi régi lukas kétfilléresünknél többet érhet -, az egyik oldalán diadalív van, és egy olyan kőoszlop, amilyen a szegedi Klauzál tér díszai között látható. A kintinek a tetején azonban gömb van. Rá van írva angolul is a bank neve, és talán a sorszáma is, arab ákombákommal. Meg kell mutatnom Dzsorzsnek, előttem ő a legnagyobb magyar arab. Valami légmentesen záró műanyag tokba is bele kell tennem, hogy ürgetni-forgatni lehessen.

Szőrén-szálán termett családi örökségként akarom őrizni. Apád-anyád ide jöjjön!

*

A textiles szakma külföldet is megjárta hazai képviselői se ismerik a gyapotmalom szót. Valamelyik angol kifejezés tükörfordításának vélik. Csakhogy a mi nagyapánk az afgán kaland után ment ki Amerikába, itthonról már - és ide is tért vissza három év után, nem Afganisztánba -, tehát nehéz elképzelnünk, hogy angol kifejezés magyar tükreivel bíbelődött volna. Akárcsak hallotta volna angolul. Molnár volt viszont, a malmok úgy beleivódhattak minden idegszálába, könnyű elképzelnem, hogy azt az akármilyen kezdetleges gépezetet is malomnak mondta, amelyik például a gyapotszálakat és a magját külön választotta. Vagy szálára fésülte a gyapotot, netán a magját préselte pogácsává. Beütöttem az internet keresőjébe is a szót, egyetlen helyen találtam csak meg: az én tavalyi írásomban. Gratulálok szerkesztőim, köszönöm a figyelmeteket. Sikerült ebben is világelsővé lennem.

Ha megdobnak - nagyidásan

Tapasztaltam egyet és mást az ötvenegy évvel ezelőtti szegedi tüntetéseken, több ezer még élő kortársammal együtt. Hivatalos fegyelmi igazolást is kaptam róla. Az öregedő nemzedék bölcsességével mondom tehát, fél szó se igaz abból, hogy a mostani tüntetők a mi példánkat követnék. Megmondták azt már az ógörögök, nem lehet kétszer ugyanabba a folyóba belelépni.

Annyi valóban közös bennük és bennünk, hogy mi is az utcán voltunk, és ott zajlanak a mostani zajgások is. Minket leginkább huligánoknak, sőt csöcseléknek neveztek pártfőtitkári szózatban is, a mostaniakat pártoldalakra és médiaplaccokra tekintettel hol tüntetőknek, hol randalírozóknak, hol pedig középutasan csak demonstrálóknak. Ez a harmadik hajszálra olyan, mint régen az „októberi események” címezés volt. Se hideg, se meleg. Mi a kőkemény diktatúra ellen ágáltunk, azt azonban nem tudom, a mostaniak mit is akarnak voltaképpen. Ötvenegy esztendeje hangoztatom, mindenkinek megvolt a maga ötvenhatja, gondolom, a mostaniak is ezt vallanák a mai időkről. Persze, itt is igaz a mondás, ha közönséges is: minden számár maga érzi a terhét.

Az is összeköt bennünket, hogy mi is vérig menő naivságban szenvedtünk, és abban leledzik a mostani is. Azt hittük, azt hiszik, hangunktól, hangjuktól bármi is változik. Rám is süthetik tehát, bagoly mondja a verébnek, nagyfejű. Mégis mondom, mások gyötrődéseit immár fotelből nézve. Naiv a naivnak.

Mit is mond Madách, örök igazságként? „Hogy fölzaklatni s kormányozni más.”

Kikövetelte a demokrácia az azonosító számot a rendőroknél. Jól tette, mindjárt másként viselkednek. És az ellenoldal? Csuklyát húz a fejére, aki már csak a hepaj kedvéért is balhét csinál, és kendővel takarja el orcáját. És dobál mindennel, ami csak a keze ügyébe esik. Sörösüveggel, tűzijátékkal, molotovkoktéllal. És lőtt sebet mutogat a lába szárán valaki.

Naivságra naivság? Lehet, hogy olyan ez, mint a Nagyidai cigányok Arany Jánosnál. Persze, nem a színvonalára értem. Sörre sört! A sörösüvegekről jut eszembe. Mi lenne, ha fegyvernemet változtatna a rendőrség, és elkezdené sörös dobozokkal visszadobálni a tüntetőket, randalírozókat és demonstrálókat? A Biblia ugyan azt mondja, ha megdobnak kővel, dobd vissza kenyérrel, de annyi módosítást talán elviselne az ige, hogy folyékony kenyeret töltenek a válaszokba. Kossuth állítólag azt mondta, ha megdobnak kővel, dobd vissza mennykővel, de ezt most kihagynám. A sörös doboz méretei közelítik a könnygázpalackokét, akár be is lehetne táplálni a sorozatlövő, sztalinorgonát példázó haditechnikai szerkentyűbe. Iszonyatos

tülekedés képződik föl előttem, egymást löködve kapkodnák föl az égi potyát. És forradalmi indulóként énekelnék: Lökde ide a sört!

Vészterhesen hülye az ötlet, de ha elkezdtem, be is fejezem. Világnagy visszaélések is előfordulhatnak, mert az az itóka jól jönne a pajzsos embereknek is. Nem adnék más föladatot a rendőri falanxnak, ugorjanak elő papírossal, tollal, és kérjenek nyugtát mindenkitől, aki fölvesz egyet. Vagy írassák föl filctollal a pajzsukra. is. Az APEH is beleszövődne mindjárt. Aranyat érne később az aláírásuk.

Ahol a sör az úr, nincsen szükség vízagyúra se. Azonnal életbe lépne a luciferi gondolat: vedd a tragédiát komédiának! Pokolbéli kabaréműsorok ezerszer visszajátszhatnak.

Vaskalap

Nem is egy van belőle, mindjárt kettő. A vaskalap, csak kívülről nézve borzalom, a valóságban a legkényelmesebb viselet. Édestestvére a fakabát. Ha nem így lenne, régen kiirtódott volna már a világból. Illyés Gyula a múlt század első feléről, a boldog békeidőkből szokta emlegetni, kávéházban elidőzve is elég volt Párizsban a szabószámola, hogy a pénzes postás átadja a hazulról küldött apánázst. És mi van itthon? Még ma is?

Aki kettőig se tud számolni, ne ágáljon a postahivatalok dolgozói ellen! A minap a szintügy Franciaországban tartózkodó gyermekeink kártyafönntartó részleteit akartam befizetni. Alig volt több a vizitdíjnál, háromszázötvenkét forint. Nem kivenni akartam, befizetni. Sajnos, örök átok rajtam, betűre vagyok érzékenyítve, és nem számokra, a csekkapon 350-et írtam, betűvel viszont háromszázötvenkettőt. A két forint forgalomból kivonásának majdnem hajnalán ekkora tévedés! Postások szépségversenyén koronás királynő is lehetne a számkukaccá silányított kisasszony, sasnak való szemeivel azonnal kiszúrta balgaságomat. Megkapaszkodtam, hogy el ne sülyedjek szégyenemben. Nyúltam be az egérlukon, adná vissza a vastagbélű postásplajbásszal átíkszelgetett, és a feladóvevénytől is elválasztott, tehát használhatatlanná tett sárgaságot. Nem adta.

Korona illetet volna szépséges fejére, nem vaskalap, de ombudsmani fertőzettel megkockáztattam: az a csekk, ha megbízásból is, az enyém! Milyen joggal kobozza el? Azt gondoltam csak, a rajta lévő titkos kódok átvezetésével pénzesutalványon is föladhatom a hatalmas summát. Menjek el a bankba, kapok másikat! Azért nem adhatja vissza, mert ő azt már számítógépbe iktatta.

Elsült mostani korunk nagyágyúja, a számítógép. Beleírni lehet, kiütni belőle nem?

Bagatell, teljes napom ment rá, mire átestem mindenem, mint dorozsmai ember a talicskán. Időbe tellett, amíg megtaláltam azt a bankot, annyi van belőlük. Azonnal fölvilágosított az ajtónálló, hogy csekkeket pedig nem adnak. Nem és nem! Kegyelemből odaosonhattam mégis a pulthoz, és megkérdezhettem, mi a fészkes fenét kezdek ezek után saját hülyeségemmel? Ott is volt egy kedves hölgy, beillett volna az előbbi udvartartásába, keresztkérdéseimmel majdnem elborítottam szegénykét, pedig sorszámot se vettem. Újabb pénzbefizetési lapot nem adnak. Hát akkor? Itt befizethetem.

Legszívesebben homlokon csókoltam volna, úgy megörültem. Adjam a személyi igazolványomat, és mondjam be a titkos számokat! Nem hordom magammal ezt az iratot - vissza nem vonható alapos okom van rá -, a számhalmazt pedig letartóztatta a postáskirálynő. Mosoly a vaskalap alatt, menjek haza, vegyem magamhoz a bank levelét, meg az igazolványt, és jöjjenek vissza.

Itt most abba kell hagynom, mert messze túlléptem az engedélyezett keretet, a másik eset máskorra csúszik. Elképzelhetik azonban, ragya agyamban a szépségkirálynők fényes koronája minden lépésen vaskalapra váltódik.

Vaskalap - másodszor

Induljunk a második nekifutásnál is Illyés Gyula párizsi emlékéből. A pofonegyszerű, senki által nem hitelesített szabószámla is elég volt, hogy az ismeretlen magyar átvehesse a pénzes postástól otthonról érkező apanázsát. És nálunk? Most?

Lányunk külföldön van, és marad is egy darabig még. Postaládájukat mi szoktuk kiüríteni, amikor már nem fér a sok reklámszemét. Két postai értesítvényt is találtam a halmazban, az egyik tértivevény érkezéséről hozta a hírt, a másik néminemű aprópénzt jelzett. Ugyan ki küldhette? A visszajelzős küldemény jöhet az adóhivataltól is, tehát nem játék. Fontoskodó hivatalnokok is küldhették, akik leghamarabb megtanulták, hogy a magyar királyi posta hajdani dicsőfénye régen a porban hever már. A baj csak az, hogy elutazásuk előtt senki nem gondolta, hogy ilyen kellemetlen és kellemes meglepetések is érhetik árván hagyott ládácskájukat, ennél fogva meghatalmazást se hagytak hátra.

Mit tesz egy apa, ha veszedelmet sejt gyermeke feje felett? (Lám, máris mekegve beszél!) Fogja magát, bemegy a főpostára, az elfekvő levelek és pénzek osztályára. Neki még olyan személyi igazolványa van, a legvégső időig érvényesnek kimondva, amelyben a gyermekek adatai is szerepelnek. Benne van tehát a szóban forgó kislányunk is, aki egyébként férje neve mellett leánykori nevét is használja. A pénzes ablaknál csak egy hölgy áll, beáll másodiknak. Rá is mordul a hölgy, iszonyatosan. Ne álljon mögéje, ott van a tilalomkaró, rajta táblával! Kezdem magyarázni neki, nem bankrabló minden ember ezen a földön?

Bocsánatot kértem, és visszakotródtam. Még azt se mondtam, neki se áll jól az össznépivé süllyedt vaskalap.

Amikor már megszámolta nagy marék pénzét, és még mindig rám fűjva elcsörtetett, odaálltam az ablak elé. Írogattam már annyit mások postai gondjairól, bőven tudom a regulát, segítséget kértem tehát. Lányomék külföldön vannak, meghatalmazás nincsen, de azt igazolni tudom, hogy a lányunk az én lányom is. Olyan finom mosolyra nem illik a vaskalap, amilyen-nel a bent ülő hölgy fogadta szavaimat, de kemény elutasítása nem megfagyasztotta véretem, inkább fölforralta. Pedig a lehető legtárgyilagosan hozta tudomásomra, ha vele egy földél alatt laknánk, akkor lehetne szó az átvételről, de így, sajnos, nem.

Ekkor is eszembe jutott a kávéházban föllett Illyés Gyula esete a párizsi postással. Meg a szabószámlával. A személyi igazolvány az én szememben még mindig a leghitelesebb okmány. Igaz, el lehet veszíteni, és meg is lehet találni. Ellopni is lehet, ami, ugye, az emberi galádság teteje. Hol hasznosítaná valaki az illetéktelenül nála tartózkodó okiratot? A pénzes ablaknál. Igen ám, de ahhoz bejáratosnak kéne lennie a levélszekrénybe is. Betörő ellen nincsen orvosság, de van független magyar bíróság. Úgy látszik, van fölhatalmazása a magyar postának, hogy előretolt bástyájaként helyette cselekedjen.

Csak nem Werbőczy híres hármas törvénye van még mindig érvényben a jobbágyok röghöz kötéséről? Vagy az öregátkos tiltásai? Minek mászkál valaki külföldre, amikor itthon keresi a hivatal?

Szép intelmet is kaptam. A másik ablak elé, ahol a tértivevényes leveleket adogatják, be se álljak a sorba, mert ugyanakkor a szabálynak a srófjára jár az ottaniak esze is. A vérszerinti rokonságot nem köteles elismerni a posta, csak a lakcíamazonosság számít. Akkor is, ha azt sokkal könnyebb hamisítani.

Maradt tehát a vaskalap. Ha mosolyog is.

Harcos a villamoson

Az illusztráció váratlanul jött elénk. Éppen az egyik laktanya kaszárnyai rendjéről beszélgettünk. Hogy új lakópark épült ugyan a helyén, de a szelleme tovább él. A civil életben is. Hiába szűnt meg a sorozott katonaság, némely hivatalok zárt intézetében a vigyázz-menet és a lapos-kúszás ma is érvényben van. Nem a maga természetességével, szellemi értelemben. A parancsnoklás és meghunyászkodás jegyében.

Uram, mi nem ilyen lovat akartunk!

Mire körülnéztünk, szép ifjú ember hátát láttuk. Rátéthímezéssel rá volt írva: HARCOS. És hogy félreértés ne essék hovatarozását tekintve, valamivel kisebbekkel ez is: Hungary. Alliteráló kedvében? A régi regula szerint sor alá való lenne a legény, kopasszá kellett volna válnia, vernie a hoppárét mindenki előtt, akinek már csillagja is van, most pedig ápolt a frizurája, és civil a ruhája. Ráadásul háború sincsen, hogy harcost rögtönzött volna belőle, mint annakidején a levontekölkökből. Előlről nem láthattam elegáns ruháját, nem tudhatom, oda is kiírta-e ugyanezt. Láthatatlanban meg is bicsaklott a logikám. Ha csak menekülés közben, a hátát mutatva olvasná le az ellenség, hogy harcos fut előtte, minden harci regula szerint nagy blama lenne. Gyáva kukaccá válna nyomban. Nekem azonban a két lábon járó hátirat is irat.

Bele is dermedtem.

Aztán meg is nyugodtam. Ha be kellett volna vonulnia, holtbiztos, tiltakozott volna ellene. Tekintve, hogy már nem kötelező, csak szabadon választott, most az ellen tiltakozik, hogy még csak be se vonultatták? Neki már senki nem mondhatja azt se, hogy EGYES HARCOS? Meg azt se, hogy VONALAMBAN HARCHOZ!? Milyen világ az ilyen világ? Föltételezni se merem, hogy akármilyen harcosok szövetségének regisztráltja lenne, és a gárdatagságot se fognám rá, mert egyébként sugárzik oldalra fordult orcájáról az értelem, de meg nem értem még most se.

Valami kis flúg mintha derengene rajta mégis. Nem tudom, indítványozzam-e, hogy elfekvő rohambili is adassék neki, gázálarc is, kötelező viseletként, gyalogsági ásó éjszakai harchoz, utászcsizma se maradjon el, ha éppen randevúra készül, és a szélessávú őrmester se hiányozzék mellőle egyenes adásban, meg a villanások se, lehetőleg tehénpalacsinta mellett, de megfordult a fejemben ez is. Többször voltam a sereg tagja, egyes-harcosi minőségben, fogdákkel fenyegetve. Szánom szegényt. Ez a szerencsétlen-szerencsés kölkök harci katona akar lenni teljes békeidőben? Netán még tömegsírba is vágják?

Végtelenül türelmes és mindenevő vagyok, megértem azt is, akinek egy küllője hibádzik. Gondolom, legszebb álmaiban őrmestert játszik. Zsoldos lelkülettel. Vagy tábornokot? A pelyhedző szabadságjogok jegyében ne szenvedezz, jó komám! Összes megélt katonai múltamat kizárólag rád testálok, a leszerelések kimondhatatlan boldogságát azonban nem.

Tökkel ütni

Tökös nemzet lettünk végre. Vagy tökkelütöttek? Ez is begyűrűzött hozzánk a kereskedelem vitorláin, ahogy Bálint-napkor a Valentin. Meg a többi. Vakulj magyar, legalább idegen hatásra, ha a magad erejéből nem megy.

Mi is föltaláltuk gyerekfejjel, mi mindent lehet kifaragni egy érett tökből. Ha fűrtünk rá két lukat, máris két szeme volt. Kivágtuk az orra helyét, aztán a száját, lehetőleg vicsorira, tökfej lett belőle. Persze, ajánlatos volt előtte tisztességgel kibelezni, hogy égő gyertyát is lehessen állítani bele. Sötétedéskor riogathatta vele az apró kölköket a kamasz, vég nélkül. Mostanában a zseblámpa is megteszi. Ja, kalapot is illett adni rá, de az is egyszerű volt. Tökfödő a javából. Avval kezdtük. Szárcsutkájával kanyarítottuk le a tetejét, azonnal frizurája is lett tőle.

Ha azt hallanám, a bodzapuskát, a tollpuskát meg a krumplipuskát is vissza akarják hozni mindenféle pisztolyfegyverek helyett, megemelném tökfejemen a tökfödőt. Ha még karikázni is elkezdenének, meg bilickézni is, tavaszok hasadtával, cicézni - és Isten tudja, hány gyerekjáték hever még az öregek emlékezetében -, azt mondanám, egészségesen frissül a fejünk. Maga a tökély. De aggaszt, ha azt látom, hogy némely virágboltok előtt már tököt is árulnak, és a mindenre éhes kisgyerek hogyané pumpolná érte anyját-apját, akkor megbicsaklik bennem a lelkesedés.

Áru lett a nosztalgia. Megint vettünk valamit külföldről, ami eredetileg is a mienk volt. Elkocogott az iciri-piciri ökröcske, a tökmagzacskó odakintre, és megkérdezte, nincsen valamitek, amiből jó pénzeket lehetne csinálni? Hogyne volna! Tökjó! Viszek belőle egy szekérdérékkal. Hazafelé vette észre, válságban van a disznópiac, mit csináljunk a sok tökünkkel? Már sorozott katonaság sincsen, nem lehet megfőzni, kisbaltával darabolva. Adjuk el, disznó helyett!

Bökkenő azonban van. Vagy lesz. Romló portéka a tök, hamar elkezd folyóssá válni. Semmi vész, van még fröccsöntő kisiparos. Fröccsint egyet plasztikból, szép színeset, még bibircsók is lesznek rajta. És arra rá lehet írni mesés ákombákommal az iciri-piciri ökröcske meséjét is. Az alkalmazott irodalom jegyében.

A szókimondó doktor

Ülök a villamoson, mögém ül valaki. Nem látom, de nevemet mondja. Drága jó atyámfia, ki is vagy te az Istenke teremtményei közül? - tekergetem a fejemet. Az én jegyem végig ki van fizetve, az övé is eltart a Csöndes utcáig, munkaidőnkéből tehát kifutja, majd kiforogja a szó.

A betegségével kezdi. Tizennyolc évvel ezelőtt hagyta abba a bagót, és csak most lett belőle tüdőrák. A jó mag előbb-utóbb kikel, a rossz meg annál is hamarabb. Két kézzel vetette. Kezdődött a prosztatarákkal, aztán szétszóródott benne. Arca fehér, haja lisztes, de már kevés van belőle. Mondom is neki, ahogy a szokás tartja: a tisztességes ember megöszik, a huncut meg kopaszodik. Te akkor ötvözöd a kettőt?

Mondja, kétszer is kúrálták már kemoterápiával. Haja is, minden szőre odalett, de visszakerdzkedett egy kevés. Amennyi megmaradt, mind vele van. Most már azt szeretné, ha egyik szála se görbülne.

Pesten kezelték, mert annak a szerzetnek, amelyikbe bezupált annakidején, ott van a kezelője. Vagy csak volt? Tavaly tavasszal esett át az utolsón, a tüdején, távoztában be is ment elköszönni a professzortól. Meg is kérdezte: vannak még egyáltalán kilátásai? Nem kertelt, azt

mondta, talán a karácsonyt megéri még. Ez hangzott el tehát tavaly tavasszal. Két karácsony között öntevékenyen megtoldotta a reményt húsvétig. Az is elmúlt szépen, még locsolkodott is, piros tojásokat is gyűjtött, és most már annyira belejött a bizakodásba, hogy a következő karácsonnyal is mer számolni.

Itt van már a kertek alatt az is.

Mindent tud rólam, a nyavalyáimról is, azért traktált ilyesmivel. Mondom neki, jól kifogtad. Szószátyár lett a doktorod. Nem akart hiú reményeket kelteni benned, azért mondta a legkorábbit. De te konok vagy, mint tokmányban a kaszakő, nem hallgattál rá.

Ugrásra készen várta már a megállóját, kicsivel tudtam csak megtoldani: Jövő karácsonykor ugyanitt. És ezt ismételjük legalább hússzor, aztán még százszor.

Ilyen az élet. Szószátyárság nélkül.

Hippokratész

Esküről lesz most szó, az orvosok esküjéről. Szép ünnep, amikor leteszik. Van, aki dolgos igyekezettel egész addigi életében erre készül, de olyan is van, aki csak hat kemény évet áldoz rá. A jó orvos minden lépését ez kíséri. És olyan is van, aki megszegi. Aki elfelejti betartani.

Ki tudná megmondani, hányféle eskü van. Politika van a legtöbb mögött. Kivéve az orvosit, bár mintha ide is be akarna gyűrűzni már ez is. Két éve eljutottam abba a liget-intézetbe, Epidaurosza, amelyikben az ókori görögöket gyógyították. Ha másról nem, hát a patikák jelvényéről, a kígyóról vissza kell idéznünk az ebben a völgyben gyógyító Aszklépioszt. Az ő botjára tekeredett rá a kígyó. Másik szent állata a kutya volt. (Kígyóméreggel gyógyította a veszettséget is.) Állítólag szuka tején nevelkedett. Odáig vetemedett, már a holtakat is föltámasztotta. Zokon vette ezt Hádész, az alvilág istene, és bepanaszolta Zeusznál. Villámmal sújtotta agyon a főisten, de csillagként fönn maradt az égen. Lehet, hogy a fák közé is ki volt írva valahová az eskü szövege is, amelyet a jóval későbbi Hippokratészhez kapcsolunk, de biztosan korábbi lehet. Mi nem akadtunk rá. Most azonban, látva, hogy jobbról is, balról is, lenn is, fönn is sértegetik a kemény fogadalmat - mondjuk ki, szaporodik az esküszegők száma -, fontosnak érzem, hogy teljes szövegét ide írjam. Emlékeztetőnek, akire vonatkozik, és legyen újdonság annak, aki csak annyit tud róla, hogy ilyen is létezik. Létezett. Sokat változott a történelem folyamán, és még mindig változtatni akarják. Tekergetik, csürik-csavarják. Az én kezemig ez jutott el. A majdnem eredeti.

Nincsen ember, akinek köze ne lenne hozzá.

Olvassuk tehát isteni félelemmel:

„Apollon orvosra, Aszklepioszra, Hügeiára és Panakeiára, valamint minden istenre és istennőre esküszöm, és tanúkul hívom őket, hogy ezt az esküt és szerződést képességem és meggyőződéseim szerint mindenestül megtartom. Tanítómesteremet szülőmnek tekintem, vagyonomat megosztom vele, s ha rászorul, tartozásomat neki megfizetem; lezármazottait fiútestvéremnek tekintem, s ha kedvük van hozzá, egyesség és fizetség nélkül megtanítom erre a mesterségre. Hasonlóképpen továbbadom a tanításokat, előadásokat, és mind az egész tudományt gyermekeimnek, mesterem gyermekeinek, és minden tanítványnak, ha előzetesen írásban esküszóval orvosnak kötelezték el magukat, de senki másnak nem. Betegeim életrendjét legjobb tudásom és ítéletem szerint hasznosan írom elő, tartózkodva mindattól, ami káros és ártalmas. Halálos szert még kérésre se szol-

*gáltatok senkinek, sőt ilyen tanácsot sem adok, sem pedig nőnek magzatelhajtó szert. Tisztán és jámborul őrzöm meg tehát életemet, tanítom és művelem mesterségemet. Kö-
metszést nem végzek, átengedem az arra való mesterembereknek. Bármely házba
belépek, a betegek hasznára leszek, tartózkodom mindenfajta szándékosan kárt okozó
jogtalanságtól, különösen pedig a nemi visszaéléstől, legyen nő vagy férfi, szabad avagy
rabszolga, akinek testi gyógyítása rám tartozik. Bármit látok vagy hallok kezelés
közben, vagy a gyógyításon kívül az emberek hétköznapi életében, amit kifecsegni nem
szabad, arról hallgatom, s mint orvosi titkot, megőrzöm. Ha ezt az esküt megtartom, és
nem töröm meg, boldogan élvezzem életemet és mesterségemet, legyen örök becsületeм
az emberek előtt, ha azonban megszegem, és hamisan esküszöm, történjék mindennek az
ellenkezője.”*

Minden mondata üdvösségünk, ha megtartják. Lent is, fön is.

És kárhozzatunk, ha nem.

Valaki barátilag fölhívta a figyelmemet, hogy könnyen tévedésbe eshetek. A klasszikus eskü és a mai eskü között óriási a különbség. Jól tenném, ha legföjebb azzal az indítékkal vetném össze a kettőt, hogy a modernizálás jegyében mennyire el tud sivárosodni a legnemesebb szöveg is. Mindenestre ide illeszttem a talán mostani magyar változatot is. Azért kell kiköt-
nöm, hogy a mostanit, mert meglehet, holnap már más lesz, és azért hangoztatnom a magyart, mert szinte az egész világon megreformált változatok terjednek. Hogyne terjednének, amikor az eutanázia döngeti a kapukat - remélhetően át nem töri -, a magzatelhajtás pedig szinte nagyüzemi módszerekkel folyik. Minek ültetnénk be az orvosok lelkébe olyasmit, amit már nem tartanak be.

A mai orvosi eskünk majdnem úgy kezdődik, mint akármelyik katonai. Amelyiket puccsok és rendszerváltozások idején kötelező fölülírni. Aki a kormányzó Horthyra esküdött föl, az első útba eső futballpályán a nemzetvezető Szálasira is letette. És utána - Mocsár Gábor szerint gatyahasadásig - mégis azt énekelte, hogy *Horthy Miklós katonája vagyok, / Legszebb katonája...* Azután pedig sokan közülük Farkas Mihály legszebb katonái lettek.

Tehát:

*Én....., amikor az orvosok sorába lépek, becsületeмre esküszöm, hogy tehetségemet és tudásomat az emberiség javára fordítom. A Szegedi Tudományegyetem iránt tiszte-
lettel viseltetem.*

Azokat, akik engem az orvosi tudományra megtanítottak, mestereimnek tekintem, irántuk mindenkor hálát és tiszteletet tanúsítok.

Orvosi tudásomat és tapasztalataimat a jövőd orvosnemzedékeknek tovább adom. Ismereteimmet állandóan gyarapítom, és azon leszek, hogy az orvostudományt fejlesszem. Hivatásomat lelkiismeretesen gyakorlom.

Fogadom, hogy orvosi tudásomat az egészség megőrzésére, és a betegek javára fordítom. A betegek gyógykezelésében meggyőződéseм és tudásom szerint csak azt alkalmazom, és tanácsolom, ami a javukra válik, és óvni fogom őket az egészségre káros és ártalmas hatásoktól.

*Akár fogorvosi szolgálat közben, akár azon kívül bármely titkot megtudok embertár-
saimról, azt - hacsak törvény nem követeli - senkinek fel nem fedem. A beteggel, illetve ha a beteg érdeke úgy kívánja, hozzátartozóival, időben és kíméletesen közlöm betegsé-
gének természetét, és a gyógykezelés módjait. Orvosi bizonyítványt csak igaz meggyő-
ződéseм szerint adok ki.*

A betegek, orvostársaim és a társadalom egésze iránt a doktori címhez méltó magatartást tanúsítok, a fogorvosi hivatás becsületét és nemes hagyományait megőrzöm. Társadalmi, politikai, nemzeti, faji és vallási akadályok nem állhatják útját hivatásom teljesítésének.

Ezt az esküt ünnepélyesen, szabad akarattal teszem.

Ugye szörnyű? - hangzik a kérdés. És folytatódik így: - Szerencsére én még a régi elveket vallottam, és a mi eskünk inkább ehhez volt hasonló - természetesen megspékelve a Magyar Népköztársaság és szolidaritás elveivel. De semmiképp nem volt - emlékeim szerint - ilyen silány. Egyébként most tűnt fel, hogy eléggé szabadon gazdálkodik a fogorvos említésével.

Bizony, bizony!

Belénk fagyott az egészségügy reformja. Volt alkalmam szólni már barátom esetéről. Mélytrombózis érte a jobb lábát, de mire orvoshoz bátorkodott vele, bejött az új rendszer. Elment egyik barátjához, neves professzorhoz, tanácsot kérni. Látva a ceruzavastagságú visszereit, és egedetlen pirosodását, azonnali beavatkozást látott szükségesnek. Nagy baj volt, hogy a háziorvos beutalója nélkül már akkor se léphetett volna, ha nem ennyire súlyos az esete. Hogyan menjen el a beutalóért? Legközelebb holnap rendel, de mi lesz addig? Aztán: át kellene jutnia a kiskörút egyik oldaláról a másikra. Kicsi a távolság, de olyan nagy a forgalom, a beteghordók a betegek érdekében ettől el vannak tiltva. Mentő kellene, de a mentősök is átszervezés alatt.

Minden különleges protekciót bevetettek, végül hozzáértő sebész lágyékban elkötötte a visszerét. Kiiktatta a vérforgalomból, nehogy leszakadjon róla valami kóbor rög, és katasztrófát okozzon.

Ez volt régen. Csak annyi a változás, most meg a bal lábán tört elő ugyanaz a nyavalya. Tudván az utat, önhatalmúlag kezdte járni. Keresztút lett ebből is. Telefonon kell bejelentkeznie, akkor is, ha ott áll az ajtó előtt. Ide megy, oda megy, Isten tudja, hányadik kísérlet után kap egy időpontot: jöjjön vissza négy hónap múlva! Addig minden perc foglalt.

Megint beleáll a rémület. Benne is marad, és rettenetes sejtések kelnek ki belőle minden pillanatban. Mi lesz vele négy hónapig? Majd akkor megnézik, él-e még? Életveszélyben kel és fekszik, lépni se mer. Ha elindul a kicsike rög a dugulás végéről, kész tüdőembólia. Tudja, mert édesapját is ez vitte el.

Pénzügy mondja, rendnek muszáj lenni!

És ha akkor derül ki, vaklárma az egész? Vagy az, hogy négy hónappal azelőtt már másik orvoshoz kellett volna küldenie? Korunk legnagyobb aszalójává lépett elő a várólista. Az új orvosi szótár minden nyavalyájának háromnegyede forog benne reggel, délben, este. És ha krematóriumná válik az aszalás is? Vagy egyszerű bogyózással is enyhíthető lett volna a fájdalom? Naponta minden percben deresre húzta saját magát, pedig a legegyszerűbb gyógy mód is kéznél lenne?

Még nincsen eutanázia, de van várólista. Iszonyatos keserőséggel mondja az egyik orvos, úgy látszik, a halott beteg a legjobb beteg. Vele már semmi gond nincsen.

Ugyanaz az orvos, aki elkötötte a visszerét a jobb lábán, és akitől a távoli várólista származik, magánrendelőben is fogadja a betegeket. Elment hozzá. Ki is fizette a tarifát. És elmegy majd a várólista napján is.

Olvassuk el még egyszer Hippokratészt! *Halálos szert még kérsre se szolgáltatok senkinek...* Nem ostyába, várólistába van az csomagolva, annyira keserű. Számítógép vezérli sorsunkat, abba pedig be van programozva akár a meghalás is.

Szép kis receptkönyv állna össze, ha valaki erre adná a fejét.

A kapakasza-kerülők társaságában a neves jogász mondja, élete első gyászbeszédét kellett elmondania barátja koporsójánál. Fájdalommal hangoztatta, itt van előttük, örökké mozdulatlanul, noha még élhetett volna. Pedig várólistája is volt! Februárban kapta, júliusra. Hogy majd akkor megvizsgálják. Gyógyító orvos adta a soha nem gyógyító halasztást. Minden lépése törvényes volt, de emberi törvényekre a baj rá se ránt.

Miközben a határidő napjait morzsolgatta barátja, amikor esetleg kiderült volna, hogy más nyavalyák is halmozódnak benne, amelyekre a modern orvostudomány seregestől tudja a megoldásokat, orvul elkapta az egyik, és oda fektette elájuk. Sokszor játszik bújócskát bennünk kismillió kólika, valamennyi elől bekötik a szemünket, ne is lássuk, hogyan pusztulunk.

Csak az a vég, csak azt tudnánk feledni!

Alkalmi hallgatói ókori tragédiák kardalaként mondják: mi még előtte vagyunk. Azt eddig is tudták, megszületésük óta egyfolytában várólistán vannak, mint bárki más ezen a világon, de az a legújabb kor hozzá nem értésének a terméke, hogy halálos veszedelemmé nőtt a lista. Nem mindenki tud kikecmeregni belőle, fogja magát, és idétlenül belehal. Halál ellen nincsen orvosság, eddig is számon tartották, de újabban megesik, a nagy kaszás kezében a túlvilágra szóló beutalóvá válik a várólista. Az a lista még nem született meg, amelyikkel bármelyik orvos is gyógyítani tudna. Ekkora bajra a dízsírhely se orvosság.

Aki Hippokratészre esküdött, nem erre esküdött. Legföljebb utólag mellé mondja panaszos fájdalommal Arany János *Rab gólyáját*.

*Felrepülne, messze szállna,
Messze, messze,
Tengerekre,
Csakhogy el van metszve szárnya.*

Törvényileg. És folytathatja is:

*Sohse' nő ki tollad, ne várd,
Soha többé, fagyos télig;
Mert, ha épen
Nő is szépen:
Rossz emberek elmetélik!*

Hippokratész, segíts!

Ide a körtét!

Kalahütyös félőrukt ront be az egyik boltba:

- Ki ne merje ejteni a száján, hogy nincsen!

A boltos nem a véscsöngőért nyúl, bár az első szavaktól megdermedhetett benne a lélek. Nyájasan szól:

- Itt, kérem, minden van.
- Közöséges izzó is?
- Az is.
- Kérek egy negyven wattos, minyonmenetes körtét.
- Az előbb közöségeset mondott.

Már adta is.

Azért nem kérek bocsánatot a fegyvernek látszó nem mindennapi szózatért, mert a terrorista-farkas bőrébe ideiglenesen belebújt Isten báránykája én valék. Vészüzenetet kaptam, menjek, de gyorsan, mert leesett az asztali lámpa. Villant egyet, és kész. Ellenőrző kérdés: és a többi lámpa? Mind jó, de ez a legkedvesebb.

Mentem, mint a vihar, mert volt aznapra kismillió tennivalóm. Sodortam az utcasarkokat is, domborúra, úgy siettem. Biztos, ami biztos, vittem egy villanykörtét is magammal. Fél pillanat elég volt rá, ahogy sejtettem, az égő purcant ki a megrázkódtatástól. A baj, hogy az én égőm normálmenetes, a lámpában viszont szűkített a foglalat. Istennek hála, ide teremteték a Nagyáruházat, leugrom, és veszek egyet. Bekötött szemmel is megtalálnám azt a kutricát, ahol a villamossági encsömbencsömöket árulják. Árulás, csak árulták! Körbefutom a földszintet, egy fiaégőt se találok. Nem baj még ez se, itt van mindjárt, összenőve az eddigiekkel, az élelmiszer-részleg, ha jól hord az eszem, ott is szokott lenni. Nem találtam. Ha már itt vagyok, előre ugrottam napi dolgaimban, vettem egy liter tejet.

Vissza az előbbihez! Megkérdeztem az egyik bokszban unatkozó árust, lehet-e egy ekkora boltban kicsinyke kis égőt kapni. Sajnos, újabban már nem. Csak nyűg lett azonban a tejből. A fene meg nem ette! A blokkot ott hagytam. Végigkajtottam a Kárász utcát, ahol azelőtt legalább három helyen kínálta magát a villanykörte. Beugrottam beugrókba, átriumokba, mindenhová, csak élelmiszerboltba nem. Hogyan mosnám le tejfehér lelkemről a vádat, hogyan bizonyítsam, hogy nem loptam a tejnek tűnő valamit? Ha öt boltba mentem volna be vele, akár ötször is fizethettem volna.

Kerget az ördög, az ezer föladatból a második már megvan, de még mindig az elsónél tartok. Átszáguldok a Kígyó utcán, a Kiskörútnak ide eső szakaszán, máris az egykori Tisza áruházban vagyok. Föl az emeletre, a mozgólépcsőn is hármával lépek, be a bal sarokba, ott lennie kell. Itt is árulás, ott sincsen. Kedves asszonyka guggolva rakosgat az egyik alsó polcon, megkérdezem őt is. Sajnálkozik, már nem árulnak ilyesmit, de ő látott már élelmiszerboltban.

Hoppá! Itt van szemben az ezer aprócikk. Benyitok - és itt fejeződik be, amivel elkezdtem:

- Ide a körtét!

Ha már ráakadtam erre a derék boltosra, megkérdezem: hogyan jutott el a magyar kereskedelem odáig, a nem akármilyen csip-csup város belső felében nem lehet villanykörtét kapni?

- Hol él maga? A multik kapnak adókedvezményt, mi nem. Nem éri meg.

A fene megint meg nem ette! Csak 100 forint fölött fizettem.

Pünkösti

A régi képlet egyszerű: az újságíró újságot ír, az író meg könyvet. Eszerint az újságíró is író, csak egy kicsit más. Mikszáth Kálmán viszont annakidején megjegyezte már, az irodalom a riport felé halad. Az újságírók a riportot saját műfajnak tekintik, a következtetés tehát az lehetne, az irodalom az újságírás felé ballag. Hátha még könyvet is ír, akinek eredetileg az újság rendeltetett!

Kötetei számát tekintve Pünkösti Árpád akár kételtűnek is nevezhető. Túl a hetvenen - éveinek száma szerint - is rendszeresen írogat újságba, és sorozatban jelennek meg könyvei is. Többször hitet tett ugyan az úgynevezett tényirodalom mellett, de legújabb könyve már erős „engedmény” (ez is az ő kifejezése) az irodalom irányába. *Az alsó fiók* címet viselő legújabb vaskos írása azonban más meglepetésekkel is szolgál. Sokat tapasztalt nemzedékünk közül sokan kimondva-kimondatlanul is tudják, az elmúlt évszázad uralkodó eszméi akkor is lehetnek azonos gyökerűek, ha ellentétes előjellel jelennek meg történelmünkben, hatalmas emberáldozatokkal járva. A totalitarizmusból kinövő náciizmus és a bolsevizmus például. Szerzőnk ezt a kettősséget családja múltjából vezeti le. Nem újdonság a magyar könyvpiacra. Apja ügyvédi, hadbírói és katonai ügyészi múlttal a nyilasvezér Szálasi baráti köréhez tartozva főispánságot vállalt egyik megyénkben, és hősiezen kivándorolt Dél-Amerikába, amikor szorult a kapca. Ahogy az ördögszekeret kergeti a pusztai szél, úgy bolyongott holtáig a világban, örökös hontalanságot viselve. Édesanyja ősei viszont kommunisták, maga pedig az öregátkos derekán a Népszabadság hithű újságírója volt, és éppen Szegedről, illetve Csongrád és Bács-Kiskun megyéből tudósított. Sok a hab a tortán, Guszti bácsit - Jáhny Gusztávot - is rokoni köréhez számíthatjuk, aki a doni katasztrófa idején a második magyar hadsereg híres-hírhedt katonai parancsnoka volt, és a Népbírótság mondta ki fölötte a verdiktet. Súlyos örökség az egyik oldalról nézve, de - furcsa bukfence az életnek - aranybánya is lehet az írónak.

A cím onnan ered, hogy máig „üzemelő” íróasztala családi örökségként maradt rá. Alsó fiókjából szedegette elő a fölbomlott házasság után itthon maradt édesanyja följegyzéseit. Talán nem tévedünk nagyot, ha azt mondjuk, éppen a *Kék füzet* történetkéi emelik be a veretesebb irodalomba. Legtöbbször Németh László Égető Esztere képződik meg előttünk olvasás közben, anélkül persze, hogy akár áthallásokat is bele akarnánk magyarázni.

Az ördögszekér-effektus őt magát is kergette. (Nálunk inkább királydinnyének mondják.) Debrecen, Veszprém, Szeged és Budapest - meg a hét évtized megélt poklai és dicsőségei adják a vázat, de - kimondjuk: végre! - a minden toldalék nélküli íráság erényei hozzák meg számára az igazi beavatást. Korábban, egy másik kötete kapcsán a Rádió *Péntek-kávéház* című péntekdélutáni műsorában kényes mondat is elhangzott a műsorvezető szájából. Arra utalt, hogy előző könyvei annyira magukon viselték a kor politikai bélyegét, akár ki is eshetnek az utókor nyilvántartásából. Jól emlékszem rá, rövid ideig tartó kínos hallgatás következett. Azt hisszük, bár a mostani munkája még inkább aktuálirodalmi - ha késve is! -, és az általa tényirodalomnak nevezett műfaj jegyeit is hordozza, fölülelemelkedni is képes. Irodalomtörténész barátunk szokta mondani: nem az irodalom az abszurd, hanem az élet.

Bizonysága ez a családtörténet is. (Népszabadság könyvek 2007.)

Kedden délután fél 5-kor a Somogyi-könyvtárban találkozik olvasóival a szerző.

Bikaistálló

Csak akkora a túlzás a mostani címben, mint a múltkoriban volt. Akkor a kelleténél nagyobbra méretezett babakocsit neveztem batárszekérnek. Kismamák nagy gondja, hogyan szálljanak föl vele a villamosra. Akkor még jó idő volt, a sportosabb kivitel illetet volna csökkenő gyermekáldásaink jelenéhez. Most inkább a nagyobb a jobb, bár fűteni csak testmeleggel lehet. Találékony a magyar nyelv, tény, nem én vagyok illetékes kocsik keresztelőjénél.

A bikaistállót se tessék keresni az apaállatok környékén. Tudni illik azonban az eredeti változatnál azt, hogy a többnyire agyonzsúfolt falusi istállókhöz képest valóságos keleti kényelemben éltek a törzstenyészetek, és dőzsöltek a jóban. Pipettázzák azóta már a marhanépség utódlását is, kiment a divatból a bikaistálló. És ahogy lenni szokott, a név megmaradt, de más értelem ragadt rá. Amikor pöndülni kezdtek parasztgazdaságaink a háztáji gyeplőjében is, némelyek a lehető legnagyobb személyautót vették meg. Kiszedték a hátsó ülést, berakták az őszibarackos ládákat, Terus ágyi beült az anyósülésre, térdére terítette a térképet, és Ricsók sógor elevezett vele Kazincbarcikára vagy Ajkára. Ekkor kapta a nevét.

Böhömnagy étvágya volt az ilyen kocsiknak, jött az olajválság, a nagy gyárak elkezdtek özönöltetni a kislevegyszívókat, de tisztos beltérrel rendelkező járgányokat. Szóbeszédben is legfőbb téma volt: mennyit fogyaszt? Ment is ez egy darabig, illetve valójában még mindig megy, mert a benzinárak az eget nyaldossák már. Minden szerdán emelkednek néhány forinttal. Kitermelődött azonban társadalmunkban újra a kivagyiság, a vakulj magyar, és föltámadtak a még nagyobb kiállítású csodakocsik. Terepjárók, személyautó változatban. Holtbiztos, hogy nem agyonkátyúsodott útjaink kritikájaként forognak egyre nagyobb számban útjainkon, eregetve, sőt okádva a füstöt. A „most mutasd meg” bűvölete a legnagyobb hajtóerő. Mutasd meg a bukszádat is!

Akinek telik rá, hadd költsön! Hogy az én tudóm is kárát látja? Istenem, erre vagyok teremtve. Nem is köhögök ellene, csak azt akarom mondani, visszajött a hetykemagyar mentalitás: státusszimbólum lett megint a nagy autó.

Valamivel föl kell tűnni, amíg a vízzel hajtott, vagy hidrogénre járó változat föl nem üti a fejét.

Hullafejadag

Nagyon nemszeretem téma következik. Megint szembeállok a fürgeteggel. Mert ha senki nem nézné, ha át nem kalibrálódott volna az emberek feje erre a kottára, kevesebb lenne belőle. Tény, hogy undorok a haláltól. Minden fajtájától. A kegyes haláltól is. A gyilkolástól is. Fájdalommal mondom, fejadagot szállít mindegyikből a televízió, és akár az infláció, nem is kúszik, de dörömböl fölfelé. Valóságos hullagyárrá változott.

Fejszámoló-művész vagy bűvész kellene ide. Listát kaptunk a minap a kábelkiosztásról. Megszámolnom se kell, sorszámozva van: hatvannyolc a tétel. Csak azt nem tudom, mennyivel kell szoroznom, ha meg akarom tudni, összesen hány hullát akarnak házhoz szállítani. Vannak ugyan istenáldotta természetfilmek is, de hovatovább arra megy ki a játék itt is, hogyan öli meg az oroszlán, a tigris, vagy a hiénakutya-csorda az ártatlan növényevőt. A vizekben is ott a veszedelem. Az átokverte krokodil a sztár, meg a tengeri ragadozó. Tudom,

hogyne tudnám, úgy van megalkotva ez a világ, hogy a nagy halak megeszik a kis halakat, és ez nem csak a halfélékre érvényes, de ami sok, az sok.

Szelíd történetek, ezer izgalommal? Ugyan, kérem!

Föl szokták panaszolni tudományosnak mondott műsorok is, hogy a ma emberének nincsen közvetlen halálélménye, azért fél a haláltól. Parancsként következik ebből, hogy adagolni kell neki a látványt, hadd szokjon hozzá. A beteget utolsó óráiban intézetbe viszik, és orvosok kezére adják. Kórházi ágyat is nehéz elképzelni manapság becsövezett beteg nélkül. Az utolsó szó jogán kinyögött elkövető nevét várják tőle, nem mást. Furfangos és jóságos zsaruk szükségeltetnek hozzá, tálalják is őket szakadatlan, hogy testközélből mutathassák be a kinyomozni való kivégzéseket.

Szilaj undoromban inkább a számítógépet szoktam verni esténként, de amikor belefáradok már, bemegyek és lerogyok a borzalmak masinája elé. Végre megint egy hulla! Vagy már a halottasházban hajtják föl a tepsiben fekvő orcájáról a fehér lepedőt, hogy azonosítani tudják, vagy terrorlegények és elhárítók tolják előre pisztolyukat. Olyan párbajokat közvetítenek, rozsdás vasak telepéről, szuperházak „alagcsövei” tájékáról, karácsonyi csillagszórás-számba is elmenne.

Hogy nem tudna hozzászokni a ma embere az elmúláshoz? Úgy megszokta már, markában a távkapcsoló, meg se áll, amíg ilyesmit nem talál. Át van programozva a világ Kamcsatkától Tűzföldre. Üldözésmániák is belekeverednek, nemi erőszakkal is fűszereznek - én pedig lehunyom szemeimet, és elalszom.

Erre aztán mondhatják, nekem is fölösleges volt fölhaladni a televíziót. Pedig, istenuccse, tizenöt évig nyomtam is neki a gombot.

Alteregóm

Ha másnak lehet, nekem is lehet. Van is, csak nem vettem észre. Rendes napi penzumom teljesítéseként megint a villamoson ülök, hátrahagyva biciklimet. Nem szeretném, ha kiszűrődne zsebemben a Gyulajegy, azért váltogatom a kettőt. A Radnóti előtt fölszállva hamarosan ülőhelyet is találok. Múlik rajtam az idő, már le is szoktam ülni.

Ahogy szent és győztes nyugalomban körülnézek, meglátom magamat a szemközti plexiüveg tükrében. Annyira én vagyok, legszívesebben számárfület is mutatnék neki. (Még bolondnak nézne a sok utas.) Kicsit fintorgok jobbra, aztán balra, ugyanazt közvetíti a trükkös tükör is, oldalfordított helyzetben.

Annyira nem vagyok még hígvelejű, hogy egész úton magamat nézzem, most azonban elmélázom rajta. A feje az enyém, ismétlem, külön bizonyítgatnom se kell. Időnként előtűnik azon a szemüveg is. Megtapogatom az orromat, nem felejtettem fönn az olvasó pápaszemet. Az egyik zökkenőnél pörgekalap karimája is előugrik. Ifjúházas-korom óta nincsen kalapom, csak sapkám. El is szoktam veszejteni minden ősszel, idő kell, amíg megszokom. Most már aztán a végére kell járnom! Időnkint kilóg - na, nem a lóláb, csak a bőrkabát. Az enyém sűrűn bordázott textília, éppen most adta be a válópört a cipzár rajta.

Megvan! A plexi túlsó oldalánál is ül valaki. Bőrkabátos, szemüveges úr, pörge kalapban. A bőrkabát nem bőrkabát! Amíg le nem akart szállni, azt hittem, az alteregómmal utazom együtt. Csak a fejem másolódott át az ő fejére! Már azon rágódtam, ő lopott-e a nevemben

autót, vagy én az ő kontójára, bár főrendőr, egészen biztos, egyikünk se volt még, és a rendőrség épületét se szoktuk oldalba pisilni. De a jussomból nem engedek. Ha neki lehet hasonmása, nekem is lehet! Ha csak erre az egy útra is. Legfőljebb most villamos válhatna keresett káresetté, az meg mégiscsak föltűnne, legalább a masinisztának.

Olcsóbb esztendő

Meg vagyok én hibbanva? Az egész ország arról harsog, a romlás esztendeje közeledik, én meg elkezdek javulásról beszélni? Drágul ez, drágul az, már a rigófütty is falsul szól. Van még hely lefelé a lavór fenekéig, tudomásul kellene vennem nekem is. Azt merem állítani, az évtized legolcsóbb éve következik? Pápább akarnék lenni a pápánál, pártvezérből a pártvezérnél?

Ne tessék elsielni a dolgot, beszéljenek a számok.

Évek óta minden tél elején meg szoktam venni a következő évre szóló naptár kitámasztós változatát. Azt, amelyikre ki van írva, hogy Boldog új esztendőt! Ja, hogy az mindegyiken ott van? Annál inkább válogatnom kellett. Legyen hely arra is, hogy január 13-án be tudjam írni, mi lesz október 11-én. Kicsi legyen mindamellet, amennyit majd a lejárt év ér a következő szilveszter után.

Röghöz kötött rigolyáim is vannak, ugyanabba a boltba megyek mindig szilajnagy bevásárlásaimra. Fejből tudom, tavalyelőtt is száz forintért vettem. A legnagyobb meglepetés volt tavaly, hogy se föl nem ment az ára, se le nem esett. Maradt a százas. Neve is volt akkor még, mert pici, kétszínű, és - bocsánat a szókimondásért - szart se ért. Idén, már a küszöb előtt belegondoltam, éppen a fülemből zsongó áremelések zajára is figyelve, ugyan mennyit szépítettek rajta? Mennyiért vesztegetik az elkövetkező háromszázhatvanöt napot. Még egy bocsánat, meg kellene előbb számolnom, annyi lesz-e, vagy emelkedik a napok száma az infláció mértéke szerint? Vigyázat, szökőnapvesztély!

Tessék megkapaszkodni: kilencven forintot kértek csupán.

Nem volt nálam zsebszámológép, tulajdon kútfejemre támaszkodva azonnal számolni kezdtem. Ha a tíz forintot elosztom 365-tel, mennyi is esik egy napra? Ménkühosszú tizedes-szám jött ki, kerekítenem kellett: 2, 74 fillér! Van még fillér egyáltalán? Állítólag a bankok is számolnak vele. Inkább a havi megtakarítást kellene előpötyögtetnem ragya agyamban. Ha tizenkettővel osztom el a tíz forintot, nyolcvanhárom fillért kapok, meg valami szemetet még hozzá, a végtelen tizedes-tört képében. Gyarló az emberfia, itthon azért beütögettem a marokmasinába is, az is ennyit adott ki. Egészen pontosan 83,33333333. Áldás rajtam, még nem kell euróra átszámolnom.

Erősen remélem, a fogyasztói kosárban első helyen szerepel majd ez a tétel. Ázalék-százalékkal persze.

Itthon azonban ráadás-meglepetések is vártak. Ahogy kezelésbe vettem, és írogatni kezdtem a családi dátumok kötelező penzumait, mindjárt. Január 20-a után azonnal november 10-e következett, és annak a hétnek a vasárnapja, november 16-a után január 28-a. Rend a lelke mindennek, úgy vagyok ezzel, mint az óra előre- és visszatologatásával a hivatalosság. Azt szokták mondani, amit elveszítünk márciusban az előreállítással, visszakapjuk október végén. Hittel állítom, amit időben elvesznek tőlünk, soha a bűdös életben vissza nem kapjuk. Ezzel

szemben a novemberre fűzött lapok között percre pontosan előjön a januári bujkáló hét, csak oda kell pörgetnem.

Kis mohó! Kettőt vettem, ahogy eddig is mindig, hogy páromnak is legyen figyelni valója. Így aztán a naponkénti megtakarítás is a duplájára emelkedett: majdnem öt és fél fillérre ugrik. A havi nyereség tehát már túllépi a másfél forintot! Föllapoztam azt is, ugyanez a járvány járt itt is. Vagy szándékosság talán? Netán készülünk megint egy naptárreformra? Unalmas már a változatlan ismétlődés.

Csak semmi pánik!

Emlékeznek még a Petőfi-versre? Azokra merek csupán gondolni, akik még bőven tanultak memoritert. „Csábítólag kandikált a / Körte rám; / Csábjait ki már sehogy sem / Állhatám...” Legalább ennyire csábító volt az a néhány szem is, amelyiket kiraktak a képernyőre a minap. És csábjait ki már sehogy se állhatta olasz földön először az osztrák kereskedő, azután pedig az a jámbor magyar, aki azonnal tizenhat tonnát(!) kért belőle. (Mennyi is a tizenhat tonna? Ha egy tonna tíz mázsa, akkor az egész százhatvan mázsa. Egy mázsa száz kiló, kilózva szétmérve tizenhatezer adag. Tessék utánaszámolni, mert Csákány professzor úr azt mondja, ha háromnál nagyobb szám szerepel valahol, az újságíró biztosan téved.)

Itthon aztán kiderült, hogy Tiszakécskén landolt az áru, innen származott át a Dunántúlra is, meg Pestre is. Ez így még csak a fölösleges utaztatások árfölhajtó szerepére engedne következtetni, de más baj is volt vele. A derék olasz atyafi, aki megtermelte, mindenképpen meg akarta őrizni körteje csábító mosolyát, föltehetően szedés előtt jól bepermetezte gombaölő vegyszerrel. Tizenhat tonna - ha csak a mi adagunkat nézem is -, megér ekkora befektetést.

Történt ilyen eset már a magyar kereskedelmi kapcsolatokban, nem is egy. Zöldpaprikával is, pirossal is. Itt volt a nyakunkon az a nyavalyás guargumi is, és most itt van a körte. Fagyállóból is töltöttek szeszes italba a főttebbi években, most pedig szélvédőmosóból ügyeskedtek. Fájdalom, csak az adóvonzatokat emlegetik, nem az egészséget károsító hatásukat. Egészséges országban az adó a legfontosabb?

Közös bennük, hogy az ország összes hírszolgáltatója úgy csapott le rájuk, mint éhtyúk a - nem akarom kimondani, annyira undorító. Ugyanarra a botrányra kénytelen ugrani mind, ha éppen kevés van belőle. Minden napra legalább egyet! Tizenhat tonna? Verjük el rajta a port!

Utána viszont jött mindig a nyájas megbocsátás. Pardon, előtte még a magyarázkodás: mire észbekapott volna a hivatalos ellenőrzés, nagyobbik részét már meg is ettük. A paprikaféléket is, a guargumibetétes süteményeket is, és a tizenhat tonna körtének is a nagyobbik részét. Megitták a fagyállót is, és remélhetően a szélvédő lötytyöt is megisszák. Ez pedig azt jelenti, csábítólag kandikált másra is, mindegyik.

És most jön a fölmentés. Nagy lelke van a magyar hírszolgálatnak, azonnal elénk számolja, hány kilót - vagy mázsát? - kellene megennünk belőle, hogy a benne fölhalmozott mérég átlépje bennünk az ártalmak határát. Ha széjjel repednénk, akkor se menne. Aki ezek után is izgágáskodik, megérdemli a sorsát. Rendes ember kifizetni se tudna annyit, hazaszállítani se. Csak semmi pánik, kedves olvasóim, Már át is ment rajtunk, mint lúdon a szalonna. Lábhoz eresztené nádpálcáját a független magyar bíróság is, ha egyáltalán pör lenne belőle, és annyit se mondana, ejnye-ejnye. Megettük a bizonyítékot, a tettenérés elmaradt. Ki hiszi el, hogy az is mérgezett volt, amit lenyeltünk?

Se bugyira, se krimire, se botrányra, de még pánikra se vagyok érzékenyítve, mégis fönnakadok rajta. Néhány tétellel megtoldanám az összeadni valót. Tessék mondani, van egyáltalán még valami napi asztalainkon, amelyekben ártó szerek ne lennének? Lehet, hogy mindegyik adag alatta marad a megengedett mennyiségnek, de ha hovatovább mást már nem eszünk, csak mérget, akkor mi adhat fölmentést? Megtoldom még: aki annyira „különc”, hogy marokszámra kénytelen patikamérget is zabálni, ez a ráadás hogyan számíthat be? Netán klinikai ágyán fekvve nyelegeti a felesége által szájába dugdosott körte-szeletkéket, ahogyan annakidején az enyémben is dugdosta a párom? (Íme, én vagyok a bizonyíték, az még nem volt mérgezett.)

Aki ezen a palánkon is át tud ugrani, ahogy a Szeget szeggel vers kölök hőse tette, átesik, és meginnog bele mája és veséje. Gátfutónál is jobbnak kell lennünk, ha bírni akarjuk.

„Testvérem” lett Rad Babic

Istenem, de rég volt! Istenem, micsoda borzalom volt! A dübörgést nem is a fülével hallotta az ember, hanem a mellével. Mázsás lökéseket éreztem a bordáim alatt. Soha illet azelőtt nem láttam, és nem is hallottam, pedig ott voltam az üllési gázkitörésnél is. És soha illet nem szeretnék még egyszer se látni, se hallani.

Hajszál híján negyven esztendeje már. Hogyan kerültem oda? Még nem voltam újságíró - a rákövetkező januárban zupáltam be a Délmagyarhoz -, a televíziónak nyomtam a gombot. Füst borította be a Vásárhelyre menő utat, mintha alagútban jártak volna az autók. Rendőrök vigyáztak mindenre és mindenre, a legtermészetesebb hatósági rendelkezés lépett életbe: a tűzhöz senki civil oda nem mehet! Mégis rendőr-őrnagy kísérettel jutottam a közelébe, amennyire az észveszejtő forróság megengedte. (Kicsit komikus is, majd egyszer talán elmesélem.)

Ésszel fölfogható fogalmaim azóta sincsenek a pokolról, de mintha az nyílt volna meg az algyői kútnál. Láncetalpas traktorok túrták a sáncot köré, hogy a kiömlő olajat valahogy medencébe fogják. A vastorony alja akkor még vörösen izzott, és hatalmas lángok nyaldosták az eget. Kámzsás tűzoltók rohamoztak, hatalmas vízsugarak hűtötték őket. Tűzálló volt a kámzsájuk, de a melegben megsültek volna másként. Ezt a hatalmas küzdelmet kellett nekem bemutatnom az ország népének, hogy átüssön a képernyőn is a borzalom. Ezt csináltam másnap is, harmadnap is, és nem tudom még meddig.

(Annyira „jól fizetett” a televízió, hogy a honoráriumból venni tudtam egypár gumicsizmát is. Különbben elsüllyedtem volna a lucskos sárban. Addigi életem legnyomorgatóbb élménye volt az a pár hét. Örömmel jelentem, a két gumicsizma azóta is megvan, kerti szolgálatra van fogva.)

Bütykörös gyerekek voltam mindig, ne tessék csodálkozni rajta, azonnal azon rágódtam, hogyan lehetne úgy közel férközni a lángokhoz, hogy a megsérült „karácsonyfát” le lehessen szerelni, és az új zárószerkezetet fölrakni. Amikor végre ledőlt a torony, és el is vontatták a böhömnagy láncetalpasok, kitaláltam valamit.

A gimnáziumban, kémiaórákon láttam a bunsen-égőt. A gázcső végére szerelt kicsinyke alkalmatosság olyan volt, mintha egy kis tölcser fordítottak volna meg: alul a kitágított karimája, fölül meg a tölcser csőve. Legfölül a láng. Rendeltetésszerűen levegő is áramlott be a cső végén, mert, ugye, oxigén nélkül nincsen égés. Ezt képzeltem el ide is, hatalmasra meg-

növelve, szikrát nem vető anyagból. Valami óriás-daru fogta volna horgára, és ráillesztette volna a lángra. Néhány vasoszlopból óriáslábakat is gondoltam alá, hogy a munkások dolgozhassanak, miközben jóval a fejük fölött, megemelve dübörög a pokol.

A naponkénti odajárásom alatt majdnem mindenkit ismertem már, meg is kockáztattam néhány szakember előtt „fejbéli találmányom” tálalását. A világ legtermészetesebb dolgaként meg is mosolyogtak illendően. Gigászi méretekben tudtak csak gondolkodni, a laboratóriumi párhuzamos finomságok messzire estek tőlük. Gondolom, mindenkiben kavargtak a megmentő gondolatok, úgy vették az enyémet is.

Summa summarum, történtek még olajkitörések később is, azokon is ott voltam, és a kukac bennem rágván, mindig elmondtam szilajnagy ötletemet az arra illetékesnek vélt legfőbb fejesnek. A fűzesgyarmati kitörésnél is. A jótékony mosolygás soha el nem maradt. Amikor már a betű bűvkörébe kerültem, sorban előhozakodtam vele, reménykedve, a veszély múltán, higgadtan végiggondolja valaki, és azt mondja, lehet ebben valami.

Micsoda jóérzés lett volna!

Jött aztán az elfűjásos eloltás. A lökhajtásos repülőmotor kerekre szerelve egyszerűen elfűjta a lángot, mint kisgyerek az első tortáján a gyertyát. Emlékszem arra is, amikor Bakuban égtek olajtűzek, hogyan óvatoskodtak az itthoni mindenre vigyázók, nehogy írjunk a nagy szovjet csodafegyverről, mert sértés lenne akkor emlegetni, amikor ők vannak a legnagyobb bajban. Lényeges a történetben, hogy a közel-keleti háború végén a kuvaiti olajtűzek oltására tiltó rendelkezések ellenére is kiutazó Vecsernyés Imre tűzoltóparancsnok „csillaghullást” - lefokozást - volt kénytelen elszenvedni, mert azzal a módszerrel fűjogatta el azt a néhány kutató, amelyiket neki rendelt a sors. (Nem mellékes, valami háborús nyavalya is megragadt benne, nem sokkal utána meg is halt szegény. Vagy a megalázás vitte el?)

Nekem azonban maradtak az aggodalmaim. Rendben van, el tudjuk fűjni a lángot, de a kiömlő gáz akármikor újra belobbanhat. Szikravetőnek egy szem kavics, és valami kóbor vas összetalálkozása is elég. Aki éppen ott matat, annak menthetetlenül vége. Előkerültek ugyan olyan csavarkulcsok is, amelyek akkor sem szikráztak még haloványan se, amikor megcsúszott valamelyik a csavarfejen, de az ördög a pokol torkában se alszik! Írogattam, küldözgettem is ötleteimet, de legtöbbször semmi válasz nem érkezett.

A napokban a szegedi közéleti kávéház programjában azt találtam, hogy valami földtaláló-kompanya jön közénk, és ötletek is fölvehetők lesznek. Soha jobbkor! Elmegyek mindenképpen, és ha szóhoz jutok, ott is elmondom.

Mégse mentem. Az történt, hogy előző este a Discovery csatornáján éppen egy földtaláló kálváriáját mutatták be. Azonnal csirizzel kenték be alattam a széket, nem mozdultam, amíg a végére nem értek. Egy nyalka legény, név szerint Rad Babic volt a földtaláló, aki 1977-ben jutott ugyanarra a gondolatra, amire én 1968-ban. Kilenc évvel később. Szép rajzokon be is mutatták találmányát.

Csöppet nem irigylem. Közös bennünk, hogy ő se ment vele semmire.

Nem a tölcser-elvet hasznosította, valami súlyos anyagból készült hatalmas csövet emelt rá a lángra a teleszkópos daru, de az alja annak is terebélyesebb, hogy jól elzárja a külvilágtól. Oldalról betolattyúzható zárószerkezetet is kitalált hozzá, láthattuk azt is. A lényeg, ő is föl-küldte a lángot a magasságokba.

Lelki testvéremmé fogadtam azonnal, kötekedtem is vele mindjárt. Amikor nemcsak arról van szó, hogyan lehet gyorsan-könnyen elzárni, de javítani is kell a szerkezetet, enyhén szólva is aggályos a megoldás. Hatalmas luxus azonban fotelban ülve kötekedni.

Ő a lehető legilletékesebb kezébe akarván helyezni találmányát, a kuvaiti olajtüzek földjén nyújtotta be. Óriási pechje volt, éppen Kuvait maradt ki a találmányokat védő nemzetközi szabadalmi szervezetből. Elnyelte a sivatag.

Pár évvel ezelőtt, amikor újra piszkálni mertem levelekkel a nálunk éppen akkori illetékeseket, valamelyik már azt írta, szép ötletem föl van találva. Gondoltam most, az igazat írhatta, mert Rad Babicét illetett is ismernie.

Egy kicsit más, de a lényeg közös. És a sorsa is. Az övé ugyan meg is valósulhatott, de a te orrod, kedves Babic testvér, ettől még fokhagymás.

Akár az enyém.

Mássalhangzók, hasonuljatok!

Már az apró gyerek is megtanulja az iskolában, hogy beszédünkben vannak magánhangzók is, meg mássalhangzók is. Ha toldalékokban két mássalhangzó kerül egymás mellé, három eset lehetséges. Vagy az elsőhöz igazodik - hasonul - a második, vagy a másodikhoz az első, de az is előfordul, hogy mindkettő megőrzi ősi jussát, és megmarad a maga mivoltában. Ha a „bot” szavunkhoz csatlakozik a -val - -vel rag, kiejtve is, leírva is „bottal” üthetjük valaminek a nyomát, és nem „botval”. Egyes nyelvjárások ragaszkodnak a történelmi alakzatukhoz, „kanálval” eszik a levest, és nem kanállal. A szegedi hídvámnál is így buktak le a dorozsmai népek.

Mégse nyelvészkedni akarunk most, csupán erősíteni a tételt: az élővilágban is ismerős a dolog. Az apajogú társadalomban visszafelé hasonultak az egymásnak rendelt felek, az anyajogúban előre. Az állatok között a falkavezérhez kötelező rendeződni. Maradjunk azonban csupán az embereknél. Annyi a megfeythetetlen gubanc itt is, nehéz boldogulni velünk. Ha a férfi választja a feleséget, elvárja, hogy elviselje hóbortjait, és adja föl a sajátjait. Ha a leányból lesz zsémbes menyecske, mindjárt fordítva szól a nóta.

Idő kellene az összeszelődéshez, de a szerelem áldott bódultsága után hamarabb fogy el a türelem, mint illenék. Tűz és víz. Úgy táncolj, ahogy én fűtölök! Dúl a családon belüli ellenzékiség. Eltépi a babaruhát, külön kenyérre mennek, aztán elválnak ágytól és asztaltól, csak a lakástól és a kocsitól nehezen. Most arról harsog a tényeket tálaló szociológia, és ezt akarja követni a törvény is, hogy a folthátán folt állapot, az élettársi viszony is törvényes legyen. Legalább addig, amíg ott is tudnak hasonulni egymáshoz.

A magamfajta zsákszámra mondana példát az apajogú válásokra is, meg az anyajogúakra is. Ezer komplikáció szegélyezi mindegyiket, mert a gyerek lelkülete egy darabig mindenképpen visszahegesztve szeretné látni azt a legszebb kapcsolatot, amelyiknek ő is szülötte lett. Tisztességes apaszerepre is szüksége van az ép élet példájához, és anyaszerepre is. A szétválás annyi gubannal terheli meg a lelkét, hogy azt is bizonygatják már a társadalom tudósai, hogy elvált szülőknek a gyermekei is elválnak.

Uramisten, mi lesz ebből?

Hosszú a bevezető, gondolatunk lényegéhez csak most érkeztünk el. Összekerül az ifjú pár, akár előszörre, akár másodjára, és megesik, meg is tartja fogadalmát. Hasonulnak egymáshoz. Vegyük most azt az esetet, a menyecske - vagy az újasszony - követi árnyékként a férjét. Hagyja, hogy ő viselje a kalapot. Ha erőszakos falkavezéri szerep oltódott abba, akkor harma-

tos női lelkülete örökre veszve. És ha papucskormány alatt nyög a férfi? Holtáig ugratják a többiek.

Szóba jött a minap az egyik házaspár. Aztán a második, harmadik is. Foltozott házasságukkal is nagymama-nagypapakorba jutottak már. A férfi hitványságát emlegetem én, az asszonyét a másik. Addig-addig jutunk, a másik „ügyfelet” akár szentté is tudnánk avatni, és örök áldozatként példálózunk vele. Föltehetően megtalálták egymás közt a legdemokratikusabb együttélés kötelességét, csak a külvilág számára őrzik - vagy sejtetik - az egyeduralmat. Biztosan nincsen tányér-kanál csörgés nélkül, de megmarad a falak között. Minden mozzanatuk eszerint lesz áldásos és hasznos, vagy pokolra vivő viszály.

Látszatra hasonultak, de az egybehegesztés varratai megmaradtak. Lehet, hogy gyermekeik észre se vesznek belőle semmit, de jaj nekik, ha akármelyikük akaratí génjei öröklődnek bennük.

Bonyolult az emberi lélek. Hatmilliárd akaratos mássalhangzó van már. És valamennyi boldog akar lenni.

Almaecet

Tudják, mi a rázató? Városi ember honnan tudná? Maholnap a falusi se. Egy forintért megmondom: macskaköves döcögtető. Arra találták ki az ántivilág okos emberei, hogy a vendégmarasztaló sárból a műútra fölkapaszkodni akaró löcsös-ráfos szekerek kerekéről lerázza a ragadványokat. Ilyen akar lenni ez az írás is, de fordított üzemmóddal. A veretes orvostudomány műútjáról kanyarodik le, meglehet, bele a természetgyógyászat feneketlen sarába. Lehet a nagyfűlű világ visszaütése is, de ebben nem vagyok biztos. Egyike-másika akkor még nem is létezett.

Mit akarok vele? Majd kiderül. De az orvost el ne kerülje az se, aki kipróbálja, és jónak találja. Mert olyan ez, mint akármelyik fájdalomcsillapító. Beköti a szemünket, ne lássuk, ne érezzük, hogy amíg a fájdalom ellen hadakozunk, fű alatt, moha alatt terjeng a kór. Ámbár, akiktől hallottam, tudományosnak tűnő magyarázatát adták.

Ez se sokat bizonyít. Minden valamire való szélhámos is megteszi ugyanezt.

*

Kezdjük az almaecetet a fejes vonalzóval. Mostani vénülő mivoltomhoz képest ugyancsak kölökkorú ifjú voltam, amikor Pestre utaztam. A vonat utolsó kocsijába szoktam fölszállni, mert útközben az emberek legtöbbször a szerelvény elejét rohamozzák. A kalauz is ott kezdi a munkát. Amikor már a lukasztáson is átestem, a zötyögés áldása alatt el is szundíthattam. Voltunk a fülkében legalább ketten. Nagy mestere voltam a vasúton alvásnak. Amikor a madzagvasúton jártam, minden utazó tudta, visszaúton Rúzsától Zákányszék-alsóig nem illik zavarni. És a nagyvonati múltamban? Vásárhelyre menet Kishomoktól Népkertig még hunyhattam egy verset. Néhány araszos volt csak az út. Elaludtam tehát a pesti vasúton is.

De jót aludtam! Ceglédet is elhagytuk már, amikor kinyitottam két szememet. Félegyházán annyian szálltak föl, tele lett a kupénk, de hozzászoktattak engem a kollégiumi Tóthhoz járások ahhoz, hogy föl ne ébredjek. Szemben velem egy nagyon öreg bácsika ült, igen beszédes kedvével. Alig volt idősebb mostani nálamnál, de ezt csak most ötlöm elő.

Azt hiszem, Csongrádról indult. Jó beszélőhöz jó hallgató is kell, ott voltam én. Katonáság, világháború, fogság - kitartott Pestig. Mérnökféle volt, ha jól emlékszem, én pedig tanárnak vallottam akkor is magamat. Kászálódta már az utasok, ő is leakasztotta kabátját. Udvarias-ság is van - vagy volt? - a világon, ugrottam, hogy fölsegítsem rá. Két kézzel háritott:

- Köszönöm, most már egyedül is tudom.

Illendőségből is rákérdeztem volna, hogy mi volt előtte, de érdekelt is.

- Ami izület meg csigolya létezik az emberben, mind fáj. Mintha a derékszögű vonalzó mellé alkotott volna a teremtő, úgy jártam.

- És az orvosság?

- A fejes vonalzó.

- Azzal ütögette?

- Egy fenét!

- Patikából azt is?

Már álltunk, csomagokkal a kézben, közeledvén a Nyugatihoz, de ezt még elmondta. Elsétált a Körös-torokhoz, amikor legjobban sütögette az embereket a kánikula. Kapart magának egy lövészteknő-méretű mélyedést a homokjába, belefeküdt, és magára kotorta a forró homokot. Ehhez kellett a fejes vonalzó. Aztán újat kapart, újra kotort. Néhány napig ezt cselekedte, és íme - rándított egyet a kabátján -, már a télnek is a farkában járunk, de még mindig nem fáj semmije.

- Magyarázat is kellene ide!

- Valamilyen angol nyelvű újságban olvastam, hogy a homok kvarcszeméi úgy bontják föl a napsugarakat, hogy mindenféle reumára befoghatók lesznek. A fejes vonalzót tekintse az én különbejáratú leleményemnek.

Aztán kezet fogtunk, leszálltunk. Azóta se láttam, nem is hallottam róla. Többször is eszembe jutott később, amikor már én is számlálgattam izületeimet és csigolyáimat, oda is, meg vissza is. Egyszer már a fejes vonalzót is megvettem. Ott lóg most is kerti házacsánk ajtaján, de egyszer se próbáltam ki.

*

Mert jött az almaecet.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer a mi falunkban egy ember. Nem merem azt mondani, hogy szegény lett volna, takaros háza, két szép lóva, és gangos járása is előttem van most is, ahogy tökkopasz feje is. Hóbortjaiban is gazdag volt, hajban volt csak szegény. Ecet Palinak, sőt Ecetpalinak hívta mindenki. Nem tudhatom már, mivel érdemelte ki ezt a szép nevet, de nem is kutattam. A név olyan portéka, legtöbbször az se keresi, aki viseli. Talán-talán azért, mert bohókás hangulatában az ecetet is képes volt meginni.

Az utcát is Ecetpali utcájának ismerte mindenki.

Ennyi erővel az almaecet is szerepelhetne némelyek névadójaként, de ilyenről még nem hallottam. Pedig sokan hódolnak neki.

Annak is lehet már közelítően harminc esztendeje, karácsony hetében, hogy az akkor még Tisza áruháza mellé épített magas háznak a népfront-szekciójában valamilyen olvasóköri megbeszélést tartottak. Hosszú-hosszú asztalt ültünk körül, talán az idősebbik Hajdú Géza beszélgetett velünk az olvasóvá nevelésről. Mellettem ült egy nyolcvanhat éves gépészmérnök. Ha még élne, ő lenne az ország legidősebb embere.

Ismétlem, karácsony hetében voltunk, hideg tél didergette a világot. A végén föl akartam segíteni az öregúr kabátját, de ő is hártott:

- Köszönöm, most már egyedül is megy.

- Mert?

- Azelőtt mozdulnom is nehéz volt.

- És jött a fejes vonalzó, meg a Körös torok?

- Nem értem szavait.

Elmondtam a csongrádi atyafi esetét.

- Lehet, hogy kipróbáltam volna, de nem is hallottam róla. Valami japán folyóirat-félében olvastam az almaecetről. Tudja, a kis japánok mindent kitalálnak, nemcsak a táskarádiót. Vettem, ettem, és meggyógyultam. A múltkor mondtam el az egészet kolléganőjének, a Chikán Ágnesnek. Meg is jelent az újságban.

- Föltétlenül megkeresem, de a magyarázatot hadd kérdezzem még. Lehet, hogy soha nem találkozunk, és hátha éppen ez nem úgy részleteződik az írásban, ahogyan szeretném.

- Azt mondta a kicsi japán, kioldja a csigolyák közül a meszesedést.

- Soha jobbkor nem találkozhattunk volna! Minket minden évben átkergetnek egy orvosi szűrővizsgálaton. Mindig minden orvosnak el szoktam mondani, hogy itt fáj, meg ott fáj, és mind azt mondja, neki is fáj. Ugye, kedves nővére, magának is fáj? Pedig nem a mindig siránkozó pártjához akartam orvosokat és nővéreket toborozni. Ha megengedi, holnap már ki is próbálom. Cukrászdán kívül még hol árulják az almaecetet?

- Cukrászdában és cipőboltban ne keresse, de egyik-másik élelmiszerboltban megtalálhatja.

- A fejadag?

- Két teáskanállal naponta, teában, vagy bármiben. Levesben vagy főzelékben is. És egyet még ne felejtсен. Nemcsak a csigolyák közül oldja ki a meszet, de az erek belső faláról is a lerakódásokat. Múltóiban a felejtékenységem is.

Szép karácsonyt, és békés, boldog új évet kívántunk egymásnak, szorongattuk egymás kezét, aztán hazamentünk. Másnap be a boltba, vettem egy üveggel - műanyag flakon volt az! -, és mindjárt föl is avattam. Macerás dolog a két kávéskanállal valót mindennap kimérnem, elővettem egy kupicát, megjegyeztem, meddig ér, és attól kezdve ezt használtam. Tekintsék ezt is balgaságom jelének, időbe tellett, amíg rájöttem, az evőkanál körülbelül két teáskanállal ér föl.

Mindenkit az érdekel most, aki egyáltalán olvassa még bolondságaimat, mi lett ropogó derekammal, recsegő nyakammal, nyagda térdeimmal, bokámmal, mindennel, ami mozdulni szokott. Olyan nagyon nem is figyeltem rá, mert az a tény, hogy valami nem fáj, nem olyan föltűnő. Az azonban biztos, hogy valamikor júniusban, amikor biciklimet nekieresztettem az óhíd újszegedi oldalán, és észrevettem, hogy jön utánam egy kamion - akkor még futkároztak rajta a teherkocsik is -, hátra tudtam fordítani fejemet, hogy meglássam, el akarna-e ütni, vagy nem. Akkor tűnt föl, hogy nem is recseg, nem is ropog, és nem is fáj a nyakam. És a kamion is elkerült. Libaként még nem tudom körbeforgatni a fejemet, de ez inkább vigasztal, és nem aggaszt, mert azelőtt se tudtam.

Meg-megkérdeztem közben tudós orvosokat is, nem jutok-e el odáig, hogy addig-addig oldogatja ki belőlem a meszet, amíg a teljes mivoltomat cérnagurigára lehet föltekerni. Valamennyien tekergetni szokták a fejüket, hitetlenségüket kifejezve, mert ilyen gyógymódról nem tanulnak soha, de abban megnyugtattak, hogy föltekeredés veszélye nem fenyeget.

És az érlemeszedés? Az erek belső faláról való leoldódás?

Itt van egy kis bökkenő, meg is kell állnunk egy szóra. Valaminek történnie kellett, mert úgy általában még jól vág - vagy vált - az agyam. El kell azonban dicsekednem most is azzal, hogy huszonhatéves népfőiskolai végzettségem is van két egyetemi diplomám mellett. Amikor indultunk, akkor ugráltak elő a természetgyógyászokra is szégyent hozó sarlatánok, mint bolha a fűrészporból. Tevékenységük ellensúlyozására a kikalapált fejű tudósok sorába orvosdoktorokat is hívogatunk. Közülük mondta valaki, hogy savas környezetben jobban fejlődik a vesekő.

Áldás és átok megint együtt jár? Úgy van megteremtve a magamfajta emberi lény, ha valaminek csak a gyanúja ébresztődik is föl, azonnal elkezd érezni magán. Ráadásul ultrahang nyomása alatt egyik vesém is kivallotta, hogy hárommilliméteres kis kavicsféle már belefészkelte magát. Újabb kísérletbe kezdtem, a napi evőkanálnyi adagot heti egyre csökkentettem. A veseköves beleérzés réme el is múlt szépen. A következő ultrahangos vizsgálat már semmi kavicsot nem észlelt, pedig urológus barátom megígérte, kéznél lesz, ha robbantani kell.

A veszély elmúlt, de jött helyébe más. Elmondom ezt is.

Időtlen idők óta idétlen fejem úgy korpásodik, hogy akármelyik kocatenyészet malacait el tudnám látni friss eledellel. Simon Miklós bácsi, a neves bőrgyógyász azt a tanácsot adta, mossam meg minden nap. Ő is ezt tette. Úgy tudom legkönnyebben követni a példát, ha reggeli zuhanyozásomat fejmosással egészítem ki. Csak akkor kerülhetem el a fürdőszoba kacsautatóvá válását, ha leguggolok a kádban közben. Ahogy éppen leereszkedem, föltűnik, hogy jobb alsó lábszárom - vádlim - megfeszül a combommal együtt. Eddig ez elő nem fordulhatott, mert akkor észrevettem volna. Fölálltam, láttam, jobb lábam majdnem kétszer olyan vastag, mint a bal.

A találékony ész azonban a fürdőszobában se szokott elhagyni, kikétszerkettőztem, ez csak trombózis lehet. Szilaj fölismerésem ki is egészült mindjárt Miska kálváriájával. El nem mondom még egyszer, leírtam már, de szombatra kelvén minden csalfaság mellőzésével fölhúztam nadrágszáramat közös professzori barátunk előtt, aki azonnal megerősítette föltevésemet: trombózis!

Hazafelé menet zötyögött elő fejemben az idős gépészmérnök szava: és az erek belső faláról is leoldja a meszesedést. Miből lehet a trombózis? Belső eldugulásból. Elő újra az almaecetet, be egy kanállal, pusztá vízbe elegyítve, és estére már feleakkorára lappadt a duzzanat. Másnapi fejmosásnál már nem is éreztem. Szedtem azonban vasárnap is, hétfőn is, kedden is, sőt még egy adagot szerdán is, aztán visszatértem a heti egyre.

Az ördög azonban most se alszik, éjszakai álmomból eddig is föl tudtam ébredni minden katasztrófa nélkül, mostanában azonban lábfájások is belém sajdulnak. Igaz, amikor Tárkányi doktornő belém szúrta az influenza-elleni szérumot, azonnal megszólalt: aszpirin? A kibuggyanó csöpp vér színe árulkodhatott neki. A szívkatéterezést végző Ungi Imre javaslatára szedem „vérhígítóként”. És mégis lerakódna valami a visszerekben? Levontam belőle azt a következtetést, aki önkezeléssel akar véget vetni fájdalmainak, jól teszi, ha mégis orvos kezére juttatja lábát. Mert aggodalmaim is növekedtek. Miska is négyhónapos várólistát kapott, pedig ő egyetemi ember, másra olyan nagyon én se számíthatok.

Nem tudom, kitart-e addig az almaecet jóindulata?

*

Félve folytatom, mert előttem van kedves tanárom intelme. Amikor kiderült, hogy Tamás lynamal írta az ajtót, ráripakodott, és kikergette a táblához, hogy írja föl. Félúton volt még csak, de vissza is fordította. Mert megeshet, hogy valakinek az marad meg kajla fejében, hogy így látta

fölírva a táblán. A rosszat nem szemléltetjük - fogalmazta meg azonnal. Lehet, hogy mostani nyekergéseimmel is a rosszat szemléltetem? Bizony, meglehet. Amit én jónak érzek, megeshet, csak csalfa játék. Hiányzik a statisztikai bizonyíték.

És ha nem írom le? Ha csak két emberen segítene, akkor is vétkezem. Akár ly-nal írtam volna az ajtót!

A növénytan szerelmese voltam elsős gimnazistaként, annyi vonzalom maradt bennem, hogy bölcsészhallgatóként is észrevettem Szeged utcáin és terein a páfrányfenyőt. Leveles fenyő, valamelyik földtörténeti őskorból maradt ránk, és lombját minden ősszel lehullajtja. A környéken lakók nagyon nem szeretik, mert bogyói bűdösek tudnak lenni. Iszonyatosan.

Gingkó biloba a neve, ha jól emlékszem. A szótár csak díszfának tartja, de újabban agyabeteg érszűkületek tágító tablettájaként kommandálja a televízió. Újra tudja fejteni a keresztretjvényt Terus ángyi, ha tablettában szedi. Igaz, hogy almaecetes előnyben vagyok, de ha esetleges vesekő-képződés elkerülésére ritkítom a napi adagomat, nem árthat, ha másik szert keresek fejbéli hajszálereim védelmére. Van azonban egy nagy bökkenő. Kódisnyugdíjam javát patikára költöm már, ha még megfejelem havonta tízezerrel, akár a hajléktalanok századába is bezupálhatok.

Rá van rajzolva a tablettás dobozra a páfrányfenyő levele. Ha abból csinálják, akkor benne van már a levélben is. Hogyan lehet kivonni belőle a hatóanyagot? Megszárítom a levelet, ahogy a hársfavirágot is, és apránként megfőzöm teának.

Pofonegyszerű lenne eddig eljutnom, de azonnal támad a galiba is. Annyi autó mászkál az utcákon, ha a sok füstből összeszedi az ólmot, én pedig kifőzöm belőle, akkor ártok magamnak, vagy használok vele? Sok hasonló katasztrófát vészelhetett át a földtörténeti őskortól kezdve, csak így maradhatott meg, de arról semmi nem szól, hány ember pusztult bele, ha netán ráfanyalodott volna a teájára. Itt van azonban egykori tanítványom, a Farkas Gabi - tisztes nyugdíjas immár -, ahol portáskodik, két páfrányfenyő is tartja az árnyékot. Viszonylag messzire járnak az autók. Őt szoktam megkérni, június elején, amikor éppen nem rohamozzák a portáját az idegenek, tépjen nekem egy szatyorra való levelet. Kiviszem minden évben a kertbe, napra terítem, megszárítom, és hálós zsákban kiakasztom a szegre.

Van másfél literes kis fazekunk, teletöltöm vízzel. Tűzre teszem, és belerakok szárított levélből legalább tízet. Jól megfőzöm, és apránként elkortyolgom.

Ha nem vennék észre, kimondom: ettől szikrázik még mindig az agyam.

Félek mégis a szemléltetésétől, mert a minap az *Ördög növényei* címen tartott előadást Miklós tanár úr Zsombón, és valahogy belekeverte a páfrányfenyőt is. Azt állította, maga ellen vét, aki a leveleit ráogatja. Azonnal rákérdeztem:

- És ha teának főzzük?

- Arra nem tudok adatot mondani.

Sándor is ide keveredik közben, az ő újszegedi házuk előtt is ott sorakoznak a széplevelű lombos fenyők. Elment Amerikába, és avval a tapasztalattal tért haza, hogy az ottaniak a nagyon bűdös termését összedarálják, és annak a főztjét iszogatják, ugyancsak agytisztítás címen. Őrlés előtt persze leszedik róla a romló bűdös részt. Kőkemény a termése, a magja, de úgy látszik, érdemes megküzdeniük ezzel a nehézséggel is, hogy lisztszerű valamit kapjanak.

És akkor én kényeskedjek a levélzettel?

Lefogadom, soha nem használna, ha megtenném.

*

Van még nagy veszedelme az emberiségnek, egybefoglalva ráknak mondják. Alattomos nyavalya, amikor észrevevesszük, legtöbbször már késő. Előállt egy magyar származású atyafi, és piacra dobta csodatablettáját, az AVEMAR-t. Talán éppen Izraelből kezdte támadni vele a világpiacot. Állítólag a búzacsíra hatóanyagát használja föl hozzá.

A búzacsíra a konyhai köztudatban legtöbbször a csíramálé képében jelenik meg. Elvetik - tepsibe csak -, öntözzetik, kikel, megdarálják, levét kipréselik, liszttel keverik, megsütögetik, és megeszik. Gábor Jani bácsi a nagymestere Zsombón, évfázóra szokott is hozni belőle. Ez a búzacsíra azonban nem az a búzacsíra.

Az enyémet gabonaboltban árulják, ahol a búzakupát, zabpelyhet, zabkupát is. Először nem kupába keveredve, csak kupá-ügyben mentem be a boltba, mert azt hallottam, a gyomor rost-szükségletének legjobb fedezője. A búzanemesítőktől azonban meghallottam, nem a legjobb a búzakupá, mert a héjában tárolja a védőszerek maradékát. Uramisten, ezt teszi megint a lelkes hozzá nem értés! Egyik kezével megint áld, a másikkal büntet a teremtető? Akkor tértem át a zabkupára. Lehet, hogy az is megteszi ugyanazt, de a zabot kevesebbszer permetezik, ha egyáltalán permetezniük kell.

Na, száz szónak is egy a vége, éppen ilyen kétközi állapotomban hallottam az AVEMAR-ról. Ha tehát a búzacsírából vonják ki, akkor benne kell lennie a boltban, zacskóban kapható búzacsírában is. És annak nem súlyos tízezer az ára, nyolcvan-kilencven forintért fél hónapig dőzsölhetnek.

Szép kotyvalékot eszem reggelire minden nap. Kis lábaskába vizet veszek, abba egy púpos evőkanál zabkupát, és ugyanannyi búzacsírát teszek. Fölforralom, és saját gyártmányú joghurttal nyakon öntöm. Szoktam beletenni egy evőkanál lekvárt is, ha van kéznél, egy kanál mézet is, ha nem fenyegetnek cukorbetegséggel éppen, és ebbe szoktam hetenként egyszer beletenni az almaecetet is.

Hogy milyen íze van? Akár a legfinomabb ízesített joghurtnak.

Zaklatott életemben sokszor elmulasztom a déli harangszót, és megesik, délután öt óra tájban vetődöm haza. Ha előnyének csak azt veszem, hogy addig nem rágja gyomrom falát az éhség, és én se rágom senkinek a kilincsét, mert a zabkupá munkát ad addig is belső nedveimnek, már az is megéri.

Egészségesen akarok meghalni - szoktam mondani. Pedig dehogy akarok! Egészséggel élni jó sokáig, sokkal jobb. Almaecettel, búzacsírával, ginkgófá levelének teájával.

Amíg lehet.

Smucig kupciher lennék, ha elhallgatnám. Bocsásd meg nekem, orvostudomány! Mások nagyobbakat is vétkeznek.

Saját ötletből virágzott elő ez a sok bolondság, de garanciát nem vállalhatok rá. Legföljebb arra, akármelyik alkatrészét kihagyhatom, semmi baj nem történik. Meg is toldható ennyi erővel bármivel, gusztus szerint. Paprikás krumplival még nem kereszteztem, pedig az is az ételek királya, sőt pacalpörkölttel se. A takarékos és tisztességes szegénység öngyógyító igyekezete ez csak. Az orvosok úgy is túlterheltek, amíg lehet, nem rohamozom őket. Szegény ember vízzel főz, és a vizitdíjjal is takarékoskodik.

Győzött a gyalogkakukk

Irodalmi jártasságát is fitogtatni akarta a Magyar Posta, amikor cégemblémájává a fekete hollót avatta. Muszáj idéznem Arany János versét, a Mátyás anyját, mert ahogy kikopott az iskolai leckék közül a memoriter, egyre többen vannak, akik nem is hallottak róla. Szilágyi Örsébet, miután levelét megírta, háztáji pályázatot hirdetett, ki viszi hamarabb Prágába, fia rabságába. Száz arany, meg a ló teste fáradsága. Az első jelentkező hét napra vállalta volna, de „Szerelmes / Szívemnek / Hét egész esztendő!” A másik három napra licitált, az meg „Szerelmes / Szívemnek / Három egész hónap!” És ekkor, mint derült égből a villám, jött a fekete holló, „Hunyadi / Paizsán / Ül ahhoz hasonló.” És „Lechapott, / Lechapott / Fekete szélvészből, / Kikapá / Levelét / Az anyai kézből.” Napestig kergetik a madarat, „Üzeti hiába”, éjfélkor kopognak özvegy ablakában. És a még gyönyörűbb sorok: „Ki kopog? / Mi kopog? / Egy fekete holló! / Nála még / A levél, / Vagy ahhoz hasonló.” Örsébet asszony levelén fekete volt a pöcsét, amit a holló hozott, piros. Ugyanazon a napon vissza is érkezett a válasz!

Szép legenda, méltó arra, hogy a posta szimbólumállata legyen a holló. És ezzel szemben mi van ma? Ha kimondom, azt hiszik, haragszom a postásokra. Áldom őket így is, mert tudom, akikkel kapcsolatban lehetek, mindent elkövetnek, ami rajtuk múlik. Törvényt is fabrikáltak rá, hány nap alatt kell célba érkeznie a küldeménynek, tehát azt se mondhatom, hogy törvénytelenül aszalják. Azt se merem méricskélgni, mennyibe kerül nekik a levél visszatartása, csak azt mondom, az öregátkosban, amikor még sanda szemek ráérősen kutatták, ki kivel és miért levelez, akkor is gyorsabban ment minden.

Jelen voltam egykoron azon a nagyszerű aktuson, amikor a fekete hollót jelképpé avatták, de azt nem tudom megmondani, mikor mondták föl a szolgálatát. Ha most kellene az egyre soványodó cég logójára címerállatot választani, enyhe túlzással a gyalogkakukkot ajánlanám. Azért lenne ez is túlzás, mert ha most hét egész napba kerül, amíg Pestről Szegedre cammog a levél, agyonmotorizálva a teljes utat, akkor gyalogszerrel - gyalogkakukk-szerrel -, óránkénti hat kilométeres sebességgel, tisztas éjszakai pihenőkkel is hamarabb érkezne.

Semmi más szándékosság nem volt bennem, amikor szilveszterkor adtam postára csángókönyvemet. Párizsba küldtem. Közösleges levélként, nem légipostán. Gondoltam, ha lassan viszik is, a következő karácsonyig odaér. Mit ád Isten, január 11-én már itt volt a válasz. Köszöni, megkapta. Ebből aztán arra következtettem, hogy csatlakozván a Nyugathoz, belépvén az EU-ba, azonnal tudunk gyorsítani a meneten, de Budapest a vidékhez még mindig nem csatlakozott.

Szoktam mondani, van még út lefelé a lavór fenekéig. Csak közben úgy ne járjon a valaha nemes cég, hogy maga aszalódik semmivé!

Történnek napjainkban ilyen dolgok.

A sátánisták pápája

Vagy csak püspöke? Van egyáltalán pápájuk vagy püspökük? A teljes felelőtlenséget magamra vállalom. Én kereszteltem el azt a deli legényt a sátánisták pápájának, akit az utcán láttam, hazafelé kecmeregvén, noha úgy tudom, hivatalos pápa napjainkban csak Rómában létezik, és katolikus. Azért csimpaszkodott bele agyamba a pápa, mert ő hord a nyakában nagy keresztet. Meg a püspökei még.

Nehéz eligazodnunk a mai világban.

Lényeges különbség kettejük között, hogy a pápa és összes püspöke - ahogy tudom - aranykeresztet visel a reverendája fölött, a mi emberünké viszont legföljebb az ezüstöt utánozza. A lényeg, méretre akkora ez is, az is. Különbség viszont, hogy az ezüstutánzatú kereszt fejjel lefelé fityeg. Tudom, hogyan tudnám, az apostolok közül az egyiknek az volt utolsó kívánsága, fejjel lefelé feszítsék keresztre mártíromsága jeleként, mert nem akarta, hogy úgy haljon meg, mint a Megváltó. Ebből azonban nem szabad arra a következtetésre jutnunk, hogy a mai utcán járó is Krisztust követve törekedne a megfordításra.

Ellenkezőleg! Pápább a pápánál, mert neki nem csupán elől fityeg a kereszt, még ha fordítva is, de hátul is van egy másik, hasonlóan nagyméretű, pitykés szegekből kiverve. Szintén fejjel lefelé.

Be kell vallanom, a fordított kereszt kivételével szinte semmit nem tudok a hazai sátánistákról. Nem sokkal azután, hogy elkészült a szegedi új partfal, és kezdett divatba jönni a mindent összefűjkálók átok szokása, a betonfalon fekete fújással megjelent a fejre állított kereszt is. Fekete keretbe is foglalta, aki oda tette, hogy jobban föltűnjön. Azóta talán nagypapa már, akár többszörösen is, és az is meglehet, benőtt már a feje lágya. Amennyire megdöbbenett az az ábrázolat, ugyanannyira megrémiszt a mostani is. Sőt jobban. Mert ez már személyében vállalja a sátáni rokonságot.

Ha jól emlékszem, az egyik Jókai-regényben, a Szegény gazdagokban van szemléletes leírás a sátáni Fátia Negra alvilági bulijáról. Arra emlékszem belőle csak, hogy bemegy fekete álarcában valami pincefélébe, vagy bányamélyedésbe, a hittestvérek szeanszára, és az oltáron gyerityák között álló keresztet kirántja helyből, és megfordítva szúrja bele. Füst és dőrej, lángok csapnak föl. Ő lehetett a főördög földi képviselője.

Most, ahogy elkezdtem utána bogarászni, olyasmit is megtudtam, legalább olyan régi ez a vallás is, mint maga az emberiség. Hajszára olyan, mint a politika. Van az uralkodó párt, és van a helyére törekvő ellenzék. Ha egyiknek a kereszt a jelvénye, a másik csak azért is megfordítja. Azt is olvasom valahol, hogy az USA hivatalos vallássá emelte, és katonái között is sokan ezt vallják, de ők nem a fejre állított keresztet tartják jelvényüknek.

Ha olyan valaki nyilatkozik, aki ezt a hitet vallja, természetesen kegyesnek igyekszik lefősteni, akik viszont ellene szavaznak, vastagon teszik. A sátán az ördög másik neve, a minden gonosszágra hajlamos emberek példaképe. A másik felekezet rémképe. Nem csupán a keresztet használják fordítva, de ideológiájukban is a pokol van fölül, és az örök üdvösség otthona, a mennyország pedig a kárhozaté, odalenn.

Ha belevágtam, illene többet megtudnom róluk. Akár ezt a fiatalembert is megkérdezhettem volna. Talán szóba is állt volna velem. Minden felekezetnek érdeke, hogy új követőket toborozzon, miért éppen ők ne tennék? Főpapi reverenda helyett talpig fekete rohamruca volt rajta, bakancsral természetesen, és ismétlem, dugig tömött hátizsákkal. Kiköpött hadi felszerelés! A hátizsákon is a fordított kereszt. Kétarcú tehát, mint a rómaiak Janus-arca volt. Egyik előre szolgál, a másik hátra. Utcai tüntetéseken még nem láttam, bár mostani vonulása egyszemélyes tüntetés. Egészen biztos, nem az amerikai testvéreket követi, de hogy mit akar, és mit nem, nem tudom. Az is biztos, nem érzi jól magát a normális ember bőrében.

Hogy pápa akarna lenni, vagy csak püspök? Csak én kereszteltem annak, noha azt se tudom, keresztelkednek-e egyáltalán. Netán azt is fejjel lefelé teszik? Valami beavatásnak lennie kell.

Lehet, hogy csapatkatona csak. Önkéntes alapon.

A fajtaidegen gácsér

Kemény fagy terítette be a Holt-Marost, ahogy január elején szokás. Az egyik híd tövénél valami megbontotta az egyhangúságot, ott a sík víz uralkodik még. Akkora csak, két tárgyalóasztalt tenne ki. Azonnal oda csoportosul a nagy csomó vadkacsa. Buknak és tollászkodnak, szárnyaikat csattogatják. Hogy bele nem gebednek! Ennyire jó a zsírozójuk? Ha jég és víz találkozik, mennyit is mutat a hőmérő?

Tudni lehet azonban, hogy tavasz lesz ennek a vége, mert együtt van ugyan még gácsér és tojó, de a gácsérok már egymást kergetik. Még nem látni, hogy két pártra szakadóban van az élő természet, csak a frakción belüli ellentétek ébrednek. Mit akarsz te, bűdös nyavalyás, hangoskodó világszélhámos, úrhatnám polgár, korrupciós vezéralak, amikor az a szép tojó, amelyik legszendébben bukik, úgyis az enyém lesz!

Buszra várok, mert ilyen időben a biciklim is pihen. Munkaidőmből kitelik, várok, nem mindig akkor jön a busz, amikor az írás ígéri, elnézem őket vég nélkül. Mintha bemutató foglalkozást tartanának természetismeretből. Mielőtt népszámlálásba kezdenék, hogy megtudjam, lesz-e párja mindegyiknek, föltűnik, hogy van közöttük egy fehérynakkendős bitorló is. Gácsér, tehát a himneműek bandájába tartozik. Onnan látom, hogy a farktolla fölfelé pöndörödik. Termetre kétszer akkora, mint a többi. Már ennyi is elég lenne az osztályharcra, de a ráadás se kutya. Mit keresel itt, fajtaidegen kupciher, amikor ez a kicsi víz itt a mienk, és nem a tiétek? Szépséges tojóink, legszebbek a világon, úgyis tojnak rátok.

Láttak már csúszkáló vadkacsákat? A peremjégen, akár a gyerekek, úgy csúszkálnak. Hogy hamarabb belecsíphessenek a másikba. Kacsamódon totyogva nagy időbe telne a harc, így viszont pillanatok alatt egymás hegyin-hátán ütik-vágják egymást. A szexpiacra a várományos konkurenciát. A tojók pedig közben szárnyaik terjegetésével csapják a szelet nekik. Gácsérszemmel nézve, azt hiszem, úgy értelmeződik tisztálkodási és féregtelenítési mozgalmuk, hogy magukat kelletik. Járják a kacsatáncot. Meglehet, csak én értelmezem úgy a szituációt, hogy rá se rántanak a kacsalegények torzsalkodására.

Egyik-másik nagy elhatározásra jut, elkezd fölkapaszkodni a partra. Havas az út fölfelé, ráadásul az eső is ráfagyott, csúsznának vissza, ha kéznél nem lenne a csőrük. Ahogy a hegymászók vágják előre jégcsákányukat, és fölhúzzák magukat, úgy vágják előre hápogó csőrüket, és szintén fölhúzzák magukat. Így tanul a gyerek, ha figyel. Mivel tojó a kezdeményező, rajkötelekben törekszik utána egy rakás gácsér. Ugyanavval a technikával kapaszkodik valamennyi. Odafele kirázza magából a vizet a tojó, ezt teszi seregnyi hódolója is. Odalenn még tart a fajtaidegen gácsér elúzési kísérlete, itt fölön csöndesedik a vihar. Aztán másik tojó is nekiindul, már majdnem húsz csatornán folyik a fölkköltözés, ismétlem, a hegymászók módszerével.

Nem értem. Ha én madár lennék, nem kínlódnék ennyit a följutással. Egyszerűen fölroppennék. Csak el ne kezdjem kioktatni a szárnyak használatáról azokat a lényeket, amelyek már szárnyakkal jönnek a világra! Semmi nem állandó azonban, az egyik tojó meggondolja magát, újra vízre vágyik. Na, most lássuk, hogyan dolgozik a jégcsákány? Sehogy. A két kacsatalp szánkóvá vagy sítalppá válik, úgy csúszik bele a tavacskába, csak úgy csobban. Követi a többi tojó, sarkon fordul az összes gácsér is. Ahogy a gyereknép potyog a vízbe a csúszdákról, egymás után csobbannak bele valamennyien.

Jön a busz, föladom a figyelést. Másnap is ott találom viszont őket, de egy kicsit más a szituáció. Közöttük van a mama kedvencét viselő, előkés vagy nyakkendős óriás is, de nem csipkedi egyik se. Szánkázó leányka áll a parton, anyjával összefogva dobálja be nekik a kenyérdarabokat. Nem a vízbe, a jégre. Régi látási ismerősöm a két anyóka, mindennap nagy

cekkerekkel viszik a kosztot a macskáknak. Ignác bácsi is ismerős erről az oldaláról. Eladta a kertjét, de visszajár a macskáit etetni. Földöntúli hangon kiáltja el magát: Friiciiii! És a föld alól is előterem a két macska. Eszeveszett rohanással. Ezen a tájon etetéssel kedveskednek a természetnek.

Azon lehet ám kacagni és visongani, hogyan csúsznak a falat után! Nyelik, mint kacska a nokedlit. Fölborul a párválasztás előtti ideiglenes és bimbózó koalíció is, hatalmas csata dúl minden falatért. Lehet, hogy másnapos vagy harmadnapos már az eledel, vagy csak nagy a falat, amelyik be tud kapni egyet, hosszú másodpercekig gyűri és nyújtogatja a nyakát, amíg a bögyéig erőlteti. Természet után festők, ha ezt vászonra tudnátok vinni! Hatalmas a káosz, nyeldekelve csúsznak, vagy csúszkálva nyeldekelnék. Legszívesebben az egészet maguknak szereznék meg, és talán az óriáskígyót is képesek lennének utánozni. A gazellára is ráhúzza magát a kígyó, de alig csúszik közben.

Harmadnapon is elmegyek előttük, azt látom, teljesen üres a víz, legalábbis a felszíne. Az összes madár kinn ül - a jégen. Ebéd utáni szieszta lenne ez már? Nagy gondjaimból már csak egy maradt. Ha tűz ég bennük, itt-ott a szerelem tüze is a szikrát hányja, hogyan nem olvasztja meg alattuk a jeget?

Himnusz a Himnuszhoz

Amikor én még poétikát tanultam, a himnusz vallásos jellegű, Istent dicsőítő imaszerű nemzeti dal volt. A mienk is fohással kezdődik: *Isten, áldd meg a magyart!* Akkor tudtam meg, Kölcseynek az osztrákok himnuszának első sorát, a Gott, erhieltét magyarította: az *Isten, tartsd meg a császárt* helyébe jött az *Isten, áldd meg a MAGYART!* Forradalmi tett volt ez a reformkorban. Azt meg később hallottam, hogy az öregátkosban új himnuszt akartak a magyarnak. Hogy az Isten kimaradjon belőle. Állítólag Illyés Gyulát szemelték ki a szövegre, és Kodály Zoltánt a dallamára. Kodály ezt felelte volna: Minek? Van már neki! Azóta is ez a nemzeti fohászuk. Gyönyörű szép, könnyű tud a szemünkbe tolni, ha csak meghalljuk is.

Hirtelenjében nem tudnám eldönteni, jó sorsom hozott-e ma Mindszentre, vagy a balsors kerget, de tény, itt vagyok. A kultúráról, ráadásul a kultúra ünnepén, még soha nem beszéltem. Találgatom most is, mit mondhatnék egyáltalán? A Himnuszt talán el tudnám mondani végig, tanítottam is, de itt nem csupán róla van szó. Arról is, meg másról is. Többről is.

Kezdjük ott, hogy dunántúli származékként, vertes szegedi gyűttmöntként sokszor jártam ide, és mindig szívesen jöttem. A művelődési házak szellemi tevékenységének előre taszigálója voltam hitem szerint a hatvanas években. Tiszteltem és becsültem Tóth Emma nénit, Mihály Bélát, Csihás Gábor igazgató urat, az akkori Ávéd László doktor urat - remélem, fiát is ide sorolhatom -, Nagy Istvánt, Demeter Lajosnét, a megfelezett könyvtáros Marton Istvánné Icát, Gyovai Pali bácsit, a kubikos-szobrászt, Seres Lajost, a parasztköltőt, és ahogyan a filmek stáblistájában olvashattuk: és még sokan másokat.

Kedves emlékem legalább negyvennégy évvel ezelőtről. Egyszer a dolgozók általános iskolájában is fölléphettem, vizsgaelnöki minőségben. Közel voltam akkor még a magam vizsgáihoz, lecke-könyvem beírásai szerint is ötvenhatszor izzasztottak, szívesen igazodtam azokhoz, akik legnagyobb szorultságuk perceit élték. Láttam a folyosón egy asszonykát, iszonyatosan izgult. Afféle lövészárkok-barátkozásként is odamentem hozzá, és megkérdeztem:

- A negyedik osztályból vizsgázik?

Fölcsillant szegénykémnek a szeme:

- Maga is?

Sajnos, nem tudom már, hogyan zárult a története, tapintatos voltam, amikor sorra került, átmentem a másik osztályba. Azóta, bízom benne, unokái is eljárnak ebbe a házba.

Bevezetőnek ennyi talán elég is lenne, hagyjuk a régmúltat, van elég gondunk a jelennel is. Egy kicsit azonban vissza kell még néznünk, egészen odáig, hogy eljutottunk Finnországba is. Kis noteszomat is magammal vittem, és a tollamat se hagytam itthon. Turkuban a művelődésügyi osztály főtanácsosához - osztályvezetőnek mondanánk itthon - is bekéredzkedtem, annyi meglepetésben volt részünk. Akkoriban volt éppen valami kis rendszerváltozás náluk, az egyik kormánypartot fölváltotta a másik. Megkérdeztem az atyáfit, hogyan maradhatott a székből? Szerény volt, kedves volt, és nagyon okos volt, azt felelte, azért maradhatott a szakma legelőkelőbb posztján, mert semleges. Se ide nem húz, se oda, őt csak a kultúra érdekli.

Mondjam, ne mondjam? Mondom, mert ha ide hívtak, legalább ennyit mondanom kell. Finn testvéreinktől azóta se tanultuk el a nagy titkot. Minálunk, úgy tűnik, sok minden érdekli a politikusainkat, alig a kultúra.

Akár hiszik, akár nem, voltam katona is. Annyiszor talán senki nem élte át a leszerelés határtalan örömét, mint mi. El is búcsúztam a seregtől a *Röhögő katona* című könyvemmel, és ráfejeltem az *Ezredes úr, hadra vágva* cíművel, de leteszem a nagyesküt, a sorozott katonaságnak nem én ástam meg a vermet. Azt akarom csak mondani, hogy lövészetben így szólt a parancs: *cél a céltábla alsó széle közepe!* Ismerős? Aki volt már sor alatt, el nem felejtheti. Mi lett belőle? *Cél a középszer alsó széle közepe.* A belém kövesedett normális ész azt diktálná, mindennek mindig a felső széle közepe lenne az igazi cél, és végre megtehetnénk, hogy erre figyeljünk, mert erőnk is, időnk is van hozzá, mi leg többször mégis lefelé nivellálunk.

Egy csipetnyi dicsekvéssel hadd álljak elő. Huszonhat évvel ezelőtt mondtuk ki Szatymaz és Zsombó között félúton, a Wesselényi iskolában, hogy tanyára mindig mindenből a lehető legjobbakat hívjuk meg. Máshol is jó lenne, ha ezt követhetnék, de mi huszonhat év óta egyfolytában kikalapált fejű embereket, akadémikusokat, professzorokat, a világ nagy kongresszusaira is eljáró kutatókat hívunk. Ismétlem, tanyára!

Az iskolákról külön is szólnunk kell. Nemcsak azért, mert eredendően tanár volnék, hanem azért is, mert ennél gyorsabban megtérülő beruházás talán a világon sincsen. Bemegy az éppen csak kamaszodó a középiskolába, és négy év múlva érett fiatalelként jön ki belőle. Öt év ráadás, és a legképzettebb, tehát termelőképes, a belé fektetett pénzeket kamatoztatni tudó fölnőtt. Még mindig szeretjük elmondani, a mi iskolarendszerünk színvonalban lekörözi a nyugatiakat, de egyre jobban érezhető a veszély, nem sokáig már.

Másodikos gimnazista lehettem, amikor megkérdeztem Páttert, a matematika tanárát, ugyan miért nyúznak bennünket mindenféle kacsaringós egyenletekkel? Miért nem adnak elének egy-egy sakktáblát, az is csiszolná az agyunkat. Jóságos feleletet adott rá: majd meglátod, ha szükséged lesz rá. Most viszont azt látom, süllyedünk itt is, a középszer alsó széle felé. Talán nem a matematikában, de mindenben. Nem adunk memoritert, minek kínoznánk vele a gyereket. Közben kiesik szinte a teljes magyar irodalom a hétköznapi használatból. Nem ráadás, inkább csak következmény: a tanyai iskolák térképről való leradírozása után már falvak is maradnak iskola és tanító ember nélkül, és városi iskolákat is szüntetnek meg. Közben szépen rájön az emberiség, hogy betű nélkül meg lehet élni. Sőt: jobban lehet megélni!!

Önti elénk a televízió a gyatrábbnál gyatrább sorozatokat. Tessék mondani olyan műsort, ahol nem jön elő a fegyvernek látszó tárgyat maga előtt toló zsaru vagy gengszter, a hullavizitáló lerakat lepedőfölhajtással, a rozsdamarta roncstelep, a valóságos kivégzések helyszíni tudósításával fölérő részletek - akár oktatófilmek betéteként is fölfoghatom -, a temetések, meg a többi, meg a többi. Valóságos hullagyárrá változtatták a televíziót. Szoktam mondani, tisztességes házban fürdőkádat kéne a készülék alá szerkeszteni, legyen hová folyjon a rengeteg vér. Ezzel a töltekezéssel tér nyugovóra a borzalmakba belebénult és belenémult ember. És közben csodálkozunk - vagy már nem is csodálkozunk? -, hogy az a gyerek, aki ilyen „alkotásokon” tengeti első évtizedeit, ezt akarja utánózni a valóságban is. Én még azt tanultam legkedvesebb magyartanáromtól, hogy a rosszat nem szemléltetjük. Legalább a kultúra ünnepnapján, Himnuszunk születésnapján vegyük észre ezt is.

Bugyi, krimi, botrány, ezt kapja már az újságolvasó is. Erőszak, erőszak, erőszak! Kezdi beleringatni magát a természet szépségeibe másik csatornán a jámborabb lélek, és azon kapja magát, jön az oroszlan, lapul a tigris, a gepárd, a krokodil, és fölfalja a gyönyörű gazellát, az antilopot, a vajúdó gnút. Pusztuljon a gyöngébb! Természete a természetnek a borzalom, de hogy mi csak ezt lássuk - ugyanazt, amit az emberek között -, ez a sok. Ki vagyunk ficamodva? Ki lettünk ficamítva.

Más. Öködve-bakogva fölteszi a kérdést a riporter, szólván: ö-öö-öö! És kapásból érkezik a felelet: ö-öö-öö! Most már, jól átlépve a hetvenet, én se mernék nyílt színen papiros nélkül megszólalni. Erős fogadalom is köt: kiírom a számítógépből a betűt. Ma is megnéztem. Még volt benne.

Jó Kölcseynek, aki fél szemeddel is többet láttál, mint mi a kettővel, öleld magadhoz mindazokat a nagyságokat, akik megtermettek évszázadaink alatt, és ne felejtsd ki azokat se, akik mostani napjainkban szeretik még a veretes értékeket - és maradj velünk! Igaz, te is búsongtál eleget, skandálván, *régi kor árnya felé visszamerengni mit ér*, de megadtad a receptet is: *Hass, alkoss, gyarapíts!*

Sajnos, mintha ez is átkottázódna napjainkban, az öregátkos egypártiságából a többpártiságban szédelegve: Hass, alkoss, kuss! És megesik, egyre többször, hogy szabadon választunk diktátort magunknak.

Ha láthatnám mindig a *hass, alkoss, gyarapíts* folytatását is, azt, hogy a *haza fényre derül*, biztosan avval fejezném be szavaimat. Erős vágyamat tudom csak ide iktatni: ezt kéne célba vennünk, anélkül, hogy egyetlen lövés eldörrenne. Zsaruk nélkül, patakvér nélkül, háborúk nélkül, békében, színvonalas csöndességben. Hogy jó költőnk, veled mond hassuk: *Isten, áldd meg a magyart, jó kedvvel, bőséggel - és kultúrával*, mert ez lehet csak védő kar, ha küzdünk ellenséggel. A ma emberének legnagyobb ellenfele még mindig az az állapot, amikor a fejek egy része legfőljebb sötétkamrának használható. Ne *feléje* nyújtsd a védő kart, ahogy énekelni szoktuk, azzal semmire se megyünk. *Föléje* inkább. Föléje. Fölénk! Kedves professzorunk, a nyelvtörténet poétájának tartott Mészöly Gedeon óta tudom, így értette versköltőnk is, csak ő a *mekegő* dialektust beszélte.

Mindszentiek, segítsetek! Tóth Emma, Mihály Béla, Csihás Gáborék, Ávéd doktorék, és a többiek, ti vezessetek bennünket.

Ámen.

Rátaláltam Kardos Imrére

Egyik barátom hívott föl, hogy kedves ismerőse keresi velem a kapcsolatot. Örülhet a magamfajta, ha gondol rá valaki - Istennek hála, sokan megteszik még! -, fogtam magam, fölhívtam. Kiderült azonnal, ismerjük is egymást, ha kerülő nélkül keresett volna, akkor is alkut köthetünk volna. Jól meghányta-vetette az élet, nem az lett, ami szeretett volna, sőt, de nem magáról szeretne beszélni. Ha lehet, őt név szerint ne is említssem!

Az lenne csupán a kívánsága, hogy a szerkesztőség vigyen legalább egyszer koszorút a hősi halált halt egykori munkatársa, Kardos Imre fejfájához. A belvárosi temetőben nyugszik, emlékoszlopon a neve mindenesetre ott van. A Lechner téren laktak annakidején, és szomszédok voltak. Imre idősebb volt nála, de ő, koránál fogva inkább az öccsét, a Miklóst ismerte. Vele együtt járt gimnáziumba. Miklós a kassai repülőakadémián tanult tovább, Imre pedig karpaszományos őrmesterként haditudósítója volt lapunknak.

Mulasztásos kegyeletsértés tehát, ha nem emlékezünk meg róla. Több dolgot is gondoltam azonnal. Ha megjelentek sorai a frontokról, csak föl kell lapoznom az újságot, megtalálom benne. Aggódtam ugyan, mert nem biztos, hogy névvel írta azokat, hiszen a sereg mindig kényes volt, mi jelenik meg róla. A cenzúra hadi körülmények között még keményebb lehetett, egyetlen nem úgy szólás is kisiklás lett volna. Ha azonban nyakamba vettem a kolompot, ráznom kell. Állítólag gyászjelentés tette ki a pontot életművére.

Megkérdeztem nálam is idősebb ismerőseimet, mindenféle sajtóügyek tudóit, de nem ugrott be nekik a névről senki. Halmágyi Pálhoz küldtek, a makai múzeum közismert fejéhez, állítólag mindent összegyűjtött a Makó környéki harcokról. Palit megtalálni önmagában nem könnyű föladat, kedves munkatársa azonban készséggel föllapozta kiadványát, de Kardos Imre nevét nem találta benne. Üzenetet hagytam, kukacpostán is leírtam, hátha azóta többet tud. Jó másfél hét múlva a következőket mondta: „1920. szeptember 22-én Hódmezővásárhelyen született, anyja neve Lippay Nagy Mária. Földeákon fejlődés érte 1944. szeptember 28-án, de Szegeden temették el.”

Elég sovány útbaigazítás ez, de van soványabb is. Elővenném archívumunkból a szeptemberi-októberi számokat, de csak a januárit, februárit és márciusit találom. Dehogyan tudtam én, hogy amikor a németek megszállták az országot, első dolguk volt betiltani a lapunkat! Számomra leginkább akkor kezdődött a Délmagyar, amikor bezupáltam hozzá. Mentem a Somogyi-könyvtárba, kedves segítők ott is, igen hamar kiderült, amit békés körülmények között illett volna tudnom. Néhány perc múlva szinte a könyvtár minden dolgozója kezem alá dolgozott, annyi újságot és másfajta visszaemlékező kiadványt raktak elé, ráment a teljes délutánom - mégse találtam még a nevét se leírva.

Azt is régtől fogva vallom, kárba veszett idő újságíróéknál nem létezik. Valamit mindig talál. Megtudhattam például, amit már tudtam. A világ legtávolabbi pontjáról is hamarabb érkeztek a tudósítások, mint közvetlen közletről. Most láthattam a Szegedi Új Nemzedék tudósításaiból, hogy az Erdős-Kárpátokból való visszaveretésünket „elszakadó hadműveletként” álcázták, és öt hold földet ígértek minden ellenséges harckocsiért a kilövőnek. Tíz holdat a családnak, ha netán közben életét veszttette volna. Nyugtát kértek volna a tankostól? Szerencsétlen igyekezett, holtbiztos, hogy semmit nem kaptak. Jó, ha nem internálták őket! A szeptember 28-ai számban olvashattam „Csatay Lajos honv. miniszter s. k.” sorait: „A nemzet helyzete komoly. Az ellenség Aradtól Dukláig határainkat döngeti.” A másnapiban, a péntekiben az első oldalon a nagybetűs cím: „Makó és Földeák körzetében nem tudott további teret nyerni az ellenség.” Békeidőben is virágos kifejezés lenne, hadi körülmények között viszont Kardos

Imre végzete. Mindenesetre a harcok minéműségéről ennél többet innen se lehet megtudni. Olvashatom viszont Kállay Gábor haditudósító aláírását az egyik „színes” alatt. Tehát mégis volt nevük? Persze, persze, az ilyen közlések főadata, hogy lelket öntsenek a civil lakosságba. Egy másik arról számol be, hogy Pesten kiadták a parancsot, ne hangoskodjanak a mulatókban, mert mégiscsak visszas dolog, ha a frontokon meg magyar harcosok esnek el. Megüti a szememet ez a fogalmazás: „Nagy izgalom keletkezett a lokálnők körében, amikor razziáztak a mulatókban.” Lokálnők? Ezt se hallottam eddig. Igaz, lokálpacsirta se voltam. És október 1-jén kolumnás írás arról, hogy Zengővárkonyban kőkori őstelepet tártak föl a régészek. Még ráérték erre is?

Kézbe kaptam a Szegedi Friss Ujságot is. Ne tessék rám gyanakodni, rövid u-val írták a fejlécet is. Itt is hatalmas cím a szeptember 28-ai első oldalon: „Makó és Földeák körzetében előrejutott ellenség további teret nyerni nem tudott.” A világ nagy csatáiról itt is van egy-két mondat, de a földeákiról nincsen.

Giday Kálmán - még ismerhettem magam is - pályázatot nyert a Szegedi sajtó története 1849-1944 című munkájával, itt van bekötve az is. Ebből végre megtudhatom, hogy a Délmagyarország betiltás előtti utolsó száma április 16-án jelent meg. Mondanám most, ha nem lenne önmagában vészes a hír, gyűjteményünkben igazoltan hiányoznak a későbbi számok. Meg se születtek.

A földeái Ádók István többször is nekifutott faluja háborús történetének, föl is sorolja az ott elesett hősöket: Czövek Pál, Jenei István, Horváth Sándor, Bobik László, Szabados Mihály, Ivancsik Mihály, Ács Ernő, Majoros János, Gulyó István, Illés Károly, Vadász Ignác, Botka Károly, Lapostyán József, Kutasi Imre - és a fogságban lévők közül a csárda térségében lelőtt Csehi Ferenc honvéd -, de Kardos Imre nincsen közöttük. Gilicze János és Schmidt József Földeák című munkájából annyit sikerült megtudnom, hogy „szeptember 27-én a délutáni órákra megtörtént a község teljes megszállása, de a települést 28-án az oroszok kénytelenek voltak feladni.” Itt veszett tehát nyoma Kardos Imrének.

Említettem, szinte a teljes könyvtári személyzet nekem dolgozott. Hírnök jó, s pihegve teszi elém a hadifogoly.adatbanyaszat.hu-ról szerzett értesülést. Ugyanaz van benne, amit Halmágyi Pál már mondott, annyi különbséggel, hogy itt nem karpaszományos őrmester Kardos Imre, csak karp. őrv. (Ja, a mostaniaknak nem kötelező tudniuk, mi a karpaszományos. Ne tőlem tanulják, elő az Értelmező szótárat! „1945 előtt olyan személy, aki érettségije v. azzal egyenértékű iskolai végzettsége alapján tényleges katonai szolgálata alatt tartalékos tiszti kiképzésben részesült, és megkülönböztetésül karpaszományt viselt.” Örvezető, és nem őrmester? Megállni! A hadifoglyok között tartják a nevét? Nem is volt fogságban!

Már csak egy kis bekötött füzetke van hátra, a könyvtár dolgozójának, Horváth Mihálynak a szakdolgozata. Az összes föllelhető akkori újság megyénkre vonatkozó írásait szedi sorba annotált alaposággal. Találkoztam a szerzővel is, segített előteremteni az eddigi köteteket, de egy szóval se említette, hogy nála van a „helyzet kulcsa”. Elfelejtette volna? Ki tudná fejben tartani a rengeteg címet! Belefáradtan forgatom - és óriásit tudnék üvölni, ha nem csöndes könyvtárban volnék. Összesen két sor arról, hogy a Szegedi Friss Ujság október 5-én közöl gyászhirot Kardos Imre hősi haláláról. Háborús körülmények között teljes hét kellett, hogy a hír Szegedre is eljusson.

Én, balga! Kezemben volt az egész köteg, de nem jutottam el október 5-éig. Fölvillanyozódva lapozom föl újra, meg is találom. Másolatot is kértem, egykori kollégám jóvoltából kukacpostán meg is kaptam. Ide írom:

„Hősi halált halt egy szegedi újságíró

Szomorú hír futott be tegnap reggel a szerkesztőségünkbe. Kardos Imre hadapródör-mester-haditudósító szeptember 28-án Földeákon a Haza védelmében hősi halált halt.

Kardos Imre a Szegedi Friss Ujságnál kezdte újságírói munkáját. Igen fürge, mozgékony riporter volt, aki később a Délmagyarországhoz került, mint bűnügyi rovatvezető.

A háború kitörésekor a Haza őtet is fegyverbe szólította. Mint haditudósító bejárta Galíciát, Bukovinát, s most utóbb került haza belső területre, hogy életét áldozza a hazáért. Nagyon bátran viselkedett. Igazi hős volt, akinek az emlékét az újságíró-társadalom kegyelettel és szeretettel fogja megőrizni.

Temetése csütörtökön délután 5 órakor lesz a szegedi helyőrségi kórházból.”

Annyi derült csak ki tehát, hogy Kardos Imre a Délmagyarország munkatársa is volt, és 1944. szeptember 28-án hősi halált halt a földeáki harcokban. Akkora véték az újságírónak se lehet, hogy fejlövés legyen a bére. Viszont itt is őrmesterként szerepel. Október 5-e egyébként csütörtökre esett, tehát a temetése napján jelent meg a gyászközlemény.

Koszorú helyett ezzel az írással hajtom meg fejemet emléke előtt. Élnek még olyanok, akik személyesen ismerhették, netán olvashatták is közleményeit. Ha megtisztelnék visszaemlékezéseikkel, megköszönöm. Én pedig lapozom visszafelé újságunk történelembe fordult oldalait. Biztosan találok tőle is valamit.

Alkoholmentes konyakmeggyet!

Hatalmas indulattal előre kell bocsánatom, a nulla-tolerancia minden fajtájával egyetértek. Avval is, hogy aki vezet, ne igyon. Fél kézzel se, ahogy telefonálni még szoktak. A legszebb intelem, a konyakmeggy is elviheti a jogosítványodat. Egyetlen szem is. Ha beindul a szonda színeváltozása, ugrik a jogsí. A digitális szonda intésére is.

Sok ezer áldozat bőrére ment a játék!

Szemléltető példaként hozza elő a hírközlés, az első két napon hányat vettek át kormány-ülésből immár nem szocialista, de kapitalista megőrzésre. Látod, bibast, minek ittál? - mondaná Gárdonyi Sárközije. Ha azonban következetes akarna lenni az antialkoholista (?) hatalom, ráíratná a konyakmeggyes dobozra is intelmét: A konyakmeggy súlyosan károsítja az Ön és társai jogosítványát. Vagy a miséző kehely körfölirata is ez lenne?

Szóból ért a magyar, ha nem is mindig.

Azt nem tudhatom, mennyivel csappanna meg a konyakmeggyes bonbonforgalom, de bízom benne, már tervezőasztalon van az alkoholmentes változat, és hamarosan a volán mögött ülők kényére-kedvére ajánlják is. Attól nem tartok, hogy a legközelebbi tüntetésen már erről szólnak a bekiabálások, de eljőhetne ez az idő is. Arra meg írják rá majd kanbetűkkel, hogy állampolgári joga a masinisztának is, hogy ebből vegyen és egyen. Akár két marokkal is tömhesse magába.

Párhuzamba állítható példának itt van előttünk a Kölyökpezsgő. Akad már másik változata is, a lényeg bennük a buborék, és nem a szesztartalom. Csak át ne programozza valaki a szondát a buborék érzékelésére! Lényeges szempont volt itt is, hogy ne csorbuljon a pezsgőgyárak jövedelme. Nem tudom ugyan, ha beüt majd nálunk is az alkohollal hajtott autózás divatja,

szerephez juthat-e ott is az alkoholmentes változat. Mert fenyeget az a veszély, a sofőr szondázása is csak álló motor mellett lehet ajánlott. A katalizátor nélküli kipufogók gáza is belegyűrűzhet a szondába.

És itt van a példaként szerepelhető alkoholmentes sör is. Legalább az illúzió maradjon meg!

Egy lépéssel tehát előrébb jutottunk. A nulla-tolerancia köre bővült valamivel, de talán elérjük majd, a nagy-nagy bűnök miniatürizált változatai előtt is lehúzzák egyszer a rolót. Eddig, ugye, úgy volt, a szóbeszéd is ezt állítja, a kicsi bűnök elkövetőit hamar bevarrják a dutyikba, a nagyokat viszont fölmentik. A lopásoknál, más csalfaságoknál elég lesz annyit belekódolni valahogy az emberekbe, hogy ez nem az enyém, tehát hozzá se nyúlok. Ha nincsen pénzem, nem költök! És ez elterjed akár az államadósságok körében is. Talán az ítéletkimondó formaszövegbe is belefészkel magát, valahogy így: A Magyar Köztársaság nevében, a nulla-tolerancia jegyében...

És akkor már elmondhatjuk, ennyivel is közelebb van a Kánaán.

Megint kamion

Bőven van megfejthetetlen titkom. Nekem titok csak, mert megmaradt bennem az ősi kíváncsiság a világ dolgai iránt. Hajszára olyan ez, mint az összejt a magzatvérből. Állítólag akárhová ültetik be, kihajt belőle az éppen oda illő szövet. A nagy reménykedők azt is elhiszik már, a letörött fogak helyéhez kenve újra indul a fogzás is. Lassan-lassan húsz körülig befizetnék, ha rajtam akarná bizonyítani valaki.

Annyit régtől fogva tudok a közúti közlekedéstanokból, hogy miért alkotta meg a teremtő Isten a nagyot akaró emberek fejébe a kamiont. Mert sok mindent elnyel a gyomrába, és keréken gurul. Megtömik, bekötik a száját, le is plombálják, elindulnak vele országhatárokon át, és megérkeznek, ahová a parancs szól. Van azonban differenciál-tengely is valamennyiben, úgy tudom. A kamionos masiniszta fejében biztosan van. Mivel ő magasabbról nézi az előtte való örök szürkéséget, és erősebbnek is érzi magát, úgy leteremti csupa kedvtelésből is az előtte tekerő biciklist, mocskos kacsaringókkal megcifrázva, holtáig be nem gyógyul a lelke szerencsétlennek. Minden ember tudja, aki ésszel föléri, magas lóról másként szól a nóta. Meg azt is, hogy a hatalom kifdicamítja az embereket. A sok rücskös kerék hatalma is.

Akárhányszor megállok a nagyforgalmú utak mellett, átbocsátásra várva, mindig eszembe jut városunk akkori jeles elméjének legegyszerűbb szüleménye: nem értesz te ehhez! Többször elmondtam már, itt se hagyhatom ki. Amikor fölszántották a Kossuth sugárutat, kiirtva a négy gyönyörű fasort is, akkor próbáltam ellenkezni: mi a fészkes fenének akarjátok ráhozni csön-des és tiszta városunkra a marha-nagy forgalmat? Lesz akkora füst, annyi piszok, és akkora zaj, ki se látsunk belőle. Erre jött a felelet, nem értesz te ehhez. Mert ha bejön a forgalom Szegedre, itt vásárolnak az utazó emberek. Kontrám ugyan volt erre is, kimondtam, amennyit én láthatok a „fejlett Nyugatból”, azt bizonyítja, ott inkább a boltokat viszik ki az utak mellé, de erre is ugyanaz a lesöprő felelet jött: nem értesz te ehhez. (A vasúti kereszteződésekben történt húsdarálás eseteket rendre megírván, két oldalról is megkaptam mindig, ahhoz se értek. Pedig csak a sorompókat imádkoztam volna vissza.) Na, az akkori városi bársonyszékbe kapaszkodó Feri komám, most mit mondanál? Ráadásul a te szülőfalud is fulladozik az áldásokban, és ott se állnak meg vásárolni az autósok. Repesztenek, mint az őrült! Egészen a határig.

Lépünk ki egy pillanatra szűk pátriánk körtöltése mögül, és vegyük észre, akárhol pörköl is a kamion, a minden napra legalább egy baleset megesik. Néha több is. Amikor végig se mondja a legborzalmasabbakat a rádió, már hozzá is fűzöm: holtbiztos, kamion a ludas. (Sajnos, nem győzöm azt is fájlalni, a tömeghisztériás bandagyőzelmek mögött is etnikai túlfűtöttség dolgozik.)

Az oktatómesebeli vizen átkelő pallón se fért el két kicsi kecske egymás mellett, addig öklelgették egymást, amíg mindketten bele nem pottyantak a zúgó folyóba. A két böhömnagy kamion se akar elférni egymás mellett akár az autópályán se, addig izgeti-mozgatja a két kormányt a féreg, amíg frontálisan nem ütköznek össze. Újat ezzel se mondok, mindenki látja. Busszal is ütköznek, vonattal is, még mindig.

Fáradtság? Belefásultság? Az a bizonyos hatalmi gög? Kamiont eddig még próbaképpen se vezettem, de kell lennie orvosságnak ezekre is. Konstruktőrök, közlekedésszervezők tengernyi igyekezete szolgálná a jót, és mégis kifícamodik a kormány?

Mindig mondom, a hiba a kormányban van, de természetesen ehhez se értek.

Csanádpalotáról jöttem

Ahhoz, hogy jönni tudjak, előbb mennem kellett. Fölszálltam szombaton az autóbuszra. Most nem volt nagy tömegelés, még választanom is lehetett a székek között. Oda ültem, ahol ismerős ült már. Ő csak Makóig ment, a múzeumba. Arra volt kíváncsi, milyen képeket őriznek a képzőművészeti táborok anyagaiból. Erős kulturális beütés dolgozik abban, aki szombat délben, bekapván az ebédet, ilyen célzattal vág neki.

Örömmel jelentem, van még ilyen ember is.

Hej, de régen jártam az út további szakaszán! Anno, az ősidőkben. Hajszálpontos a busz, mint a svájci óra. Tiszta, csöndes, csak az aszfalthibák jelzik gazdasági megrázkódtatásainkat. Most attól sem kell félnem, hogy elalszom, és tovább visz. Ebéd után vagyok magam is, könnyen megeshetne. Eddig megy csak, nem tovább.

Mielőtt nekilódultam volna, előbűvöltem az internetről a menetrendet, hogy a visszaútról is legyenek fogalmaim. A fene meg nem ette, baj van! Ha jól látom, az utolsó járat háromnegyed 9-kor indul vissza, de Makón egy órát várnom kellene, és csak fél éjfélkor érnék Szegedre. Kemény beszélgetés vár rám, föltehetően el is fáradok. Ha déli 12-kor kezdek itthon kászálódni, és az éjjeli 12 táján érkezem vissza, testvérek között is a nap 24 órájának a fele. Ekkor jutott eszembe a vasút.

Azt mondja az internet, fél 7 előtt pár perccel is indul egy vonat, és ugyanúgy másfél óra alatt futja meg az utat Újszegedig, ahogy a busz teszi meg odaúton. Hurrááá! Annak is van már ezer esztendeje, hogy ezen a vonalon utaztam. Még gurtnis ablakföhlúzó volt akkoriban a rendszerben, és ugyancsak tömött szerelvények zötyögtek. Beszélük, föl akarják számolni ezt a vonalat is. Görbült tengelyen forog a vasút esze kereke, ha mindentől szabadulni akar, amíg maga is el nem tűnik, de legalább megnézem, mit készülnek szétszedni.

A Pista gyerek kivisz kocsival az állomásra. Jól is tette, mert meg se találtam volna. A falu legszélén van - hogy közelebb legyen a vasúthoz. Majdnem töksötétben. Szép nagy épület, emeletes, de nem lakja senki. Ahogy Tímár József le volt rajzolva „Az ügynök halála” című színdarab plakátjára, hatalmas táskával, úgy caplatok föl magam is a lépcsőn, és Pista még

adogatja a maradékot alulról. Már fönn is vagyok - és majdnem beleszédülök. Szégyen, nem szégyen, ennél elegánsabb kocsiban még nem utaztam. Mert a gurtinis ablakok képzetéhez egészen újkori kosztól ragadós, csupamocskos szerelvények társulnak, ez meg ragyog a tisztságtól. A falusi kocsmák annakidején a „Fényes” nevet azért vették magukra, mert fénycsöves világítás volt bennük. Ilyen kristályos logikával a mi vonatunk is Fényes lehetne.

Hányan is vagyunk benne? A kocsi egyik felében én lettem a harmadik, pedig elférnénk benne legalább ötvenen. A másik felét nem látom, csak a hangokból ítélem, többen abban sincsenek, a kalauzzal együtt. Csupa ismerős állomások következnek, szintén töksötétben. Nagylaki Kendergyár - névben él csak, testben nincs jelen -, Nagylak, Magyarcsanád, Apátfalva, Makó, Kiszombor, Ferencszállás, Klárafalva, Deszk, Szőreg, és Újszeged. Na, a végállomás legalább ki van világítva rendesen. A rámpán lefelé megszámloltam, hatan törekedtünk a trolibuszhoz.

Munkaidőmből kitellett, jól belegondoltam a vasúti kényszerűségekbe. Az egyik üllőn verik a vasat, hogy mindenokvetetlen kell az új vasúti híd Szegeden a Tiszán, és vissza kell építeni pilléreire a magyarcsanádit is, hadd járjon újra a temesvári vonat, a másikon meg azt kalapálja a három kovács - mert egy kovács nem kovács, két kovács fél kovács, három kovács egy kovács! -, szűnjön meg. Mint tüntetéseken a „monnyon le!” kiabálás, úgy hangzik.

Emlékszem rá, a madzagvasút „meggyilkolásánál” - Csontos Magda merte így leírni annakidején - az volt az illetékesek érve, hogy a vonalak pusztta fönntartása is óriási pénzekbe kerülne. Állomásfőnök, váltóőr, ez, az, amaz. Én meg kötöttem az ebet a karóhoz, állomásfőnök se kell, váltóőr se, csak induljon akár egykocsis járat, de óránként, mindkét végről, és találkozzanak a pálya közepe táján. Ahogy a villamosok is bevárják egymást a kitérőkben. Második örömem, amivel jelenthetem: ezen a szárnyvonalon ez már megvalósult. Igaz, a sínek sincsenek összehegesztve, és januárban a kalendárium szerint is tél van, nagyokat kattan minden toldásnál a kerék, de más hibát egész úton kukacos vizslatással se találtam. Az új kocsik dupla vagy tripla sebességet is elviselnének, a M(ászunk), Á(llunk), V(árunk) ös-időkből maradt kelepcéjéből kellene csak kitörnie a MÁV-nak.

Az is igaz, persze, a ferencszállásiak, klárafalviak biztosan nem kocognak ki a megállóba, hiszen a falu főutcáján áll meg a busz, és egészen biztos, hogy a szőregi állomásnak sincsen személyforgató szerepe, de ha a vasút egyszer majd rájön, hogy nem csupán szolgáltatnia kell, de szerveznie is az utazásokat - na, ezt kattozták alattam a kerekek hazáig.

Bartók-fohász

Égnek a telefonok. Bezárják a Bartókot! Eladták a Bartókot! A Bartók Béla Művelődési Központot. A paragrafus régen eltörölte már a halálbüntetést, de a kultúra nyakára a jog fonja a kötelet. Jogászok ülnek majd be a falai közé, ahogy megvették a kultúra másik szegedi föllegvárát, a Juhász Gyulát is. Költőnk a Munkásotthon homlokára írta versét - Ki itt belépsz, templomba lépsz be -, azért adták rá az ő nevét, de ez se mentette meg. Már a templom is elkelt. Bartók a Tiszta Forrást zengi az egész világon, de neve se marad a régi házon.

Valamikor az építkezések mindenek-fölötti mániájában leírtam, erősebb a vonalzó, mint a fa, amelyből vétetett. Ha elindult a ceruza a tervezőasztalon, halomra dőltek ki a fák. Most másik mánia dühöng az asztalon, a Nyugathoz való csatlakozás, mindenáron. Halomra dőlnek a kösziklánál is erősebbnek vélt hajlékok. Kimondatlanul is jelszó lett volna: cél a közép-szer alsó széle közepe?

Minek nekünk kultúra!

Ezt így, persze, senki ki nem mondja. Sőt! Állítja, soha ennyit nem áldoztunk rá. Igazság van ebben is. Megtévesztő igazság. Bezárták a Képtárat, lett helyette Reök-palota. Hatalmas költség. Bezárták a Korzó mozit, lett belőle a zene háza. Drága pénzen. Csak Tiborc panasza kel életre megint: csizmája fölkaristolja a paloták padlóját.

Nem is jár már senki olyan csizmában!

Ki tudná megmondani, hányan nevelkedtek a két művelődési ház emelőin? Hány családba világított be az a fény, ami innen sugárzott ki? Annakidején a Köröséri iskola mellett akartak boszorkányt égetni. Megszüntették az iskolát, hogy többet ilyesmi elő ne fordulhasson. Az egykori Szegedi járás 86 tanyai iskolájával együtt. És a megyebéli nem tudom hányval. Sorra aludtak el a lámpások. Senki nem gondolta még akkor se, hogy a fertőzet tovább terjed. Szegeden is szűnnek meg iskolák, és íme, a művelődés házai is belehalnak.

Aki kezét emel rájuk, soha nem járt bennük?

Jogállamban élünk. Vagy csak jogász-állam lettünk? Itt is erősebb lenne a vonalzó, mint a bőven termő fa? Ellensége lenne a jog a kultúrának? Drága jó Istenem, csak ezt ne!

Egyik kezével áld, a másikkal ver, aki meg tudja cselekedni. Áradva támad a bűnözés, hiszen naponként szolgáltatja hozzá a mintát a televízió összes csatornája. Álljon elé a jog! Én meg azt mondom, meg azok is ezt mondják, akik a telefonvonalakat égetik: álljon elé - a KULTÚRA! A jog mellett.

A kisöprűzött kultúra? A kiűzött Juhász Gyula, és a háza-vesztett Bartók Béla? Akár a térképről lesöpört tanyai iskolák?

Förtelmes dolgok történnek a tanyákon.

Mindezek ellenére hangos szóval ezután is megünnepeljük a Kultúra napját. Kitüntetések is osztunk.

Olyan szépen hangzik.

Palotás városnak mondták a régiek Szegedet. Azt hittük, demokratizálódik.

Ördögszekerek

Amíg fiatal az ember, gondolkodik. És ha megöregszik? *Belegondol*. Az élet mikéntjébe. Miért van ez, hogyan van az? Mostanában az ördögszekérsorsba szoktam belegondolni. A szél fölkapja, és kergeti, kergeti. A világból is kikergetné. Vagy inkább belekergeti a vak világba?

Amikor először jártam Brünmben - szoktam mondani: *Brünnbe estem* -, fölkecmeregtem mindjárt a várba. Kazinczynkat kerestem benne. Ott láttam, még kívülről, kétágú iharfa nőtt ki a falból. Elméláztam rajta, mert munkaidőmből nyitásig kitellett. Szerencsétlen magját belesodorta a szél a kövek fugájába, kinnal-keservvel, de kihajtott. Apró ágacska lehetett még, így gondoltam, amikor ártó kezek letörhették. Minek oda fa, ahol a kő az úr. A mindennel dacoló sanyarú élet törvénye azt a parancsot adta, ne egy ágban folytatódjék, hanem kettőben. Jelképpé nőtte ki magát bennem. Az örök kontrát, a makacs életet, a mindenáron megmáradást raktam rá tetőtől talpig. Évek múltán megint eljutottam oda, kerestem, nem találtam. A

városvédelem esztétikája nem viselhette el, hogy jelkép rongálja az ősi falakat, gondolom, kiirtotta.

Pedig gyökere is alig lehetett.

Pár évvel ezelőtt meg Görögországban bócorogtunk. Sziklás hegyekben ott se kell válogatnunk. Caplattunk éppen az egyik hegyi stadion látására, amikor az embernyomokkal szidózott úton nagy fa állta utunkat. Az enyémet nagyon elállta, mert megálltam. Mások is megálltak, és mások is belegondoltak. Itt van ennek a szerencsétlen fának a nyomorult élete. Belesodorta a vak sors a magját a sziklarepedésbe, mi mást tehetett volna, ott hajtott ki. Talál ez egyáltalán táplálékot magának? Ami víz nagynéha leesik, mindjárt el is folyik. Ádáz makacságával kénytelen oldani és pusztítani a sziklát. Amikor már csapatostul szánakoztunk rajta, akkor jutott eszembe: fordítsuk át a fa „szempontjára” a világot. Hogyan szánakozhatna ő mirajtunk? Ezrek és milliók mennek el mellette, amióta ide szorult. És egyikünknek sincsen még csak gyökerünk se!

És itt van az ördögszekér. Iringónak is, ballagófűnek is mondják a szótárak, de némelyek a királydinnyét is ide sorolják. Őszi-téli szelek kergetik hét határon át. Élte sanyarú életét a gyöpön vagy a fosóhomokon, tüskéivel meredezve minden ártalom ellen, aztán kitepi tövestül a szél, és hajtja vég nélkül. Igaz ugyan, hogy a magját is így hullajtja el, mintha az egész földet akarná beborítani, de előttünk a gyökértelen kószálás sorsverte példája lett.

És a magyarság történelmi vándorlása? Az egész népvándorlás? Európa tüskés iringója? Alig maradt időnk, hogy valahol is gyökeret eresszünk. Addig-addig taszigált bennünket a sorsunk, leginkább keletről nyugatra, amíg el nem jutottunk a Kárpátok ölelésébe. Hitem szerint minden nagyobb állomásunkon otthagytunk magjainkból valamennyit, őrizte is emlékünket egy darabig a regékbe fényesedett történelem, aztán már csak kutatók tudják előbányászni az útvonalunkat is. Még a mocsárvidékek virágpor-üledékét is előszámlálták, hogy valami kapaszkodót találjanak. Gyönyörű múlt? Sorsverte történelem.

Győzött vagy veszített a kard. Nemzeti ördögszekér. A nagy parancs, az *itt élned, s halnod kell*, már a megállapodás idejére esik.

És amikor a hallstatti temetőben valaki szájharmonikán azt a dalt játszotta, hogy aszondja: *Nem akar az ökörcsorda legelni...* Ahol a halottak is tízéves bérletet kapnak csupán az örök nyugalomból, aztán helyhiányra hivatkozva kiszedik csontjaikat, és piramisba rakják koponyáikat. Sokmaligános, alkoholos másnaposságában bókladozott az atyafi az egyik sír sarkán. Akkor még nálunk nem volt föltalálva a hajléktalanok rendje, volt viszont közveszélyes munkakerülés. Jól megelőzte az itthoniakat. Meg is szólítottam: *hát te, Józsi, hogyan kerülsz ide?* Üveges szemmel nézett vissza rám. Nem szólt semmit, csak föltápászkodott, és elkotródott másnapos szégyenével. Itthoni gyökerei eltépve. Veretes ördögszekér. Az *ökörcsorda* maradt csak neki a Hortobágyról.

Szegény szerencsétlen! Örök disszidens.

Ifjúkori adósságomat törleszteni jutottam el Kálmán kocsiján Moldvába is. Először azokhoz a csángókhoz mentünk, akiknek az ősei - megint csak hitem szerint - be se jöttek a honfoglalókkal. Évszázadokon át őrizték nyelvüket és vallásukat a román tengerben, vágyakozván az anyaországba, legalább látogatóba. Hogy melyikünk hazája az anyaország, más lapra tartozik. Ha ők maradtak a helyükön, mi pedig tovább csángáltunk, akkor megfordul a fogalmazás. Időközben az átokpolitika sugallatára a *római* katolikusokból *román* katolikussá lettek, akik az *ördög nyelvén* ki se nyithatják szájukat az Isten házában. Gyónni is csak idegen nyelven tudnak. Az ördögszekér nyelve az ördög nyelve lehet? A csángó dialektus, az ősi magyar nyelv őrzője a szintén csángómagyar papok szaván lett azzá. A „hála” ott se maradt el, őket

meg janicsárpapoknak nevezik, akik még mindig nem hajlandók elrománosodni. A hivatalos egyház pedig még mindig nem tesz semmit annak érdekében, hogy saját nyelvükön dicséressék az Istent. Ahogy pedig a zsinat is kimondta.

Az uniót még csak közelítettük akkor, de tudni lehetett, előbb-utóbb Románia is belép majd. Volt határ, nem lesz határ. Mivé leszel, csángómagyar? Szemünk előtt zajlik új sorsuk. Feleségnek valóért még haza-hazamennek, mert senki más nem tudja úgy *anyám főztjét* előtálcálni, aztán kergeti őket is a szél, mint a ballangót itthon. Mennek Izraelbe, Spanyolországba, mindenhová. Az anyaországon leginkább túljutni igyekeznek. Nincsen már kapaszkodó gyökerük. Olyan se, amilyen a brünni Spielberg falából kinőtt iharfának, vagy a görög stadionba vezető, gyalogutat elálló, sziklán kapaszkodó tölgynek.

Hányan voltak a mi disszidenseink között is, akik odakint magyar lányt választottak! Vagy hazajöttek feleségnek valóért, amikor már jöhettek. Mert kettesben a jólét is elviselhetőbb. Anyanyelvükön együtt vágyakozhatnak haza.

Vagy szájharmonikán az *ökörzsordát* búsongják.

Iszonyatosan nagyokat kerülök, pedig van tanpéldám itthon is. Ki se látok, ki se látszom belőle.

Vegyem csak a szülőfalumat. Benne a mi családunkat elsőnek. Átköltöztünk 30 kilométerrel arrébb, és az öt testvér később az ország öt pontján telepedett le. Soprontól Szegedig mindenhol van belölünk. Jól megkavarta a történelem az egész falut a *Szelebőce* környékén. Akivel jártamban-keltemben összefutok, akkor még nem lakott ott, amikor mi is otthon voltunk még. És akikkel otthon voltunk? Az Interpol se tudná kinyomozni, némelyek hová lettek. Az egykori cselédnek is, meg a maga gazdájának is kitépte gyökerét a sors, a szél fölkapta, és kergeti rendre. Merjem mondani, akinek gyökere nincsen, lelke sincsen annak? Saját fajtámra mondjak önkezemmel ítéletet? Az már a korommal jár, hogy a régi falumat csak a temetőben találom, de maholnap oda költözik az újabb is. Ha tudtak egyáltalán gyökeret eresztetni.

Szép meséket lehetne írni arra a kottára, hogy két ördögszekér összetalálkozik az úton... Embermesének pedig: két ördögszekér-ember fut össze valahol.

Amikor Szegedre kerültem, marokszámra tépegették már a tanyák gyökereit. Bolond beszéd, a régi tanyának nem is volt gyökere. Ledöngölték a homokot, és rárakták az első sor vályogot. Később legföljebb alátalpalták. *Professzor Pista*, a böhömnagy láncaltapas masinisztája mondta, amikor a hosszú láncot odakötötte az eperfához, aztán körülkerülte vele a tanyát. Mire megfordult, már csak romhalmaz és porfelhő maradt utána. Még jó, hogy mindegyikbe benézett előtte. Az egyikben ázott verébként ott gubbasztott gyökértelenné váló gazdája. Én meg erősítettem a magam konokságával, hogy a tanya az emberekbe eresztette a gyökerét.

És mi lett azokkal, akiknek a lelkéből tépte ki a sztalinyec a tanyát? Ahogy belőlem hét évtized se tudta eltüntetni a Halagos, a Pityerdomb, a Kokastag, a Martongödör, a Vörösdomb vagy a Büdöstő emlékét, a faluba bekényszerített emberek is tanyaiak maradnak, amíg csak élnek. Hálni még hazajárnak, álmodni a tanyáról tudnak. Akkor is, ha hült helye se látszik már. Utódaik gyökerük-vesztett ördögszekérként csapódnak innen oda, onnan ide. Emlegetik ugyan az unokák is, hogy milyen jó volt kilátogatni a Tatáékhoz, várta őket a kutya, a Boci, nekik kukorékolt a kakas is. Az volt a jó világ! Énekelni még tudják, *itt élned, s halnod kell*, Svédországban vagy Floridában is, csöpögő nosztalgiával eltelve, de megállni még mindig nem tudnak.

Egyik gimnáziumbéli jó komám a pesti egyetemről disszidált. Sokáig azt hittem, Malmöben telepedett le. Odakint fejezte be a műszaki egyetemet. Kutattam, kerestem, mindenkit meg-

kértem, aki arra járt, legalább a telefonkönyvet nézze meg. Pár éve megtaláltam kukacpostán - Németországban. De közben megjárta Amerikát is. Gyermekét ott született. Az ő gyökerei már onnan táplálkoztak. A pénzvilág mindent megforgató aszalását nehezen viselte azonban, hallgatott szülei pacsirtaszavú csábítására, *hazaköltözött* - Németországba. *Itt se volt jó, ott se volt jó, sehol sem volt ottan jó*, mint kecskebékának a fűzfa legmagasabb ágán se, most készül visszatelepíteni - Amerikába.

Tudtam, a templomhoz nem messze laktak. Megálltunk egyszer a faluja közepén, és az öregeket is kérdeztük. Áldott jó lelkek lehettek, de a családról tizből kilenc már semmit nem tudott. Sógor, koma, ágyi, mind a temetőben már. Az az egy pedig, aki hallott róluk, a nővéréről mondta, hogy Pestre költözött. A házasság lepkeszárnyán szállt el. Vagy rabláncán vezették? Talán már meg is halt.

Nem tudom, neki lehet-e szájharmonikája még? Vagy csupán dúdolgatja, miközben internetes eszcájgjait árulgatja boltocskájában: *Csak egy kislány van a világon...!* Szegény csabrendeki kislány, azóta már *nagymama!* Vagy *dédmama?* Kérészéletűnek rendelt diákszerelmük se jutott eszembe, amikor Huber Bélánk temetésén találkoztam Marikával.

Hárman még voltunk ott egyivású osztálytársak.

Az ő családfája is ördögszekereket termett. Benne van a fertőzet a levegőben. Kicsi lett a nagyvilág, ki tudja, merre kergeti őket is a végzet. *Göröngyös úton, sötét éjjelen...* Mert egészen biztos, odakint se fenéig tejföl az élet. Lakáshitelét még törlesztenie kell, nem ér rá hetvenen fölül se nyugdíjasnak lenni. Még a második generáció is a helyét keresi, a harmadik a nagyszülők múltját kutatja, talán-talán a negyedik már szintiszta idegenné válik.

Várjuk ki a legközelebbi érettségi találkozónkat!

Talán megérjük.

Egy kicsit biztosan kisüt majd a nap Sümeg fölött.

Ha rákaptam, seregestül jönnek elő azok az ismerősök, akiket földrészekén át csapkodott az élet. Itt van - vagy inkább itt volt - az a kollégám, aki fölmondta házassági kötelékét, is kitámolygott Bécsbe. Árvaságában másik árvával akadt össze, és hirtelen mindketten elfelejtették a haza vezető utat. Össze is házasodtak. Mit ád Isten, valaki találkozott vele az egyik piacon, nadrágszíjat árult. Szerencséje volt, neki se kellett sír sarkában szájharmonikáznia. Itthon jó fizetése volt, tisztas munkája, biztos állása, ott meg a szabadság illúziójával eltelve azt tette, amit tehetett. Amit lehetett. Ezrével árultak és csencseltek afrikai feketék Velence vagy Párizs piacain, hogy egyetemi tanulmányaikhoz tartalékot keressenek. És ténferegnek azóta is.

Változott körülöttük a világ, kósza szellő szép ígéretet hozott, csak egy ugrás volt Ausztriából Ausztráliába libbenniük. A férfi hazajött tíz év múlva, céget alapított odakint, és itthoni kapcsolatokat keresett.

- Hát Évával mi lett?

- Semmit nem tudok róla. Elváltunk.

Nem hiszem, hogy exportálnunk kellett volna az ördögszekeret, és azt se tudom, megállapodott-e már valahol. A sötét kútba ugrott. Alapképzettsége szerint mezőgazdasági mérnök, meglehet, ugyanazt teszi, amit azóta itthon maradt sorstársai kénytelenek tenni. Kapaszkodnak, amibe csak tudnak. A szalmaszálba is.

Az ördögszékérrel a szalmaszálat is elviszi a szél. Vagy odakint a kenguru ugrándozva járása a példa?

Itthon is ezt tanuljuk. Hol van már a pályaválasztás? Diplomás tanár lehet buszvezető, dögllesztő forgalomban, ha szerencséje van. Netán állatkerti gondozó is.

Ha szerencséje van.

Feje tetejére állt a világ.

A tisztességről, himnikusan

Hárman vagyunk együtt - miként Garay János Vitéz Joannes Hányhoz címzett gyönyörű meséjében -, a két szép leánka, és a furfangos diák, de nem kell tüsszenteni rá. Közös bennünk, hogy mindhárman átaludtuk eddigi életünk legjelentősebb fordulóját, amikor megfeküdtük Bodosi professzor úr műtőasztalát. Miközben hozzátartozóink azt hitték, a sír szélén táncolunk, mi tiszteletünket téve csöndesen jelentkeztünk Szent Péternél a mennyek kapujában. Elővette matrikuláját - ma várólistának mondják földi mását, kreált latinsággal szólva Index expectationisnak -, húzta bütykös ujját a sorokon, feje búbját is megvakarta, és ilyesmit szólott: van itt bolhabetűnkkel valami macskakaparás, de úgy összezutyolódtak benne a betűk, kiolvasni se lehet. Siessetek vissza, édös gyerőkeim, le ne késsétek az ébresztőt. A tápai kishalászok szakmabéli társai voltak, azért hajlott kegyesen az ő szóhasználatukra. Hittel valljuk, kedves Professzor Úr, ha akkor nem kaptál volna a kezeid közé - ismétlem: ha nem te kaptál volna le bennünket a tíz körmünkről! -, ma nem lennénk itt. És nem fenyegetni akarunk, de talán te se lennél itten.

Kemény munkával, nagy szakmai értelemmel kiigazítottad a sajtóhibát Teremtésünk Könyvében. Nem győzünk hálálkodni érte.

Addig azt se tudtuk, hogy az agyba bele lehet látni. Hogy kulcslukat is lehet fűrni rá, sőt kést is lehet emelni gyógyítás szándékával minden mozgás kormányosára, és minden tudás kútfejére. A hírre, hogy „*önnek agydagánata van!*”, a hatalmas cölöpverő egyetlen sújtással százötven méterre ütött be bennünket a földbe, a legkisebb remény nélkül, hogy onnan előkecmergünk valaha.

Emlékszem rá, egykori beszélgetésünk közben forogta ki a szó, hogy orvosi működésed minden egyes napjára eshet egy megmentett élet. Azóta tudjuk, mert valamennyi népfőiskolai végzettségünk is van, hogy akármelyik betegségben meg lehet halni - nem csak a furfang mondatja velem: még a tyúkszemvágás is lehet halálos -, ennél fogva tiszteletet, elismerést és köszönetet érdemel minden hozzánk járó orvos a kikalapált fejű tudósok nemzetségéből, mi most hadd válasszunk ki mégis hatalmas önfejűséggel téged, anélkül, hogy a jeles többiek érdemeit morzsával is csökkentenénk. Az ötlet a két leánka fejében született, én csak a magam felelőtlen gyöngeségét adom hozzá. Őszintén kívánjuk, legyen erőd még sokáig a legjobb korrektornak való szemeiddel észrevenni, és ki is javítani a Nagy Könyvbe begyűrűző sajtóhibákat. Sokan vannak, akik ugyancsak holtig tartó halasztást kaptak tőletek - az altató doktorokat és az összes segitőt ide számítjuk, amikor többes számot használunk -, külön szerencsénk, hogy itt, Zsombón, egy barázdába sodródott hármunk sorsa.

Ódát, himnuszt kellene zengenünk, emberi gyarlóságunkban csak túrók lepényre, sajáttermésű borra, és ökögő-bakogó mondókára futja. Generálozott fejünk magzatvizében azonban örök hála fürdik. Tisztelettel kérünk, kívánjuk és követeljük - újabb népszavazás sürgetése nélkül -, sokáig ne add még föl. És Isten éltesse jó sokáig, ahogy te segítesz élni minket is. Tiszta elmével köszönjük a kisdud zsombói társaságnak is, hogy a hasonló felelősséggel dolgozó

tudós koponyákat befogadta mindnyájunk szellemi gyarapodására. Hogy gyűjtőhelye, mézelő kaptára lett a tudománynak.

Ahogy a logikát nem lehet könyvből megtanulni, az emberi tisztességet se. A genetika mondja, születni kell rá. Ezt is itt tanuljuk hétről hétre, évről évre.

Tudjuk, édesapád is, te is gyűjtötted az érmekeket a sportban is. Te egészen addig, amíg Környey professzor ki nem mondta, *az idegsebész ne ugráljon*. Mi mást tehetnél volna, mondom én, mint választott szakmádban, hivatástudattal döntögeted a legmagasabb rekordokat. A példa erejével az egész klinikád erre törekszik ma is. Visszacsendenek fülemben a szavaid: *nekünk csak tízeseket szabad lőnünk!* Amikor először hívtunk, már észrevehetted, mint a versben a gondolatritmus, benne van a mi vallásunkban is: *Zsombóra, tanyára, mindig, mindenből a legjobbat szabad hoznunk*. Talán kimondhatom huszonhatodik évünk végén a lelki rokonságot. Eddig százhatvanhárom nagyszerű előadó találkozott itt a talán legjobb hallgatóival.

Ha megérhetnénk, hogy ez a pontosságmaniás tisztesség uralkodna el a politikában is!!!!!!! A tőled kapott holtig való halasztásunkba még ez is beleférne...

Mennyi???

A supermagas lottónyeremények reklámszövegéből ismerős a különleges hanghordozású csodálkozás: mennnyiiii???. Ki itt hallja meg a szédítő summa pénzt, ki ott, már heccelésre is jut belőle. A házi adoma szerint Miska komám az akácfa tetején hallotta meg, le is potyogott azonnal. Neki is szolgált azonban a szerencse, jó kezekbe került, csipőprotézissel megúsza. Bármikor bejöhet! - hangzik tovább a biztatás, Frici bácsi emlékét őrizve. (Sokan vannak, akiknek legfőljebb Frici bácsi jöhet be bármikor.)

Szállnak a kamionok és milliók. Számlálhatjuk mindegyiket: mennyi? Sajnos, ezzel is megtoldhatjuk: bármikor bejöhet. Már nem a lottóról beszélünk, hanem az új hídról. Legutóbb, sok autó rossz példáját követve egy teherszerelvény törte át a korlátot, zuhant is legalább hét métert. Egy jámbor biciklist is oda sodort a balszerencse éppen, röptül ő is legalább tizenötöt, és hiába hívta éppen mobilján kedves felesége, füléhez venni se tudta. Olvashattunk róla is újságunkban.

Azt is itt olvastam, hogy helyreállították a vaskorlátot. Számadással egészítették ki, ahogy a kórházi vizsgálatoknál is elszámolnak: ennyibe került. Annyi, amennyi, föllebbezésnek helye sincsen. Ebbe is bele lehet szédülni, nem csak a nyerési ígéretekbe. A kamion ára, és az ápoltak kórházi költsége más számlákat terhel. Miközben olvasom, mondja a fülemben a rádió, egyik csődbement falunk egész évre szóló költségvetése 40 millió forint. Hány hegesztésre futná abban a faluban? (Csak a pénzt említjük, a vele járó traumákról szót se ejtsünk.)

Ott már szalagkorlát sincsen, ahol elkajszult a kamion. Síkosság, gyorsajtás, vezetői elbambulás is oka lehet. Apró homok is az irányító szerkezetben. Naponta járok arra biciklin, láttam már megszámlálhatatlanul sokszor behorpadt szalagkorlátot is, sőt a járdát víz felől beszegő rácsosot is könyökformára törve, hangosan kiáltván, hogy egyelőre baleset ellen sincsen orvosság, de a mélységekbe esésekről eddig sincsen tudomásom.

Pedig ami egyszer megesik, előfordulhat máskor is. Csak a számadás kedvéért tegyük most félre egy pillanatra az emberi csorbulásokat, noha éppen azok esnek döntően a latba, és tegyük föl a kérdést: mennyibe kerülne a szalagkorlát meghosszabbítása? Hátha kitelne a költség-

gekből. Talán egy-két traffipaxra is futná, hogy elejét vegyük az eszeveszett száguldásnak. (Talán a kiegészítő szerkezet működtetését behozná az alkalmankénti bírságolás.)

Mennyi ész, tisztességes igyekezet, és mennyi pénz fekszik már az új hídban! Biztosan nem arra tervezték, hogy mankós embereket „termeljen”. Ha egyáltalán szerencsájuk van megmaradni.

Suvad a tamagocsi

Nagy a baj ott, ahol a part szakad. Régi szóval: suvad a fal. Most Dunaszekcsónél éppen. Dolgozik a természet. A Grand Canyon is így képződött évmilliók alatt. Magam bele is nyugodnék, ha nem tudnám, a civilizált világ egy-egy darabját viszi a veszedelem.

Naponta előállítják hírközlő szerveink a polgármestert, mint az elérhető leghitelesebb embert, mondaná el tulajdon szájával, mit lehet itt tenni. Negyven évvel ezelőtt is ezt cselekedték kollégáim, bár akkor még tanácselnöki sarzsit viselt az illető. Emlékszem legelső heteimre az újságnál, amikor még csak „hospitálnom” kellett. Bementünk egyik faluba is, másikba is, honnan, honnan se, de percekben belül előkerült a tanácselnök. Vagy a párttitkár. Pedig a nagyharangot se húzták meg, az biztos. Öt perc alatt tollba mondta a legújabb dicsőségeket. Változott a világ, de a szokás maradt. Mint a nagy vizek mellett a suvadás.

Jártam Szekcsőn, az egyik nagy árvízi újjáépítésen, még egyetemista koromban. Láttam a partot is. Később is megnéztem, ha arra vitt az utam. Sajnos, a plébániát nem kerestem még föl, ahol pedig óriási krimi történt Mohács után mindjárt. A történelmi adoma szerint II. Lajos királyunk nem a Csele patakba fulladt, hanem menekülés közben, a szekcsői plébánián, szerény vacsorája közben háromélű törével Szapolyai György szúrta oldalba, mondván: te bestye királ... Nehéz is elképzelnem, hogy testének megtalálása úgy történt volna, ahogy Székely Bertalan megfőstötte. Egyedül menekült volna? Király, kíséret nélkül?

Legnagyobb benyomást azonban akkor tett rám a magas part, amikor híre jött, hogy az egyik étterem tulajdonosa valódi temetőt rendezett be a legidétlenebb virtuális állatoknak, a tamagocsioknak. Finom falatok a temető szájában? A bátaszéki gölöncsér kis urnáskákat korongolt hozzájuk. Föl van - vagy csak volt - írva a part tetejére nagy betűkkel: TAMAGOCHI-TEMETŐ. Alá pedig: FELTÁMADUNK. Bádogtáblára is kiírták, és ezen kereszt is látható. Valahol itt kellett lennie annak is. Akármennyire hergeltem is az internet címekből szerkesztett negyvenvalahány lapját, egyetlen mondatot se találtam rá, hogy akármelyik keresztény-keresztyén egyház tiltakozott volna jelképei profanizálása miatt.

Olvasom továbbá, a „temetéseken” siratóasszonyok is voltak, márványtáblák, koszorúk, és cigányzenészek is. Meg Mikulás is. És dal is született: Tipi-Topi Tamagocsi... Azannyát!

Ja, és még valami. Amikor a tiszai árvíz fenyegette Algyőt és Tápét, azonnal leborotváltatták a töltés mellől a házakat. Azt az egy-két nyaralót viszont a kutya se háborgatta, amelyik az állandó fenyegetettségben mégis a nagy folyam partjára épült? Ejnye-ejnye, tanácselnökök és polgármesterek! Az éberség is suvad, nemcsak a tamagocsi?

A hetedik szakasz

Bolond libból bolond szél fúj. Tudok én hétköznapi bolondságokat mondani színjőzanon is, ameddig a tisztesség engedi, de éjszaka rám szakad a pokol. Azt nem mondhatom, hogy jó alvó lennék, de azt igen, hogy minden éjjel sokszor alszom. Ehhez, persze, az is kell, hogy sokszor fölébredjek. Alváskutatók állítják, hogy alvásunk szakaszokra bontható, az ébredés előtti REM-fázisnak mondják. Ennek a tartozéka az álom. Tudnak még követni? Ha sokszor ébredek, sokszor is álmodom. És alig emlékszem egyre vagy kettőre. Nem egy éjszaka terméséből, hanem az összesből.

Szegény Édesanyánk, szinte valamennyire emlékezett. És el is szokta mondani, megtoldva azzal, hogy benne ez vagy az mit jelent. Csonkán örököltem képességeit.

Ma éjjel rendkívüli világnap volt nálam. Álmodtam valamit a talán első fázisban, és ugyanaz folytatódott apró bicsaklásokkal a másodikban is, harmadikban is. Ehhez mit szólnátok álmokutatók vagy álmofejtők? És mindre emlékszem. Azt álmodtam, hogy Tokajban ültem egy padon, és mellettem ült Vörösmarti Mihály helyi költőnagyság. Ne tessék még csak sajtóhibára se gondolni, tudom jól, hogy a Szózat költője y-nal írta a nevét, de aki ülve volt társam, nem az a költő volt. Kiköpött i-betűs, de természetesen ismerte szinte minden versét párjának. Meg is kérdeztem, miért nem találkoztunk eddig, például az írótáborokon. Egészségügyi gondjaira hivatkozott. Minden december első hetében úgy elönti a nátha, ki se látszik belőle.

Én balga, még csak fönn se akadtam azon, hogy az írótáborok nem decemberben szoktak lenni. Kiforogta viszont a szó, hogy minden választás előtt átkölti a Szózat hetedik szakaszát. El kellett mondanom álombéli magamban elsőtől a hetedikig, de semmi olyan rendkívülit nem találtam benne, ami az alkalomhoz kötött átköltést kötelezővé tenné. Szép, szép, szívbe markoló, akár a többi, a folyamatba a legszebben illeszkedik, de semmi köze a szavazáshoz. Így hangzik:

S népek hazája, nagy világ!

Hozzád bátran kiált:

„Egy ezred évi szenvedés

Kér éltet vagy halált!”

Nem akadtam fönn rajta. Az se zavart, hogy a teljes Szózat szókészletéből rakta össze az új meg új részeket. Kínosan ragaszkodott hozzá. Azon se, ahogy fejtegette, el se megy soha szavazni, mert értelmét se látja. Kötelessége lenne a mindig székből ülő pártra adnia a voksát, de árulásnak tartaná. A helybenjárás a pusztulás jele, ha viszont az ellenzékre szavazna, azért vernék fejbe nagy bunkóval. És választani se tudna a sok beszédtrökből.

Meg is mutatta, hogy annak a köztéri padnak a támlájába szokta belevésni mindig, amelyiken ültünk. Ott is volt friss vésettől az utolsó, mellette a csavarkulcs is, hogy kettőnk erejével szedjük le, és rakjuk föl helyette az újat. Az elsőnél mindjárt lebukott. Alig érkezett haza a vésnöki munkából, már ott is volt érte a káembés rendőr, bevitte az őrre, és három napig ki se eresztette. Amikor pedig szabadlábra került, le kellett szerelnie a háttámlát a vereséggel együtt, és föl kellett tennie egy másik széles deszkát, méretazonosan. Attól kezdve minden szavazás előtt bevési az újabb hetediket, azonnal le is szereli, és hazaviszi. Én pedig - micsoda örült csavar az álmologikában! - minden évben egymás mellé állítom valamennyit, és lefényképezem, hogy hitelt érdemlően bizonyítsam az eredeti sorrendet. Most éppen a hetedik sztélénél tartunk. Mert a fal mellé támasztva hajszálla olyan mindegyik, mint a faszobrászok kezén a sztélé.

És mindig fölszerelte a másik támlát. Azt már megkérdeztem se kellett, mi legyen a hét föliratos támla sorsa, mert - másik csavar az álomban - meghalt a derék költő. „*Itt a nagy halott előttünk / Kiterítve mereven...*” jutnak eszembe álmomban is Vajda János sorai, de azok is kristálytisztán, egyetlen pillanatiig nem keverve bele a Szózat nemzethalálra vonatkozó strófájába. És most jön a nagy lelemény. Az ő sírját nem fejfa jelzi, hanem a hét versszakot hordozó hét támla. Most jutott főszerephez az én fényképsorozat. Az első szakaszt tettük a „fejtől való fája” helyére, kicsit magasabban, a másodikat, harmadikat és negyedik a bal oldalra, a többit meg a jobbra.

És minden írótalálkozón kilátogatunk a sírjához. Bülbülszavú leánka mindig elmondja mind a hét toldalékot.

Sajnos, ahogy mondtam már, ragya az agyam álmomban is, egyik szakaszra se emlékszem. És azt se tudom, miért a hetedik strófa kellett neki, meg azt se, miért éppen hetedik tellett a hetedikből. Csak nehogy operát írjon valaki a Kékszakállú mintájára a hetedik sztéléről! *Nyisd ki a hetedik sztélét!* Bizonyisten fölugrom akkor, és véget vetek a komédiának.

Drága Édesanyánk, most segíts! Mit akar ez jelenteni?

Még egy fontos adalék: eddig egyetlen egyszer se mentem el az írótáborba.

Egy szuszra

Kedves Kollégám, Rádiós Barátom! Jól figyelj, mert borzalmakat látsz most. Kezddhetem?

Amittecsinálszegyszuszraazolyanminthaénmindentösszerántvaszóközökésírásjeleknélkülömle sztenékelédaztmond megmiértkellannyirasiethogyarádszabottidőt megállásnélkülhadarással töltödkivegyél már legalább egyszer mély lélegzetet mert különben időnap előtt megfulladsz!

Megérdemelnéd, hogy minden írás így álljon előtted. Az is, amiből fölolvassod híreidet, mondjuk, hajnaltól kilencig. Ha bele nem csavarodsz az első percekben! Hadarék-habarék-zagyvalék az egész, boldog, aki meg is érti.

Nem szeretném szolgálni megtekeredésedet, ezért leírom még egyszer, normális tagolással. Az előbb erőt kellett vennem magamon, minduntalan meg kellett állnom, és az automatikusan járó szóközöket össze kellett húznom. Köhögött is ellene a gépem. Tehát: amit te csinálsz egy szuszra, az olyan, mintha én mindent összerántva, szóközök és írásjelek nélkül ömleszténék eléd. Azt mondd meg, miért kell annyira sietned, hogy a rád szabott időt megállás nélkül hadarással töltöd ki! Vegyél már legalább egyszer mély lélegzetet, mert különben időnap előtt megfulladsz.

Nem tudom, honnan fészkelte be magát hétköznapijainkba az a gyorsvágta, amellyel egyik-másik hírközlő társunk önti elénk az egyre sekélyebb újdonságokat, az aznapi penzum szerint. Elismerem, meglehet, ugyanúgy berzenkedik ő maga is ellene, mint mi, szerencsétlen hallgatói, sőt biztosra veszem, megkövetelik tőle. Épeszű ember nem vehet ekkora erőszakot tulajdon anyanyelvén.

Sietnie kell? Rohanás az élet, miért éppen a rádió ne rohanna? Mintha most esett volna be a stúdióba, és hogy le ne maradjon a nagy tolongásban, mindenképpen el kell mondania. Egy fenét! Mert ha netán mégis meg kell állnia - az élet követeli a szusszanásnyi szünetet - az is megesik, ökög-bakog. Talán azért, mert eltévesztette a sorokat, és meg kell keresnie a folytatást?

Hallgass rám, Kedves Egykomám! Időmilliomosok vagyunk. A síríg minden perc a mienk. Egyelőre nem ég a ház, nem jön árvíz, se török, se tatár, az égadta világon semmi nem fenyeget. Miért tetteted egy kicsikét hibbantnak magadat? Mert most éppen ez a módi? Hogy föltétlenül idegesnek halljanak? Az emberi értelem más ütemre van szabva.

Legalább néha egy kicsi lélegzet - nincsen annál jobb! Ráadásul télen is, nyáron is áfa nélkül ingyen van.

Tartok tőle, legközelebb gyöngyhalászok közül válogatja bementőit a rádió. Aki legtovább bírja víz alatt, lélegzet nélkül, azt veszi föl. Hallgatói pedig józan ésszel másik adóra állnak át.

Figura Flóri

Friss esze úgy vágott, mint a borotva. Bárákármi lehetett volna, de későn jött el az az idő, amikor nekivághatott. Elindult túlkorosként, és olyan vehemenciával szagolt bele a tudományba, attól kezdve nem volt a világnak olyan pattanása, amiről ne ő tudta volna, mitől lett, és mivé lesz. Annyira tudott mindent, ökörséget rakott marhaságra. Nem tudós, csak tudálékos lett belőle.

Jártak a faluban a földmérők. Hozták kecskelábú műszereiket, hogy alkalmas helyeken bele- nézzenek, mint Babarczi a tehénbe, de ahhoz helyi ismerettel rendelkező ember is kellett. Majd a Flóri! A figuráns. Aki természetesen a mérnöknel is többet tud! A mi falunkban egyetlen mérnök nem unatkozott egészen addig, amíg Flórián bírta szusszal. Ha szóhoz juthatott. Márpedig ahol ő megjelent, egyedül ő juthatott szóhoz. Figura Flóri lett belőle.

Sokszorosára erősödik mostanában megint a tanodák körüli tónuszaj. Milyen jó a kinti gyerekek! Mindent megkap az iskolától, amire ott van szüksége, és játszhat, amennyit akar. Nálunk pedig? Már a kisiskolást megnyuvasztjuk a nulladik órákkal. Mennyire gazdagok ők teljes lezserségükkel, a mieink pedig elsavanyodott, kopott idegrendszerrel, elgörbült gerinc- cel, tyúkmellel lépnek be a felnőtttség kódisszegény kapuján, és még a sorozáson is kiszuperál- ják őket. A nők pedig áldott állapotukat se képesek kihordani. Ha mindenáron be akarunk tagozódni Nyugatba, miért nem itt kezdjük? Ne kekeckedjünk, legyünk mi is lezserek, és egy- csapásra meggazdagszunk.

Istenem, de jó lenne!

Akik külföldön járathatják iskolába csemetéjüket, meglepődnek: szikrázó tehetség lesz, noha itthon nem volt az. Nagy emberekre is hivatkoznak. Még Szent-Györgyi Albert is oda nyilat- kozott állítólag, fölösleges szecskával tömni a fejeiket, arra ott vannak a kézikönyvek és lexikonok. Ha pedig a Nobel-díjas magyar tudós ezt mondta, legalább mi figyeljünk rá.

Irány a kreativitás! Csináljunk olyan iskolát, amelybe beiratkozik a gyerek, és minden év minden napján kitalál valamit. Ha elakad, csak odanyúl a lexikonhoz, és kinézi. Ha oda nyúlna! Ha kinézné! Nem tudja, mit kellene kinéznie. Akinek esze kereke nem pörög föl gyerekkorában üzemi fordulatszámra, időnap előtt elgárgyul. Elöttem leginkább arra példa Flórián is, ami lehetett volna. Nem tudta meg a mai napig, mit nem tud.

Kőkorszaki már a mondás, de betokosodott eszemmel most is ezt fújom: amit nem tanult meg Jancsi, nem tudja azt János!

Mennyit nyaggattuk Páttert a sümegi gimnáziumban: minek nekünk a matematika? Sakkoz- zunk a legnehezebb föladványok szerint, és sokkal okosabbak leszünk, mint a gömb térfogatá-

nak tologatók kiszámításával. Olyasmit mondott rá, sakkozni is jobban tud, aki a matematikát is megtanulja. És a világ legnagyobb sakkozói se tudnak hidakat építeni. Kreativitási igényünk volt, és ő magasabb kreativitással hárított.

Nyuvasszuk csak kölkeinket, ahogy minket nyuvasztottak? Testi-lelki nyomorék legyen belőlük, mire fölnőnek? Dehogyan legyen! De ne kanyarodjunk vissza Flóriához. Amikor tanítani kezdtem, azt vettem a fejembe, nyolcvan évre szóljon a szavam. Na, ez akkora baromság, kimondani is fölösleges. Azt se tudjuk, a holnap mit hoz! És mire megyünk vele, ha az egész világot el tudjuk látni kikalapált fejű tudósokkal, itthon pedig koldusszegények maradunk? Csökönyös vagyok, ma is ezt ajánlom. Ideje lenne valóban eltüntetnünk a lelki megnyomorítás módozatait, de nem úgy, hogy elfeledjük megtanítani Jancsit.

Itt vannak a nyakunkon máris tömegestül a semmit meg nem tanuló bunkófejük. Erő, az van bennük, a pénzcsináláshoz valóban értenek, bikaistálló méretű autóval járnak, és egymást robbantgatják. Vagy magatehetetlen vénembereket vernek agyon hatvan forintjukért. Belerokkan a rendőrség, mégse győzi őket lakat alá dugni. Mi pedig abba rokkannunk bele, hogy azokat se győzzük rabkosztal, akiket mégiscsak becsuknak. Egyre rövidebb időre, nehogy fölséges pszichéjük bánja.

Sok dologban valóban csatlakoznunk kell a nyugati világhoz, néha talán iskoláink rendszerében is, de vegyük észre, hogy a kicsi japán emberek éppen azért szeretnek bennünket, mert ismerik képességeinket. Még a két nép közötti rokonságot is erre alapozva találták ki, és erősítik naponta, csak mi tartózkodunk tőle. Clinton is azt mondta nemrég, gyöngévé törpül hatalmas országa, ha fiai rosszul nevelődnek. Eddig megvették a legkikalapáltabb fejeket, és amikor az egész világ dolgaiban kellene döntenünk, észreveszik, közepszeren ballag, aki ott született? Éppen jókor szólalt meg. Hozzájuk akartak lezseren csatlakozni, akik ugrálni szeretnek: egyik karámból ki, másik karámba be? Elmúlt a Szovjetunió, gyerünk Amerikába!

Nincsen a világon olyan ország, amelyikhez az alvégen kellene kapcsolódnunk.

Dánia se eladó?

A világ hatalmai - századunk legvadabb diktatúrái se kivételek -, mind demokráciát hangoztatnak, Dániát mégis a legdemokratikusabb országnak tartják sokan, és erre talán a legjobb példa Thomas Berntsen. A Dán Kulturális Intézet igazgatója, rangja szerint akár a nagykövetség kulturális attaséja is lehetne, de ha az lenne, akkor kénytelen lenne mindig a kormány hivatalos álláspontját hirdetni. Így viszont? Megengedheti magának, hogy legjobb meggyőződése szerinti magánvéleményét is elmondja. És nem fél, hogy ezért valaha is orrára koppintanak, netán egyszer csak visszahívják, mint megbízhatatlan állampolgárt. A teljes demokrácia jegyében egyik civil szervezet megbízásából szervezi nagy sikerrel a dán-magyar kapcsolatokat.

Amióta Dániában jártunk, minden évben meghívjuk a zsombói népfőiskolára. Idén éppen az ottani civil szerveződésekéről beszélt. Hogy mennyi van belőlük? A hazánknak területileg is, lakosságát tekintve is fele kicsi ország ötvenmillióra rúgna, ha mindenkit annyinak számolnánk, ahány szervezetnek tagja. És egyik szervezet se élne meg, ha töreket csépelne, mindnek komoly beleszólása van abba, amire létrehozták. Külső szemlélőnek úgy tűnik, a különböző szervezetek valóságos szövevénye tartja egybe ezt a rokonszenves országot.

Megkérdezték a zsombóiak most is mindazt, ami legjobban érdekelte őket. Az uniónak tagja Dánia, oda törekszünk mi is. Mezőgazdasági ország az is, mi is azok vagyunk. Nálunk félbe-

maradt egy hangosnak indult vita: eladható legyen-e külföldinek az ország földje? Egyik legfőbb érv volt túlbuzgóék előtt, hogy az unió úgylis parancsba adja majd, semmi értelme nincsen tilalomfákkal körülcövekelni. Dániában eladhatják?

- Gazdaságilag nagyon jó nekünk, hogy tagok lettünk - mondta -, de egyéb szempontok miatt megoszlanak a vélemények. Nekünk is van nagy szomszédunk, egész nyugati tengerpartunkat megvenné azonnal, noha az egykori német megszállást régen elsodorta már a történelem. Kisebb szomszédunk is van. Ő annyira agyontrágyázta földjeit, ha közönséges csapvízzel öntözne, akkor is bőséges tápanyagot juttatna a növényeknek. Pénze van, összes termőföldünket zsebre vágná. Csakhogy Dánia azonnal kilépne a gazdaságilag előnyös unióból is, ha kötelezően írnák elő benne, hogy a föld bárkinek bármikor eladható legyen.

Pedig náluk háznak-földnek toronymagas az ára!

Azt is mondta, a dán demokrácia nem viselné el, ha róluk mások döntenének Brüsszelben. Az új pénztől is idegenkednek, nekik a Korona is nagyon jó. Bennünk leendő szövetségését látja a dán paraszt, azért pártolja fölvetelünket.

Tartok tőle, a mi kormányunk se fogadná szavait egyértelmű lelkesedéssel. Hátha mégis előírják majd Brüsszelben, osztályelsők is lehetünk.

Panelhangya pedig van

Tudós olvasóim azt kérik, ne szédítsem őket mindenféle bolondsággal, ad az élet nálam nélkül is eleget. Minek beszélek én panelhangyáról, amikor ilyen lény a földkerekségen sincsen? Lexikonokban magam se találtam, ráakadtam viszont panelkonyhában, panelspájzban, panelfürdőszobában és panelvécében is.

Zsófiapusztán öreg méhészt láttam az ötvenes évek legelején, akácvirágzaskor. Kis vándorlakának a helyét mindig besózta, mielőtt fölállította volna. Kipróbáltam panelviszonyok között, a gombostű fejénél is kisebb, inkább hegye méretű apró jószág rá se ránt. Légyfogó papirost is tettem vonulása útjába, azt is kikerülte. A pápuákról szóló egyik Spektrum-filmben a függőágyban nyugodni készülők borotvahabbal habozták körül kötelékük fához való kötődését. Rajkötelékben elvonultak ugyan a habmező széléig, de vissza is fordultak. Kombájnnal borotválkozom, de a fiók mélyén ott még a régi, fél tubussal oda nyomtam, ahol legtöbbet masíroznak. Figyelmes a pöttöm jószág, a habba egy se lépett bele, de világgá se ment tőle. Demarkációs vonalat mindegyikkel lehet húzni, de többre nem futja.

Konyhai körülmények között legpraktikusabb megoldásnak a vízbefojtást tartom. Meg kéne gyónnom, jól tudom, mert eleven lények tömeggyilkosává lettem, de hiába imádkozom nekik, és mindenféle újhaldas féregűző varázslással is hiába próbálkozom, viszont egyetlen vízcsöpp akár háromnak is végét jelenti. Anyagtakarékos módszer. Lennie kell valahol királynői bölcsőnek, ha azt megtalálnám, és a jogcím nélküli jó szándékú betolakodót kíméletesen kilakoltatnám, talán megszabadulnánk az inváziótól, de akkor se akadok rá, ha félig szétszedem a panelt. És télen se nyugszik, éjnek évadján se.

Suttogva kérdezte az alattunk való lakó: van-e nálunk? Van, hogyne volna, kölcsön is adunk, ha soha nem kapjuk is vissza. Egy hét múlva még lejjebből kérdezik ugyanolyan szendeszéggel. Megnyugodtak némileg, mert nagy orvosság, ha nem egyedül viseli valaki a nagy csapásokat.

Két bombabiztos módszert tudok már. Rakott krumpli maradt egyszer a konyhában, pár falat csak, mit ad Isten, megmozdult az egész. A mákos bejgli is kiváló csapda karácsony tájékán, és megvan az a jó oldala is, hogy képes máknak nézni az ember a hangyát is. Nem lehet tudni, mitől híznak. A rémület nem engedi tartós használatukat: hátha még jobban hozzánk csődülnek.

Van, aki azt mondja, kár minden erőlködés. Maradandót alkotott a házgyár, már ott beletették, akár a csótányt. Megadnám az árát - a szokásos egy forintot akár ügyvédi letétbe is helyezem -, ha valaki kitanítana legkíméletesebb riasztásukra. Nem akarom vesztüket, csak nehezen viselem, ha ketten vagyunk bejelentve lakásunkba, és ezerketten lakunk benne.

Lujza, szállal

Bocsánatot kérek Lapis Andrától, hogy tünemény szép szobrát elkeresztelem. Ott áll a klinikasoron, kerítésen kívül, védőfalon belül, ahová szoborkertet álmodtak valaha. Dehogyan áll! Éppen úgy ül. Tudván tudom, címe egyszerű, mint a virág - Kalap alatt -, tehát újrakeresztelése teljesen fölösleges, noha itt folyik el a Tisza, akár amott a Jordán vize. Bele lehetne állítani, és leönteni a fejét, ha olyan nehéz nem lenne. Nyáron csak, mert télen nagyon hideg.

Azért mondom Lujzának, mert ez jutott eszembe.

Legyen valami szép is a betegek életében, ez is eszembe jut, amióta ott látom lassan gyarapodó társaival, noha azt is tudom, nem csak betegek járnak erre. Már Petőfi Zoltán is erre ballagott, de akkor még Lujza szépanyja volt a látvány, tulajdon bőrében. Azt is tudom, két évtizedet kellett várnia itt-ott-amott, szobormerevségben, mire fölállították - fölültették? -, mert nevenincsen lánynak se ünnepe, se évfordulója, amikor koszorúzni lehetne. Politikai töltetű mondanivalója sincsen, csak egyszerűen szobor. Proletár lánynak se lehet nevezni, fonónőnek se, hiszen még a jobb bokáján is lábi óra vagy bokakötő láncocská van. Szegény Andris, szíve csücskéből kapta elő ezt a leányzót. Könyvből olvasom, amikor leleplezték, legalább ötven léggömb vitte föl eltakaró lepedőjét az égbe. Ilyen se volt még Szegeden!

Azért álltam meg előtte most, mert így még nem láttam. Leleményes lények lakják városunkat, szeretik megtoldani szobrainkat vagy úgy, hogy tesznek hozzá, vagy elvesznek belőle. A hófehér cigányszoborban, Dankó Pistáéban mindig soknak tartják, hogy csigája is van a hegedűnek, lágyszavú írónk kőkemény fejére szemetes vödörből tettek sityakot, Juhász Gyulának pedig virító fehér füstékkal kabátjára rajzolták ki a szívét. Lujzácskának hatalmas sálát kötött valaki a nyakára.

Tél van, hideg tél, gondolhatta, aki tette, meg ne fázzon a bronztündér. Le kellett térdelnie előtte, hogy ne hevenyészve odadobott rongynak tűnjön, leány előtt pedig csak férfiú tud térdre ereszkedni. Született eleganciáját adta kölcsön a hódoló ifjú - vagy utcán háló hontalan hajléktalan? Tanítani lehetne ezt a kötést. Találta, vagy a magát adta? Találni csak akkor lehet, ha valaki elveszti, de ekkora sálát, ilyen hidegben nem lehet elveszíteni, mint valami kóbor bugyit.

Ezt már nem léggömbök emelték el, jött az utcán háló másik hajléktalan, neki is megakadt rajta a szeme. Nem a lányon, csak a sálon. Még nem volt egészen szoborrá fagyva, gondolta, nagy luxus bronzlányt öltöztetni, amikor ő testi valóságában fázik.

De az is lehet, eladni vitte csak. Mondjuk, két féldeciért...

Majdnem Salamon

Tudja, aki tudja, legkedvesebb boltjaiban könyveket árultak. Nagy humoristánk mondta ki egyszer ezt a bölcsességet: szeretem én a munkát, órákig el tudnám nézni. Hajszára egyezek vele, de én a könyveket is el tudom nézni órákhosszat. Mert azok is munkák?

Az utóbbi időkben kerülöm a boltokat. Ahogy alacsonyodik az életszínvonalunk, úgy magasodik a vérnyomásom. Dupla adag bogyót kellett bekapnom, ha csak elmentem a könyvesbolt előtt, háromszorosát, ha be is néztem. A minap azonban olyan hirtelen tört rám az indulat, ezt is elfelejtettem.

Azt mondta a tudományos cég embere, könyvvvel engesztelne azért a szolgálatomért, amiért akár nekem kellene fizetnem, hogy egyáltalán szóra nyithattam számat. Rohantam az első boltba, mint a szédült birka, de annál kegyesebben még nem vertek fejbe bunkós bottal.

Krimi-íze van a dolognak, ha fejbe verés előtt állunk, nyugodtan legeltethetem egy kicsit birkácskámat. Annakidején, életemben egyszer, bekukkanthattam a Nagy Szajuzba is. Nem messzire, csak Ungvárra. Szoros pártfogói kísérettel eljutottam onnan Salamonba is. Nem szaporítom a szót, láttam ott vasboltot is, be is ténferegtem mindjárt.

Nem hibázik valami a fejemben? Most meg vasboltot emlegetek?

Volt abban a boltban, szép nagy polcokon egyetlenegy kalapács - sarló nélkül -, egy harapófogó, meg egy boltos, de ő nem a polcon, hanem a széken. Na, gyerünk vissza, fejet beverni: ehhez a vasbolthoz kezd hasonlítani az első könyvesbolt. Ennél áttekinthetőbbet még nem láttam, noha három boltos is volt benne, és én lettem volna a második vevő. Mentem a másikba.

Eszembe jutott útközben, német szótárat kellene vennem, Halász Előd munkáját. Kegyeletből is, mert nemrég meghalt, pedig jó tanárom volt, meg azért is, mert diákkorom óta forgattam már, de kézen-közön elkallódott. Emlékeimben hosszú polcok szótárakkal megrakva álltak a másik boltban, most azt mondták, nézzek be a jövő héten. Nem feleltem rá, hogy nem benézegetős vagy sütögeti a zsebemet, nekem vagy ma kell elköltenem a hatalmas summát, vagy soha, inkább bogarásztam egy kicsit. Szemrevaló szép albumból találtam is kettőt-hármat, de mindhöz kicsi volt a zsebem. Kétezerért a borítóját se adták volna.

Szégyen ide, szégyen oda, harmadikba is be kellett mennem. Van fejlődés, itt már annyi könyvet láttam, fél órára is ráment, mire kettőt kivettem a pultra. Akkor ért el, nem a gutaütés, hanem az örömhír: húsz százalékkal olcsóbban adnak mindent. Hurrááá! Majdnem csapás lett azonban az örömből, újabb fél óra ráment, mire a legszebb térkép is a kezembe akadt. Hogy kiteljen a teljes számla.

Hát ide jutott a legkedvesebb kereskedelmem?

Formatervezett vezérürü

Szememet-számat egyszerre önti el az ámulat: mire nem képesek a pártok! Rosszul mondom, vissza is ugrok azonnal a kiinduló pontra, a nullára. Nem a pártok képességéről akarok beszélni, hiszen az is megeshet, kisbetűs vitézek (tagok) nincsenek is a környéken, vannak viszont csupa nagybetűs és nagyhangú vezérek. Róluk inkább.

Nyakunkon a választás. Eluralkodóban az a nézet, hogy a pénz beszél. Amelyik pártnak (pártvezérnek) sok pénze van (vagy lesz) a kampányra, biztosabban befut, mint az, amelyiknek a

zsebe ideológiával van megrakva. Jóval a flúgos futam indulása előtt azt is be kellett azonban látniuk, azzal a fizimiskával nem lehet még egyszer indulni, amelyik egyszer már csődöt mondott. Mivel azonban egyetlen olyan párt (pártvezér) sincsen a táblán, amelyik legalább egyszer kudarcot ne vallott volna, főkolomposai ábrázatát sorra átszabatja mindegyik. Annak-idején még a design (ejtsd: dizájn) helyett formatervezettet mondott a magyar, amikor eladható bögrét, kávéfőzőt, mifénét akart kelendőbbé tenni, most betörtek a piaci viszonyok a párt (pártvezérek) átöltözőjébe is. A bögrefejű emberek új formát öltöttek magukra.

Nem ígérhetem, hogy teljes leszek különbejáratú listámban, de mutatóban szép fiúkat és szép leányt hozhatok. Az egykori süvölvénykorúak kezdték az átvedlést. Kinőttek a hányaveti rongyosgárdából, nyakkendőt kötöttek, vasalt nadrágot húztak, akár lizofom-reklámnak is beillenének már. Egyikük még őrzi fülében a karikát. Jól jöhet még, ha választói bizonyos köreit lélekben nem hagyja el.

A múltó élet örök törvénye szerint kopaszodott a feje búbja a másik frakcióvezetőnek, elvitte tehát a formatervezőhöz. Ürgette-forgatta, aztán telepalántáltatta a fejét hajhagymákkal. Amikor először megláttam a képernyőn, fölugrottam. Hajszálra olyan lett a feje, mint az enyém, palántázás nélkül. Engem akar utánózni? Inkább áttérek a lófarokra! Szándékkal nem sérteném a harmadik párt (pártvezér) fejét se, de neki meg inkább hülyegyerek frizúrája volt jó sokáig. Fazonigazításra adta, elfésülte a gondosan szemébe idomított három szál haját. A félig-meddig ellenpárt (pártvezér) egyszerű rövidséggel csak azt jelenti be, hogy színesedni akar. Azt már én teszem hozzá, magamban csak, hogy meg ne hallják: mint a tök, virágzaskor. Fogyókúrával lepte meg öregedő vasököl-szimpatizánsait a következő párt (pártvezér), talán belátva, rengő hájjal nem érdemes csontsovány embereknek szép jövődőről papolni. Vagy valóban beteg lett, és nem saját szándéka szerint fogyogat? Félve utalok egyetlen asszonyvezérünk színeváltására, mert éles a nyelve, de el se hallgathatom. Zrínyi Ilonának nevezte merő kedvességből a legtöbbet szereplő párt (pártvezér) hajdanán, principálisti minőségben, de várt a keddre, és elment a kedve. Egyszerűen kikosarazta Zrínyi Iluskát. Ő most a Hunyadi-hős Kapisztránhoz hasonlítja magát. Nem tudná, a győztes csata után három hónappal János barát meghalt, és majdnem háromszáz év kellett, hogy szentté avassák?

Nekem megint az az ember jut eszembe, aki ki merte mondani a szigorúan elfekvő női munkaerőt foglalkoztató műintézet radikális átalakításánál, hogy nem a nyoszolyákat kell kicserélni, inkább új fehérsépet kell hozatni. Meg az is, hogy a legbalgább nyájnál se állítottak formatervezett vezérürüt az élre egyetlen juhászatban se. Még a nagyfejű szamarat se vitték fazonigazításra.

Tervezzünk projektet

Lehetnék derék magyar ember akkor is, ha nem értek mindent? Fontos lenne, ha lehetnék, mert életem leghőbb vágya ez, de eszembe jutnak folyvást visszaköszönő egyértelmű dolgok, mindent mégse értek. Öntudatos dolgozó nem áll sorba! Emlékeznek még rá? Akkor adták ki a parancsjelszót, amikor jószerivel a lélegzetvételért is sorba kellett állnunk, nemhogy kenyérért. Hagyjuk ezt, lépünk még visszább egy lépcsővel. Amikor beütött a Békekölcsön. Százezrek nyomorgattak másik százezreket, „népnevelői” sarzsiban, csak azért, hogy a tervet túlteljesíthessék. Aki igazán akarta a békét, és nem a mocskos imperialista - imperialista! - fasiszták székértelő bérence, koldus-kicsinyke bérecksjének többszörösét jegyezte. Két lehetőség volt, vagy jegyzel, vagy jegyzel, de az ismétlést ne az én dadogásomnak vegye senki. A

padlássöprésnél is legelső szempont volt a begyűjtés túlteljesítése, ha minden kulák bele-repedt, akkor is. Amikor történészhallgatók lettünk, akkor lepődtünk meg igazán. A hajdani fél jobbágytelek már kulákká tett volna valakit szorzatlanul is. Aztán a nem kulák is bele-repedt. Az egész ország belerepedt. Mert munkás ököl vasököl, odacsap, ahova köll! Jött a Békekölcson után a Tervkölcson - csak össze ne keverjem a kettőt! -, dolgozott tovább a satu, még nagyobb vehemenciával.

Mostanára kevesebb maradt az egyértelmű jelszavakból. Négyévenként szokták csak hangoztatni, nem hazafi, aki nem megy el szavazni, de éppen erről nem akarok beszélni. Azok is ezt vagdossák némely fejekhez, akik látják, mégse arra megy a szekér, amerre a fülkében kormányozták volna. Ilyen iszonyatos inflációt, ekkora népnúzó sibolásokat senki meg nem szavazott, mégis lett.

Hadd maradjak magam csak a tervkölcsonnél. Vagy a tervgazdálkodásnál. A Tervnél. Cigaretta is neveztek el róla, de nem írták rá, ahogy a dohányzás árt az Ön és környezete egészségének, úgy árt a tervkölcson is. Akinek csak megfordult a fejében ez a mellékhatás, sűrített marxizmussal Kistarcsán, Ebesen tábori-telepi mosodában mosták ki belőle.

Mit akarok ennyi idő után kezdeni vele? Talán vissza akarom sírni? Nem veszem észre, hogy mást termelt a gengszterváltás?

Hogyne venném! Ha magyar vagy, projektet mondasz! Projekthivatal még nincsen, projekt-kölcsonról se hallottam, és öt éves projektcigarettről se akarnak leszoktatni senkit a rizikófaktorok ellen eredménytelenül hadakozó orvosok és társadalmi szervezetek. Csak Projekt van, minden cafrang nélkül, de hihetetlen mennyiségben. Aki még magyarabb, az prozsektnek mondja, mert tudja, mégis más az újangol, mint az őslatin, amelyből vétetett.

Pepita észjárásommal kimondanám, ha nem lennék mindjárt hazafiatlan és sehonnai bitang, hogy örökké áldott az öregátkos nyelvfaragójának emléke. Úgy megágyazott a tervgazdálkodásnak, projektől és managertől zöldell ma a nagy magyar ugar.

A kapanyél és a vádalku

Frontok jönnek, frontok mennek, és a telefonok is jönnek. Most öreg barátom csörgette rám távrecsegőjét. Ha mi ketten összefognánk! ... Fogadni akar velem, tíz perc alatt a leggyöngébb képességű rendőrt is ki tudja tanítani a fegyveres támadások, meg a sorozatos lövöldözések megelőzésére.

- Kapanyelet minden lator kezébe?

- Drága a kapanyél, uram!

- De nem sül el!

- Ha az Isten akarja, elsül. Az én módszerem semmibe nem kerül, és egyetlen rendőrrel nem kell többet posztra állítani.

- Az átfutási idő?

- Maximum egy hónap. Nem emlékszik rá? Ilyen már volt a magyar történelemben.

- Tíz kötetes sorozatot adtak ki egyszer, ne kívánja, hogy minden betűjét fűjjam.

- Lehet, hogy a tíz kötetben sincsen benne, annyira egyszerű. Adjon nekem tíz rendőrt, és megoldom a kérdést.
- Hová küldhetem őket?
- A nevemet nem adom!
- Kár, de ha úgy az igazi, nem is ismerjük egymást.
- A Kolumbusz tojása se volt egyszerűbb. Tötyörögnek főrendőreink, mint vademberek az üst körül, amikor fehéreket főznek. Akármelyik ellenzéki képviselőnek átadhatja a módszert, hogy interpelláljon a belügyminiszternél.
- Miért ellenzékinék?
- Mert kormánypárton nem illik interpellálni. Ötmilliót ajánlanak föl a sorozatgyilkos kézre kerítésére? Uramisten, ide jutottunk? Mivel gyilkolnak manapság?
- Bicskával ritkábban, kocsilőccsel egyáltalán nem. Leginkább lövő fegyverrel.
- Ez az! És kinek van fegyvere?
- Aki megveszi a Cserepes soron.
- Hallott maga arról, hogy statárium járt valaha érte?
- De akkor nem hoztak be külföldről, és nem árulták a piacon.
- Nem? Hány fegyver maradt széjjel a háború után? Tessék bevetni a titkosszolgálati eszközöket és a vádalkut.
- Ezt hogyan értsem?
- Elkapják Józsit, és megszorongatják. Mondjál, öcsém, legalább ötöt, akinek még van! Ennyi az egész. Szorozza mindet öttel, és egykettőre nem marad szabad fegyver. De nem simogatni őket a törvénnyel, hanem odasózni keményen! Hallom, valahol ivartalanították azokat, akik védtelen nőket erőszakoltak meg. Férfiassági fegyverzetüket meghagyták, szégyendísznek csak. A két golyóbist vették ki belőle. Egycsapásra meg is szűnt a fenyegetettség, legföljebb a kurvákat kellett lefékezni. Mert ha ketten azt állították, hogy meggyalázták őket, már készen is volt a herélés. Higgye el nekem, ha pisztoly nincsen, ha golyó nincsen, nem lőnek az emberek.
- Másik front meg azt mondja, akkor lesz rend, ha minden becsületes magyarnak pisztolya lesz.
- Ja, ha maga a frontokra is ad!?...

Milyen világ az ilyen világ?

Az egyik nagypapa kérdezi a másik nagypapától, de úgy kerek a világ, hogy a másik se érti. Hétköznapi az eset, akárkivel megeshet.

Ment az unoka a jégpályára. Fölszállt a villamosra, mivel oda neki ez a legcélszerűbb viliga, bár bérlete nincsen. Ne tessék elsietni a dolgot, nem kiköpött potyautasról szól most az ének. Van otthon egy csomó jegy a fiókban, előre megváltva, leszakított kettőt, és lukasztott egyet. Visszaútra való a másik. Úgy érezte magát, mint Marci Hevesen, még akkor is, amikor ellen-

örbe botlott, noha tudhatta volna, ha ellenőr jön, bajnak muszáj lenni. Mindenesetre nyugodtan nyújtotta a jegyét. És illő tisztelettel.

Sasnak való szemével azonnal kiszúrta a jegyek vizsgálója, hogy a kislány csaló, hazug, és ráadásul potyautas. Neki is van ráadása, gerinces lény, a kicsi utas szemébe mondta, a kocsi minden utasa füle hallatára. Csak fölnőtt tud így ráripakodni a gyerekemberre. Elvette lukasztott jegyét, fölírta minden adatát, és kezébe nyomott egy csekket, hogy drága jó édesanyjának legyen min befizetnie a büntetést. És a következő megállóban leszállította.

Az unoka járatlan még ilyen ügyekben, csak tátozott.

A nagypapa is tátoz, és mivel ragályos a kór, átragad a másokra is. Igaz, hogy az a jegy, amit az unoka kilukasztott, kerek tíz forinttal kevesebb, tehát jogilag igaza is lehet a sasszeműnek. Ha a kislány is, meg apja-anyja, sőt nagyapja is azt vizslatná állandóan, nincsen-e véletlenül megváltott jegyük, és azonnal rúgtatna fölülbélyegezni, biztosan nem fordulna elő ilyesmi, de ritkán utaznak, csak a fogukat szívják minden áremelésnél, ennél fogva nem rúgtattak. Az, hogy mostanáig a cég használta pénzüket, kamatos kamatokkal, ellenszolgáltatás nélkül, miért nincsen betáplálva a sasnak való szemekbe? Vagy: miért nem mondja, amit minden normális ész diktál: jegyed van, Aranyos Csöppség, de kevés. Hiányzik belőle kerek tíz forint, azt fizesd meg! Egye fene, fizesd a dupláját, mint a portós levélnél szokás. De ezren fölüli büntetést? És leszállítani?

Abban megegyeztek, a gyaloglás nem ártott meg neki. A másik nagypapa viszont azért bólogat, mert neki is volt már esete. Ő két előlegezett jegyet lukasztott annakidején, hogy baj ne legyen, de így is lett. Akkor föltette a nagy kérdést: talán új király lett azóta, és a régi pénz nem pénz? Gengszterváltásos időben ez a nóta se érvényes már, ezért még nagyobb büntetés járna.

Dehogy járna! Jár is.

A sor elején

Maguk elé tudják képzelni a fejmosó reklámot? Azt, amelyiken a fehércseléd minden szál haja úgy áll az égnek, ha ferdén jönne, olyan lenne, mintha azon akarna leereszkedni az angyali üdvözet. Az én három szál hajam is így ágaskodik, ha sorba kell állnom. Utoljára a csapi állomáson fogott el ilyen érzés, huszonhat évvel ezelőtt.

A fene tudja, hogyan vagyunk mi ezzel. Ha kinyitom a számat, mindenki kiokosít, ne lázadozzak, mert a világ minden egészséges országában fizetni kell. Vetemedne arra odakint akár-melyik pénznyelő hivatal, hogy tömegeket verjen sorba ablakok előtt, amelyeken kis egér-lukakon közlekedhet be a fohász, és ki a parancs? Nálunk? Dankó Pistáig ért a gázhozzájárulásért folyamodó sánta, béna, reszketeg öregek sora, mondván, ha kérni akarnak, szokják meg az élet viszontagságait. Ha kijött volna közéjük egyetlen egy is a bentiek közül, és beosztotta volna őket órára, percre, sok méreggel nyeltek volna kevesebbet mindkét oldalon, az biztos.

Engem másik pénzelszívó cégnél várt a sorom, be is álltam rendelés szerint. Világmegváltó ötletek születnek az emberben ilyenkor. Ha nem a két kilométer túlsó végére írnák ki apró betűkkel, kik kötelesek ide állni, akkor meglehet, a százhuszonötből csak húszan maradnának itt. Beruházás lenne a nagybetűs tábla, ennél fogva nincsen. Vagy ha a bejárathoz kicsike ládát tennének, amibe bedobhatná íveit az, aki csak ezért jött, az is fölrne egy kisebbecske Nobel-

díjjal. Meg is kérdezi valaki az éppen ráérős ablaknál posztoló hivataltevőt, és az faramuci feleletet ad: maga nem volt katona? Ami kerekeken tud gurulni, azt is vinni kell.

Biztosan tűzér volt.

Másfél órámba tellett, amíg a kegyes hölgy elé értem. Olyan szép csokorba kötöttem eltöltött időm minden keservét, előre sajnáltam, hogy azt öntöm nyakon vele, aki legalább annyira rühelli ezt az állapotot. Különbség köztünk csak annyi, hogy ő pénzért rühelli, én pedig a törvény szabad akaratából. Már nyitnám szára a számat, de kedves mosoly nyílik orcáján:

- Hogy van a Tanár néni?

Összes három szál hajam szentképes sugárnyalábja elsimul azonnyomban, és minden mérgem a visszamosolygás tavába szökik. Kiszáll kutricájából, majdnem kézenfogva elvezet a nyomtatványos asztalhoz, megrendeli az íveket tizenkét hónapra, megmutatja a kitöltés mikéntjét, és meghagyja kedves parancsban, mindig őt keressem. A lánya is abba az iskolába járt, korábban pedig ő maga is, innen az ismeretség. Visszanéztem, megnyugodtam: kár nem érte a sorakozókat, azonnal beugrott helyettesíteni egy szölke aranyoska.

Mindig mondtam, úgy gondold meg, ecsém, kit veszel feleségül, hogy negyven év múltán is hasznát lásd!

Három élet

Most se kerestem a témát, nem is az utcán hevert, tisztességes kezekből kaptam. Házhoz jött mindegyik, telefonon az első, gyalog a másik, de fél szóval se merem mondani, tisztesség a forrása mindnek. Talán el se értek volna hozzám akkor. A közvetítők tisztességét azonban nem vonom kétségbe.

Azt mondja a telefonos a messze földön híres természetgyógyászlól, hogy ritka természettel gyógyít. Neki külön számlája van az istennél - szándékosan nem írom nagybetűvel, ne tessék megint reklamálni miatta -, imával gyógyít. Szeánszaira ezrével mennek az emberek, de nem elégszik meg vatikáni valutával, neki nem elég mondani, hogy Isten fizesse meg. Ötezer forint a tarifa, ha egyénileg fordul hozzá valaki, és ezt előre közli. Kenni kell a mennyek kapujának sarkait, hogy ne nyikorogjanak szavai előtt? - kérdezi a naiv lélek.

A gyalogos változat még aranyosabb. Pattanás verte ki valakinek a háta közepét, és annyit hallott már elfajzott anyajegyekről, meg miegymásról, ráadásul akkor látja, amikor a háta közepét, tehát soha, természetesen természetgyógyászhoz ment ő is. Nem küldte baját a tudós „födoktor” imával fölszerszámozva a mennyei hatalmak elébe, kerekperccel kijelentette, minden embernek három élete van. A pattanás az előzőből maradt, mégpedig csúfos lepra húzó-dott át belőle emide. Nincsen az az ember, akiben ilyen kedves szózatra meg ne állna az ütő. Örülhet, ha már csak pattanás lett belőle, de természetesen azt is el kell mulasztania, mert lepracsírák hordozója. Sajnos, szemtől szembe azt is meg kell mondania, hatalmas gáta emelkednek gyógyító szándéka elé. Túl sok disznóhúst eszik. Egy szót se szól magasra emelkedett koleszterinszintekről, rizikófaktorokról, ennyire pórias orvosi kifejezéseket a szájára se venne, az ő tudománya magasabb régiók partjait mossa. Amikor a disznót levágják, félelem költözik a szerencsétlenbe, és reszketve remeg kimúlása pillanatában is. Ezt a remegést adja tovább minden falat hús, lám csak, lám, ezért remegsz te is annyira félelmedben, kedves atyámfia. Tízezer forint az ára!

Csak tízezer.

Néprajzba mártott lelkütem majdnem elolvad a gyönyörűségtől. Hány sámán lelke költözött a gyógyító emberbe? A révületbe esésnek is lehettek költségei, mai konvertibilis forintba átszámítva ez rúg tízezerre. A bőrgyógyászat nyugdíjas professzora ugyan képes azt mondani, megérdemli, hogy fizessen, akinek nincsen annyi esze, hogy pattanásaival hozzájuk fordulna, de ahol a tetejétlen fa meséje él tovább, ott az ő szavának nem lehet hatalma.

A gyógyító ember egyik előző életében nyilván sámán volt, innen a révült beszéd. Elfog mégis a félelem, és reszketni kezdek, mint a leölt disznó. Hátha mostani állapotunk az a bizonyos harmadik! Mi lesz utána?

Ezért tízezer a beugró!

Az ígéretek földjén

Bibliai idöket idéz a cím, de egészen mai dolgokról akar szólni. A zsidók történetében egy ígélet egy földje volt, mai politikusaink ezt is többszörözve csinálják. Az Eiffel-tornyot lehetne újra meg újra fölrakni mindegyikből, de még azt is hajznák egyenként, akkorákat mondanak. Alapozása is keményebb a betonnál: az előző rendszerek baltázták el, azért nem értük el még most se a tejjel-mézzel folyó Kánaán földjét. Pedig már szépen szóló Kusid megvette forrásvidékét Árpádnak fehér lovon, aranyos féken. Még régebből Mózeset kell említenem, ugyanilyen színezetben.

Választási nagyágyú minden ígélet. Most van a szezonja, miért hagynák ki? Szerencsés, aki már három átkost temethetett el vele, de maradt még ereje a negyediknek is nekimenni. Ahogy a váltófutók adják egymásnak a botot, úgy adja egyik átkos a másiknak a romlást. Nem akarom átültetni pesszimizmusomat senki másba, mert mindenkinek más az immunreakciója, és kilöködhet vele az egészséges bizakodás is, de attól tartok, ezt hozza el a negyedik is.

Nekem az a legfájdalmasabb, nincsen a sakktáblán egyetlen ember se, akire jó szívvel rászavaznék. Ha jobban megnézem, talán sakktábla sincsen. Még nem vagyunk egészen közel a kampánycsöndhöz, talán kimondhatom, akit eddig apró voksokkal megválasztgatott a nemzet, néhány tisztos kivételtől eltekintve sorra eljátszotta tisztességét. Egyszer-kétszer-háromszor levitézlett emberek nyálazzák a trombitát most is. Van, aki úgy védekezik ellenük, hogy nem megy el szavazni.

Összefogni? Mindenkiben meg lenne rá a hajlandóság, első szóra megcsapkodnák egymás markát, ha a többi kijelentené, egyedül ő a vezérpárt vezérelnöke. És leendő húséges alattvalóként már előre meghajtanák fejüket. Igaz, hogy ő ülne egyedül az asztalfőn, mint a kormány feje, de annyi jó bársonyszék van még ott! És soha a bűdös életben nem kerülnének kormányközelbe, ha ezt az alkalmat elszalasztanák.

Mindegyik magát képzei az asztalfőre.

A betonkemény közös alap is kihajt minden ciklus végén, és ha jól számolom, most is hét ágat növeszt. A legenda-hagyomány ebben is Pusztaszerig nyúlik vissza. Ledugtak egy bodzaágot, és hét ága nőtt. A hét vezér - vagy a hét törzs - mindegyikének egy.

Iszonyatos nagy a különbség is. A hét vezér föl tudott emelni egyetlen Árpádot a pajzsra! Csöndben kérdezhetjük mostanában: kit lehetne közös erővel? Nem taszigálnák le még fölemelés előtt?

Kirágta már a féreg a történelem lapjait.

Még egy aprócska gondolat. A Biblia azt mondja, Mózesnek mutatta meg az Úr az ígért földjét, de már nem mehetett be oda. Többszörözve is így lehetünk ezzel, vitézlő társaim!

Mint a kínaiak

Adós vagyok, azt se tudom, mennyivel. Panelhangya címmel írtam arról, hogy előzőnlőtték a panellakásokat a legműtyürkébb élőlények, a tű hegyével azonos nagyságú apró hangyák, és tél ide, éjszaka oda, megállás nélkül nyüzsögnek. Fölajánlottam akkor családi valutánkat. Az aranszínű forintot szántam annak, aki használható recepttel szolgál. Azt nem mondhatom, hogy úgy masíroztak volna a levelek és a telefonok, mint eső előtt a hangyák, de jó sokat kaptam. Négyet el is mondok.

Azt ajánlotta az első, az ecet olyan a hangyának, mint ördögnek a szenteltvíz. Ki is próbáltam, be is vált: egy se lépte át a demarkációs vonalat. A baj csak az, hogy négy-öt alkalommal kellene beecetelnem a fészküket, de ezer helyről támadtak. Ecettel kellene elárasztanunk az egész lakást, de a panel olyan jószág, az eső is végig szokott csurogni minden emeleten.

Petróleumot ajánlott jóságos levelében Gizi néni. Azt mondja, a panelhangyánál is nagyobb gyönyörűség a szárnyas hangya. „Száz meg száz számra szoktak időnként röpködni a szobában, a többi pedig széles sávban gyalogszerrel követi. De ilyen népvándorlásra csak addig van módjuk, amíg az uram elő nem hozza az ő kamrájából a petróleumos üveget. Igaz, hogy egy darabig nem parfüm illatú a lakás, de évekre el lehet riasztani a betolakodókat.” Kedves Gizi néni! Laci bácsinak is üzenem, nem mertem kipróbálni. „Garazsakból” indulva szokta átjárni az öt emelet minden lakását a hasonlóan nem parfüm illat. Mi már készülünk széles sávban elvonulni, de a hangya rá se ránt.

Telefonon jött a következő megváltó üzenet. Baráti szóval mondja Jóska, BIOGÉL-t vegyek. Rá is van írva, hangyát, csótányt, mindent pusztít. Nem győzöm megköszönni, de még nem szántam rá magamat. A panelban az a legaranyosabb, hogy kemény ugyan, de legalább annyira légies és átjárható, amilyenre a határokat álmodták. Ha egyenként kenném is meg mindet, jönne helyette ezer annyi.

Vidámabb tanáccsal jött Gyurka. Ha sört adnék nekik, mindjárt megszabadulnák tőlük. Mert olyan balga némely hangya is, mint az ember. Addig iszik, amíg bele nem pusztul. Nyitnék is alkalmi kocsmahivatalt nekik, ha nem tartanék tőle, nótaszóval dülöngél be hozzánk az összes.

Nincsen mese, kedves híveim. Ahogy a kínaiak verébfogó versenyt hirdettek sok évvel ezelőtt - addig hajkurászta őket az a hatalmas ország, amíg végelgyöngülésben lepotyogtak -, meghirdetem a hangyafogó versenyt. Ha vasárnap nyolctól minden panellakó hangyát fogna, legalább egy hónapon át, kilencre éhen halna az anyakirálynő is.

Ezt ajánlanám, ha hangyabarátok nem támadnának helyettük.

Optikai csalódás

Ahányan vagyunk, annyifélék. Ahogy öt ujjunk se egyforma, noha egyetlen kézen van jelen, a fejünk se. És ami benne van, az se. Ha más agy lakozik koponyánk belsejében, mint máséban, egészen biztos, hogy egészen más gondolatok is születnek benne. Végtelenül unalmas lenne, ha valami égi vasaló egyformára vasalná agyacsánk tekervényeit, és egészen egyvágányú gondolatok bölcsője lenne. Minden diktátor ragaszkodik az egyenagyra simító nagy vasalóhoz, de mind abba bukik bele, hogy nem sikerül neki.

Régi nótám ez már, de megint eszembe jutott. Valaki elsóhajtotta magát. Talán mondanom se kell, egészen hazai pénzviszonyaink jöttek elő, mert külföldön mi másról beszélhetne az ember, ha nem az otthoni pénzről. A sóhajtás valahogy így hangzott: nem érti, miért a nyugdíjak emeléséről beszélnek mindig, miért nem az aktív dolgozók bérééről. Hányan vannak, akik betegre dolgozzák magukat, és minden filléres lehetőséget kénytelenek ráadásként megragadni, mégis vegetál csak a család, noha kötelessége lenne gyermekei jövőjét is megalapozni. Mondhatnám elegánsan, minden számár maga érzi a terhét, ahogy az évezredes bölcsesség mondja, mert a bérek valóban csúfondárosan alacsonyok, de nem mondhatom, ha egyszer neki van igaza. Hol tűnne ez föl jobban, mint külföldön? Kontrázhatnám azonban a nyugdíjasok tapasztalatával, de ugyanannak a tévedésnek a másik sarkába esnénk. Ázalék-százalék ellen másik ázalékkal nem lehet vitatkozni. Legföljebb azt lehetne kimondani, ide jutottunk mindnyájan, pedig fényes jövőendő falra festésében soha nem voltunk szegények.

Elkönyvelem úgy, hogy más fejben törvényszerűen születnek másféle gondolatok. Néha csak súrolják az igazságot, máskor meg beletalálnak a közepébe.

Természetesen nem kívántam neki, legyen alkalmad, édes komám, minél hamarabb megtapasztalni a mi oldalunkat is. Erősen bízom abban, ha generációk kellenek is minden lényeges változásra, ahogy a rendszerváltás megittasodott perceiben balga fejjel jövődöltem, mire ő nyugdíj alá érik, valamit talán enyhülnek zord viszonyaink. Legalább huszonöt éve van még addig, de őt ez egyáltalán nem lelkesíti. Neki most kellene az, ami normálisabb világban természetes. Azt se mondtam neki, hogy optikai csalódás áldozata. Minek mondanám, ami úgylis kiderül. Ha mindjárt huszonöt év múlva is. És azt se, választások előtt mindenki igyekszik a legnépesebb tábor kegyeibe férközni, ezért emlegeti szívesen a nyugdíjak reálértékének a megőrzését. Nem hívtam föl arra se a figyelmét, azt akarja megőrizni minden nagy ígéret, ami eredetileg is gyalázat volt. Mert az a kódisnyugdíj, amit kemény munkával eltöltött évek után kap az ember, noha mindent levontak tőle, ami vonható volt, szégyen inkább, és nem dicsőség.

Ha szerencséje lesz, és megéri, majd erre is rájön. Változhatnak az agytekervények is, bár jól tudom, ezért se neveznek ki az optimizmus világбайnokának.

Gumikerekű hamvasztás

Isten látja lelkemet, nem vártam senki halálát, és bízom benne, ezután se várom. Még Pol Potét se vágytam, noha biztosra vettem, egyszer beáll ő is ebbe a sorba. Ha bárakármilyen igazság is lenne az ősmagyarok hitében, miszerint Árpád dédunokája, Lehel vezér is azért ütötte kürtjével kupán Konrád császárt 955-ben, hogy szolgája legyen a másvilágon, akkor neki megszámlálhatatlan alantasa van odaát, mert nagyüzemi módszerekkel dolgozott. Halálgyári

fővállalkozónak is mondhatnánk. Hogy neki is jelszava lett volna, amit néhai Dzsugasvili emelt világbirodalmi rangra - ahol faragnak, hullik ott a forgács -, nem tudhatom, de bősen faragott, és bőven forgácsolt. Egészen addig, amíg őt is meg nem faragták, ha hinnünk lehet kóbor meséknek.

Szegény, szerencsétlen Kambodzsa!

Fényképet is közölnek az újságok szertartástalan elhamvasztásáról. Előtte bizonyítót keres-tek a szomszéd országból, nehogy valaki azt merje mondani megint, hogy falból halt csak meg, különben vígan éli életét. Volt már ilyen. Gondolom, a fénykép is bizonyítéknak kell. Hogy illőképpen gyászolhassa híveinek maradéka, és meggyőződhesen minden kételkedő is, hogy valóban ütött az ő utolsó órája is. Nehogy vallomást tegyen, ha el találnák fogni. Azon a vidéken hamvasztani szoktak, ahogy a mi hunjaink is hamvasztottak, természetesen krematórium nélkül.

Akárhogy is volt, megadták a módját. Őserdőbe vitték, mert minden titkok legfőbb őrzője az őserdő. Ápol, s eltakar. Talán még a burgonyabogár se találná meg benne a kiskertnyi krump- lit, pedig annak aztán van szimata. Kicsike kis máglyát hordtak össze, és ezen akadt meg a szemem. Gumikerekű kocsisok ne lázadozzatok, útonjáró autósok se, noha kinti pályatársai- toknak is lehet közük a tüzelőhöz. Legalulra rakták a gumikerekeket, föltehetően nem kultikus célzattal. Nem azért tették, hogy mérhetetlen búze kísérje föl lelkét az égbe, mert a mindig faragóknak istenük sincsen. Egészen praktikus szempontok vezethették a funerátorokat.

Alulra tehát lefektették a gumikerekeket, rátették a hazai viszonyaink között túlzott méretűnek tetsző koporsót - talán a tetem is benne volt -, tettek rá néhány fadereket is - egyet éppen cipel a szorgoskodó két temetkező közül az egyik -, és az oldalára is odatámasztottak néhány gumi- köpenyt.

Nem tudom, számon tartja-e valaki, mi mindenre használható ez a kiszuperált csodafutó. A tévében szoktuk látni, kődobálós tüntetéseken is meg-meggyújtanak néhányat, cserébe a másik oldalról érkező könnyfakasztó füstbombákért. Szúrós a lángja, fojtó a füstje. Lehet, hogy testek hamvasztásánál is divatba jött, nekem újdonság csupán?

Ha ezredrésze lenne igaz a sok borzalomnak, amit neve alatt követtek el, akkor se mehetne lelke a mennyországba. A pokolba menne? Aminek, tudjuk, jó szándékkal van kikövezve az útja? Nem zötyögős kordéval, gumikerekű kocsival?

Némely elvtárs a pokolban is úr.

Négy kerék, két kerék

Aki tudja, hogy biciklin járok, könnyen hiheti, megint a két kerék nagyszerűségéről akarok dallani. Tavasz van, más gyönyörűség is van a világon, de a bicikli ki nem hagyható. És más gyöngeség is.

Bent, a város forgatagában nem szeretek kerekezni. Tudom, hogy ezer galibát csinálnak sors- társaim, fél szóval se védeném gyarlóságainkat. Néha magam is csatlakozom hozzájuk, de azt is tudom, egyetlen autót se gázoltunk még halálra. Fordítva többször is megesett.

Ártatlan két esetet akarok csak betűbe foglalni, de előtte leszögezem az alaptételt: mindig az autó az erősebb. Két sarok a különbség a két történet között, időben legföljebb egy perc. Ártatlant mondok, pedig veszedelem lapult mögöttük. Péntek és vasárnap közé van beszorulva a

szombat, amióta világ a világ, de most péntek is ünnep volt, összesen tehát hármásra hízott Szent Heverdel napja. Szombaton alig lézengett autós az utcákon, biciklin is én indultam csak a Rákóczi térről a Dóm térre. Ha kimegyek az Attila utcára, egyenesen hajthatok az óhídig, ott vár a biciklisek áhított útja. A történelem úgy hozta, hogy a hajdani Jégkunyhó előtt már ketten várjuk a zöld lámpát egy motorossal.

Fölemelő érzés.

Vált a lámpa, megcsavarja járgánya szarvát az atyafi, fölbóg a motor, valósággal kilövi magát. Gyalogos is alig jár, de most a vak véletlen kettőt is előteremtett. Két összekapaszkodó fiataalt. Vagy nem figyeltek a lámpára, elvakítván őket a párválasztó mirigyek túltermelése, vagy azt hitték, átérnek még, lényeg az, keresztezni merték az örült vágatást. Motorosék előtt ekkora bűnre nincsen bocsánat, ennél fogva kinyújtja bal lábát a pasas. Hogy kinyújtja, hagyján, de szemmel látom, még tovább nyúlik, mintha teleszkópos lenne. Vagy az autódaru gémmét utánózná. Jézusmária! Ha beakad a leányba, pördül egy nagyot, és a falra fölkenődik! Hogyan lehet valaki ennyire örült!?

Semmi baj, nem érte el. A leálynak pedig hátul nincsen szeme, észre se vette.

Háborogtam a néptelenség nyugalomban, a szerencse forgandóságán ketyegett az eszem. Milyen kicsin múlik, hogy valaki életben marad, ha gőz dolgozik benne. Mert a fiatalok legfőljebb tunikán billentődnek, de a bőgő örült biztosan darabokra szakad. Már ott járok a Széchenyi tér sarkán, amikor látom, a méretre is kicsike Kiss utcából mégis föltűnik egy autó. Tudván tudtam, minden utak törvénye egyedül nekem kedvez most, de eszembe vág az előbbi tétel: minden autó erősebb. Hálát adhatok az Istennek, hogy úgy fog a kontrám, mint a légfék. Még meg is nyikkan, de szusszanni csak én merek.

Már írhatnák a fejfámra: pedig neki volt elsőbbsége. Mert az autós jól látta, semmi veszedelem nem érheti, nekieresztette tehát kocsiját. Nem merem utólag se fölróni neki, hogy nem vett észre, szokott az úgy lenni, nem emberben, csak autóban számolnak. Láttam arcán, amikor mégiscsak blokkolt, aljas szándéknak szele se lakik benne. Lehet, hogy ugyanúgy kiverte a veríték, mint engem, mert jóságosan bocsánatot kért.

Uram! Emberek vagyunk. Csak annyi közöttünk a különbség, hogy én vagyok a biciklis.

Tökpásztor, cukkinivel

A kíváncsiság vitt rá, márpedig a vénülő elme elbutulása ellen ez a legjobb orvosság. Elmentem a magboltba, cukkinit venni. Hosszú évek óta úgy tudtam, kézen-közön mindig azt vetek, de most meginogtam. Az enyémekek akkorára nőttek, hogy akármelyik tökbajnokságon világelsők lehettek volna, tavaly viszont azt hallottam, aranyos kis tököcskéket terem a cukkini. Szinte cuppant az ember, amikor kimondja. Egy életem, egy halálom, kipróbálom.

Adja is a boltos asszony, és én kapásból ellenkezem: bocsánat, nem uborkát kértem. Szemüveg nélkül elnéztem az aranyos kis tököcskéket. Le is perkáltam érte százhetven forintot. Megnyugodott azonban szívem csücske, mert a másik boltos a számlára uborka magját írta. Legalább mi, szemüvegesek tartsunk össze. Csak azt nem tudom, az adóhivatal mit szól majd hozzá!

Fölkészültem a vetésre. Kapa, gereblye, minden kézben, de ne siessük el. Originál cukkini figyelmet érdemel. Olvasom a hátlapján, hogy a tasak tartalma 20-30 növény előállítására

alkalmas. Na, ha ennyi lesz belőle, a szomszédnak is megadhatom tíz éve húzódó tartozásomat. Kicsit lejjebb meg az áll, 3-4 szemet kell fészkenként rakni, és kelés után egy vagy két növényt hagyjunk meg. Azt nem mondom, hogy az egyszeregy rugójára jár az eszem, mert leginkább csak a fizetésnapok maradtak meg ragya agyamban, de most szorozni kezdek. Ha a 20-30-at csak hárommal szorzom, akkor is hatvan-kilencven az eredmény. Megtapogatom a tasakot, és megállapítom, ha ebben van annyi, akkor napkeleti bölcs vagyok.

Még mindig nem esek neki, mint bolond borjú az anyjának, mert hátha nem így kell számolni. Az egyszeregy egészen biztosan nem keresztezhető kapanyéllel. Az van írva, olvassuk csak pontosan, hogy 20-30 növény előállítására alkalmas a tasak tartalma. Ezt tehát nem kell szorozni, legföljebb osztani, vagy kivonni, hogy fészkenként egy vagy kettő maradjon. Lejtem tehát a 60-at és a 90-et, vissza az alapra, de kétségeim megmaradnak. Még esteli bölcs se lehetek, nemhogy napkeleti, ha ebben az uborkanézetű tasakban van húsz vagy harminc mag.

Föltéptem, markomba számoltam. Összesen volt benne tizennégy!

Azannyát! Kertész legyen a talpán, aki ebből 20-30 növényt elő tud állítani.

Micsoda szó ez az előállítás is. Mintha dinamó lenne a tök. Belelestem azonban az egyik hirdetési újságba, és ezt találtam benne: *Strucctermelők, figyelem!* Ha a struccmadarat termelni kell, akkor én megmaradok tökpásztornak.

Ha kikel egyáltalán.

Ami elérhető

Megint belém esett a mánia? Azon kapom magamat, hogy ceruzával hallgatom a rádiót. Annyira kihegyezett időben élünk, hogy maholnap nem veszünk tudomást lényeges dolgokról. Annakidején, amikor a város fele kiabálta az utcán, hogy „Hazudik a Délmagyar”, még nagyon odafigyelt rá a hatalom. Ennyi is elég volt ahhoz, hogy később fegyelmit akasszanak a nyakába, akit ebben a vétekben találtak. Akkor még politikai állásfoglalás volt, észre szabad-e venni, hogy hazudik, vagy ki szabad-e mondanod, hogy észrevetted. Akkor még érdemes lett volna ceruzával hallgatnom. Most a kutya se megy ki kiabálni, hogy az egész magyar sajtó hazudik, pedig meg-megesik, hogy az egyedül üdvözítő valamelyik párt nevében ugyancsak nagyot füllent egyik-másik. Tehát el is dobhatnám a ceruzát.

A reklámokat szoktam följegyezni, és már ez agyabeteg emberre vall. Ugrándozik a lelkem, amikor meghallom: Ami elérhető... A végépapirosra rá is szokták írni. Nagy szó, ha valami elérhető éppen akkor, amikor a legnagyobb szükség van rá. Fölér egy fél üdvösséggel. Vagy arra célozna a csonka szlogen, ami ezzel a papirossal elérhető?

Először egyszemélyes versenyt hirdetek magamban, tudnám-e fokozni az ökörséget, aztán visszafogom lelkesedésemet. Miért folytatnám, amikor senki nem fizet külön reklámdíjat művének megismétléséért? Emlékszem viszont azokra a balgatatag időkre, amikor tilos volt orvost, és gyógyító eljárást reklámozni. Mi lett belőle? Nyakra-főre hirdeti magát mindenféle szélhámia. A rákos daganatot is talpmasszázzsal akarják elsorvasztani? Vagy kézrátétellel? Esetleg telefonos kirurgijával?

Vakulj magyar!

Az irisz-diagnosztika is hirdetni magát, meg a szaruhártyabemetsző csodadoktor is, de hallgat, egyre hallgat a szemészeti klinika, pedig lézeres megoldással ott mellékhatás nélkül meg lehet szabadulni szódásüveg-vastagságú szemüvegeinktől. Gyógyszert se lehetett kínálni sokáig, de jöttek a gyógyszerhatású készítmények, amelyek nem estek tilalomba. Most már előnti a reklámidőt az orvosságok ajánlása, de farizeusság nélkül ezt se ússzuk meg. Ahogy a cigarettás dobozra is ráírják, hogy a dohányzás ártalmas, hozzáteszik mindjárt, a kockázat és mellékhatások tekintetében olvassam el a betegájékoztatót, vagy kérdezzem meg orvosomat, illetve gyógyszerészemet. Jó rugóra jár az esze, aki kitalálta. Álljak sorba orvosom előtt egyetlen kérdésért?

Dehogyan állok! Inkább beveszem éhgyomorra az egész rádiót.

Mert az is elérhető, csak egy kicsit dörzsöl.

Elit öklök

Amikor még kőkemény állami támogatással működött a terrorizmus, és diktatúrának hívták, a munkásoktól vasöklől volt divatban. Egymást is irtották katonái, ezért terjedt el az a mondás is, hogy a forradalom úgy tesz, mint egyik-másik nyúl: fölfalja gyermekeit. Amióta viszont úgy szétszóródtak spórái a világban, a legegényibb változatok jönnek létre, beleértve a naponkénti robbantásokat is, a mandzssettás gazemberek körében az elit öklől a vasöklől.

Megmagyarázom.

Szelek szárnyán jött a hír, aztán az újság is megírta, hogy Szeged egyik elit iskolájának tanárnőjét jelképes üzenet várta otthonában. Keresztet véstek ajtajára, és virágot is tettek a küszöbére. Aztán megverték szegényt.

Addig-addig tiltakozott a hivatalos oktatásügy némely iskolák „el elitesedése” ellen, amíg végül győzött a józan ész. Hadd legyenek olyan tanintézetek is, ahol válogathatnak a gyerekekben, és a legjobbakból még jobb felnőttet faraghatnak. Apait-anyait beleadnak a tanárok minden órájukba, patikamérlegnél is pontosabban mérik tudásukat. Legalább az iskolában legyen érvényes a törvény: nyerje el jutalmát a jó, és ne nyerje el a rossz. Az élet úgyis szereti feje tetejére állítani a világot. Századunk történelme attól hemzseg, hogy félnótások húzták mindig a harangkötelet, a tehetségek meg elmehettek világgá, más nemzeteket boldogítani.

Elit iskolában az is kiderül, ha valaki elhítványkodni szereti fiatal éveit. Történt, hogy megbuktattak valakit. Főlagaskodott benne az indulat, és bérverekedőket szerzett a csúfság megtorlására. Az nem jutott eszébe, hogy meg is tanulhatta volna a leckét, egy modern fiatal ennyire nem süllyedhet, a személyes névmás legelseje, az ÉN fújta föl magát benne, mint ökor előtt a béka. Megbukni? Én? Hát hol élnek ezek?

Elit iskolában elit öklől akart igazságot tenni. Nem a legsötétebb Bunkófalván, Szeged legújabb gimnáziumában. Ahonnan rendre elküldik külföldre, cserediáknak is a gyerekeket, mert tudják, a fiatal korban ért hatások életre szólnak. Nem merem mondani mégse, hogy a verekedős séma külföldről való, de azt se, hogy a legdurvább bunkóságnak is lehetnek elitjei.

Ha nem verekszik a tanár, verekszik a gyerek?

Tartok tőle, csak a hétköznapiak mocska gyűrűzött be tanórán kívüli tárgyként. Ahol a bimbózó erőszak bombariadókon naponta edződik gengszterséggé, akarhatunk még valamit?

A normális ész azt mondatja velünk, ennek a gyerekek régen iskolán kívül lett volna a helye. Átkos átlagok lelki terrorja üli meg még most is a tantestületeket, nem mernek meggyőződésük szerint cselekedni. Miközben fölne a testi terror.

Hová jutunk, ha ide már eljutottunk?

Csináljunk szélkavarót

Amikor ezeket a sorokat írom, dühöng a kánikula, noha lihegő kutyákról még nem közölnek képeket az újságok *Kutyameleg* aláírással, ahogy minden évben szokás. A kertben is harmincnégy fokot mérünk, árnyékban, és újra fenyeget az aszály réme. Ebből mindenki láthatja, ide gyors segítség kellene.

Ötlet már van, csak a megoldások apróléka hiányzik még. Amikor a bösi erőmű még harcosan Gabcsikovo névre hallgatott nálunk is, előálltam azzal a gondolattal, ha lemondanánk a csúcsra járatás veszedelméről, talán többre mennénk. Burjánzik a gondolat, mint az élesztő, ha víz éri, hamar eljutottunk addig is, hogy olyan magánvállalkozásban működő kis vízi dinamókkal kellene telerakni folyóink két partját, amilyen szélkerekekkel bebútorozták már a dánok saját földjüket. Ahogy azok áramát betáplálhatják az országos hálózatba, ugyanúgy be lehetne talán ezeket is. Azért voltak kénytelenek fejadagra szabályozni, egy család hány emberének mennyi lehet, hogy az állami cég se menjen tönkre. Pofonegyszerű elutasítást kaptam abban a szent pillanatban, amikor kimondtam, csak úgy csattant: nincsen ilyen dinamó.

- Ha nincsen, tervezni kéne. Mert okos emberünk viszont bőven van.

Azóta hallom itt is, ott is, született már ilyen találmány is, mégse lett belőle semmi. Iszonyatosan nagy a tehetetlenségi nyomatéka minden újdonságnak. Amit most találtunk ki a szomszéddal, az sincsen, de lehetne. Abból indultunk ki napszúrásos melegben, mérhetetlenül zsugorodik a földünk. Ami a túlsó felén történik, néhány másodperc múlva azt is megtudjuk, de ezt úgy is tessék érteni, hogy túlsó felének a déli féltekéje is látókörünkbe kerül. Ez legyen tételünk egyik sarokpontja.

A másik meg az, hogy nincsen ember, aki bivalyerős számítógépekkel is ki tudná számítani, mennyit költ a földkerekség népe télen fűtésre, nyáron hűtésre. Micsoda herdálása ez a GDP-nek! Vegyük csak alapul az agyonklimatizált Amerikát. Ha ezt a ménkűnagy költséget egybe csorgatnánk, már megteremtődne annak az új találmánynak a fődözete, amelyre, íme, meghirdetem nyilvános pályázatomat. Most is csak a szokásos egy forintot ajánlhatom föl, de eljöhet megint az az idő, amikor vagyont lehet érte venni, tehát ne tessék fitymálni. Máskülönbén részvénytársaságként is működhetne a világra szóló nagy üzem, és a részesedési arányokba nem lenne beleszólásom.

Tehát: ahogy mindenféle műholdakkal és kémholdakkal körberakták már a világűr, kellene valami geostacionárius égi porszívó is. Fölszippantaná a kánikulát, és kiköpné ott, ahol hideg van. Eltűnnének a mínuszok télen, és a fejeket is fölforráló hőségek nyáron. Valamilyen fékező rakétákat is be kellene kalkulálni a szerkentyűbe, mert az irtózatos viharok, orkánok, tájfunok többet ártanak, mint használnának.

Ne tessék szánni bennünket. Amikor ötletünk minden bogát kidolgoztuk, beledugtuk fejünket egy hordó hideg vízbe. A többit rád bízuk, emberiség. Vigyázat, a szélkavaró két betűjét nem szabad csereberélni! A mellékhatások tekintetében pedig kérdezd meg orvosaidat és gyógyszerészeidet.

Beütött a hitvesi botrány

Kimaradtam az idei érettségiből. A tanári pályát régen odahagytam, de kellő nosztalgiával mindig figyelgettem, miből írnak dolgozatot az éppen esedékes mostaniak. Idén akkor bócorogtam a csángóknál, hiába sanyargattuk a rádiót, nem hallottunk semmit.

Apucili telefonált a minap. Éppen az érettségi dolgozatokat javítja, és sorban írogatja rájuk az egyeseket.

- Állj meg, Vendel! Ennyire gonosz nem lehetsz!

- Ezt mondd te, és ezt mondanám én is, de nem mondhatom. Tudod, mi volt az egyik tétel? *A hitvesi szerelem megnyilvánulása a magyar lírában.*

- A legpompásabb tétel. Kezdve Petőfinél...

- A legostobább. A mostani generáció nem tudja, mi a *hitves*. Nagyapáink ismerték még, mi már *feleséget* mondtunk, vagy inkább *nejemet*, de mit mond a mai fiatal? *Csajok* vannak, *barátnők* meg *élettársak*, esetleg *elváltak* - mert a gyerekek többsége csonka családban nevelkedik. Vagy a harmadik foltozásban már. Csöstül jön a szerelem a dolgozatokban, a felelőtlen kapcsolatok fölcicomázása az igazi, de a házastársi hűség ásatag csökevény, meg se fordul a fejekben. Tudod, hogyan magyarátanák Petőfi sorait? *Édes szép ifjú hitvesem, Minek nevezzelek?* Valahogy így: *Állati jó bőr csajom, te, A legjobb vagy nálam.*

- Beütött a hitvesi botrány?

- *Hitves*, a hátizsákos nemzedéknek? Ugyanúgy nem ismeri, ahogy a *málhát* se, pedig azt a hátán viszi. Úgy látszik, minden évben kell botránynak lennie.

- Ne siess! Minden épeszű ember azt mondja erre, tévedhetett a jó öreg tanár, esetleg velünk egykorú, aki a címet adta, természetesen bizottsági szinten, de ott vagy te, miért nem hívtad föl a figyelmet rá?

- Nem tudnád, hogy magyar írásbeli érettségén magyartanár jelen se lehet? Törvénytelen megfigyelőként bementem, mondtam is az igazgatónknak azonnal, de leintett. Nekem csak egy föladatomban maradt: megírni a kivégző osztályzatot.

Hát ide jutottunk. Istenem, hányan voltak, akik legszebb rímeik csokrát tették a hűség oltárára. Egyik se gondolhatta, hogy 1998-ban a szerelemtől duzzadó hitvesi hűségből buknak sorra. Legalább Radnóti jutott volna eszükbe: *Levél a hitveshez*. És Tóth Árpádot is elfújta a szél? Hiába írta az *Esti sugárkoszorút*?

A Szöveggyűjtemény segíthetett volna, de úgy vagyunk ezzel, mint az autóval. Aki kívülről tudja a KRESZ-t, nem kottából vezet. Állítólag a második tankönyvben egy helyen meg is magyarázzák, mit jelent ez a bűvös szó, de ki emlékszik negyedikben már arra?

Nagyapáink hitvese, korán haltál.

Égimeszelők, sorakozó!

Fantomkép alapján keres két robbantgatós gazembert a rendőrség. Az egyik mérete 190 centi, a másiké 150 és 160 közötti. Ha élne még Terus ángyi, Ricsók sógorral biztosan megbeszelné a minden napra eső nem mindennapi latorság legújabb fejleményeit is. A másodikkal nehezen boldogulna, ebből a figurából egy tucatot összekötve egyhúszért árulnak a szegedi piacon is,

de a 190-es már ritka madár. Minálunk el nem kerülhetik az ilyenek a kosárlabda palánkjának az alját, kiadná tehát oda szólva a parancsot: égimeszelők, sorakozó! Aztán szépen kiválasztaná közülük a fantomképhez leginkább hasonlítókat. A többi rutin dolga.

Gondolom, tartalékötlete is lenne. Annyi hivatalos papiroson szerepelt magasságunk, szemünk színe, és hajunk színe is, és mivel adat nem vész el, hacsak nem III/III-asról van szó, ezek valahol most is számítógépen vannak. Ha tehát oda képzeljük néhai Terus ángyit a számítógép elé, egyetlen ujjával előböködne legalább ötvenet, korosztályilag is porciózva. Azért az egymillióért, amit kitűztek *őmeszelőse* magasan hordott fejére. Már ebből is kiszemezgetné a leginkább gyanúsítható hármat. A többi megint rutin dolga.

Az a baj, Terus ángyi soha nem volt rendőrségi alkalmazott.

Választás, anno dacumal

Mégis változik a világ. Voltak szabad választások, több félék is ebben a században. Annyira szabadok is voltak, hogy csendőrszuronyok vigyázták. Aztán meg rendőrök. Tudott annyira hitvány lenni az a rendszer is, mint az előző, csak munkaruhát kellett váltani öreinek.

Öntudatos dolgozó be se ment a fülkébe. Amikor egy jelöltből egyet lehetett csak választani, az volt a legokosabb cselekedet, ha nyílt színen hajtottad össze a szavazólapot. Hangosan kiáltottad bele az ellenség képébe, hogy nem paktálsz vele. Ellenségből annyi volt, mint a nyű, minden bokorban meglapult, de választások idején mindig előmerészkedett. Meg is kapta a maga hatalmas pofonját, mert munkásokól vasököl.

Volt azért szavazófülke is az elnökséggel szemben, hogy a háklis Nyugat előtt is bizonyítani tudják, adnak a választási etiketre. De ha valaki be is ment a fülkébe, pontot kapott a neve mellé. Vén reakciósök sorra beténferegtek, színvallásukat számon kellett tartani, hogy a fejükre is kaphassanak egy nagy pontot. Jöttek az államilag garantált trükkök is. A fülke alja fölhózdott, hogy a lába kilásson annak, aki bent van. Az volt a jó szabvány, ha legalább térdig kilátszott.

A fülkében már nem lábbal szavazott senki, minek kellett azt látni? Együgyűségekben, jámbor hazámfiak, ennyire felejtetek? Kereszthúzási segédeszközként ceruza is kellett a fülkébe, a ceruza pedig fogyó eszköz volt akkor is. Az ellenség egyszerűen zsebre dughatta. Arra kellett a szoros kötelék, hogy megakadályozza. Ha viszont már ott van a madzag, az ezerszemű és éber hatalom javára kellett fordítani. Hosszú pórázra engedték a ceruzát, hogy kívülről is látni lehessen. Bement tehát a „mocskos fasiszta” a fülkébe, és fölhúzta. Szemtanú volt a teljes választási elnökség. Gombóc lett az előbbi pontból mindjárt.

Akkor még nem volt Gallup meg Szonda Ipszosz, valahogy tájékozódni kellett.

Hírlett, némely helyeken annyira jutottak buzgalmukban a rendezők, hogy lukat fűrtak a plafonba is. Pont a fasiszták feje fölött. És megbízható elvtársak kukkoltak át a lukon, hogy saját szemükkel lássák az alávaló galádságot. Mozgalmi fertőzésként állítólag annyira mentek igyekezetükben, hogy strandokon a kabinok falába is lukat fűrtak, és meglesték, hogyan veti le bugyiját az ott vetkező osztályidegen. Lehet, hogy a padláson is csorgott annyira a nyála akármelyiküknek, amennyire a kabinszomszédságban.

Feje tetejére állt a világ. Kötelező lett a fülke, kötelező a toll, akárki számon tarthatja az ellenséget. Kint állt tehát a kérdezőbiztos az utcán, be is mutatkozott, amikor nyájasan

megkérdezte, ki kapta a voksot. Ha azt találd mondani, elárulod szívesen, de csak akkor, ha viszonzásként ő is bevallja a magáét, a legtermészetesebb mosollyal hárított az illető: szolgálati titoktartása nem engedi.

Azért titkos a választás, mert szolgálati titka csak neki lehet. Bárgyú kísérlet ez csak az előzőkhöz képest.

Birkászati tüsszentés

Csurgó Mihály nevezetes juhásza volt Balástyának. Már akkor kiíratta síremlékére, hogy *Itt nyugszik...*, amikor még dehogy nyugodott, őrizte a nyáját. Ha őt kérdezte volna meg az akkori rádió, lelegeli-e a birkája a parlagfüvet, biztosan azt mondta volna, tudja a fene. Ő ezt az átoknövényt *ruszki parénak* ismerte még, és rá se tüsszentett, de azt se figyelgette, jobban fogy-e, ahol a birka jár, vagy tovább feszelög. Ennélfogva a székesfővárosi főpolgármester is jól tette, ha nem virtigli magyar juhászt kérdezett meg minden polgára tüsszentéseinek gyógyításáról, hanem *Bécsbe* ment birkászati tapasztalatcserére.

Erről meg az jut eszembe, hogy valamikor az öregátkosban sajtótájékoztatót rendezett a vasút szegedi igazgatósága. *Testhőnálló* ötlettel különvonaton zajlott a korszerűsítést magasztaló tájékoztató, és velünk jött a városi pártbizottság egyik titkára is. Megadták a *módját*, amikor belépett a nagyállomás épületébe, azonnal külön embert állítottak rá. Megmutatták neki az akkor már legalább tíz éve működő csomagmegőrző automatákat is, amire ő a tőle telhető nyájassággal azt felelte, látott már ilyet, *Bécsben*. A munkásosztály képviselőjében legalább tíz éve tehát nem utazott vonaton, hogy föltűnt volna neki. Előállt Feri sofőr, és röpítette a fővárosba. Az is következik a két esetből, hogy kulcsszám szerinti nagyjaink minden átkosban leginkább külföldről szeretik beszerezni korszakalkotó ötleteiket.

Meg van azonban löve a székesfővárosi rádió. Még mindig azon okvetetlenkedik, mi lenne, ha mégse enné meg a birka. Erről viszont Urbán apó jut eszembe. Tizennégy éve találkoztunk a Tátra tövében. Födelet adott fölénk, és másnap már hajlandó volt magyarul is megszólalni. Azt nem lehetett megbocsátani nemzedékek után se, hogy valamikor egy ország födele alatt éltünk. Korszakos újítása volt. Drótkeretet szerkesztett, belerakta a nyulakat, és velük nyíratta a füvet. Másnap arrébb vitte a keretet nyulastól, harmadnap még arrébb. Annál gondozottabb pázsitot még nem láttam. Hazajövet azonnal fölajánlottam népgazdasági hasznosításra bizonyos fejeseeknek, szabadabban tartott birkás változatban, de ahogy hallom, még mostanában is méregdrágán kaszáltatják a kényes területeket.

Azon is rágódik rendre a Magyar Rádió, mit tesz a birka, ha magasra nőtt parlagfüvel hozzá össze a sors. Mert nem szeret fölfelé ácsingózni. Csurgó Mihály, Kelencs Sándor, és a Kossuth-díjas öreg Andrikó együtt se tudott volna feleletet adni erre, de igen könnyű teszttel el lehetne döntení. Valami furmányos szimpóziumon alkalmat kellene keríteni rá, hogy a birka és a parlagfü összetalálkozzék. Lehet, hogy kecskét is kellene állítani mellé. Tudós uraim pedig vihetnék a söprücskét és lapátocskát, hogy a majdani lakókocsis juhásznak jó példával megmutassák, hogyan kell eltakarítania potyadékokat. Hajszálla úgy, ahogy a kutyák után is viszi minden városi polgár. Mert legfőbb ellenadunak ott van még mindig, hogy a visszamaradó terméken elszaporodik a légy.

Gyuluci és Janó, meg a természetgyógyász

Komoly ember két természetgyógyászáról már elmondhatja, hogy abból egy is elég, néha sok is, de az élet nem kategóriák szerint halad. Hallva úgy is érthetnénk, a gyógyásznak van két természete, és ez meg is eshet igen könnyen, de mi most évfolyamunk negyvenéves találkozóján vagyunk, ezért azt ajánlom, ne játsszunk a szavakkal.

Gyuluciról akkor már lemondtak a kórházak, amikor kedves felesége hírét vette, hogy Galánta mellett lakik a csodatévő ember. Ment éppen Balaton mellé nyaralni, ott beszélt meg vele, hogy gyógyítsa meg. Először azt üzenté, számoljon visszafelé húsztól kezdve nulláig, becsukott szemmel, ami született bölcsésznek nem mindennapi teljesítmény. Összpontosítsa minden gondolatát arra, hol lakik benne a kór, és kemény szavakkal adjon neki parancsot, hogy takarodjon ki belőle. Aki forgat időnként tudós könyveket, ráismer az Agykontroll szelídített változatára, Gyuluciban azonban az öreg Jóka bátya Judit asszonyból lett háztáji ördöge képzett meg először, és gyanakodva kezdte el a számlálást, de a végén csak kiadta a hadparancsot a bajok rajkötelékben való távozására. Másnap személyesen is megjelent a tudós ember, elővette varázslatos pálcáját, elrévedve kerítgette körülötte körökkel és félkörökkel a semmit, aztán elment. Üzenté, későn szóltak neki, már nem tud segíteni, de vigasztalást még adott: könnyű halála lesz. Ez az egy be is vált. Amikor legközelebbi reggelijét egészségére kívánta felesége, búcsú nélkül hagyta el. Azóta fájdalommal gyászoljuk.

És a másik? Janó hitese felesége is műveli ezt a mesterséget, de semmi ördögűző praktika nem költözött bele. Természetes jó szándékával nem is férne meg a szélhámia, finom ujjai tapintásával, simogatással, kedvességgel és mindenféle teákkal dolgozik. Történt, hogy Janó gyöngülni kezdett, és levegőhöz nehezebben jutott, mint gyerekkora háborús éveiben cukorhoz. Bevethette volna a feleség minden tudományát, de nem tette, inkább orvoshoz ment vele. Nyolc hónappal ezelőtt fölfektették a műtőasztalra, szétfeszítették mellét, és valóságosan is kézbe vették dobogó szívét. Azóta visszanyerte életkedvét, régi erejét, dicséri két gyermekét, legkedvesebb unokáit, és hitvesét. Hatalmas erő kell ahhoz, hogy meg se próbálta önkéntesleg meggyógyítani! Csak az tudhatja, aki olyan tündért vett el feleségül, akiből időközben természetgyógyász lett. Negyven évvel ezelőtt! Az idő hogy lejár, cserebogár, sárga cserebogár.

Itt a pókos!

Bajban lesznek a jövő évezred szófejtői akkor is, ha optimista számítások szerint másfél év van már csak vissza, és a pesszimisták is összesen egy évvel számolnak többet. Akármelyik vetélkedőn - ahol pedig villámkérdések röpködnek, és úgy vágják rá a feleletet, mintha ötszáz-szoros memória-kártyával lenne tele a fejük -, buktató kérdés lehetne: hogyan lett a legjobb takácsként számon tartott pókból tilosban parkoló gépkocsik orvul történő elszállítására szakosodott hivatalos rendészeti intézmény. A fejét ütögetné olyan gyorsan a felelő, amiként most a jelzőgombot nyomogatja, mégse tudná megmondani.

Megkérdeztem mindenkit, akit értem. Senki nem tudta. Egyelőre én se tudom, ennél fogva áll a szokásos ajánlat: aranygombhoz legjobban hasonlító egyforintos üti a markát annak, aki megfejti. A pókos autó sofőrje is jöhet. Ha szerencséje van, vagyont is vehet rajta.

Naponta átbiciklizem azon a félaraszos kis utcácskán, amelyet elvileg három oroszlánál biztonságosabban őriz a tábla: megállni tilos! Ha megvádolnám tulajdonosukat, hogy nem

tudnak olvasni, azt hiszem, engem vádolnának analfabétasággal, mégis ott hagyják kocsijukat. Pedig a tábla alatt ott van az elszállíthatóság rémes piktogramja is. Háromnál-négynél több el se fér, azt hihetik, itt úgyse veszi észre senki. Áldott jó hely, mindenhez közel, még sarkaltatni se kell közben a lábbelit, és mivel rajtam kívül mindenki autós, már ez el nem hanyagolható körülmény.

Biciklis ésszel csak a lelkiállapotát foghatom föl a kocsija hült helyét se találó masinisztának. Azért nem találja, mert időközben beállt oda a másik balek. Az övére majd a következő öt percben csap le a pók. Azt hiszem, ennél nagyobb forgási sebességgel nem dolgozhat nagy pénzek behajtásra vetemedett szervezet.

Megfordult már fejemben az is, mit tennék, ha autóm lenne. Teleraknám tojással, és jegyzőkönyvet vennék föl, hogy a fele összetörött. A tojás nem pusztulhat azért, mert első lábára billentik a kocsit, a cég pedig nyilván nem akarna fizetni. Mennék a bíróságra. Napjában is, ugyanavval a rakománnyal. Majd csak megünné. Pedig nem vagyok annyira agyabeteg, hogy ne tudnám, mire jó az egész, csak a lenge zsarnokság látszata bosszant.

És azon csodálkozom, miért néznek rám vasvillaszemekkel azok a nagyon jámbor autósok, akiknek mondani szoktam, vigyázzanak, mert jön a pók. Isten bizony, nem én küldöm őket.

Kérelem pitirendőrségért!

Most, amikor legalább négy esztendőre újra betájolják a rendőrséget, arccal az alvilág felé, és mielőtt megint megcsontosodnának eresztékei, jámbor együgyűséggel szeretnék tanácsot adni, akkor is, ha soha senki nem kért tőlem. A föld túlsó feléről jött a hír, ott már megvalósulóban, amit itthon ezer éve hajtogatunk. Nem vagyok oda Amerikáért, filmjeikkel úgy telepetézik a világot, három életre is sok, de ez most lelkesít. A legpitiánerebb bűnöket is elkezdik komolyan venni. Ha ráfúj valaki a falra, lecsutakoltatják vele az összes összefűjkált falat. Ott végre belátták, kicsiből lesz a nagy.

Betörtek a zöldségeshez. Nem sárgarépat loptak, nem is salátát, pénzre fájt a foguk. Kérdezem, mire mentek? Semmire. Ha vitte volna a tettest, gallérjánál fogva? Akkor is neki lennének személyiségi jogai. Lóval mérve sügyig ér már az aljasság ebben az országban. Csak annyit kellene megtanulnunk, ez nem az enyém. Hogy kié? Nem az enyém.

Ellopták a hetvenhétmilliomodik biciklit. Abból legalább hárommillió jegyzőkönyv született. Bíróság elé állítottak hármat. Kiskorúak, etcetera, etcetera, nem kaptak érte semmit. Csak a kamionparkolóban, darabjáért harminc márkát. Szomszédunktól egyszerre loptak el hármat, és most, egy hete sincsen, a negyediket is. Ütögeti a guta szegényt. A „garazsakba” sorra betörtek, megbabrálna a kéttollú kulcsot, és biciklit loptak, nem autót.

Akkor jutott eszembe, létrehoznám a pitirendőrséget. Esetleg kiérdemesült rendőrökből is. Az lenne a dolguk, hogy a legkisebb bűnözőkkel foglalatostkodjanak, ráérősen, kitartóan Vajszivú a bíróság? Bírák között is vannak nyugdíjasok, belőlük megszervezném a pitibíróságot. Biztosra veszem, három év múlva kenyér után kapkodnának a nagy ügyekben utazó nyomozók, és a kemény bűnökben ítélkező bírák. Nem lenne utánpótlásuk.

Azt mondja, aki Isten oltalmára bízta legmodernebb biciklijét, hogy a jegyzőkönyvező rendőrtől pofonegyszerű megoldást tanult. Visszahozná a REF-et, a rendőri felügyeletet, de nem politikai értelemben. Elkapnak valakit biciklilopáson? Ha még egyszer abba a körzetbe beteszted a lábodat, le vagy tartóztatva! Zsebmetszésen? Ha még egyszer meglátlak trolin,

buszon, villamoson, beviszlek. Akkor is, ha azóta rá se tudsz nézni más zsebére. A Mars téren loptál? Elfelejtetted, hogy ki vagy tiltva az ország minden piacáról? Na, gyere, és hogy még egyszer el ne felejtőd, benn is tartunk.

Teremtő Istenem! És ezt az obsitos rendőr mondja? Akkor mi fejben nagyon gazdagok vagyunk! Ja, kérem, de a törvény simogatni szeret, nem büntetni! A törvények is négyévenként változnak, most megint az átvedlések korát éljük. Szabad nekem civilként interpellálnom a legközelebbi országgyűlés előtt? Nem lehetne beiktatni ezt a pontot is?

A legnagyobb robbantók is pitiséggel kezdték. A kábítószerben vétkezők is kis gazemberek voltak. A gyilkosok is kapcabetyársággal. Csak elnézték nekik.

Biogazda lettem

Inkább bioügynöknek kellene mondanom magam, de amióta Arthur Miller megírta Amerikában *Az ügynök halálát*, azóta nincsen kedvem ebbe a műfajba belekeveredni. A besúgó is ügynök. Biogazda se vagyok igazán, de ha már kettő között választhatok, ami éppen nem vagyok, akkor inkább ez legyek. Azért vagyok, mert lettem, és azért lettem, mert híreket költötték. Köszönetképpen írom soraimat.

Telefonon mondja valaki, bennem van minden reménye. Csekély lehet ott a baj, ha hozzám fordul, viccelnék, de meghúzom hirtelen a vészféket. Éva küldte hozzám, mert azt hallotta, én tudok legkönnyebben bioterméket szerezni.

Ilyenkor szokott megfagyni bennem a vér. A világ minden biotermékét azonnal oda vinném, de nagy baj, hogy nincsen. Magam megveszekedett igyekezettel próbálgatom, idén már eljutottam a tökéletességnek arra a fokára, hogy öt fánkon összesen négy alma terem, ebből tehát nem kínálhatok meg senkit. Büszkén mutogattam pedig kukacos almáimat, mint legbiztosabb garancialevelet arra, hogy nem permeteztem, noha tudom, akkor is megkukacosodik, ha agyonszórom méreggel, csak egyszer hagyom ki, és akkor petézik az almalégy. Előfordult, ebben is sikerült rekordot fölláltanom. Addig motozott fejemben a féreg, amíg ki nem találtam, hogy a fokhagymába nem megy bele az almakukac, ennek pedig oka lehet. Abban az évben fokhagyma-ázalékkal permeteztem. Addig egy almában csak egy kukac termett, mert az se szereti a társbérletet, ekkor azonban hat is lakott benne. Micsoda vircsaftokat rendezhettek odabent!

Azt mondja kedves telefonálóm, nagyon beteg, és már csak a biotermék segíthet. Háborgott már eleget, hogy miért nincsen nálunk biopiac, illetve a piacnak olyan szöglete, ahol kizárólag bioterméket árulnak, de erre se tudtam felelni. Megkockáztattam ugyan, ha lenne, oda vinnék a legtöbb mérgezet. Ott több pénzt lehetne kapni érte, a beteg meg úgyse viszi magával gáz-kromatográfját, hogy megvizsgálja. Pár évvel ezelőtt Micike kért meg, szerezzek neki sárgarépat, a zsombói Matula Jóska hozott is neki, de a következő esztendőben ő is kénytelen volt bevallani, nem termett piacképes portékája. A másik Jóska ajánlott Micikének, azt hiszem, innen indult a nevem betegek közötti világhódító útjára. Most Éva adta tovább.

A gordiuszi csomó meg van oldva - nem kettévágva! -, de ezzel még senki nem megy semmire. Hátha kiolvassa azonban valaki gyatra soraimból, hogy százak várnak a gyógyulás makacs reményében permettelenül termelt zöldségére. Szívesen nyitnék címbankot, ha megkérnének rá, és közzétenném, hogy mindenki megtudhassa, aki ettől reméli évei meghosszabbítását.

Aki túlélte már halálos veszedelmet, és tudja, holtáig biztosan megmarad, talán segít. Méreg-ügynökök kéméljenek!

A mundial-ciklon

Egészséges ütemben tisztességesen vénülök ugyan, de ne legyen sértés belőle, a focibolondság jeleit még nem fődöztem föl magamon. Észrevettem viszont, úgy elbambult a világ a világ-bajnokságon, nem is gondolt rá, miért árad idén a Tisza, a Maros, a Körös, a Szamos, a Kraszna, meg a többi mellékfolyó? Most tetőzött a huszonnyolcadik esztendő, amióta tudom.

Vizesmérnököktől fakad a tétel, és ezen kicsit se csodálkozzunk. Vágás Istvántól hallottam, akiről már akkor elsütöttem, hogy feje vízállásokkal van tele. Azóta nagydoktor lett, és az akadémiával is jegyben jár, de belvilága nyugdíjasként se változott. A vizeseknek volt legkönnyebb párhuzamot vonni a világméretű bajnokság és az árvizek között, ügyeletben egyik szemük a partot figyelte, a másik meg a televíziót. Telefonon beszéltem a tudós mérnökkel.

- Mindig bevált?

- Néhány kivételtől eltekintve.

- Mi számít kivételnek?

- Ami nekünk nem tetszik, mindig az a kivétel.

Ennél pontosabb meghatározást se hallottam még. Ne mondja senki, hogy nekik az tetszene, amikor recseg a gát, és buzgárok elfogására kell csatárláncot szervezniük, netán föl kell robbantaniuk az alpári nyári gátat. Csak a teória tisztasága miatt hangzik el.

- Tehát 1970-től érvényes?

- Ezt senki nem mondja! Csak akkor találtuk ki a Mundial-ciklont. Mert tartós eső nélkül nincsen árvíz. Már 1954-ben bekövetkezett, amikor elvesztettük a döntőt. Tudod, mit mondott akkor Puskás? Azért vesztettünk, mert a másikkak több gólt rúgtak. Azóta se cáfolta meg senki! Ötvennyolcban volt világbajnokság, de árvíz nem, hatvankettőben bejött, hatvanhatban az évszázad második legnagyobb belvize ellen védekeztünk a világbajnoksággal egyidőben, a hetvenes évet te is tudod, a hetvennegyediket is. Emlékszem rá, 1970-ben annyira fáradt voltam, hogy a döntő első gólja után hősiesen elaludtam, de a hosszabbítást már pihent fejjel láttam. Tűzijáték volt az a döntő. Hetvennégyben is fel kellett robbantanunk Alpárnál a nyári gátat, tehát akkor is bejött az elmélet, sajnos, négy üres forduló következett: 1982, 1986, 1990 és 1994.

- Miért sajnos?

- Iszonyatos szárazságok voltak. Nem emlékszel? Nem győztetek aszályról írni. Az a leg-ritkább, hogy aszályban áradnának a folyók. Az idej, az 1998-as év azonban cáfolhatatlan bizonyítékokkal szolgál megint.

Paraszi ésszel úgy is fordíthatnám szavait, vagy a víz pusztítja nálunk a termést, vagy a szárazság, de a világbajnoksággal együtt említve szentségtörés lenne ilyesmit kimondani. Mindenestre most, amikor másodszor nézhetik a szegediek Gangesz-partnak a rakpartot, annyian járnak a szent folyóba lábukat áztatni, nem nagyon gondolnak arra, hogy a világbajnokságnak köszönhetik.

- Tudod, hogy mi Szegednek a szerencséje? Itt a Tisza már lassabban gondolkodik, mint följebb.

De mérnökeire nem érvényes!

Kertünkől kitiltva

Kellett nekem a minap arról írogatnom, hogy bevezetném a leghitványabb kapcabetyárok, gazemberek, biciklitolvajok, zsebmetszők rendőri felügyeletét úgy, hogy kitiltanám őket bűneik színhelyeiről. Kertünkben szoktam legtöbbet vétkezni mindenféle gazok könyörtelen emberi irtásában, kertünkől lettem tehát kitiltva. Nem rendőrileg, de hatóságilag. És kétoldali, noha csak az egyik oldal a hatósági, a másik magasabb fórumok által rendeltetett el.

Kezdjük a magasabbal, ahogy a mindenkori alattvalói tisztesség is kívánja. Úgy beledurrantott Szent Péter a kéménybe, ember legyen a talpán, aki a harmincnégy fokokat árnyékban, csupán kedvtelésből kiállja. Amikor patakok fakadnak minden porcikámról, föladom, és megszégyenülten hazahajtok. Inkább a panelparadicsom! Forr ugyan a beton otthon is, de feleségem fifikája a keleti és a nyugati oldal megfelelő zsilipelésével harmincegy fokon meg szokta állítani a hőmérő ádázul föltörekvő belső igyekezetét. Három fok a javunkra! Hurrá!

Otthon legföljebb annak a megátalkodott repkénypusztítónak foglalom imába nevét, akinek annyira sértette veleszületett szépérzékét a falunkon fölfutó ebszóló, tavasszal a tövénél levágta. Legalább öt évet várhatunk, amíg fölé megint eddig, ha újabb pártellenségei nem támadnak az öltöztessük zöldbe sivar betonfalainkat népi mozgalomnak.

Estére kelvén enyhül valamelyest az idő, föl a biciklire, irány megint a kert. Most lép közbe a hatóság. Nem tettleg, inkább nem-tettleg. Avval, hogy semmit nem tesz a szúnyogok faló hada ellen. Eddigi legkeservesebb tapasztalatom Tihanyhoz kötődik, ott kellett volna föltalálnom a szúnyogtörlő ablakborotvát. Itt dupla vágánnyal kellene, vagy háromszorossal, négy változatban. Egyet elől, másikat hátul, a harmadikat alul hátul, a negyediket elől alul, és gyorsjáratra kapcsolva mindet. Annyi szúnyog a világon sincsen, amennyi itt van. Kínomban elröhögöm magamat. A balatoni szúnyogmesterek csíptető embereket foglalkoztatnak. Kiáll valaki a meztelen ég alá, és megszámlálja, egységnyi idő alatt hány csípés éri. Ha sok, akkor perme-
teznek.

Ingajáratot ajánlanék azoknak, akik így szerzik be keserves betevőjüket. Amikor fölszállnak a gépszúnyogok ott, jöjjenek Újszegedre. Hússzoros találati számot érhetnének el, ezt garantálom. Aztán észreveszem, fölösleges ide vendégcsíptetőket hívnom, igazság szerint arra vagyok én. Csak éppen megszámlálni nem tudom, mert amíg számlálom, halálra csípnek. És betevőt se kapok érte.

Kellett nekem jövendőlnöm tavasz derekán! Képes voltam leírni, hogy a Holt-Maros eldugult dudáinak köszönhetően annyi lesz idén a szúnyog, hogy nem győzzük csapkodni. Be kell látnom, hatalmasat tévedtem. Huszonötször annyi lett!

Ha csak engem tiltottak volna ki hatósági be nem avatkozással! Egész Újszeged minden lakója lakat alatt bűnhődik.

Füst nélkül

Annakidején utaztam még vele. Maholnap negyven esztendeje annak is. Ő a kormánynál ült, én mellette. Ha rendes korban ment is nyugdíjba, akkor is negyedszázada a maga ura, ha kódíspénzen is. A sofőröket se fizették agyon.

Alig van nap, hogy ne látnám. Amikor a garázsba megy, vagy a garázsban van. Mindig bütyköl, leginkább kocsikat operál. Hol egy kutyája kíséri, hol kettő. Azt sem tudom, hány halt már ki mellőle. Egyszer aztán bottal tűnt elő. Sétapálcának mondanám, ha úri passzióként sétáltatná, de támaszkodik rá. A másik kezében mindig ég a cigaretta. Csontszikár, szoktam is mondani, a füst tartja egyben, és hergeltem mindig, hagyja abba. Azt mondta, érszükülettől kezdve minden nyavalya fészket rakott már benne, de nem dobhatja el.

Nagybátyja volt az a híres szentesi professzor, aki végigoperálta a fél vármegyét. Amikor egymásra fektettem kettejük földézett fizimiskáját, hajszálra stimmet, illett volna hamarabb rájönnöm. Csakhogy ő nem cigarettázott. Szivarozott. Sokórák műtét közben is. És ha belepottyant a hamu a sebbe? Soha! A Feri nővér szivarcsiptetővel tartotta a búzrudat az ajtóban, időnként kiment hozzá, slukkolt egy nagyot, visszaigazította „szájkosarát”, és folytatta. Ha ő holtá napjáig ezt tette, beláthatom, nem hagyhatja abba.

Az a cifraság az egészben, hogy azóta Feri nővér is Szegedre költözött, és a garázs az ő házában van. Viszont elment ő is professzora után.

A napokban ráköszöntem megint. Nyalka legényként róttá robotos útját, egyik kezében a bot, a másikban semmi.

- Fiatalúr! Csak tán nem?

- Eldobatták velem.

- Pedig azt hittem, majd a koporsóból is kinyúl, hogy a hamu bent ne maradjon. Csak nem a botot akarja kidugni?

- Azt még nem tudhatom, de jó lenne, ha sokára tudnám meg.

- Az első cigarettája?

- Levente névre hallgatott.

- Jött utána a Munkás, vagy a Kossuth?

- Csak tokos cigarettát szívtam! Azt az egyet mindig elhittem, hogy a dohány megeszi a száj szélét. Anyám is mondta, a szádra vigyázz, gyermekem.

- Gondolom, a káromkodásra értette. Mennyi ment füstbe?

- Egy doboznál több nem nagyon, de kevesebb se.

- Mióta?

- Hatvan éve biztosan van.

Számolni kezdek. Ha egy évben csak 365 doboz volt a fejadag, szökőéveket nem számítva, a hatvan év minimum huszonegyezer-kilencszáz csomagot tesz ki. Akárki rakná ki az útra, visszasétálhatna rajta Szegedtől Szentésig. Hány szál is lehet? Az árát nem tudjuk összerakni, mert mindig fölfelé mászott, de az biztos, mindnek a füstje a tüdejét rágtá. Ha egyszerre égett volna mind, a világ összes tűzoltója eljött volna oltani. Szoktam is mondani, olyan lehet belülről, mint fölséges Lucifer.

Feri nővér hiába lakott egy lapos földél alatt a garázzsal, végleg el lett ütve attól, hogy cigarettáját is csiptetővel tartogassa, amíg kocsikat operál.

A mosogató hangyák

Társbérletben élünk a hangyával, ez volt eddigi írásaim veleje, mert a panelház annyira átjárható a nyüves állatnak, amennyire átjárhatónak álmodták a schengeni határt. Kísérleteim sorra arra futottak ki, hogyan tudnám visszatoloncolni őket őshazájukba, az eleven természetbe. Ha tudományosan akarnék fogalmazni, úgy mondanám, a panel történelmi kategória, nem volt mindig, és nem lesz örökké, de a hangya volt is, lesz is. Az építőipar csak fölismerete, átvette, és a panelba beletette.

Emlékezhetnek rá, a szokásos egyforintos pályázatot is bevettem. Össznépi összefogást hirdetem legutóbb, tegyük úgy, mint a kínaiak a verébbel. Addig kergették, leszállni se engedték, amíg végelgyöngülésében le nem potyogott. Áldozzon rájuk minden vasárnap legalább egy órát minden panellakó, fojtsa bele a csapba - horrorba illő fölbujtás, biztosan megkapom érte a magamét az utolsó elszámoláskor -, majd csak kikoplalódnak az anyakirálynők az árnyékvilágból.

A napokban leesett az állam. Boltunk piperepultján találtam a fáraóhangya-irtót, és irtózatosan megörültem neki. Azóta tudom, hogy az apró mocsok jószág ezen a néven van anyakönyvezve. Csaléteknek neveztetik a szer, és rá van írva hátulról, miként irt. Korszerűtlenül fogalmaz a gyártó cég, ezt ma lenge szlenggel úgy mondják: így működik! El is öntött a méreg. Mióta itt lehet a csodafegyver, és én a legsötétebb vízbetegséget viszem rájuk? Megvettem, bevettem, és csodát láttam. A világon nincsen annyi hangya, amennyi a picinyke dobozát megrohamozta. Két nap, két éjjel jártak libasorban - a vietnami Ho Si Minh-ösvény lehetett ennyire népes annakidején -, észveszejtve hordták a királynőknek a hormonfegyvert. Látjátok, apró marháim, ezt teszi, hogy nem tanultok meg olvasni! Pedig a betűt nektek szánták, azért lettek olyan picikék.

Ha keresztesíkot húztam eléjük vizes ujjammal, megállt a forgalom, mint amikor pirosra vált a villanyrendőr, és a folygyülemllett hadnép percekig nem tudta kitalálni, micsoda aknamunka történt ellenük. És most jön a csoda teteje. Amikor kifogyott a pöttöm tartály, valósággal elmosogatták. Úgy kinyalták, Salamon kincstárában is ragyogna.

Hogy a biológia másik csodája, a beígért hormonhatás bekövetkezik-e, majd kiderül három hónap múlva. Ennyit mond a hangyabetűs írás. Látom viszont szomorú jövőnket. Ha ezek két- naponként elmosogatnak, akkor ingünk-gatyánk rámegy. A harmadik adagot vettem mostanáig, egy ezres. Kár, hogy nem számoltam, amikor rajkötelékben özönlöttek, legalább tudhatnám, mennyibe kerül darabja, ha kimúlnak egyáltalán. Meglehet, pucér fenékkal írom legközelebbi haditudósításomat arról, hogy katasztrófasújtott területté nyilvánítottam magunkat. Törtem a fejemet, hogyan lehetne korszerűsíteni a szert. Ha egyszer annyira megvesznek érte, fifikás vízbefojtó állomást kellene valahogy közbeiktatnom. Drága ugyan a víz is, de gazdaságosabb. Megpróbáltam, nem sikerült.

Ha ég a búza...

A kenyerrünk ég akkor. És a kalácsunk is. A búza az Élet. Az is ég. Szomorú írás lesz ez, nem ünnepi asztalra való. Most, amikor mindenfelé nemzetiszínű szalaggal átkötött szép kenyeret adnak az ünnepi szónoknak, az magasra emeli, és megszegei, gondoljunk a battonyai elszánt parasztra, aki egy csomót visszaszórt a tarlóra, amelyből vétetett, aztán folygyújtotta búzáját. Iszonyatosan nagy az elkeseredés ott, ahol a parasztember saját kezével pusztítja a termést.

Amikor a grófi szérűn mordult pirosan az égre a láng, Ady Endre máig ható fájdalommal írta meg döbbenetes versét. A parasztok siratták a semmit, a másét, miközben a gróf éppen agarászott. Mintha az egész ország agarászna most, és elmebéli gyöngeséggel vádolja azt a szerencsétlen battonyait, aki az ország nyilvánossága előtt hajtotta végre tettét. Sokan elmélkednek azon is, nem lett volna szabad szétszórni a nagyüzemeket, ahogy ő szórta szét a búzáját, lám, ide vezetett. Valóban ide vezetett, de ezért nem a kisparaszt a hibás. Nagyon elsötétült előtte a világ, ha ezt cselekedte.

Illetlenség saját gondolataimat visszaidézgetni most, de mi mást tehetnék? Ha a szövetben egyetlen szál elvarratlan, fölfeslik ott az egész, a mezőgazdaság pedig tömve van elvarratlan szálakkal. Valóban eszetlen cselekedet volt visszahozni a kisparcellás mezőgazdaságot, látván látva, hogy kínnal-keservvel jönnek létre majd azok a nagygazdaságok, amelyeknek a történelem egyenes menete szerint fél évszázaddal ezelőtt létre kellett volna jönniük, ha nem a Sztalin által diktált utat követtük volna.

Finnország, Dánia, és a többi mai példakép nagyjából ugyanott tartott akkor, ahol Magyarország. Hol van most? Szinte beleszédülünk, ha rájuk nézünk. Mert ott nem az állam akart a lehető legolcsóbban termeltetni, hanem hagyta megszervezni a lehető legnormálisabb értékesítést. A szövetkezetek ott eladásra szerveződtek, mi mintha ettől irtóznánk legjobban. Odadobjuk a szerencsétlen termelőt a kereskedőnek, és hagyjuk, hadd gazdagodjon rajta, amíg ez végső elkeseredésében csatornába nem önti a tejet, lángot nem visz a búzára, illetve a talajerő-visszapótlásnak nem a legordenárébb módját választja. Többször kértük a legutóbbi átkosban is, azon a pénzen, amellyel még mindig az életképtelen termelő szövetkezeteket akarják agyontámogatni, az értékesítési szövetkezeteket segítsék lábra állni. Amikor Dániában láthattuk az ottaniak dicsőségét, természetesen megkérdeztük, miért nem tudunk mi is szervezni ilyeneket. Azt mondták maguk a termelők, akik velünk együtt látták, amit láthattak, első nap tönkremennének, ha kikerülni akarnák a terményeiket agyonpocskondiázó kereskedőket. Pénz kellene ahhoz, pénz pedig nincsen.

Itt tartunk most is. Illetve most már kormányhoz közeli szájból hallottuk, lehetne ez másként is. Meg lehetne szervezni úgy is az értékesítést, hogy két százaléknál többet ne tartson meg magának az értékesítő szövetkezet. Se a búzánál, se a bornál, se a békességnél. Az őszibaracknál se. A tejnél se. A húsnál se.

Persze, így is lehet mondani, ha a világpiacon nincsen ára a búzának, akkor elmehetünk a sóhivatalba. Hogy mennyien éheznek, sőt halnak éhen a világban, azt is fölösleges érvként fölhoznom. Ezek a szövetkezetek mindenhová elvinnék a termést, ahol vevőt találnának. Ha nem, őket zavarnák világgá. Ennyire egyszerű a dolog.

Szép kenyérre kötik a mai napon a nemzetiszínű szalagot. Gondoljunk azonban arra, hogy az égő búza is magyar, a kiöntött tej is magyar, a meg nem termelt hús is magyar.

És a fájdalom is magyar.

U2-vel San Franciscóba

Sokan hecceltek már velem, hogy világutazó lettem, de ezt soha nem vettem komolyan. Most egyébként csak tévével akartam utazni, nem U2-vel. Az U2-t hirtelenjében egyébként is összekevertem a B2-vel, az ántivilág nagynevű kémrepülőgépével. Vagy B52 volt az? Ez megint bárgyúságom jele. Szabófalva úgy jött bele a nótába, hogy májusban eljutottunk a csángók földjére, és Szabófalván akartunk eltölteni teljes egy hetet. Ott jutott eszünkbe, hogy

van a magyar tévének egy visszatérő műsora, Szabófalvától San Franciscóig címmel, de Kálmán se látta, és én se.

Többször kikotyogtam már, hogyan is állok televízió dolgában az Úr színe előtt, most csak vázlatosan említem. Amikor még csak kínálták a HBO műsorát kemény pénzekért, avval hárítottam el, ha ők fizetnének nekünk, akkor se vennénk meg. Az a szájbarágós hullagyártás, ami ott ment akkor, nem nekünk való. Azóta már beláttam ezerszer, támpont lett a HBO, hozzá süllyedt az összes többi csatornánk a világszínvonal jegyében, ennél fogva a többi is hidegen hagy. Kottából nézem ki a várható műsort, és csak akkor ülök le a népbolondító patkányfogó elé, ha valami szemre valót kínál. Szíven ütött tehát a tévéműsornak az a pontja, amelyik 23¹⁰-kor ígérte a szóban forgó utazást. Azt se tudom, persze, hogy utazás-e ez valójában, vagy csak rókacsapda, de ezt hagyjuk a végére.

Nem származom vasutas családból, ezért a vasutas időszámítás is fejtörést szokott okozni. Mentségemre szól, mások is összekeverik néha, leginkább a 15 órát, a 17-et meg a 19-et szokták eltéveszteni, nem egyszer származnak komoly bajok belőle, én inkább a huszonokat keverem. Át kellett tehát előbb konvertálnom a tizenkettes számrendszerre, hogy megtudjam, esti tizenegy óra után tíz perccel indul a menet. Oda is telepedtem a készülék elé, és vártam a meglepetést.

Éjfél utánig tartott. A meglepetés. Valami nagyon bugyuta koncertfilmet vetítettek Mexikóból, az együttes neve az U2, és nem a kémrepülőé. Feleségem nyugalomra intett, amikor ötpercenként akartam a képernyőhöz vágni a papucsomat, hogy nyugodjak meg, csúszások máskor is történnek, visszafogott türelemmel vártam tehát. Ha képes voltam elmenni Szabófalvára, két napot utazva, akkor ez a csekélység meg se kottyán. Nem akarom agyondicsérni a zenedübörgés főszereplőjét, és a segéderőket se, nekem leginkább az ötpercenkénti ruhaváltás tűnt föl, néminemű gitárcserékkel kombinálva, és a segédtehenészi szerelésben lovaglást utánzó nagykalapos muzsikás, de ez csak azért van, mert amit mások esetleg kiguvadt szemekkel néztek, azt én bedugott fülekkel hallgattam. Minden kameraváltásnál dolgozott bennem a remény, hogy most végre itt a vége, de az örökkévalóságig verték szerszámaikat.

Minden kínra van megváltás, egyszer vége lett ennek is. És előjött szeretett bemondónk, aki föltehetően ugyanúgy kínlódta végig a majdnem másfél órás csúszást, mint én, és kenetes hangon bejelentette: a műsorváltozás miatt a Szabófalvától San Franciscóig című műsort majd máskor sugározzuk.

Ezt, nektek! Egyszer mindenkit lóvá lehet tenni, de bolond, aki másodszor is hagyja.

Lóról egy szót se!

Este van, este van... Verem a gépet lankadatlan, mert a gép is verve jó. Valami göcsörtös mondatot akarok éppen simára faragni, amikor megcsörren a telefon. Ha délutáni szunnyadásra fordulok, akkor is ezt teszi, most is a legjobbkor szól. Fölveszem, és illendően beleszólok:

- Halló!

Egy hang nem sok, annyi se jön. Megint szólok:

- Halló, halló!

Mintha kottából ismételné, megint csönd. Ki lehet ez az istenborja? De ezt csak magamban gondolom, soha nem vinne rá a lélek, hogy szemtől-szembe, fültől-fülbe állati szintre süllyesszem vagy emeljem embertárimat. Klatty, leteszi. Kiérezhette a hangomból, hogy nem vagyok az esete. Mellényúlt. Leteszem én is.

Jószérivel még helyére se ért a kagylóm, csörög megint. Nem szeretem az egyhangúságot, most nem hallózom bele, csak ennyit mondok:

- Tessék!

Megint lenyelte a nyelvét, nagy csönd, semmi más. Akárki vagy, kívárlak. A te zsebedre forog az óra, úgy kell neked! Végre megszólalt, huszonöt maligános hangon, lassan, kimérten:

- Uram! Szeretném megköszönni, hogy máma lónak titulált, de nem lehet mindenki állat. Embernek is muszáj lenni.

És most jött a klatty.

Szoktak lenni rejtelmes üzeneteim, de ez most nagyobb szöveget ütött a fejembe. Én, lónak? Amikor végre kibékülőben volt hazánk Titóval, pro domo érkezett a szerkesztőségbe: se kutya elő nem fordulhat egész héten a lapban, se lánc. Nyilván a láncoskutyát akarták kikerülni. Mikor írtam én utoljára lóról?

Előkapom az újságot, a legapróbb hangyák vannak benne, de ló semmi. Isten nem ver bottal, végigolvasom az egész lapot, hátha összekevernek Tóth Pestával: ott is másnak szánták a kocsilöcsőt. *Elnézésbül vertek fejbe, ... így hóttam meg szívességbül.* Még a hirdetések is átnyalazom, mert ha ez a derék atyafi kétszer is áldozott rám egy-egy tekerést a telefonon, akkor ez nem játék! Szellemi frissességem teljes tudatában kijelentem, aznap lóról szó se esett az újságban.

Feleségem csak az emlékezetében keresi, de ő se találja. Fél óra múltán szólt át a másik szobából:

- Azt hiszem, megvan!

- Hála Istennek!

- Nem úgy jelentkeztél be, hogy halló?

- De.

- Abban van benne a ló.

Kedves Atyámfia, tiéd az örök jutalom, az egyforintos. Lovat is vehetsz rajta, ha ügyes vagy. Kár nekem akkora ívben elkerülnöm azt a műintézetet, amelyikben a borízú hangot töltik beléd. Szikrázó gondolatokkal lehet ott kiverve a pádimentom is!

Bocsánat, két keréken

Fejemet meghajtva, földig hajolva, földet nyalva, hason csúszva, a legnagyobb alázattal megkövetem Őföméltóságát, Őcsászárságát, Fölséges Négykerekűt, és elnézését kérem, hogy a földön fölül merek lenni. Tudom, ekkora vétekre nincsen bocsánat, de máshová nem fordulhatok. A pokolban nem divat az ilyesmi.

Hatalmas az én vétkem, a legkevesebb, hogy belevert a sárga földbe. Ott azonnyomban leüthette volna a fejemet, kettőbe hasíthatott volna, vagy oda-vissza korzózhatott volna rücskös kerekeivel palacsintává rojtolódzott testemen. Világos nappal ugyanabban az utcában mertem biciklire szállni, amelyikből ő röppent ki. Ekkora szemtelenségnek nincsen párja, és vért kíván! Elkövettem azt az ökörséget, hogy a torkolat előtt tíz méterrel már beálltam az utca tengelyébe, avval a balga hittel, hogy a jobbra menők is elférnek mellettem, és a balról jövők is. Nem vettem figyelembe, hogy kocsik delelnék mindkét oldalon, legalább három-három métert elcsípve faltól falig az útból és a járdából. Erre jött rá az én félméteres herdálásom! Még arra se figyeltem, hogy legalább három méteren(!) keresztül akadályozom meseautóját, hogy illő eleganciával ráforduljon a körútra. Megérdemeltem, hogy úgy megfújja a dudáját, Jerikó falai is leomlottak volna tőle, és az a pribék-ordítás is kijárt nekem, amely elhagyta szűzi tisztaságú száját. Ezúton is kérem Szent Pétert, az én számlámra írja azt az ocsmány káromkodást is, ami előhabzott ajkaiból. Ne zavarja, hogy tőlem ilyet soha nem hallott.

Hibbant fejem olyan téveszmékkel van tele, nem a kerék teszi az embert. Ha kettővel is több van a fejben, az már sok is lehet. Az is belém kövesedett, ha én lennék ő, és ha autó lennék, mint ő, véletlenül se merném letegezni, de ez is az ódonságom bizonyítéka. Üsd, vágd, nem apád! - ez a mindennekfölött követendő példa. Még kéjautózni se engedem? Keresztre velem, az anyám keservit! Három méter késés a máj világban? Hol élek én?

Azért meg főleg bocsánatáért esedezem, hogy ez a lecke se volt elég, képes voltam kiállni egyik főközlekedési útvonalunk kanyarjába. Vegyesen rohantak ott higgadt magambéliek, és mozgékonyabb unokámkorúak, mint ő, de úgy ám, hogy minden másodpercben három karambol is történhetett volna. Olyan előzések, te jó Isten! Csak azért, mert az a vén kalahütyös öreg kocsijával nem átalotta elenni az oxigént tulajdon unokái előtt. A világ minden radarja összegubancolóódott volna, ha látja. Azóta tudom, azért hallunk naponta fára fölcsavarodott kocsikról, amelyek utasait a másvilágon igyekeznek egyenesbe hozni, mert a flúgos futamban tökkelütöttek akarnak tökkel még ütöttebbek előtt járn.

Tökéletesen igazuk van. Mindenki úgy töri ki a nyakát, ahogy akarja. Szent Péter, vigyázz a számlánál!

Nyelvekre, magyar!

Özönével tudnék neveket is mondani, de sok értelme nem lenne. Aki akarja, így is elhiszi, aki nem akarja, annak meg mindegy. Hármát mégis kiemelek a tengerből. Legalább harmincöt évvel ezelőtről szólna az egyik kulcsemb, körülbelül tíz éve beszélünk a másikkal, a harmadik példa pedig a napokban hangzott el. A többi özön szépen kitölti a harmincöt évet.

A megyeházán, népművelők előtt mondta valaki - azóta is nyomós szavú embere a paraszti világnak -, ugyanúgy kellene rászoktatnunk a parasztgyereket a gépekre, ahogy apja kicsi korában megtanulta a lóval való bánást. Mert olyan világ jön, amelyben a gépek beszélnek. A lovakból hamarosan virsli lett, a gyerek viszont nem tudott rászokni a gépre, mert otthon se ló, se gép. Itt-ott meghonosodott ugyan a csotrogány vagy csettegő, de hosszú évekig annyira le akarta törölni őket még a dülőutakról is a rendbiztosság, hogy a gyerek előtt vonzó jövőt talán soha nem jelentett. Vegyük mégis ezt az első intelemnek, amely a parasztgyerek tanulására irányult.

A másik példám onnan való, hogy barátom mondta, elmehetne a fia Izraelbe, mezőgazdasági szimatot venni. Nagyon biztattam, küldje, világot lát, és valamilyen nyelvbe is belekóstol. A szülői aggodalom lebeszélte, és később igazolást is talált rá: fölforrósodott ott a levegő, hol lőnek, hol robbantanak, jó hogy itthon maradt. Igaznak igaz, de máshová se ment el. Amit tanul, az apjától tanulja. Géppel jól bántik, az idegen nyelvvel sehogy.

És itt van a harmadik. Elsütöttem már régen, némelyik gép olyan elegáns, patikába be lehetne állítani, aszpirint gyártatni vele. Ilyen fordult ki a portáról, tízéves kölök vezette. Az útra nem ment ki, mert ott már a rend őrei dolgoznak, de látszott rajta, van huzalma hozzá. Nem ugyan-úgy, ahogy az apjának volt a lóhoz, mert amikor még gyerek volt, mondtam már, virsli lett a lóból. Az apa mégis elégedetlen. Jobb tanuló is lehetne az iskolában!

Amikor kezdtem a tanítást, már erős volt a biztatás, tanulj, fiam, hogy messzire kerülhess a földtől. Vidd többre apádnál! Hajdani tanítványaim többsége városlakó lett, anélkül, hogy a föld körül valaha is látta volna őket valaki. A szóban forgó apa nem elküldeni akarja gyermekét a földtől, de neheztel rá, mert nyelvet nem tanul. Ő már bejárja Európát, mindent figyel, ami szemmel figyelhető, de a füle csak dísznek van. Csatlakozik valakihez, akinek a fia vagy lánya németül vagy angolul beszél, de mennyivel jobb lenne, ha az ő gyereke vinné a szót!

Legnagyobb fájdalma, hogy a nyugati nyelvet ugyanolyan nyeglén tanulják, mint ők az orosz. Esetleg ugyanaz a tanár tanítja ugyanolyan rosszul az angolt, amelyik az orosz is rosszul szorgalmazta?

Őseink elküldték „nyelvre” a gyereket abba az országba, amelyik legfontosabb volt számukra. Városi iskolák ezt is megteszik már, a falusiak ritkábban. Régi nóta pedig, beszélve él a nyelv. Tanulni is úgy a legkönnyebb.

Bözsí néni telefonál

Amióta az eszemet tudom, azóta figyelem az időjárást, magamba szállítva pásztornépek tapasztalatait is. Vénségemre mellékállású ellenmeteorológusnak is előléptethetném magamat akármelyik frontátvonulós polgármester-választáson. Az utóbbi tíz-húsz évben azonban rámcSORÖG a telefon is, ha elbambulnék egy kicsit.

Azt hiszem, muszáj lesz párját keresnem a kisebbik haza bölcsévé előlépett Terus ángyinak. Ha kényszerítene a közigény, talán Bözsí nénit kellene előállítanom, de a társbölcs Ricsók sógort se hagyhatom utód nélkül. Most tehát Bözsí néni van a vonal túlsó végén, szombaton négykor, amikor kései ebédemet eszem. Erről tudhatom, itt az idő, mindjárt esik.

Pajzán gonddal kezdi, babfőzelék mellé a legjobb. Azt mondja, ha elindulna bugyigumit venni, biztosan nem találna. Annyira idegenre váltott a cégtáblák nyelve, nem tud kiigazodni rajtuk. Házasságközvetítő bevallottan soha nem voltam, de azonnal kiforogja az agyam, egybe is kelhetnének mindjárt. Mert a múltkor mondta valaki, másik frontra várva, ha elindul vécé-papirost keresni, férfias őszinteséggel becsinál, mire rátalál. Akkora a káosz a táblák körül. A lelki rokonság kézenfekvő, idős korban erre már lehet másodházasságot alapozni.

Kedves ötlettel is előáll a szóbanforgó Bözsi néni. Azt mondja, kérjem meg címlapjaim kitűnő készítőjét, rajzolná le, hogy fekszik a beteg a műtőasztalon, az agyát operálja. Már visszatette koponyájába agya velejét, varrná össze, de ő kiszól a tű alól: siessen, Professzor Úr, lejár a parkolócédulám! Hogyan lehet klinikák környékén fizető parkolónak eladni az utcát?

Ezúton továbbítom.

Közben válogatok, hátha találnék méltóbb házastársat is. Bőséges a kínálat. Halálkomoly az is, amit legutóbb mondott valaki. Írjam meg mindenokvetetlen, ahogy tőlem telik, hogy ott állt a színház és a mozi közös külterületén, mint a versben a megfagyott gyermek, és zokogott. Meg is kérdeztem: miért sírsz, miért keseregsz, édes, árva öregem? Hogyne sírnék, hogyne keseregnek, válaszolja ő népmesei szózáttal, amikor látom, mennyire illene ide egy szép szobor! Senki másról, Simándyról magáról. Aki legszebben tudta énekelni, hogy Hazám, hazám, te mindenem... Nem érdemelne meg tulajdon hazájától egy életnagyságú szobrot? Ide, ahol most állok?

Folytatnom kell, mert közbeszóltam: szegény most a haza, lukas a nadrágja is. Rávágja, menjek el még a mái napon Gregor Józsefhez, és kérjem meg, csapjon egy nagy koncertet jótékonyági alapon, a szobor javára. Ha egy nem elég, kettőből kitelne. Ne fusson el, meg lehet, az övére valót is így kell majd összeénekelnie valakinek. Ide, a másik oldalamra, Simándy mellé.

Ajjaj! Itt már két szoborról esik szó? Abbahagyom, mert az eső is esik. Igaz, Terus ángyi is kettőbe botlott bele.

A komor bölény

Tudom jól, mit jelent a komor bika, meg azt is, mit a komor ló, ennél fogva a komor bölény biológiájáról is van fogalmam. A Toldi mai olvasója hajlamos rá, hogy búskomornak gondolja a nevezetes bikát, noha ez a lelkület teljesen ellentétes az utána következő hasonlattal, a sértett vadkannal, amely fű veszett dühében. A búskomor, meg a veszett düh sehogy nem kapcsolódik össze. Szende leánkák előtt is ki kell mondanom, hogy a komor szó az állattartók nyelvezetében elfuseráltan herélt, vagy későn magtalanított jószágot jelent. Azt, persze, nem tudom, a bölényt szokták-e herélni, de hormonzavaros emberre akarom én most érteni, akinek még legénytoll se pehelyzik állán.

Megint meccs-ügyekbe keveredem, nem győzők érte bocsánatot kérni. Két nagyhírű csapat készült összemérni erejét, és ez azzal járt, hogy bölcs belátás szerint egyenlő létszámú szurkolótábort vihetett mindegyik magával. Az egyik tábort ide telepítették, a másikat meg oda, és közöttük demarkációs vonalat hagytak életveszélyessé nyilvánított ülések képében. Mit tesz erre a meccsre be se férő szurkoló? Odakint kezdi el verni a másikat. Jöttek a rendőrök, lovak magaslatán, karddal felszerelve, és elterelték őket a kapu elől. A rend őrei nem komor lovakon ültek.

Pillanatig mutatta csak a kamera, hogy egy legény vállai közé kapta ménkűnagy busa fejét, és mint az öklelni készülő bika, fűjt veszett dühében. Megcélozta hasát a szembenállónak, és nekiszaladt. Mintha szégyenlős lenne az operatőr, csak annyit mutatott, hogy a másik elugrott előle, akár torreádor-iskolában tanulta volna a vörösleples mozdulatot. Tudván tudom, hiszen tizenöt évig nyomtam a gombot, ha ilyen indulatra ráfogja sorozatfőlvevője csövét a kamera

embere, nem hagyja félbe. Biztosra veszem, a vágó orra alatt ketyegett a stopperóra, azért kurtult meg ennyire.

A világ minden pénzéért se biztatnám rendőreinket az üsd, vágd, nem apád indulatára, elég bajuk származott már ilyesimből az áldozatoknak is, meg nekik is, de azért meglep a földühödött nyáj nyugodt terelgetésének a látványa. Mi lett a következménye? Mint az örült, ki letépte láncát! Meccs után újra állt a bál, még nagyobb veszettséggel. Hogyan nem lehet előre kiszűrni a komorságukról hírhedt bölényeket a játékból? Szexvizsga se kellene ide. Ne tessék mondani, hogy világjelenség, mert ennyit én is tudok. Azt is sejtem, a szurkolók vérnyomása úgy nyomakodik fölfelé, ahogy a labda közeledik a kapuhoz, és egy mellérúgás agyvérzéssel ér föl. Azelőtt is fociztak, azelőtt is drukkoltak, rendőrök is voltak korábban is, de legtöbbször kibírták egymást. Most? Ezrek képesek világrészeket utazni egy beivós és kiadós balhéért.

A pestieknek úri módjuk volt, csak a pálya kerítéséig kellett elmenniük, és máris elfuserált bölényi komorságba estek.

Megy a gyűrű vándorútra...

Egyik kézből a másikba... Ismerős? Aki tudja, meg ne mondja, merre van a gyűrű útja. A refrén a legszebb benne: Csili csalamádé, csili csalamádé, Sári hopp! Az új híd közepén!

Az egész hídon összesen ketten voltunk. A közepét nem hozom ide, mert ott autók járnak. Ha ők nem vesznek számba minket, az a legkevesebb, hogy hasonlóval fizessünk. Jött szembe velem egy hosszúléptű atyafi, de ezt a tulajdonságát ne tessék kapcsolatba hozni kocsmabéli hosszúlépéssel, amit a torkán szokott leeregetni, akinek mindig ki akar szikkadni a gigája. Ki se zárhatom, hogy be ne nyelt volna néhányat. Góbéjárásúnak is mondhatnám, de lehet, hogy megsértődnének a veretes góbék, mert az ő színe árnyalattal barnább volt.

Nem szégyen avval találkozunk, aki szemben jön, sőt egyenesen elkerülhetetlen. Mit ad Isten, már csak három lépésre vagyunk egymástól, lehajol, majdnem elhasal a meglepetéstől, és tüneményes karikagyűrűt vesz föl. Széles, látszik rajta, nem sajnálták tőle, amit bele tettek. Ha én ilyen találékony ember lehetnék! Anyákba és fiúcsavarokba szoktam leginkább botlani, föl is veszem mindet, gondolván, jó lesz még valamire, de karikagyűrűt még nem találtam. Micsoda szerencséd van, Góbékám! Ha három lépéssel hamarabb járok, enyém az arany!

Telve van azonban jó szívvel, alig nézi meg, már kínálja is: vegyem meg. Az apád szerelmes csillagát! Száz esztendeig se jutna ekkora csel az eszembe! Gagyizunk, gagyizunk?

Szoktam számíthatni, ha itt esett le az anyacsavar, itt meg az alátét, akkor ott kerek kell keresnem, ha bele nem ugrott a Tiszába. Hogy miért nem találtam még aranygyűrűt? Híd közepén nem szokott teremni. Normális ember nem úgy veszíti el, mint az autó a csavarjait. Általában nem esik le az ujjáról.

Gratulálok neki, áldom szerencséjét. Bár ne tenném. Valósággal rám akarja varrni találmányát. Olyan biztosan állítja, hogy színarany, mintha ő gyártotta volna. Mondom neki, ecsém, ez már a háború után lejárt lemez volt. Akkor békebeli rézkétfilléresekből kalapálták. Hol vannak már azok a pénzek! Inflációban a legjobb átváltási arány, ha a rézből arany lesz. Én is megpróbáltam, nem eladási szándékkal, csak kíváncsiságból. Persze, nem sikerült, kajla lett,

de a fölismerésben néminemű jártasságra szert tettem. Honnan vetted a huszonnégy karátos trombitarezet hozzá?

Három percre életveszély fenyegetett. Ide-oda ugrálva úgy elállta az utamat, ha balra lépek, elütnek az autók, ha jobbra, a Tiszába esem. Mi mást tehettem volna, vigyorogva beleénekeltem a képébe: Csili csalamádé, Sári hopp!

A szája is tátva maradt, de másnapra becsukta.

Pintes olaj

Olvasom, hallom, a latrok esze megint előbbre jár egy lófejjel a rendőrökénél. A kényszer nagy úr, ők ebből élnek. Új módját találták ki az olajszőkítésnek. Már nem savazzák, mert a sav tönkreteszi a motort, és le is lehet bukni vele. Lepárlással szabadítják meg a fűtőolajat a zavaró füstéktől. Azt még mindig nem tudom, hogyan megy a pénzmosás, mert annyiféle fajtája van, a kutya se tudja számon tartani, de az „olajmosást” első szóra megértettem.

Kiinduló pontként zugpálinka főzésére szolgáló alkalmi badella jöhetett szóba. A cefrének szezonja van, szabad időben ki kellett valahogy használni. Megpróbálták, és sikerült. Pálya szélére sodródott szakemberek lehettek az első machinátorok, akik tudván tudják, lepárlással készül Százhalombattán is, és a világ minden olajfinomítójában. Igaz, ők frakciónak mondják a szakaszos lepárlást, de a frakciózás a parlamentbe ment, tehát a kutya se figyel rá. A Soltvadkert-Kiskőrös-Kecel háromszögben is azok vezették be a pancsolt bor tömeges gyártását, akik eredetileg állami pincészetek számára tanulták a szakmát. Elűsztak a nagy pincék, ott maradtak a csodás borszaporítás tudományával, fogták magukat, belevágtak. Egy kis cukorszirup - ezerhektós tételekben! -, egy kis kukoricadara, műtrágyával dúsítva, hogy teste-sebb legyen az ital, és kész. Annakidején megtanultuk, ha az elmélet behatol a tömegekbe, anyagi erővé válik. Itt úgy behatolt, nem győznek futni utána a fináncok.

Hajszálra ilyen elsántult „olajászok” találhatták ki ezt is. Ekkora tudományt nemzetgazdasági kár lenne ebek harmincadján hagyni. A falu közepén, régi színben rendezkedtek be. Fontos az infrastruktúra, azért. Mindent értek, csak azt nem, hogy a rendőrség bevette a mesét: valamilyen káéfté bérli a színt, de a bérbeadó semmit nem tud róla. És éppen nem találják őket sehol se.

Címre mentek pedig. Lehet, hogy szimatot vettek, és átléptek addig a szomszédba?

A tulaj természetesen azt se tudja, mit műveltek nála. Mesemondó versenyen aranypálmával díjaznám. Ezek szerint nem tankautókban hozták-vitték az olajat, mert akkor tudná az egész falu, hanem pintes üvegben. Tudják mennyi a pint? Két icce! És az icce mennyi? Ezt is szótárból néztem ki: mintegy nyolc deci. Durván számolva hajszálra annyi, mint egy mai üdítő flakon.

Hogy mekkora nyüzsgéssel jár, amíg kabát alatt annyi olajat be lehetett vinni, meg ki lehetett hozni, ide már kevés a számítógép is. Ide már a Mindentelhisz nagymama kell, nyomozónak álcázva.

Az amerikai kutyavilág

Istenáldotta magyar nyelvünk olyan finomságokra is képes, hogy meg tudja különböztetni a nagy kutyát a nagykutyától. Ismételnem kell többször tett vallomásomat, miszerint kutyák dolgában nekem mindegy a kicsi vagy a nagy. Egy kivételével minddel meg tudtam eddig barátkozni, de a nagykutyák hamarabb szeretnek az idegeimre menni. Az viszont tény, a nagykutya legtöbbször nagy kutyát tart.

Aranyos műsort hallottam a minap rádióban. Kutyatudós mondta el a telefonálós áradatnak, mit tud ő ősidőktől fogva való társunkról. Nyugalom áradt minden szavából. Ebből is érezni lehetett, idegei kivasalására ő is tart kutyát a ház körül.

El szokott tekeregni az én agyam ilyenkor, és eszembe jutott az a harmincnégy évvel ezelőtti tanyai tanító, aki képzős tanáráról nevezte el borjúnagy kutyáját. Mert nyelvtanból megbuktatta. Nem a kutya, hanem a tanár. Bosszúja végzetes: úgy rúghatja fenéken, ahogyan akarja. Pedáns ember volt, mindig megmondta neki, ezt azért kapta. Pap barátom esete is előjött közben, aki viszont a Kancellár nevet adta legkedvesebb házörzőjének. Vétke régen elévült, ha volt. Az is régen volt, amikor magához szólította az Úr, megnyitván előtte az üdvösség kapuját, de én szívesen őrzöm szavait. Mit ád Isten, sötét este ment hozzá a kétlábú kancellár, és veszettül fogta a szolgálatba fogadott négy lábú. Biztosan nem gondolta, hogy nevének bitorlója érkezik, csak idegennek nézte. Csöndesíteni akarta a papi gazda, tanyai dialektusban: Kancellár, a fene egye ki azt a bűdös beledet, hallgass már! Zokon vette szavait a kisbetűs kancellár, mivelhogy eddig meg se szólalt. A plébános úr másnap rapportra lett hivatalos.

A kutyatudós mindenesetre meglepett. Kimondta, a kutya mégiscsak megszelídített farkas, és ragadozó múltját máig őrzi. Időnként ki is ütközik rajta, mint emberen a hat elemi, és ebből kalamajkák szoktak lenni. Akkor szólt legnagyobbat, amikor azt mondta, a hatalmas Amerikában apró ebeket tartanak, nálunk viszont a legnagyobbakat. Kicsi ország mindenből a legnagyobbat! Akkora büntetést szabnak ki ott egyetlen kutyaharapásért, ekkora luxust a dollárban pöffeszkedő gazdagok se engedhetnek meg maguknak.

Belegondoltam ebbe is. Ritkán hallani, hogy bírósági ítélet követné a kutyai incidenseket. Amikor emberek vicsorognak egymásra, és csontig marnak mindenkit, igazán nem koptathatják ilyesmivel a paragrafusokat. Azt azonban változatlanul nem értem, a cafrangnak - bocsánat: idegnyugtatónak - tartott házi ebek miért kapnak vérszopó kiképzést? A harci kutyák mániájáról már szólni se merek. Sokszor elsütöttem már mások igazságát, miszerint a kutya leginkább gazdájára hasonlít. Föltehetően az ő sötét lelke áll négy lábra benne.

Mondjam, ne mondjam? Mosogatórongy nagyságú palotapincsel lehetne legjobban Amerikához csatlakozni?

Ki a bolond mostanában?

Kínos dolog erről beszélni, nagyon kínos, de kétféle ember biztosan van. Az egyik ilyen, a másik olyan. Ha azt találnám mondani, hogy az egyik bolond, a normálisok hada mindjárt tűzre dobna: egynél sokkal több van. Ha azt mondanám, a másik normális, a bolondok hada azért verne bele a sárga földbe, mert szerintük az is bolond. Innen nézve tehát el nem dönthető a címben fölített kérdés. Még népszavazással se, mert szavazni azért a kiköpött bolond is tud.

Ha van ilyen egyáltalán.

Az a cifraság az egészben, tudtommal eddig senki nem ment panaszra teremtőjéhez, miért adott neki kevesebb észet. A legtöbb bolondnak épen az a legfőbb ismertetője, magánál okosabbat nem ismer. Ebben az egyben is hajszálra megegyezik a normálisok gyülekezetével.

Azért van ez a hosszú nekifutás, mert néhány éve levelet kaptam Pistától. Arra kért, írnam meg az újságba, hogy ő nem bolond. Öcsém, ha én ezt megírom, holnap százezren döngetik a Sajtóház kapuját: ők se bolondok. Méregbe kapta magát Pista, elment a bíróságra, de nem minket pörölt be. Hasonlóan kínos helyzetbe kerülhetett a jogászi testület is, még csak nem-kíváncsi elemmé se akarta nyilvánítani, kiiktatására pedig semmiképpen nem vállalkozott, inkább átküldte ügyét a Torony alá. Innen oda, onnan ide pattogott a labda, végül, mostani levele szerint, megnyerte a bolondéria-pört.

Isten éltesen, Pistám, a normálisok kétes táborában!

Hatalmas szálla maradhatott azonban szemében, mert amikor végre kinyilatkoztatottan is normálissá lett, bepörölte a Torony alattiakat. Nem tudhatom, milyen számítási kulcsot használt, de kereken hetvenmillió-száztizennyolcezer (70 118 000) forintba jött ki, amit kártérítésként követel.

Pistám, komám, ennyi pénzért engem kétszer is bolondnak nevezhetsz!

Megítélése szerint a Legfelsőbb Bíróság mondja ki az áment, de biztos, ami biztos, elküldte panaszát az állampolgári jogok országgyűlési biztosának is. Tisztelettel kér ismét bennünket, menjünk el hozzá, vagy szóljunk neki, mikor jöhet. Öszintén szólva meghat az a ragaszkodás, amely lapunkhoz köti. Minket hív először, és csak utánunk az országos fórumokat is, de én még mindig tétovázom. Olyan embert már ismerek, aki mindenáron bolonddá akarta nyilvánítani késelő kisfiát, de abból a fajtából kevés szaladgál az utcán, aki bírósági pöcséttel akarja igazolni, hogy teljesen normális. Vakaródzva ugyan, de átengedem a dicsőséget az országos sajtónak. Nagyobb a szaga is, ha ők mondják ki, Pista nem bolond. Én inkább idézem nagyjainkat: a világot mégiscsak a flúgosok viszik előre.

Kegyeltsértő lettem

Nehezemre esik, hogy rám vonatkozó némely dolgokat öt vagy tízévenként ismételnem kell. Megint mondom tehát, ha akarják, a fejfámra is fölvésethetik: se fizetésért, se szívességből nem ártanék senkinek. Se eleveneknek, se holtaknak.

Van, persze, párja is bódult mondatomnak, akkor is, ha egy embernek egy fejfa jár. Ha tehetem, se húsz fillérrel, se fél szóval nem maradok adósa senkinek. Most végeredményben a fél szó következik, nem a magam akarata szerint.

Írtam a minap egy ártatlan riportot Jóskáról. Elnök volt az egyik téésben, aztán félretette diplomáját. Most virágkertész. (Egykori főszerkesztőnk harminc évvel ezelőtt kimondta, az olvasó azt olvas ki minden cikkből, amit akar.) Fölvívott Tibor, és azt mondta, kegyeltsértő vagyok az előző elnökkel szemben.

Tölgyfa nem tud úgy kidőlni, ahogy ez a vád belém vágott. Egyetlen mondat el nem hagyta tollamat, amelyiket életében ne beszéltünk volna meg, hol viccesen, hol komolyan. Ekkor sült el a nagyágú:

- Azt írtad, előtte finánc volt.

- Az volt.

- De akkor ezt a szót senki le nem írta.

- A zsarut se írta le senki, legföljebb az imperialistákra vonatkoztatva. A magyar szókinsben benne van, mint cigarettában a lábszára. Feszítsd keresztre ennyi erővel Arany Jánost is, aki nem áttallotta ezt írni egyik fordított verse fölé: Az ördög elvitte a finánczot. Pedig aki nála jobban tud magyarul, az fösti magát.

Második fokozata is van a lövésnek:

- Mi az aktualitása egyáltalán, hogy a szádra vetted a nevét?

Na, az aktualitásokkal mindig bajban voltam. Nekem fönnállásom óta egyfolytában aktuális, ami eszembe jut. Esküszöm, egyetlen mondatot le nem írtam anélkül, hogy eszembe ne jutott volna.

Persze, megértem Tibort is, meg mindazokat, akik hirtelen elkezdtek keresni irományom idő-szerűségét. Annyira megtanultak sorok között olvasni, azt hiszik, most is ott van az eb elhantolva. Minek írnék a sorok közé, amikor a sorba is lehet? Azt nehezményezik, hogy sok tisztességes igyekezet ellenére majdnem az egész béketáborban mégiscsak megbukott a sztalini alapokra települt téeszmozgalom? A történelem hozta így, és tessék elhinni, a történelem nem én vagyok. Azt viszont szóvá szoktam tenni, hogy a fölszámoló bizottságok addig számolnak, amíg a vagyon kitart. Azt hiszem, most is innen fújdogál a szél egyik szála.

Interkontinentális rakéta a következő lövés: mennyiért vettek meg a választások előtt? Hatalmas summa pénz sistergett elő a telefonból, de vissza is mászott bele, mert eszébe jutott, hogy Jóska semmi tisztre nem pályázik. Ki mint él, úgy ítél? A kígyó mérge azonban akkor is hat, ha már becsukta a száját. Köszönöm, hogy ennyire taksálsz, ha alkalmam lesz, meghálálom, most azonban nem egy tölgyfa dőlt ki, de az egész erdő. Ekkora ökörségre még kádenciám sincsen.

Sminkelt plakátok

Sminkeltet mondok, és nem cinkeltet, noha biztosra veszem, szorult helyzetben néminemű jelentések össze is keveredhetnek. Minden választás előtt lámpaoszlopra akasztják fizimiskájuk fényképi ábrázolatját a jelöltek és önjelöltek, és itt is fönnáll a jelentések összekeverésének lehetősége. Aki önmagát jelölte, az is súlyos társadalmi kötelezettségre szokott hivatkozni, és erre világnagy szavunk is támadt: megmérettetni akarják magukat. Annyira elterjedt hirtelen, az is ezt használja - bocsánatot kérek a profán szóhasználatért -, akinek diliflejni lapul a zsebében, de ennek másolatát nem ragasztotta ki a lámpaoszlopra.

Lekopott már az 1848-as gyászmáz lámpaszárainkról, amelyet bizonyos bécsi nagy ember pesti fölmagasztalása idézett elő, kedvelt helyei lettek a megmérettetésnek, ámbár idén a magasba magasztalt, zászlószerűen belógó plakátok visszavonulóban voltak. Megfelelt erre szeméttartó konténerek földszintes külső fala is, meg kisebb szemetesek is előkelő számban szerepeltek, de a külső és a beltartalom között itt is illetlenség párhuzamot vonni. Némelyik trafó bádogfalát is úgy megerősítették gyöngé papirosokkal, majdnem félrebillent tőle az egész alkotmány.

Eddig minden választás hajrájában megjelentek a plakáttépők és fölülírók. Most, amikor szezonjuk lejárt, a leghóbortosabb gyerek se emeli rájuk a kezét. Még eltakarító vállalat emberének nézhetnék. A tiszta, fényes születése, lucskos, sáros temetése című találós kérdés most a lejárt plakátok révén a szégyenfallá avanszált arcképgalériára is érvényes. Pedig milyen szép kiállítású plakátok is születtek! Volt olyan, amelynek hőse férfi létére rúzsból is képes volt fölös mennyiséget használni szájvonalának hangsúlyos megjelenítésére, és teleragasztatta önmagával a fél várost, de így is a feledhetők rangját vívta csak ki magának. Gáláns legény azonban, úgy vettem észre, ő fogadott föl vödörös inast leghamarabb tulajdon másának eltakarítására. Vízrel áztatta az inas több menetben a corpus delictit, de megszánta Szent Péter, és olyan zuhogó záporral öntötte nyakon, akármelyik Medárd-napnak is dicsőségére válna. Elképtelenítő munkájának hatékonysága fölöttébb megnövekedett, de ezt aényt, gondolom, nem vette figyelembe a végső elszámolásnál. Legföljebb a rúzsos legény gondolhatta, mennyire jól jött volna az égi sugallat szárazabb változata a szavazófülkébe címezve.

Előjöttek régi társadalmi rigolyák most is. A százszázalékos pártolás kísértetiesen hasonlít elmúlt korok választási eredményeihez, még akkor is, ha dicsőségként könyvelik el ismét. Istenem, legalább egy ellenszavazatot adtál volna! Gyilkos vicc is született, leírni is alig merem. Megkérdezi valaki a minden választáson illetékes Jani bácsit:

- Mondja már kend, hogyan nem futotta maguknál egyetlen jelöltnél többre?

- Annyira szegények vagyunk, az összes többi becsületes.

Semmi pénzért nem adnám tovább.

Pálcás kerítés

Gondos kezek ápolják parkjainkat. Leginkább ott, ahol a papok táncolnak. Tudják, a legszebb virágágnak is van ellensége. Embernek hívják. Se lát, se hall, megy, mint a vak ló, torony-iránt. Elunták a sziszifuszi hadakozást, gondoltak egyet, elkezdtek vaspálcákból hajlított kerítéssel figyelmeztetni a járókelőket. Nem jó az, ha lábbal tapossák mások munkáját.

Zseniális ötlet.

Baj csak az, hogy van Szegednek fába foglalt műemléke. Nem hiszik? Tessék csak elmenni a Széchenyi térre, annak is a főutcájára, szembe a Takaréktárral. Oda, ahol a platánfa gyökere megemelte a zöldövezet jelképes határát, a betongerendát. Tessék jól odanézni a fa tövére, még kilátszik a régi öntöttvas fölső bütyke. Nem a vas nőtt bele, a fa nőtte be.

Szokása a fának, ha közel rakják hozzá. Van még olyan ember Szegeden, aki emlékszik rá, ilyen veretesen szép kerítése volt valaha a tér minden parcellájának, a Dugonics térnek is, és talán az Aradi vértanúk terének is. A múzeum előtt is ilyen volt. Mi lett vele? Annyira sértette az akkori városrendezők szépérzékét, kiszedték mindet. Netán olvasztóba vitték, és tankok kerekéként reinkarnálódva védtek a békét? A betonból való szélgerendák maradtak csak, fölfordítva.

Miért verték szét? Általános kerítésellenes hangulat uralkodott akkor. Az álszabadság jelét látták abban, ha félszázig érő kerítés se állja utunkat. Inkább kiírták: A fűre lépni tilos. Később érzékletes piktogramot is kitettek, amely szerint a kutyskáknak is tilos ott elhullajtaniuk gumikáikat. Nincsen az a kutya, amelyik táblaolvasó lenne, megesett, hogy éppen a tövébe hajtotta a szükség.

Nagy sértés ott a díszkerítés, ahol a szabadságot erősebb korlátokkal hátrították.

Mi lesz a vastartalmú fával? A postaszere” is van hasonló, és máshol is, csak azokat már benyelte a parkba oltott anyatermészet, mire vastalanították volna. Majd ha út utolsó órájuk, eljön a nagyfűrész, szikrát hány, kicsorbul, és szentséget nagyokat, aki tartja. Puha fa a platán, de ha vassal erősítik, akkor megmakacsolja magát. Mennyivel egyszerűbb a pálca! Ha netán azt is be akarná nőni valami tulipán, ki lehet húzni.

És a szépérzékünk? Ugyanott van. Arra tette a kutya a gumiját.

A kutyavilág másik oldala

Őszinte üdvözléssel kedves levelet kaptam városunk legszéléről, mégse merem leírni, hogy kitől. Nem biztos, hogy jó neki, ha újságíróval cimborál. Természetesen kutyaügyről van szó benne, a nemrég megjelent írásomra válaszolt.

Nagy kutyákról és nagykutyákról pöntyögtem, mindkettőről van mondanivalója neki is, de leginkább a nagyméretűekről. Mondja az elején mindjárt, nem is nekem szánja sorait, inkább a kutyaelleneseknek. És bevallja, neki harci kutya is van, és „harciatlan” is. Védi is őket azzal, hogy a mindszei és a sándorfalvi tragédiát, két kisgyermek halálát más fajtájúak okozták, és említ még másik kettőt, külföldről. Az egyik tűzből mentett ki embereket, a másik robogó gyorsvonat sínjáráról rántott le egy kisfiút. Az ő kettője amerikai származású, a legkemenyebb vérvonalból valók, ennek dacára a légynek se ártanak, a macskával is jó barátságban vannak. Minden szeretet és nevelés kérdése.

Ebben teljesen egyetértünk, ezért szeretem ismételtetni mások bölcsességét, miszerint a kutya leginkább gazdájára hasonlít. Csakhogy ő özőnével hoz szerencsétlen eseteket, brutális gyilkosságokat, amelyekért meggyőződése szerint kötélni járna. Ha mind mellett ott lett volna „valami harci dög”, ma is élne valamennyi, még a körmendi kislány is. Na, a kötélosztásban más a véleményem. Amíg később kiderülhet, hogy nem is ő a gyilkos, addig senkit nem akasztanék föl. A holtig tartó kemény életfogytiglanra szavaznék inkább.

Kitér a kutyagumira is, „mit már nagyon sokszor elsütöttek karriervágyó újságírók, az emberi szemetelőkkal nem törődve”. Pedig el tudná képzelni, hogy a dohányosok kis fémdobozzal rendelkezzenek, amelybe a hamvadó cigarettavéget beletennék, és nem járnának bokáig az eldobott csikkben a villamos- és buszmegállóban. Ez bizony telitalálat, kedves uram! Bökkenő csak annyi, hogy a kutyagumi bomló végtermék, és városban leginkább ott található, ahol unokáink játszanak. És iszonyatos sok van belőle. Ezért is emlegetik sokan, vissza kellene hozni a kutyaadót.

„Ha egy lépcsőházban van csupán egy tacsó vagy pekingi palotapincsi, az idegen léptekre, zajra olyan ribilliót csinál, hogy a bűnöző hanyatt-homlok menekül.” Igaz lehet, ez is igaz. A végső következtetés is: „Ha egyszer bekövetkezik, hogy a rablógyilkost ártalmatlanná tette egy „harc dög”, és életben maradt a gyerek, nő, taxisofőr, bárki más, akkor nem nagy ár a kutyagumi...” Majdnem igaz ez is, de hallottam én már olyasmit is, hogy az éjjeliőr mindig éber kutyáit harci kutyával szedették szét a latrok. Kutya a kutya ellen. Bonyolult a világ, a hitvány ember úgy nő, mint eső után a gomba, és sajnos, kutya is van neki.

A sorozatgyilkosok ellen pedig lenne egy nagyon együgyű recept. Be kellene végre gyűjteni minden fegyvert.

Köszönöm kedves sorait.

A tőke megadta magát

József Attila verse jutott eszembe a minap: Döntsd a tőkét, ne siránkozz... Amióta nem döngetem az erdei tőkét, leginkább ez jár a fejemben, ha tuskószedőt látok. Mindenki tudja, kettős értelme van, a pénz csúfságos uralmát is jelenti a valóságos mellett.

A téma az utcán van, de nem hever. Három ember fölváltva ássa a gödröt, csákányozza és lapátolja, a negyedik most érkezett, és nézi. Kínos a munkájuk, kicsi a négyzet, körül van szegve betonnal, ráadásul teljesen kitölti a régi fa tőkéje. A csákányozó mondja, mintha jelentene: hamarosan megadja magát.

Nekigyürekezett, köpi a markát, üti-vágja, verejtékét törli, bocsánat a pórias kifejezését, de alkalmanként meg is fingatja kezét a csákány nyele, ahogy a gödör peremére is rácsap, de a tőke nem akarja megadni magát. Fél évszázad alatt se tudta rábírní az ideológiával dugig megrakott szocializmus - hogy azonnal a másik jelentésre ugorjunk. Nem voltam, és nem is leszek letűnt korok teoretikusa - a jelené se, és talán a jövőendő is megszabadul tőlem -, de azt hiszem, többször volt álcázás abban is. A felső polcon lévők a gyökerek tarackos terjedését leplezték állandó szapulásával, a kisebbek pedig szolgálai követtek. A szegény pedig szegény maradt, mert jobbat úgyse tudna tenni. Most pedig? Leplezetlenül itt van a nyakunkon. Nem a tuskó, csak a ruskó.

Sűrű erdőbe visz ez az út, annyira bolond se vagyok, hogy tovább lépjek. Gyerünk vissza az öreg fa tövéhez. Majdnem harminc évig naponta jártam el a galagonyaafa alatt. Két évvel ezelőtt fogadhattam is volna rá két híres biológussal. Ők is úgy tudták, ahogy én azelőtt, hogy bokorban izzik a galagonya virága. Meg is nyertem volna, mert egyszerre tévedett mindkettő, de soha nem akartam mások kárára menni. Ez a galagonya tehát fának nőtt, és az is maradt.

Tanúsíthatom, az utolsó fadöntögető viharig nem is látszott, hogy tövig kirágták már a férgek. Amikor kicsavarta a szél, hártavékony ép kérge akkor tűnt elő a vastag pudvából. Csoda, hogy az egész lombozatot el tudta látni táplálékkal, oda-vissza. Micsoda szép termése volt minden évben! És csoda, hogy nem dőlt ki már tíz évvel hamarabb.

Mástól tanultam a mondást, hogy szeretem én a munkát, órákig el tudnám nézni, de azt is tudom, nem mindig örül neki, aki végzi. Másnap láttam, ez a tőke valóban megadta magát. Olyan szabályos gödröcske maradt utána, éppen elfér majd benne az új fa. Beleültetik hamarosan, és jönnek a csemetetördelő embercsemeték, hogy erejüket mutogassák.

Soha nem a tőkén akarják kipróbálni.

Gólberúgók világgálája

A foci meg én - két világ. Kétszer ugyan kísértésbe estem, de tartós csábítás nem lett belőle. Világmeccset játszottunk az óvodában, két ledobott kabát képezte a kapufát, és - ilyen csoda is egyszer esik az életben - éppen én hajtottam a labdát. A rongylabdát. *Meztélláb*. Akkora vehemenciával, illet focibolondok se láttak addig. Nem volt ott kijelölve se partvonal, se oldalvonal, szöglet se, de nem zavart nekiindulásomban: *berúgom én a gólt hátulról is*. Lemaradtak a csimbók, egyedül voltam, röpheltem, mint a madár, jól céloztam, és akkorát rúgtam, a túlsó kapus fogta meg. Úgy kiröhögtek a többiek, de úgy, máig hallom rekeszizmuk

röcögését, pedig bíró se volt, aki fütyült volna. Azóta, ha hálót látok a kapun, mindjárt tudom, miattam jött divatba. Hogy más se tudja hátulról berúgni.

A másik már Szegeden ért, az Ady-téri pályán. Békés szurkolója voltam évfolyamunk buli csapatának. Körülbelül a felezővonal magasságában üvöltöttem, mint a fába szorult fereg. *Apucili* labdája iszonyatos lövéssel beetalált a gyomromba, tegnap szólaltam meg először. Első szavam ez volt: meccsre se többet! Gyomorszájamnál kereste a kapu száját!

Senki ne hányja szememre, hogy leginkább a léggömbhíradók végén bejátszott gólokat nézem a tévében is, kényszerből, az időjárási zöldbékára várva. Most is ott jutott eszembe, ha rám bízna akárki is, én bizony megrendezném a gólberúgók világgáláját. Nem a Maty-érre hívnám őket, ahol legutóbb volt világbajnokság, a *Szeac - Szeol - Szeged* Stadionba, régi dicsőségek helyszínére.

Mit hívnám? Hívom! Erre, erre, hölgyek, urak, ilyen még nem láttak, ilyen még nem pipáltak! Megkérem mindegyiket, játssza el még egyszer azt a szenzációs mozdulatot, amely a gömbölyű labda hálóba belekeveredését követte.

Félőrültek szaladgálnak a gyöpön, ezt garantálom, mert nemzedékünk örületekre van kalibrálva. Lehet az a legbárgyúbb rúgás is, ha gól talál lenni, mert ez maga a csoda. Akkor is, ha a kapus az ellenkező oldalra vetődött, vagy a horpasza alatt mászott be a labda. Láthatja mindenki, hogyan kell a levegőbe fölugrani úgy, hogy akkorát csördít közben, mintha teniszütővel sas-madarat akarna lecsapni. Hogyan térdel le földet érés után nyomban, hogy hátára ugorhassanak vitézlő társai, nyíltszíni *kicsi a rakást* játszva. Hogyan rántja le magáról révületbe esve a mezt, és félmeztelenül szaladja körbe a pályát, mintha petárdát dugtak volna bele hátulról... Ha én ezt mindet tudtam volna rongylabdás koromban!

Ekkora sziporkáért, tudom, normális helyen adómentes ötletdíj járna, de én szerényen lemondok róla. Nekem az is elég lesz, ha egyesegyedül kiállhatok a bejáratba, napraforgót árulni. Attól is fölvet a pénz. A protekciósoknak bukósisakkal mérem, bizonyítván, hogy Gregor-interjúkat is szoktam olvasni. A kényszerzubbannyal berohanó mentősöket is én intem majd türelemre: nyugi, nyugi, nincsen itt semmi baj.

A minap csodát láttam. Zárt kapuk mellett kellett lejárásuk két csapatnak egy meccset. Nem a gólok kapuja volt zárva, büntetés van a dolog mögött. Se emberfia, de még fia-ember se volt a nézőtérén! Itt is mutatott egy gólt a méltóságos képernyő. A csatár azonnal elfelejtette, hogy nagy elődeiben régen kereszteződött a futball és a balett, semmi izgágaság, semmi rohangálás, trikótépő színjátéknak nyoma se volt.

Minek is lenne, ha senki se látja?

Saját sírásó

Morbid a cím, elismerem, és csak arra való, hogy memóriám frissességét igazoljam. Azt is tudom, persze, nagy a baj, ha már bizonygatni kell, de ebbe most ne menjünk bele. Mindenkinek van hibája.

Még a vastapsos öregátkosban tanultam, ha jól emlékszem, egyetemi előadáson hallottam azt a meglepő tételt, hogy minden rendszer méhében hordja saját sírásóját. Valamelyik ügyeletes klasszikusunktól származhat. Biztosra veszem, aki mondta, arra a rendszerre nem értette, de én nagyon vártam, egyszer talán összetalálkozom Sírásó elvtárssal is. A hatalomban tornyosu-

ló szellemi sötétségben véltem a legnagyobb kísértést fölismerni. Hogy akkor miért képezték volna bennünket? Azt hihették, a sötétség legfőbb támasza a deformált világosság lehet.

Régen tudom már, a sírásó örök. A hamvasztásos elparentálás korában is. Azt is tudom, naponta tapasztalom, az éppen hatalmon lévők sehogy nem akarják fölismerni a rendszer méhében kicsírázó sírásócskájukat, aki kicsike lapátocskával megállás nélkül tüsténkedik. Ha fölismernék, elvetélnék, mielőtt a lapátja megnő.

Annyira belém ivódott a teória, az eddig megélt minden rendszer váltásakor vizsgálgattam, miből fonták a sírba eresztő kötelet. Töredelmesen bevallom, ha megint keresztre feszítenek is érte, amikor kezdtek végre föltámadni újra a pártok, észrevettem, gyorsvágóban igyekezett valamennyi visszarojogni a Rákosi-rendszer köllökörébe. Meg is írtam, elevenen akartak lenyelni érte, de valahogy a torkukon akadtam. Mind azt hirdette, egyesegyedül neki van igaza, és aki nem hiszi, tűnjön el. Pénzügyminiszterek jöttek, pénzügyminiszterek mentek - volt, amelyiket rendszeresen és tartósan „lekupicáztam” hatalma teljében -, és nem vette észre a soros miniszterelnök, hogy az ő rendszerét ássák alá.

Most megint rendszerváltás látszatát éljük, de én úgy vagyok ezzel is, mint a magam frizurájával. Hol divatba jön, hol kimegy a divatból. Fontosabb, ami alatta van. Tudván tudom azonban, az orvostudomány méhmagzati korban igyekszik fölismerni némely génhibás, örökletes vagy atavisztikus betegséget. A jövőendő újszülött érdekében már a prenatalis korban el tudnak végezni megmentő műtéteket. Az anya is megmaradhat, és a csecsemő is egészséges lehet. Sajnos, azt is tudom, az orvostudomány eredményeit se veszi magára egy rendszer se. Ha venné, már kilenc évvel ezelőtt tökgyalu alá küldte volna a képviselőket, hátha valami határozott térfoglalás akadályozza a rendszer méhében meghúzódó örök sírásó fölismerését.

Pedig biztosan ott van, és a sírba eresztő kötelet fonja! Azt hiszem, most kezd családívá válni.

Meteorit-meteorológia

Hihetnék, rám jött a dadogás, de ne tessék elsietni. Amikor még gyakran csörgettem telefonon a meteorológiai intézet szegedi telephelyét, gyakran rövidítve jelentkeztek be: meteor... Amiről pedig most akarok szólni, igazi meteorok raja is lehet, meg az úrben kóválygó üstökös farkából szétszóródó jég szemek áradása is. A dadogás látszatát így is vállalom, mert önhatalmúan egyesíteni szeretném a kettőt, ha csak ideiglenesen is.

A meteorológusokról sokszor nyilvánítottam már véleményt, és nem mindig jót. Belátom, nehéz megmondani, mi lesz holnap, mert az időjárásnál megbízhatatlanabb valami talán nem is létezik, de sokszor megesett már, hihetetlen fagyokat jövendölt a zöldbéka, és csak egy hét múlva érkezett meg a hűvös fuvallat. Le lehet centizni a műholdas képekről, mikor ér ide, ami most ott van, de időnként közbeszól az Alpok lánc, meg a Kárpátok is, és egyszerűen szétcsapja a felleget, mint iszákos emberben az étkek zsírját az ágyaspálinka. Hogy az üstökös farkát mekkora világűrcentivel lehet megmérni, nem tudhatom.

A csillagászat azonban szentírás volt előttem mostanáig. Az a tudomány, amelyik másodpercre meg tudja mondani, mikor lesz napfogyatkozás, és honnan lehet legjobban látni, előttem maga a csoda. Amelyik a betlehemi csillag föltűnését visszafelé számlálva megállapítja, hogy Krisztus születésének az éve nem esik egybe időszámításunk kezdetével, hitbéli megrendülés nélkül az előtt is megemelem a kalapomat. Ki is álltam most is az erkélyre, neki-vadult bizakodással, és félóránként lestem, hideg szélre rá se rántva, mikor kezdenek potyogni

a hulló csillagok, de csak repülőket láttam jönni menni. Szerencsére, azok nem potyogtak le. Másnap hallottam a rádióban, elszámították magukat az éteri meteorológusok, előtte való napon lezajlott már az égi találka.

Az, hogy én lemaradtam, nem nagy baj. Augusztusi tapasztalatommal pótolom. Hogy az egész világ lemaradt, az is megbocsátható. Aki éppen hullócsillag-nézőben hullott le a kőkerítésről, és azonnyomban fölköltözött az egekbe, föltehetően nem lenne ennyire megbocsátó, de az ő nevében nem beszélhetek. Azt is megértem, hogy késve forgatták el a műholdak fényeleteit. Lehet, hogy addigra már sorozatban ragyára verték mindet a kóbor meteoritok? Még ha csak porszemnyiek is? Az úrállomásba szakadt úrhajósokat kezdtem csak sajnálni. Talán a meteoritcsapdát is késve akasztották ki? Hallgatva a földi parancsra, átpucoltak az úrhajóba, gubbasztottak szegények, és füleltek, kopognak-e már odakint. Ujjukat a hazaszálló gépezet slusszkulcsán tarthatták, nehogy lekéssenek a nagy menekülésről. Ők hogyan szentségelhettek, amikor megtudták, előbb lett vége a lakodalomnak, mint hivatalosan megkezdődött volna!

Ezért mondom én, kegyeletes könnyelműséggel, elég lenne az is, ha összevonnák a földi meg az égi meteorológiát.

Átsötétítés

Átvilágításról annyit beszélünk mostanában, idestova tíz éve már, kirojtolódzik tőle a szánk. Azt jelenti, belenéznek az atyafi múltja zsigereibe is, és megnézik, nincsen-e benne valami sötét folt. Elvileg itt is a világosság küzd a sötétséggel, de nem mindig az győz. Amikor a legelső átvilágító bizottság nekihasalt a munkának, el is hasalt mindjárt: az ábécé első betűjénél olyan ember állt őrt, akit elkerülnie lett volna legjobb. Alkonyat volt akkor még csak, mint a háború idején. Mielőtt lámpa gyúlt volna, elsötétítés volt kötelező.

A bírák nem járták körül a házat, még azt se nézték meg, nem szűrődik-e ki némi világosság a sötét éjszakába, mennie kellett a bíróságnak. Mivel azonban nálunk az lett a divat, hogy minden párt az öregátkos legvadabb korszakához rohant vissza újjáéledése után azonnal, ennek is szétszóródtak a spórái. Jámbor példaim vannak rá, ha csak kettőt említek is, terjedelemben túlnőhetem a szokásosat.

Társadalmi megbízatásként - megmentő főangyalként - foglalta el az elnöki széket leghíresebb futballklubunkban az a pártelnök, akinek minden idegszála a nulláslisztbe való beletorgyantasra van kalibrálva, és helyetteseként magával vitte államtitkárát is. Nagy hangon be is jelentette, mindenképpen át kell világítani a foci gazdálkodását. Hadd lássa a világ, ő a világosság híve. Megbízta másik leghűbb pártemberét, nyálazza át a számadásokat. Nekihasalt ő is a munkának, és el is hasalt ő is. Olyan hegybe botlott bele, még csak alagutat se fűrtak alá. A szennyes kényszerű kitergetésére sajtótájékoztatót hívtak össze, leginkább azért, hogy lássa a világ. Megbotlott a versenyló, orrba verve távozott a főrevizor, mert a szentháromságba, ahol ösidők óta három ember képezi az elnökséget, bele se ülhetett. Semmitmondásból akkora asztagot raktak, az Eiffel-tornyot is hajazta. Nagy nyilvánosság előtt, előre megfontolt szándékkal folytatólagosan elkövetett félrevezetésben találná vétkesnek őket akármelyik bíróság, ha lenne még bíró, aki ad az ilyesmire. Milyesmire? Miniszteri ákombákom ilyesmire.

„Csúcs”-ra járattván a malmot, a minden lében kanál sajtó elkezdte firtatni a mögöttes világot. Hallhattuk is, olvashattuk is, megint föltámad a *mondj igazat, beverik a fejed*, de a pillanatnyi

átvilágító azt hangoztatta, edzett ő ahhoz, hogy megfélemlíteni nem hagyja magát. Amikor még rakásra szórta ki a televízió ellenlábas katonáit, elég tapasztalatot szerzett hozzá. Hogy miért nem kért engedélyt a tények nyilvánosságra hozására? Ennyire gyerekek azért ne gondolják. Az igazság és a nyilvánosság mindenkié.

Ebben az egyben teljes az egyetértés közöttünk.

A másik picike pártocskában is szakadt a céna. Abban, amelyik nagygyűlésén legutóbb derékszijas pártszolgálatosokat mutatott a televízió, cáfolhatatlanul hirdetve, hogy náluk hátra felé van az előre. Azóta nem mutathat, mert be se engedik. Két zsinóros dolmányba bújt jelölt vetélkedett az elnökségért, de mivel az egyik jóval előtte már nyilvánosságra hozta, hogy bizonyos pártpénzek duzzasztják a másik élettársának párnáját, be se engedték a gyűlésre. Őt nem verték ki zászlórudakkal, mint abban a másikban, az egyik előző átkosban, Eger várának hősi védőit utánozva. Be se mehetett, nehogy lázító fölszólalásba essen. Hirtelen módosították az alapszabályt, amelyik immár kimondja, mindenki kizárható, aki az elnök hitbizományában az alapszabályt nem tiszteli. Aztán kizárták a pártból, hogy a szavazáskor a legideálisabb régiségként csak egy jelölt legyen, noha mindenki idézni szokta a paraszti bölcsességet: lovat is kettőből lehet választani. Kakasként ki is kukorékolta aztán a régi elnök, megint ő győzött.

Lehet-e összefüggés a kettő között? Az átsötétítés a közös, és még sok meglepetést hozhat.

Maga alá

Ekkora eszetlenségről normális ésszel nem is lenne szabad írni. Terített asztalnál is olvasnak újságot. Mentem magamat: terített ésszel gondolva ennek nem is lenne szabad megtörténnie.

Idétlenség megkérdezni is, hallották-e, hogy valaki úgy alszik, mint a tej? Gyereke is mondják, vénemberre is. Azt jelenti, jól alszik. Csak az agyafűrt csavar rajta egyet: és közben maga alá ereszti a vizet? Mert a tej, ha jól megalszik, mindig maga alá ereszti. Szorozni is tud az agyafűrt, elkezdi számlálni, a tízezeletes panel két lépcsőházában hatvan lakás van. Hány gyerek, és hány öreg utánozza ott az aludttejet?

És ha a panel is maga alá ereszti? Csöngörények a megmondható, milyen kalamajkára képes egy-egy dugulás. És ha el se dugult, mert születése pillanatában szétcsúszott a cső? Hiába fertőtlenítik, tizenhat éve szaglik. Már eladná a tulajdonos a maga részét, hogy meneküljön, jön a vevő, bedugja az orrát, és már vissza is húzza. Pöcegödörbe nem költözik.

Ne tessék elfintorodni, erről én többet egy szót se szólok, mert itt nem csak a lakók a maguk alá eresztők. Vilmos mondja, hogy az ő tízezeletesükben a dugulásra eső is esett. Annyit írtam beázó tetőről, csak azért szól. Szendére fogva a figurát, úgy tervezték a panelt, az épület közepén vezetik le a lapos tetőről az esővizet. Leállítják a csatornát, és körülépítik házzal. Sejtje csak, hogy be kéne kötve lennie mindnek valamilyen csavaros umbuldával a szennyvizek világába, de az övékről kiderült, nincsen bekötve. Megy, csak megy, lefelé, emeletről emeletre, mint a visszaszámlálás, amíg elér az alvilágba. Betonteknő a panel alja, amikor odáig ér, szépen szétterül. Szalagháznál kilométerre is terülhet, senki bele nem szól személyiségi jogaiba. És hígítja a pöcegödör tartalmát. Mélytengeri uszodát rendezhetnének be esővízből, ha bűdös nem lenne. Békák, macskák, egerek és patkányok is bele szoktak dögleni, miután kivezető útra nem lelnek, de nem folytatom, mert hamar kiderül, a csődugulás egymagában virágos kert.

Mondom Vilmosnak, nagyon fölbecsülte képességeimet, ha csatornamunkára még alkalmasnak vélt, de ismételte, éppenhogy nincsen csatornába vágva. Ketten együtt se akarjuk elhinni, hogy a panelözön egyetlen épületét felejtették volna el bekötni. Amikor a lusta ember időt, pénzt és fáradságot spórolhat hitvány munkával? Annyi erővel azt is elképzelhetnénk, hogy a világmindenség bolygói közül csak a Földön van élet.

Mindig mondom, hülyeségeink túlélnek bennünket. Hol van már az az építő vállalat? Egyébként erős a betonteknő, talán nem nyel el egyetlen házat se, és föl se emeli az áradás. Ellenben van egy bökkenő még, ha már osztottunk-szoroztunk. Esetenként harmincezer forint a környezetszennyezés ára, tessék mondani, akkor tizenhat év alatt mennyire rúgna?

Lefelé emeletes

Nehéz lecke valakiről jót írni. Ha rosszat szólnék, szidna az illető, de legalább százhuszan áldanának: végre megírta valaki. Ellenben ha jót? Az se örül neki, aki belekeveredett, mint Pilátus a krédóba, mert csípi a bőrét, százhuszan viszont szidnak: erről írsz, amikor itt vagyok én is?

Nem először mondom.

Néprajzos huzalma van annak az embernek, aki még ismeri a lefelé emeletes kifejezést. Veremlakásokra mondták, amikor már föltalálta az emberiség a fölfelé emeletes házakat is. Lehet társadalmilag is lefelé emeletes valami?

Alig múlt néhány hónapja, ahogy beszéltem újságírónak, mindjárt ki is akartam farolni belőle. Mondhatnám a falu nevét, de minek? Sárba ragadt szövetkezete volt, mire pöndült volna, mindig elúszott. Ígéretes pillanatában találtam, éppen kievickélt a gödörből. Sorozatot írtam róla. Fél hónap múlva meg is jelent az eleje - aszalásban a mi lapunknál külön akkor még nem létezett -, de alig jött ki az első strófája a nyomdából, már csörgött a vihartelefon: állítsuk le! Két fő-fő-párttitkár szólított magához, és gyömöszölt volna be a forró kemencébe, mert ők mindenáron egyesítést akartak. Én csak azt hajtogattam, hogyan is nézne ki, hogy alatta van a *(Folytatjuk)*, csak most mégse folytatjuk.

Ki is buggyant belőlem a keserűség, amikor visszaértem: Pista komám, én itt nem maradok. Van nekem tisztességes szakmám, három is, Isten áldjon! Ha már a jót se lehet megírni, hitványságra keress más bolondot.

A főnöknek több esze volt, mint nekem, vészhelyzetekre is kalibrálva, így aztán maradtam. De ha bárákarmilyen sánta agyú akkor azt találja mondani, ugyanez a nyavalya válik nemzeti allúrré harminc év múlva, akkor vizes borogatást ajánlottam volna a fejére.

Példa kell ide is. Egyetlen emberről írtam a létező legjobb nemrég. Eldédelgettem soraimmal, simogattam, és esküszöm, egyetlen nagyot mondó szó nem volt benne. Mit ad Isten, mondta az apa, látni szeretné a kéziratot. Én meg azt mondtam rá, régen a hatalmasságok divatja volt ez, ne tanuljuk el tőlük. Megmutathatnám, de egészen más valamit kéziratban olvasni, mint újságban. Azt rontsam el, amit meglepetésnek szántam? Telefon ide, telefon vissza, legalább ötször. Egyszer aztán kivágja: nem járul hozzá, hogy megjelenjen. Álljunk meg: nevét se említem. Akkor a fényképe nem jelenhet meg! Kérdezgetem, kellő tapintattal, milyen féreg esett bele, de nem mondja. Előkapom a nagyagyúmat én is, és mondom neki, ha két mozdony közé teszi is be a fejemet, akkor se lépek felet se.

Aztán mégis léptem. Hátra. Beláttam megint, szándéka ellenére csöndes erőszakkal se boldogíthatok senkit. Csak arról írtam, szépen élnek, Lucifer lennék, ha el akarnám rontani. Azért habarjak középük mérget, mert a pontosvesszőt esetleg adó nélkül füstötték föl az ég? Lehagytam a fényképről.

Jaj, a kulcsom!

Jól járnak velem a buszok és villamosok, mert várni nem szeretem őket. Inkább elindulok, és bátran mondom, bérlettel a zsebben a legszebb gyalogolni. Még a cipősarkalás költségeit se háritom át rájuk, és nemcsak azért, mert hóban a sarok se kopik annyira. A minap azonban azt gondoltam, ha mindnyájan belepusztulunk is, megvárok egyet.

Köddel, kocsival és emberrel volt tele akkor a város. Ünnepek havában megesik ilyesmi. Az utcák két oldalán úgy álltak az autók, mintha cipőkanállal húzták volna be őket, a maradék nyomvonalon pedig úgy kígyóztak, épeszű ember nem vetette volna középük magát, ezért döntöttem a busz mellett. Negyed órát vártam, iszonyatos hidegben, de akkor halmozottan érkeztek. Egymás után jött három. Lehet, hogy a másik kettőben lézengtek csak, de az elsőben annyian voltak, harmadik nekifutásra jutottam föl a lépcső aljára. A harmadik állomáson aztán már a kocsí belsejében könyökölték ki a májamat és a lépemet.

Szentségtörés következik most, kedves olvasóm, ha akar, meg is nyuvaszthat érte. Mondhatnám, etnikumhoz tartozó idős asszony ölébe sodort hajsza hím a szerencse, de nálunk magyarul beszélnek, ezért inkább cigányasszonyt mondok. Semmi előítélet nincsen bennem, nem is ajánlom senkinek, hogy kiolvassa soraimból. Ezer példát hallottam azonban buszokon garázdálkodó kézművesekről, néhányszor utcán elszórt csekket is fölszedtem, és küldtem címre, ami megint ékes bizonyíték arra, hogy zsebben kutatók szálltak le azon a tájon, és szabadulni igyekeztek minden néven nevezhető fölöslegtől, de ez csak akkor jutott eszembe, amikor sarkalatos fölfedezést tettem. Bal kezén fehér gyapjúból kötött kesztyűt viselt, és ezt meg is értettem, annyira hideg volt. A jobbon azonban ujjavesztett fekete cérnakesztyűt. Akkoriban láttam ilyet utoljára, amikor még dermesztő hideg tudott lenni pénztárgépek körül, de egyrészt ez az idő már elmúlt, másrészt pedig ezt az arcot avval a foglalkozással betegen se tudtam volna elképzelni. Ez az asszony tehát finom munkára készült. És engem úgy szorítottak hozzá, esendő az ember, minden zsebemet azonnal kirázta a hideg. Színehagyott apró táská volt az ölében, ez is gyanús lett. Fölváltva kapaszkodtam, és fölváltva ütöttem oldalamat, nem találok-e már benne ujjatlan kesztyűt. Sorba nézegettem a körülöttem állók fizimiskáját is, kezeit is, hátha érvénybe lép az add tovább, mert számár maradsz társasjáték. Hideg ide, hideg oda, minden porcikám bemelegedett. Célhoz érvén, a leszállásnál nagyobb gyönyörűséget elképzelni se tudtam.

Odalent megint megcsapott a hideg - és a rémület. Azannya keservit! A kulcsom! Hol a kulcsom? Ezeket az ortopéd mondatokat szórtam a busz után. Mégis járt valaki a zsebemben? Amióta kabátom van, a jobb zsebében mindig kulcsok vannak, csak most nincsenek benne. Nem tudom, mennyire ugrott föl a vérnyomásom, csak a szívverésem dobogása hallatszott.

Bocsánatot kérek szerencsétlen asszonytól. Most az egyszer, de csak egyszer, a bal zsebemben volt az összes kulcsom.

Bolond Józsi

Az összes Jóska meg szokott sértődni, ha nevüket nem királyi rangban említem, de nem tehetek róla, ha most ez akadt meg ujjaim hegyén. A negyvenes évek legelejéről már vannak hitelt érdemlő emlékeim, de nem vagyok benne biztos, hogy valóban Józsi volt-e az illető, vagy János. Szegeden azt mondhatták az ilyen emberre a régi öregek, hogy simonbíró, ami az együgyűségnek szépen szóló változata, de az én gyerekkorom nem innen való. Ügyefogyottnak is fordíthatnám, tökkelütöttnek, kalahütyösnek is. Simlédernek mondtuk a sapkának is az ellenzőjét, mert mi közelebb voltunk a német nyelvterülethez. A szegedi földön már a simli ismerős.

Bolond Józsi egyre többször jut eszembe, de evvel se akarok megsérteni senkit. Urasági cseléd volt, fél kazlat elvitt a vállán szénából is, szalmából is. Beleszúrta a vasvellt, lábbal jól megnyomta, hogy beljebb menjen, fölvette, és vitte. Annyi esze azonban mindig volt, hogy előtte megfordította sapkáját. A simléder hátulra került, azért, hogy a nyakába ne essen a szalma. Úgy ment, mintha jönne. A fizimiskája is előttem van. Győztes mosollyal vágta hátra a sapkáját.

Utánzó is lettek, az én korosztályomból is. Fejeléskor is útban volt a simléder, a gyerekek is hátra csapták. Mostanában látom, úton-útfélen, már fejelni se kell hozzá. Divatba jött Bolond Józsi sapkája. A minden fejre jó amerikai sityakok is így közlekednek, és a leghagyományosabb micisapkák is. Buszon is, ahol pedig se széna, se szalma nem esik bele a nyakba. Szerencsétlen, szegény Józsi! Hatvan év alatt a divatod körülkerülte a földet, és úgy tért vissza, hogy rád már senki nem emlékszik.

Nemcsak fél kazlat elhordó szerepében ködlik föl a képe. Az urasági istálló padlásának a födeles kiugrójában is látom, ahogy veszett igyekezettel kanalazza befelé a földogatos szénát. Akkorát lódult egyszer, megtántorodott, és le is esett. Csontja nem törött, a szekér szánára esett. Fölkepesztetnie volt nehéz megint előbbi állásába, de ez mindenkivel megesik, aki bukik.

Bőven van alkalmam, hogy ez is eszembe jusson. A modern építőipar régen föltalálta már az urasági istállót polgári használatra. Hogy ez emelkedés-e rangban, vagy visszaesés, döntse el más. Tetőtéri lakásoknál az ablakokat tolja ki födelestül az eresz széléig, amit a köznyelv egyszerűen csak kutyaólnak mond, noha mindenki tudja, még szobakutya se lakik bennük. Fél szóval se merném mondani, hogy elment volna akármelyik tervező is mintát venni az urasági istállók padláskiugró beugrójáról, vagy a nagyobb gazdák hasonló célszerűségéről, de hogy a kettőnek igen szoros köze van egymáshoz, az biztos.

Hogyan került akkor rangos városi építményekre is? Lehet, hogy ez is megkerülte közben a földet. A külföldi példának soha nincsen urasági íze.

A híd a határ

Ha járatnának újságot a vízimadarak, talán tudnák, hogy többször írtam már róluk, mert a betű oda mindig eljut, ahova nem kellene. Jószerivel ugyan nem tudom, náluk meddig él egy generáció, lehet, hogy azóta ükunokáik tutajoznak a jéghideg Tiszában. A folyó sodrában potyáznak, ellenben a part mellett, ahol pangó vizek vannak, és visszaforduló limányok, hangos csatározással fürdenek a vadkacsanépek. Ilyen a világ. Amikor a dorozsmai ember

szánja rá magát, hogy megmártózik benne, sőt át is ússza, pusztá szimpátiából sokaság didereg a parton. Hogy a madarak hogyan csapkodnak benne reggeltől estig, netán vérszívó tetveik kifagyasztása szándékával, rá se rántunk.

Ha tehát olvasnák az újságot, biztosan eltennék, hogy unokáiknak is kéznél legyen: megint írtak rólunk. Attól tartok azonban, ahogy a parton járó ember nem sokat gondol a madarakkal, ezt viszonozzák szívből ők is. Avval se törődnek, hogy minden évben észreveszem, a halastavak befagyásával egy időben sokasodnak meg emitt, és azt is szándékozom megemlíteni, máskor mínusz tíz fok körül már a panelvárosban szokták röptében elkapkodni az erkélyen kidobált kenyeret. Hja, kérem, akkor még olcsóbban süttött a pék. És azóta kukavizitálók adják egymásnak a terepet. A két lábon járó konkurenciát viselik legnehezebben.

Sok a duma, a lényeg az, hogy tutajoznak. Rászállnak jégdarabra, faágra, akármire, és potyautasként utaznak. Akkor is ezt teszik, ha a földi ember a ködben az orráig alig lát. Jaj lehet annak az apróhalnak, amelyik a közelükbe kíváncsiskodik, mondanám, ha nem sejteném, iszapba bújnak a jó halak télen, és vermésben várják, hogy legalább egérful nagyságú legyen a fűzfa levele. Inkább a város szennyvizében úszó húsos falatokra vadásznak.

Amikor itt van a reggeli ideje, ködben is élniük kell.

Mintha tilalmi zsinórt húztak volna a híd közelében, vagy láthatatlan villanypásztor állná útjukat, amikor odaér az első sirály, kapja magát, fölröppen, és visszafelé röpül. A második, a harmadik, a századik, az ötszázadik ugyanezt teszi. Madárovodában nem taníhatták, meg se leshették, mi várna rájuk, ha átsorognának alatta is, de meg se próbálják. A röpülő galamb nem törődik vele, alatta is, fölötte is átröpül, sőt tavasztól őszig fészket is oda rakja. Napozni mindig a déli ívre ül. Annyi van néha, alig férnek, de egy se megy át a másikra. Az ugyancsak szárazföldi csóka is ott akar városiasodni mindenáron, ebből aztán egyenes a következtetés, hogy ugyan majdnem minden röpülő állat madár, nincsenek beszélő viszonyban egymással. A fölröppenő tisztavirág-raj se csalogatja őket, akkor se, ha szobrászi nagyítással meglehetősen testes falatok látszatát keltik. Igaz, ködben legfőljebb a radaros röptűek vennék észre.

Mindenesetre a balgaságban nem csatlakoznak az emberhez. Többször megírta már az újság, hogy tördelik a szívből fakadó szép szobor nyúlványait. Mindent törnek, amit törni lehet. Arra se ügyelnek, hogy nagyjából ugyanúgy járnak, mint az, aki kabát alatt hozott ki egy nagy darab cseppkővet az aggteleki barlangból. Odabent az alvilág kincse volt, idekint rusnya kő lett belőle. Mi a kutyafüle lesz avval a bronznyúlvánnyal? Azt hiszem, hamar eldobódik.

A varjú el-eldobja a diót, a sirály ritkán teszi ezt a megkaparintott falattal. Csak fölröppen a híd előtt.

Testvér a testvért

Bevallom, bankügyekhez annyi közöm van csak, hogy a kamatlábat a múltától jól meg tudom különböztetni. Ne tessék alábecsülni képességeimet, ekkora befektetéssel ínséges időkben pénzügyminiszter is lehetnék. Neveket tudnék emlegetni a főtebb való átkosokból.

Közönséges egyszázbélű honpolgárként azért merek mégis beleugatni a nagy gubancba, mert azzal biztatott bennünket az új adórendszerre kedvet csikaró pénzügyminisztériumi egykori főosztályvezető - két rendszerben is lett később miniszter, rá vonatkoztatva emlegettem a fejbéli múltabakat -, tehát avval etetett volna bennünket, hogy egyrészt büszke lesz, aki sok

adót fizet, másrészt megkérdezheti majd az éppen aktuális hatalmasságoktól, hová teszik az ő pénzét.

Mondanom is fölösleges, mostanáig egyik állítása se vált be.

Bankunk viszont annyi lett, minden terünk minden sarokháza erre fordítódott. A kocsmák is szaporodtak szépen, de számbeli hátrányuk nyilvánvaló. Mondta is valaki, sötét éjjel érkezett meg Svájcba, és arról tudta meg, hogy már ott van, mert bank hátán bankot talált. Én meg mondtam neki, elég lett volna, ha csak a Széchenyi térre kanyarodik be. Útlevelet ott se kérnek.

Sokan mondták, valaki megfizeti a sarokházakból lett cifra palotákat. Megéreztek a kisemberek, az ő bőrükre megy a játék. Szánalmas látni, amikor úgy várják vissza berakott pénzüket, ahogy a pusztában vándorlók a mannát várták.

Most csak abbéli értetlenségemet akarom előtálatni, hogy valóban nem értem, milyen járvány ütött be a bankvilágba. Hovatovább minden hétre esik egy csőd. Az aggodalmaskodókat megnyugtathatom, így is marad még év végén is bőven, annyira előre szaladt szegény és kisdéd hazánk a finansziális szuperbirodalmak szentélyeinek elterjesztésében. Nekem most az a legnagyobb gondom, hogyan fordulhat elő a bukás olyan cégnél, ahol a betéteket fillérre elkönnyelik, és ugyancsak számítógépekbe ütogetik be a kölcsönként kihelyezett forintokat is, ennél fogva évekre előre is pontosan lehet kalkulálni? Ami nincsen, hogyan lehet azt kivenni? Valahogy megpatkolták a gépeket? Azt csak sejtem, neki se ment volna Neumann János a számítógép föltalálásának, ha tudja, a legfürgébbeket bankok és adóhivatalok használják majd, de a lényeg az, hogy számítógép van, és egy-két pitty-pötty-patty után előttünk áll a vészes valóság. Hogy a legszorosabb számadások mellett hogyan sülyyedhet el a dicső zászlós hajó, és mindez miért csak akkor derül ki, amikor már bugyborékolni se tud? Állítólag bankfőlügyelet is létezik, és neki is vannak számítógépei.

Meg is kérdeztem a minap valakitől, aki közelebb áll a mások pénzéhez, mint én a sajátomhoz. Azt mondta, ő se tudja a feleletet. Azóta én már pedzek valamit. Ha netán-tán, esetleg, valószínű és meglehet módon előfordulhatna - Isten őrizzen, nem kívánom senki kárát! -, hogy rajkötélékben vonulnának be a börtönbe, és ott is bankot alapítanának, hasonlóan kiszidolozva még a kübliket is, a betévedő zsebmetszőket, kasszafűrókat, és más ideiglenes vendégeket ne felejtssenek el bevenni a buliba. Nehéz pillanatokban testvér a testvért megleli.

Sámlit neki!

Örök kérdés: győzzünk vagy engedjünk? A másik oldalról: beengedjenek vagy legyőzzenek?

A köpönyeg forgandó. Forgatják is bőséggel. Elindul valaki az egyik pártnak szóló hűségesküjével, és kiköt a másiknál. Nem mindig megy az északi sarkról a délire, de nagy utat tesz meg. Belépett valaki a nyilas pártba, aztán a legnagyobb kommunista lett belőle. Elvitetett onnan is, elvitt innen is. A nyilasok hozták létre Pesten az Andrássy út 60-at, de halálra kínoztak benne hithű embereket még az ötvenes években is. Az épület ugyanaz, a metodika is az, csak a siltje változott. Később lehetett a szédelgőből - lett is bőséggel! - demokrata fórumos, és neki-bőszült fideszes, vagy emeszpés is.

Ilyen a világ.

Amikor az öregátkosban még arra a kottára járt a nóta, hogy verd agyon az ellenséget, akkor kezdtem mondogatni: inkább sámlit adj alá! Nem muszáj mindjárt székre ültetned, ha éppen nincsen üres széked, csak egy aprócska, földszintes sámlit tolj a feneked alá. Azonnal átállítódik a nagy csavar a fejében, és a te himnuszodat zengi tele torokból.

Azt is szoktam mondani, ha triviális is a mondóka, az emberek feje legjobban az alfelükhöz hasonlít. Az pedig az alatta lévő szék formájához igazodik.

Nehéz esetekben a sámlis formája is megteszi.

Hosszú lenne a névsor, ha nevén akarnám nevezni mindegyiket. Most karácsony van, egy-két óra még, és jön a Jézuska. Hatalmas tét a politikában: elmehet-e Jasszer Arafat a betlehemi éjféli misére? Ha hat éve minden alkalommal ott volt, most is ott akar lenni. Meggyőződésből-e, vagy számításból? Politikusnál megesik, leginkább politikából. Helikoptereit szétlőtték már, most éppen azt tervezi, a jeruzsálemi latin pátriárka autójával menne. Az izraeli kormány nagy fenekedése pedig ezt nem akarja.

Nálam hozzáértőbb emberek is azt jövendölgetik, igazi béke soha nem lesz az Olajfák hegyén. Ki tudná eldönteni, melyik népnek ősi földje Palesztina, és melyiknek Izrael? A filiszteusok is ott élnek időtlen idők óta, meg a zsidók is. Dávid is, Góliát is.

Kicsik között is a legapróbb vagyok én, hogy ezer éveken is áthúzódó ellentétekben a legkisebb pöccintést is megtehetném, de támadt egy ötletem. Nyomná a lelkemet másik ezer évig, ha ki nem mondanám. Ha ma este, éjféltájban megint megszületik a Kisjézus, legalább sámlit hozhatna mindkettőnek. Mai fejekben gondolkodva: ha a jeruzsálemi knesszetben beültetnék Arafatot, és valami tiszteletbeli sámliminiszterséget is kaphatna, mindjárt másként járna az esze. Viszonzásképpen Saron-sámlis is lehetne a palesztin törvényhozásban. Ugyanúgy tiszteletbeli alapon, mert választáson föltehetően mindkettő megbukna.

Aranynál is fényesebben ragyogna mindjárt a betlehemi csillag!

(Azóta eldőlt, Arafat nem mehetett. Aztán meghalt az egyik, kómában fekszik a másik. Egy történelmi sámlis megint nem ragyog.)

Vízzel hajtott szép világ

Gondolom, már a barlanglakó ősember is észrevette, hogy a vizet forraló edényben hamarabb lesz meleg a víz, ha földet tesz rá. Ehhez föl kellett találnia a tüzet, aztán rá kellett jönnie, hogy nem csupán natúr sült lehet a jávorszarvasból, mamutból vaddisznóból és kőszáli kecskéből. És föl kellett találnia a vízforraló edényt is. Legalább akkora találmány volt, mint kanálban a mélyedés. Na, ekkor vette észre, hogy a gőz egyszercsak elkezdi táncoltatni a földet. Leborulhatott rémületében: miféle szellemek játszanak vele? Azt nem merem állítani, hogy földtáncoltató szeánszokat is rendezett volna már, ősei szellemének megidézésére, de - haladok én is a korral! - cáfolni se merem.

Mennyi idő telt el, amíg a gőzt adó vizet előre megfontolt szándékkal, társtettségben elkövetett energiatermelésre fordíthatta? Addigra rájött, hogy a kicsi patak hideg vizével is lehet malomkereket forgatni. Ezen a szálon eljutott a csúcsra járatott vízi erőművekhez, mint környezetszennyező csúcshoz. A gőzt se felejtette el egészen, és megalkotta a gőzgépet. Beleöntötte a vizet a tartályba, alátűzte a kazánban, és forgott a pörgettyűje, mint a veszedelem.

Ennek a csúcsa az argentin fotós főműve, a Fúria. Füstöt és gőzt okádva rohan a mozdony a világ végezetéig.

Erősen bízom benne, kitérőként könyveli el majd a történelem energiaéhes korunk négyütemű száguldóit, és megbélyegzi azt a föltalálót, aki rájött, hogy füstöt okádatni nem csak fával és szénnel lehet, de petróleummal, kerozinnal, gázolajjal, sőt oktánszámos benzinnel is. Mert mostanáig ez lett a környezetszennyezés koronázatlan királya, véres háborúk elindítója és befejezője. Az atomerőműveket meg azért hagyja abba, mert kiderül, nem kell ide atombomba se, elég közönséges rakétával szétlőni azokat. Úgy besugározza a környéket, teremtője se ismerne rá.

Ami itt kudarcba torkollik, hajtóenergiát adhat amott az örök visszatéréshez, a vízzel hajtott világ megteremtéséhez. Fölbontják-e majd a tenger áradatát hidrogénre és oxigénre, hogy elégetve újra víz legyen belőle, vagy elektromosságot termelő algákkal népesítik be a járgányok hátulját, nem tudhatom, de azt sejtem, hogy a körforgalom ide tér vissza.

Fájdalom, a húsföldolgozók már visszatértek. Tessék csak odamenni a bolti pulthoz, és venni tíz vagy húsz dekát a legolcsóbbnak számító, de így is méregdrága nyugdíjas eledelből, a parizerből, és az örök változatosság igényével egyszer-egyszer sütni belőle. A lepénynagyságú szép karikák az első percben göndörödni-pöndörödni kezdenek, és töpörödött csimbókká lesznek. Olcsó húsnak híg a leve, régtől fogva tudjuk, csak azt nem, hogy hígítják is.

Ez már a vég. A vízzel pénzt forgató világban is kikötöttünk a környezetszennyezés legmohóbb és legordenárébb változatánál.

Azt gondolom, hogy...

Aranyos Pannika a megmondhatója, mit gondolok én. Nincsen olyan nap, amikor ne találkoznánk, néha kétszer is. Magánházban lakik, de mindig dolga akad az utcán, ha esik, ha fűj. Én meg ott biciklizek el előtte. Szorgos kezemet emlegeti, ha olvas valamit az újságban, és megkérdezi, baj van talán kicsike körmeimmel, ha nem talál meg benne. Újabban bírál is.

- Ez most azért nem annyira tetszett!

- Akkor menjek a Tiszának?

- Hideg az most, még ne menjen.

Ő tehát tudja, mit gondolok, de ha jól belegondolok, nem is erről akarok írni. Arról inkább, az mit gondol, aki félpercenként mondogatja, azt gondolom, hogy... Szentségtörés, ha kimondom? Legtöbbször semmit nem gondol.

Minél nagyobb politikus, annál többször mondja. Annál többször nem gondol semmit. Elmélyült agybéli tevékenységre utal a megfogalmazás, a valóságban agybéli restség legbeszéde-sebb jele. Aki minden mondatát avval kezdi, amikor minisztersége teljében éppen fölfüggeszti hivatali főemberét, az már a formális logika szerint se gondol semmit. Csak tesz.

Töltelékszavak minden nagy ember beszédében vannak. Olyanok ezek, mint az ujjlenyomat az üvegpoháron. Azonosításra is jó. Ha azonban minden nagy ember kezdi azt gondolni, hogy..., akkor már korszakos slendriánság esete forog fönn. A hatvanas évek legelején azt hangoztatták, hogy mások jogot vindikálnak maguknak arra, hogy... A szocializmus építésének abban a szakaszában semmit nem vindikálhatott magának senki, hiszen külön vindikálásra rendelt hivatalok voltak kitenyésztve. Aztán jött az ugyanúgy fontoskodó szó, az aspektus. Ez már

körültekintőbb volt, jelezte, hogy *bónyolult* ez, elvtársak, és minden attól függ, melyik oldalát nézzük. Ekkor lett napi bölcsességünk teteje az a veretes mondat is, hogy nem a lét, hanem a hollét határozza meg a tudatot.

Folytathatnám négy évtized szóbeli lomjaival, de nem történelmet akarok írni. Azon rágódtam, honnan gyűrűzött be hozzánk ez a lenge fordulat: azt gondolom, hogy... A felelet magától jött. Akinek a száját legelőször ez hagyja el, mindnek a megbonthatatlan béketábor idején gyökerezett meg fejében a gondolat. Az orosz így mondja: ja dumaju, sto... Ezt szinkronizálta magyarra a rádió és televízió Brezsnyevtől kezdve Gorbacsovig naponta vagy úgy, hogy azt gondolom, hogy..., vagy úgy, hogy azt hiszem... Nehogy azt higgye akárki is, hogy ő akarhat is. Ő csak gondolkodik. Sok embernek úgy beleragadnak agytekervényeibe a ferdített szavak, mint ruhánkba a bogáncs. Abból újabban megint kiszedjük, de agyunkból nem tudjuk.

Nem baj ez, mondaná Pannika, és igaza van. Akkor tehát? Csak jelezni akarom, az ezredforduló idején minden valamire való politikus azt gondolja, hogy.... Pedig dehogy!

Lapátra, magyar!

Sorozatos megrovásokat kaptam mostanában gyalog is, telefonon is. Miért nem emelem föl tollamat az ország katasztrofális helyzetében? Szerénytelenség lenne, ha mindenkit felsorolnék, de két derék magyar leventét azért megemlítek. Anyai barátom az egyik. Azért anyai, mert csecsemő korában Édesanyám pesztrálta, amikor még senkinek nem volt az édesanyja. Ő címmel is szolgált: Befűtta az utat a hó! Biciklis a másik. Azért lázadozott, hogy tízcentis hó van csak, és nem lehet biciklizni? Mondom neki, hátára köthette volna lapátpuskáját, hogy kiássa magát! És felszerelhette volna a hóláncot. Megírták azt már a „kriptakommunizmus” klasszikusai - így mondta -, csak hóláncainkat veszthetjük.

Hallgatom a rádióban valamelyik majorbaragadt anyánk lányát, amint elpanaszolja, fél kiló kenyér van csak a háznál. Mondaná erre Terus ángyi, ha még élne: akkor is voltak nagy havak, lelkem, kis cselédem, amikor őseid lakták még a majorokat. Kihalt volna az emberiség, ha berittyentettek volna. Befűtötték a közös kemencét a placcon, és megsütötték a kenyeret. Tudsz te még egyáltalán kenyeret sütni?

Annakidején, ha nagy volt a hó, szánkóba fogták a lovakat. A tanyák között is képesek voltak úgy járni az emberek, hogy ló után tuskót kötöttek, az csinálta a gyalogutat. Az orosz trojka is kiment hirtelen a divatból, a végtelen hómezőkön is láncot mentésre várnak az autók. Az a leleményes tudósítás azonban levett a lábomról, amelyik azt adta hírül, hogy valakik magántraktorokkal voltak képesek eltolni az útról a havat. Még ilyet! Mire nem képes az emberi lelemény!

A legavítabb hólapátot is elővenném, ha beleszólhatnék mások havaiba. Jelentem, rendszerváltás ment végbe ezen a téren - talán itt egyedül! -, az ősrégi falapátok helyett egyenkaptafára készült, kézi működtetésű hótolók jöttek divatba, jelezvén, jó világ van most a hóhányókra. Először bádogból csinálták őket, aztán kemény alumíniumból, most meg már műanyagból valókat is látok, ha bekecmergek a városba. Csak az autósok kezében ment ki a divatból a hólapát? Öröömöm azonban határtalan lett, amikor a minap, négy tévécsatorna teljes katasztrófa-híradójában, kilométeres elakadások során két hólapátot is láthattam. Két kamionos képes volt kilapátolni monstrum kocsiját, de hál' istennek ez a járvány nem terjedt át a személykocsik vezetőire. Ha ők egyszer elakadnak, szentségelve bár, de megvárják a központi segítséget.

Kuruttyolja a rádió, szomszédunkban el se indulhatnak hólánc nélkül. Itthon azért megkérdeznék minden autóst, visz-e magával hólapátot? Láthatatlanban mondom: százból kettőnek ha van. Pedig a havat se nem a kormány, se nem az ellenzék hozta, és adódhatnak olyan esetek...!.

Inkubátort a Yardra!

Csendes kérdés akar ez lenni, nem fölszólítás. Hogyan is osztogathatnék parancsot fegyveres testületnek, és fegyverrel ellátott latroknak? Az inkubátort is lefordítom mindjárt: koraszülött csecsemők számára találta föl az orvoslás, állandó hőmérsékletet tud tartani, és újabban még sok mást is. Azért vettem elő csak, mert hírért vettem, némely gyerekgyógyászatok vagy csecsemőotthonok elé ilyeneket raknak ki. Észrevétlenül beleteheti véréből sarjadt csodálatos gyermekét, aki éppen azt nem akarja elhinni, hogy a gyerek maga a csoda. Hogy ne kukába, pöcegödörbe, vagy más alkalmatlan helyre kelljen elsuvasztania.

Legfőbb értékünk a holnap embere.

A csodálatos szerkezetek földrajzi koordinátáit természetesen nem tenném át a rendőrség elé, ott vannak azok legjobb helyen - remélem! -, ahol vannak. Csak a büntetlenül beletelepítés lehetősége fogta meg az agyamat. Ritka értékű belvilágát bele se tenném, egy üres doboz is megfelelné, pedig gyanítom, néha a hatalmas kuka is szóba jöhetne. Ha például páncélöklöt, aknavetőt, kisebb ágyút akarna valaki ismeretlenül beszolgáltatni.

Léteznek friss emlékezetű öregek, akik tudják, többször is írogattam a latrok kezén forgó pisztolyok és más fegyverek begyűjtéséről. Mondja a televízió, végre rendelet született, hogy hatvan napon belül akárki beadhatja. Teljes az összkomfort a televízióban, azonnal mellé is szolgáltatja a rendőrségtől szerzett külön értesülését: mégis az a legjobb, ha valaki beledobja a Dunába. Leginkább Pesti ember mondhatja, mert a hortobágyi betyárlegény biztosan nem üget el odáig. És ha fegyverszigetek emelkednének ki némely hidak előtt és után? Elég nekünk az eddigi hajózási akadály is, ahol időnként hajóvonták találkozása tilos.

Harcos üdvözetem küldöm az új rendelet föltalálójának. Testvéremmé is fogadnám, ha ez nem zsenírozza. Esküszöm, ha kevesebb a fegyver, kevesebbet lőnek. Tudván tudom, koraszülött volt még az ötlet, amikor előálltam vele, ezért is jutott eszembe az inkubátor, de azok a fegyverek talán nem haltak el kifázás vagy kikoplalás miatt. Jázminhangulatú fantasztának is elneveztek a hozzám lélekben is legközelebb álló rendőrségen annakidején, mondván, megint egy ötlet, amit nem lehet megvalósítani. Mert Nyugaton is vannak fegyverek! Megint leteszem a nagyesküt, amit nem akarnak, azt nem is lehet. Lám csak lám, eljött az inkubátorok kiterjesztésének ideje is. Tehát oda tenném a rendőrségi ablak alá, de úgy szerkeszteném meg, mint a családi egérfogót: másik lator ne tudja kivenni onnan.

Lehet, hogy csak az én eszem hézagos, fontos mozzanat mintha kimaradt volna a híradásokból. Mi lesz, ha letelik a hatvan nap? Mert azt biztosra veszem, aki menetrendbe foglalt célzattal szerezte be arzenálját, az nem viszi el a rendőrségre, de még a Dunába se. Lesz majd valaki, aki a rókát is kifüstöli a lukból? És lesz majd olyan is, aki netán karpereccel jutalmazza a fegyverrejtegetőt?

Kiegészíteném még valamivel az egérfogós dobozt. Beletennék egy bolti szerkezetet is, amelyik nyugtát ad. Háttha le akarja írni az illető az adójából.

Agyoncsócsált híreink

Régtől fogva vége az egyvágányú hírszolgáltatásnak. Nyakunkon a sajtószabadság, mindenki azt ír, és azt mond, amit akar. Az öregátkosban kiadta az MTI az aznapi híreket, az szivárgott végig a központi lapokon, a rádión és a televízión, befejezve pályafutását a még átkosabb, ezerszer mellőzött vidéki híradásokban. Mindenki megtudhatta, mikor barcognak a szarvasok, mikor nyílik a kankalin, és közelítően pontos számadással azt is, mennyire rúg a vadkacsák és récék vándorló hada. A kis színesek színesítették a komor valóságot. Azt például, hogy lukas a nadrág az ülepünkön. Azt is be akarta vezetni az egyik pártpotentát, ha méltóztatik kikocsizni föltekinteni birodalmát, és elfogyasztani a kemencés libasültet, mögötte föltétlenül leledzen újságíró. Hátha olyat találna szellenteni...

Na, ez az utóbbi momentum megmaradt, sőt sokasodott. Seregnyi újságíró állja végig némely ajtók tövét, hogy a központi szellentést születése pillanatába elkapja, és loholhasson hírül adni ugyanazt a blöfföt az ő lapja is, amit az összes többi hírül ad. Védekezik a jámbor újság-olvasó, nem veszi meg egyikét se, inkább leül rádiója vagy televíziója elé.

Azelőtt nálunk este fél nyolckor nyílt ki a képernyő. Kürtölték már akkor a híradó szignálját. Ma inkább léggömbkilövőnek mondjuk ezt is, mert tengerkéek semmiből forog elő a földgömböt imitáló léggömb. Azonnal tudjuk, annak sincsen magja, ami ezután következik. Az elmúlt hetekben erőt vettem magamon, már hatkor leültem a készülék elé, és végigpötyögtem az összes híradót. Hóhelyzet, árvízhelyzet, belvízhelyzet mindegyiken, legalább államtitkári böffentéssel. Emlékeznek még, mekkora fölhajtás volt bizonyos közpénzek magánzsebekbe vándorlásából hajdanán? Mindennapjaink legüdvösebb velejárója lett ez is. Aztán jönnek a katasztrófák, minden mennyiségben, krajcáros latrok vernek agyon semmipénzü nyugdíjasokat, és robbantási szakemberek kacsáznak el az igazságszolgáltatás emberei elől, akik egyébként rendületlenül szolgálják és védik saját dicsőségüket. Aztán roncsautók sokasodnak, valós hullákkal, hogy jelezzék, az élet is produkál ilyeneket, nemcsak napi fürdővizünk, a krimifikció. A változatosság csak annyi, hogy a belegebedésig összeerőlködött csatornácskákban ugyanazok szórják a szecskát, akik azelőtt az egy igaz üdvözítő televízió híreit elmondták.

Azt hiszem, ezt kellene agymosásnak neveznünk.

Kicsúszott a csatorna szó a számon. Mondom, mindegyik hitelesen szól a belvizekről, de addig egyik se jut el, ami a velem öregedő generációnak mindennapi tapasztalás. Amikor egy karámba verték a magyar parasztságot, jött a belvíz, mert elszántották a gondosan kiépített kisebb csatornákat. Időközben a bölcs belátás nagyobb vízelvezetőket készített, de szétrobbantak a szövetkezetek, törmelékük ismét eltömte azokat. Aki csak a kecsegtető majdani árfölhajtás kedvéért vette vissza az ősi birtokot, mit törődne vele? A gaztengerhez nem kell csatorna.

Helyben vagyunk, uraim! Szájbarágásnak mondták ezt a nagyfülű világban. Vagy csócsálásnak. Agyoncsócsálási tervünket - bocsánat: projektünket! - kétszáz százalékra teljesítették.

A pulyka disznósítása

Ha András napját a kalendáriumok elnevezhették disznóvágónak, csak azért, mert akkor már szokott olyan hideg lenni, hogy eláll a hús - ha mindenki tudta is, az X-formájú keresztre fölfeszített szentnek semmi köze nem lehetett a zsidóságnál egyébként nemkívánatos eledellé nyilvánított négylábú jószághoz -, akkor húsvét táját nyugodtan mondhatjuk a sonka

ünnepének. Magam azonban nem szoktam ételekkel megülni a neves napokat, ennél fogva a véletlen művének tekintendő, hogy éppen most jövök elő a címben említett disznósítással.

Ne siessünk, inkább tisztázzuk néprajzi hitelességgel, mi a sonka. Az Ormánysági Szótár röviden elintézi: a disznó combja. Nem mondja, hogy az első vagy a hátsó, tehát mindegy. A másik szótár már műveletet is belevon a magyarázatba: füstölt disznóláb. És utalásként mellé teszi: Vö.: húsvéti sonka. A harmadik se tud elszakadni a disznótól: a sertés pácolt és füstölt combja. A negyedik közepes hosszúságú szócikket áldoz rá, összefoglalva történelmi pályafutását is, és finomsággal eltelve ez is sertést mond a disznó helyett. A sonkanadrágot egyik se említi, mint toldalékos szavunkat. Vannak, akik tudják, a csizmanadrág egyik fajtája, a világháborús német tisztek combján formázta legjobban a disznó tagját. Füstölés nélkül.

Senki ne csodálkozzon ezek után, hogy fönnakadtam a minap egyik áruházunk fényképes kínálatán. Pulykasonkát ajánlgtat, de hogy félreértés ne legyen, és hogy véletlenül se tévessze össze senki a pulykacombbal, arra való a fénykép. Még csak azt se mondhatom, hogy ez a disznó pulyka, vagy ez a pulyka disznó, mert látom, aki keresztvíz alá tartotta, az a bricseszformájú disznósonkát már nem is ismerte, és kötözött változatát se, inkább csak az összepréselt gépsonkát. A pulykahúst is darabokban rakták össze, talán a legfinomabbakat tették a prés alá, mint a mendemonda szerinti púpos gyereket szokták, és nájlonzacskóban tartósították. (Nem a pulyát, csak a pulykát.)

Talán a koleszterinveszedelemre utazók se rémülködnek úgy, ahogy a disznójószágából eredő falatoknál, én mégis fönnakadtam rajta. Maga a sonka szó lehet ugyan német származék, esetleg szláv közvetítéssel, és a magyar inkább sódart füstölt az utolsó századokig mindig, de mostanáig disznó nélkül nem termelt egyik se. Magyarán mondom: nem volt sonka disznó nélkül. Szegény, szerencsétlen pulyka! Nem elég, hogy élő korodban rajtad köszörülte nyelvét a gyereksereg, hadarván, hogy szebb a páva, és te nem győztél tüsszögni, ehető korodban a pocsolyában fürdő, förtelmekben turkáló, undorítóan rőfögő, mindig csámcsogó disznóval hoznak rokonságba?

Még szerencse, hogy nem akadtál a torkán senkinek.

A haditudósító esete

Mivel is? Kivel is? A Halállal.

A haditudósítóval is megesik, leginkább egyszer az életben, hogy meghal. Ha a harctéren esik el, hős lesz belőle, ha közönségesen, akkor vita. A minap hallottam, Makón, meglehetősen elmaradva az akkori időktől, volt valaki, aki hírből halt meg először, aztán valóságosan. Csak azért hozakodom elő vele, hogy mindenki láthassa, mennyire nem egyszerű a világ.

Tudván tudjuk, hitvány ember is elment a háborúba, sőt olyan is volt - van! - aki ott válik hitvánnyá, noha sokan mondták eddig, csak az romlik, aki romlandó. Aki azonban ott hal meg, függetlenül evilági múltjától, hőssé válik. A háborús bűnös is.

Kegyelettel van eltelve a nyelvünk. A hadi medáliákat ideig-óráig viselhette, aki megkapta, a hősi címet viszont az idők végezetéig. Senki nem kérdezi ma már, milyen ember volt Dugovics Titusz annak előtte, ahogy lerántotta a zászlós törököt a várfalról. Nemzetünk hőse lett.

A makai származású haditudósító neve azért került föl a világháborús hősök emlékművére, mert mindenki azt hitte, elesett. Egyedül a felesége nem hitte, de mivel bizonyossággal ő se tudott szolgálni, neki se hitt senki. Ha összeszámolnánk, hány embernek jött halálhíre, noha nem halt meg, és hányak nem jött, pedig meghalt, azt hiszem, körülérbé listájuk a földgolyót.

Hazafias érzülettől vezérelve állította össze a múzeum igazgatója az első- és a második világháború hősi halottai emlékműveinek képes könyvét, felsorolván név szerint minden hősünket. Megemlítette benne, volt egy derék haditudósító, akinek nevét időnap előtt vették föl. Játékos kedvvel azt mondanánk, kakukktójas lett a holtak között, noha éppen a hazafias érzület tiltja ennek kimondását. Amikor kiállítást rendeztek az emlékművekről, és tisztes erőszakkal vallatóra bírták a hangyaszorgalommal dolgozó szerzőt, több nézet kelt lábra.

- Ki kell vésni azt a nevet! - mondta a vésnöki munkában legjáratosabb résztvevő, aki egyébként maga is méltó városa megbecsülésére.

- Hozzá se szabad nyúlai! - vélte a többség. Ha a háború után még évtizedekig élt, és tulajdon maga könyvet írt „hősi halála” után, és senkinek nem jutott eszébe, hogy kiigazítsa a történelmi tévedést, akkor érintetlenül ott kell hagyni. Az is elhangzott, illő bölcsességgel, ezerszámra ömlött a golyó, mint a záporosó, a véletlen szeszélye és kedélye szerint küldve halálba tízezreket, miért neheztelnénk kiigazítás szándékával azokra, akiket elkerülni méltóztatott. Mire is mennénk vele, ha kivésnénk azt a nevet? Kit tennénk a helyére? Az emlékművet megörzi az emlékezet. Azelőtt úgy igazodott el a jámbor utas, hogy Lenin szobrától jobbra, ma meg úgy, hogy Lenin hűlt helyétől jobbra.

Ki merne igazi halála után kezét emelni a hős haditudósítóra? Sokáig élt, mert akinek holt hírét keltik, sokáig megmarad, végül azonban, úgy hírlík, tisztességgel szenderült bele az örökkévalóságba. Nyugodjon békében.

A sorompók kitolása

Senki ne vádoljon ásatag nosztalgiával, amikor csúfondárosan elsőhajtom magamat: boldog öregátkos! Fél nyolckor már bent volt hivatalában a hadúr, piros levű golyóstollával aláhúzogatta a lapokban azokat a sorokat, amelyek pizskálták a csörét. Nyolckor már nálunk csörrent, eligazítást szolván a dolgok helyes látásáról. Átkozottul nehezen viseltük. Most? Ugathat az ember bátran, bele a világba, mintha nem is hallanák.

Reggeli fürdés közben csörgött most rám Béla. Kismilliószor ültem kocsijában, amikor még a kormánykereket tekergette, és most is élmény, ha vele mehetek. Azt mondja, nem jut szóhoz a borzalmas balesetek hallatán.

- Tolják ki a sorompókat! Az átjáró elé, legalább száz méterrel. Aki össze akarja törni magát, hadd törje, de ne menjen be a darálóba.

- Hatalmas gondolat, de már sorompók sincsenek.

- Legyenek megint.

- Munkaerőt is adj hozzá!

- Kitalne a sok munkanélküliből. De a felsorompóhoz kezelő se kell.

- Beleszólna a telekkönyv is. A sínektől száz-száz méterre legtöbbször már nem a vasút tulajdonában van a föld.

- De Magyarországon van! Mi esett beléd? Már te is azzal jössz, miért nem lehet, ami kellene? Hány embernek muszáj meghalnia még?

- Azt is mondogatták, a kalahütyös is szabad akarata szerint fut bele tulajdon vesztébe.

- A négy makai kisfiú szüleinek is merik ezt mondani? Boldog lehet a kocsí vezetője, hogy meghalt, különben belehalna az önvádba. Még föl se ocsudtak győztes mámorukból.

Amikor végre lemoshattam magamról a talpig szappant, megnéztem a barométert. Frontátvonulások idején szoktak megörvendeztetni világmegváltó ötletekkel embertársaim, de most áll a mutató a tegnapi, sőt tegnapelőtti fokokon, mint a cövek, tehát nem billent át Béla a hangulati labilisok oldalára. Aztán megint visszaballagtam ezerszer megrágott gondolataimhoz. A szakállas öregátkosokban, amikor még kevés volt a vonat, és ritka az autó, működött a szakállas sorompó. A későbbi átkosokban jöttek az energiatakarékos felsorompók, amelyek a korszerűség jegyében életek árán takarékoskodtak. Hajszállal később a pislogó lámpák, és sorozatban sokasodtak a fekete fóliás halottak. Ami pénzt elköltöttek, azon játszva be lehetett volna hozni a tökéletes megoldást.

Ami azt illeti, még lehetne. Nem is kellene hozzá száz méter se. Akármikor vasúti kereszteződésen megyünk át, mániákusan intem a vezetőt, most lassítunk, balra nézünk, jobbra nézünk, és mehetünk, mégis azt mondom, nem tologatva fontolgatni kellene, hanem megcsinálni. Annyian hajtanak, özönvíz előtti a módszer, ha csak a vasútnak jó.

A vasaló elindult

Mondanék én új dolgokat is, ezer örömmel mondanék, de nem tehetek róla, hogy aggodalmaskodók serege ezerszer elmondta már ugyanazt, a mindenért mindig lelkesedni tudók viszont legalább ennyiszor verték bele a sárga földbe a gáncsoskodók seregét. Azonnal siránkozunk, amikor végre elindult nemzetünk a boldog Nyugat felé? Amikor a béketáborhoz ezer ös-kövületi hajókötéllal kötödtünk, akkor egy szóval se óvtak bennünket?

Így kerek a világ. Vannak benne ilyenek is, meg olyanok is.

Csak azt akarom mondani, hogy alkalmam volt buszra szállni, hogy belelássak Csehországba. Már nem ez a nagy üzlet a hazai utazási irodák számára, legújabbkori népvándorlásunk útvonala messze elkerüli ezeket a tájakat.

Eddig mindig nagyon figyeltem, milyen érzés fog el, ha átlépjük a magyar határt. Oda is, vissza is. Jelentem alázattal, ma már észre is alig lehet venni. Ugyanazok az ömlesztett portékák minden boltban, percre beletáplálva a kihordás, a divatjamulás ideje, jelezvén hazánkfíának, ha elevenbe reped, akkor is meg kell vennie a legújabbat. Annakidején sokszor el-sóhajtottam már, a mi turistáink tartják fenn a nyugati bővliipart. Ezért már külföldre se kell mennünk. Beindult a nagy vasaló, és gusztustalanul vasal egyformára bennünket. A cseheket is.

Ugyanúgy dolgoznak a főstékfűjők, mint itthon. Mintha hetvenhét hétfejű sárkány rajkötélként okáda volna a főstéket. Már a pozsonyi Dunahíd firkafríze fejtörést okoz, mint az egyszeri három parasztnak a repülő - hogy az Isten csudájába került az oda? - aztán végig azt láttuk, nem lehet egyetlen négyzetcentiméternyi terület tüneményes szép falakon, amit agyon ne rondítottak volna. Ugyanazok a mamutboltok - építészetiileg is ugyanazok, hogy azonnal rájuk ismerjünk. Az utak ugyanazokkal az óriásreklámokkal vannak körülkerítve, nem kell ide még csak idegen nyelv tudása se. McDonald's, Baumax, Obi, Marlboro, meg a többi, meg a többi. Mivel kiplakátolva már mind szellemi termék, szellemi silányságra szoktat pusztá látásuk is.

Mint a filmek áradása a hullahegyeket másodpercenként termelő televízióban. A szemed előtt folynak a nyilvános kivégzések, szadista fifikákkal, gegmenek ötletgyárának szegényke tárával, amikor három pisztoly vagy pisztolynak látszó tárgy, legalább két autó, egynehány zsarunak látszó statisztá elég százhuszonöt nagy műnek látszó semmi létrehozására. Ja, és a fürdőkádat el ne felejtsük a tévé alá behúzni, legyen hová folynia a vérnek látszó akárminek.

Negyvenvalahány évig el voltunk zárva a Nyugat csemegéitől, most pedig már észre se vesszük, hogy két térdre ereszkedve leghátsóbb felét illetjük nyelvünknek nem is a hegyével, de a tövével is. Csehországban is.

Fürdőváros lehetnénk

Meghirdették annakidején, hogy tíz év múlva Szeged fürdőváros lesz. Van legalább húsz éve már, de még mindig nem az.

Karlovy Varyban hazajáró lélekként jutottak eszembe ezek a gondolatok. Karlsbadként vonult be a magyar művelődéstörténetbe, mint kiköpött fürdőváros, ahol világhódító politikusok mellett világszerény magyar költők és írók is kúrálták epebántalmaikat. Arany János is, Móra Ferenc is. Mert miféle magyar tollforgató az, akinek epebaja sincsen! Addig írta a Toldi költője, forr epéd, hogy más is márt veled egy tálba, amíg maga is beleesett. Nem a tálba, az epebajba.

Original echte operettváros ez a javából. Palotasorai előtt akármelyik bonviván előadhatná minden belépőjét és áriáját, de engem most az érdekelt, hogyan tudnánk áthangszerelni arra a kottára Szegedet. Kicsike átalakítás kellene csak.

Hőforrás ott is van, itt is van. Ha az Anna-kút vizét végigvezetnénk a Széchenyi téren és a Kárász utcán - nemrég úgy is teleásták futóárokka -, illő távolságban pedig kis kutyamosó csapokat nyitnánk, már félig megoldódna a gondunk. Kicsi táblácskára ugyan ki kellene írunk, melyik csapból hány fokos víz folyik, utána csak arra kellene ügyelnünk, hogy mindegyiknek a közelében magyar módi szerint készült csöcsös korsót vehessen az idegen. Mivel az ottani gyógyító regula szerint naponta tizenkét liter(!) vizet is megittattak az epegörcsökkel küszködő szerencsétlen beteggel, és azt tartották jónak, ha már a bőre is kirepedezett tőle, mert azon át szökik belőle a kór, az aratókorsó felelne meg leginkább. Az incifinci kis szopókás porcelán bögréket be se engedném.

Ott azonban végigfolyik a városon a sebesvízű meleg folyó, a Teplá. Itt vagyunk mi legjobban meglőve. Mondanám, érzük be avval, amink van, és vezessük be ugyanazon a nyomvonalon a Tiszát, de tartok tőle, komolytalannak vennék ajánlatomat. Pedig milyen jól mutatna! Mivel soha nem lenne belőle Teplá, horgászapadok adhatnák a specialitását. Egy korsó Anna-víz, egy méretes ponty! Megint víz, megint ponty, amíg bőr nem reped.

Tudom jól, időbe telne, amíg operettváros lenne a partján, de nem is siettetném. Inkább kevernék bele némi drámai színeket. Kapóra is jönne, hiszen színházunk leggyöngébb ágazata a dráma. Nem a Tiszát vezetném be, áthelyezném ide a Holt-Marost a maga valóságában. Ennél nagyobb dráma Szegeden nem létezik. Négyévenként fesztiválját is megrendezném, mert választások előtt mindig fölugrik az ázsiója. Aki a legnagyobbat ígéri, az lesz a polgármester. Külön tapsoló kórust nem szerződtetnék, a szünyogözön mindig megteszi a hatását.

Ja, és a Dugonics téren a mostani zenés díszbuzgárt Anna-gejzírre keresztelném át. Ha ettől se pöndülne Szeged, akkor olajat folytatnék át rajta.

Hotel Gyönyörova

Ezer kajlaság forog napjában itthon is az ember fejében, keresztben-hosszában, de ahogy áthúzza a lábát a határon, öt dekával talán több lesz. Útban Prága felé megálltunk Pozsonyban is. Odakint leginkább épületekre csavargatja a fejét az idegen. A koronázó templom teteje alatt födeles kiugró van. Ugyan mi lenne az? Belefájul a nyakunk, annyira nézzük. Visszatánakodtuk magunkat jó párszáz évvel. Amikor még nem volt mikrofon és hangszóró, volt viszont hatalmas tömeg, onnan harsogta a pap bácsi a térítő igét. A környező épületeket is visszatologattuk a semmibe, hogy helyünk legyen, el is rendeztük magunkban Savonarola utódainak és elődeinek szapuló zúgásait, amíg egyikünknek eszébe jutott: jobb lenne megkérdezni. Az oltári pap - aki az előbb még a misét mondta -, pofonegyszerű feleletet adott: amikor a tetőt csinálták, ott huzigálták föl a matériát.

Mi a lélek útjait csavargattuk, de csak a matéria!

Brünnben az aszalt barátok kriptáját is megnéztük. Olyan ügyesen szellőztették, mumifikálódtak benne. Szó, ami szó, így se kaptunk kedvet rá. Utána megint templomba mentünk. Cserkésztalálkozó volt éppen. Ferge Zsuzsa ajánlata jutott eszembe: a hajléktalanok előtt akarta megnyitni a templomokat. Templomban főleg nem akarok szentségtörő lenni, de úgy teregették le a puszták köre hálószőnyegeiket, mintha kempingeznének, és gitárosok hangoltak. Ferge után a kerge gondolat pedig a Spielbergben jött elő. Építészetről beszéljünk, vagy szadizmusról? Mérnök uraim, ne feszítsenek keresztre érte, de azt a kínzóvárat agyafűrt építészek tervezték. A karcelt is. Aki még a föld alatt is visszabeszélt, kezét, lábát és nyakát vasra verték. Vagy földbe ásták, patkányok csókolgatták a sötétben, és koppanó vízcseppek egyenként kergették örületbe mindet.

Kőműves Kelemen óta tudjuk, humanizmus és haszon nem jár kézen fogva ebben a szakmában. Ugyanezeket a tízemeletes kajlaságokat szülték mindenfelé az átokszürke panelházak is. Elbíznák magukat a szegedi lapos lovagok, ha kimondanám, Tarján, Felsőváros, Rókus hozzájuk képest még purgatórium.

Financiálisan gyarapodtunk Karlstein várában. Hétfőn mentünk, de hivatalosan hétfőn az idegenforgalom szünetel. Legalább ezren kóvályogtak még velünk. Nem adtuk föl, szerdán visszamentünk. Kétszáz koronát kellett volna fizetnünk egyetlen belépőért - tessék héttel szorozni, de ti, hazai múzeumok, ne tegyétek! - csak hogy addigra elfogyott a pénzünk. Avval gyarapodtunk, ami már nem volt. Pilsenben aztán, amikor a pincelabirintusban a legnagyobb hordóból csapoltak nekünk sört, úri jókedvünkben időleges föllodozást adtunk a kőműveseknek is. A világhírű serital bölcsejét is agyafűrt mérnökök furkálták.

A Hotel Sport & Gyönyörovában szálltunk. Kiköpött gyönyör volt, knédliivel.

Austerlitz, másodszor

Huszonöt éve jártam először Brünnben. Öröm, hogy másodszor is eljutottam. Kétágú iharfa hajtott ki akkor Spielberg téglái közül, ezt kerestem most is, de már nem találtam. Az idő is tönkre tehette, meg a városgondnokság is. Pedig jelképpé avattam. A reménytelenség falából kihajtó élet szimbólumává.

Annakidején még láttam a veremlabirintusban Kazinczy Ferenc emléktábláját, és le is írtam a szövegét: „*Vándor, szent, hová lépsz, e hely. Menj, s mondjad hazámnak, hogy törvényeidért kész vala veszni fia. Kazinczy Ferenc 1795-1799.*” Tessék skandálni. Fájdalmas és szép. Leléptem akkor, tíz lépés hosszú volt, és három lépés széles a cellája. Megtaláltuk most is, de a táblát nem. Lehet, hogy másik emeleten kerestük? Vagy úgy járt ez is, mint a kétágú iharfa?

Nyűgös utas lehettem, mindenáron el akartam jutni még egyszer az austerlitz-i csatamezőre is. Répát termett akkor a völgy lankája, amikor először voltam itt, és képes voltam Napóleont a répatermesztéssel összehozni a történelmi terepasztal mellett. Kicsike kőasztal, bronzból öntött térképpel. Akkori jegyzeteimből tudom, Zsurán fölött áll az asztalka, két hársfa árnyékában, és a sok ujjnyomogatástól fényes az N-betű. Aki itt jár, ettől a ponttól tájékozódik. Lélekben láttam a ködös decemberi reggelen félelemtől is vacogó franciákat, a szemben álló osztrák sereget is, meg az orosz is, a vén Kutuzov parancsnoksága alatt, de a valóságos burgundi répa fogva tartotta szemem. Meg is jegyezte akkori főszerkesztőnk: ennyire gyűlöled Napóleont? Mint minden diktátort, aki a világ ura akar lenni.

Prace áll a nagy csatamező közepén. Kicsi falu, csak a neve lett nagy. Nem adnám egy vak lóért, ha megtalálnánk azt az asztalkát, de ráadás ez a kitérő amúgy is, a kiránduló mindig rohan, nincsen idő a bogarászásra. Érjük be a hősök emlékére emelt kápolnával. Majdnem harmincezer esett el reggeltől délig! Amikor először jártam itt, még akkor is szedegették őket. Ötnek a csontjait külön koporsóban a kápolna kövén varakoztatták. Nem lehet mindig emelgetni az örökkévalóság kapuját, majd év végén leteszik a többi közé.

A kápolnát is kívülről láthattuk csak, lejárt a dolgozók munkaideje, mire mi kiérkeztünk. Talán megadatik még, hogy másodszor is elmenjenek ide, akik velünk voltak, és mindent megnézzenek. Aki történelmet tanít, azért érdekes neki, aki irodalmat, annak meg azért, de aki csak megállni akar a történelmi forgószekelyben, annak is megéri. Aki katona is volt már, akármikor is, biztosan tudja, a hatalmas seregben bőven akadt, akit nem fogott el a harctéri öldöklés kedve akkor se. Teljes jussal pihen egymás mellett a kegyelet kápolnája alatt valamennyi. Örültek parancsára, ártatlanul.

Csak Koszovó zaja ne hallatszott volna idáig!

A pohár mellől

Sokan tudják rólam, hogyan állok a pohár színe előtt. Ha úgy hozza az alkalom, minden rendes ember egészségére megiszom egyet, de aki a másodikat is belém akarja tölteni, hiába fáradozik. Kocsmárosokkal se vagyok ennél fogva megingathatatlan barátságban. Akiről most szólok, kivétel.

Kollégám nyúzott, ugorjunk be pacalra. Hatalmas a csábítás, világjós az étel, ennek csak a kódishyugdíj tud ellenállni. Valamikor tíz forintért adták. Tegnapról maradt otthon ebéd, ha ma nem eszem meg, holnapra kiszőrösödik. Egy libafröccsöt csak, ne mondja senki, hogy potyán foglalom a helyet.

Ezeréves ismeretség révén odajön hozzánk a csárdagazda. Meg szoktam kérdezni tőle néhány embert. Mindent tud. Az öregátkos előtt még suszter is lehetett volna ilyen körülményekkel, a jövődöbeliben talán köztársasági elnök is. És inni még őt se láttam.

Kiforogja a szó, hogy valaki beteg lett. Meg azt is, hogy ritka baját nem ismerték föl mindjárt. Azt mondja messze földek legjobb pacalosa, jó ideje tudja már, hogy baj van vele. Miről, hékás?

- Be-be szokott jönni néha-néha, meg-megivott egy felest, aztán ment a dolgára. Az utóbbi időben nem kellett már neki az se.

- Hát Jóska?

- Az előbb volt itt. Megette az ebédjét, és elment. Valami benne is bujkál. Ő is el szokta kérni a maga felesét. Mostanában nem kéri.

- Mindenkin észreveszed? Ha orvos lennél?

- Van elég szélhámos, ne kívánd, hogy diagnózist adjak. De aki az utóbbi harminc esztendőben komoly bajba keveredett, azon minden észrevettem. Rútusa van a pohárnak. Aki megissza, jóízűen issza. Rá van írva az arcára színes tintákkal, hogy jól esett. Akik most is ott kinn gajdolnak, azokra ez nem vonatkozik. Aztán egyszercsak elmaradnak a színes tinták. Hogy a fejében van-e valami, vagy a gyomrában, netán a tüdejéből szóródott szét a fejbe, azt én nem tudhatom. Sajnos, a pult mellé még nem tehetünk be fejbe néző tökgyalut, és nem mondhatom senkinek, feküdjön föl a vasalódeszkára, a kemence szájába, de szívesen mondanám.

Isten áldása lenne az ilyen kocsmáros. Orvosok kezén sokszor megesik, sétáltatják, a beteget, és akkor jut megaszalva a legjobb helyre, amikor már késő. Hirtelen nem tudom eldönteni, az orvosoknak kellene kocsmárosi pótképzésben részesülniük, vagy a kocsmárosoknak orvosiban, de itt a példa, amikor a két pálya egészen közel sodródik egymáshoz. Arra is gondolhatok, hogy orvos létére esik valaki kocsmáros betegségre.

Zöldbéka ha lennék

Csak öt percre szeretnék az lenni. Nem azért, mert békák között ez a legkedvesebb, és arra se várok, hogy valamelyik aranyos hölgy csókjával királyfivá változhassak. A meteorológust szokták mostanában így nevezni. Mit tennék, ha meteorológus lennének?

Elővenném a Beaufort-skálát, és megreformálnám. Kevesen ismerik, ide írom, amit a lexikon mond róla. Nulláról indul, a teljes szélszélről, aztán lépeget az alig érezhető szellőn, a könnyű szellőn, a gyöngye szélén, a mérsékelt szélén, az élénk szélén, az erős szélén, a viharos szélén, a viharon, az erős viharon, a szélvészén, a pusztító szélvészén át az orkánig. A tájfun, a hurrikánnak is mondott ciklon, és a tornádó már bele se fér. Ki van dekázva benne minden, de hogy melyikbe illik bele a zivatar, a jégesővel vagy jégveréssel kombinált felhőszakadás, mint járulékos tényező, nehéz lenne megmondani. Hát az, amelyik kilométeres körben képes kalapoltatni a házakat?

Mi a különbség az erős szél és a szélvész között? Kinéztem a skálából: másodpercenkénti 9,9-12,4 méter sebességig tart az egyik, 21,6-25,1-ig a másik. Csak megnyálazza a magamfajta ember a mutató ujját, nekitartja a szélnek, és megmondja belőle? Na, ha én lennék öt percig zöldbéka, és belemondhatnám a képernyőbe a várható időjárást, visszahoznám divatba a tátorját. A tátorjános időt. Hallani is szép.

A Szegedi Szótár csak annyit ír róla, hogy szélvész, orkán. Érdemes Tömörkény szavára figyelni, akkor is, ha néven se nevezi. „Az idő pedig mindig nagyobb. A szénapadlás elől elfújta a nehéz létrát, és bontogatja már a ház tetejét. Egyre lejjebb száll, a földet keresi, hogy

abban kárt tegyen. Mikor aztán leér, hogy egész hatalmával söpri a fűvet, a homokot, egyszerre semmit se lehet látni. Ez az az idő, amikor a vasjáromszög megtanul röpködni. Nincs levegő, se ég, se föld, csak homok van, szálló, röpködő homok, mely elfog mindent, és betemet mindent. Rettenetes a zúgás. Kétágú öreg törzsek kettéhasadnak, fiatal fák gyökerestül fordulnak ki, a földre fekszenek, azon henteregvén. A föld fölszállt a levegőbe, a föld utazik, s nő a homok, mindegyre nő.” (Vándorló földek)

Ezt mondja jó Tömörkény István, pedig nem volt zöldbeka se. Némelyik Medárd-napra is ráillene. Vagy Illésre inkább? Mostanában annyi a pusztító idő, ki se látszunk belőle. Volt rá szép szegedi szavunk, valami tátorján azt is elsodorta? A szó elröpköl, mint a vasjáromszög.

Szobrot a tanítóknak

Tündökletes nyelv a magyar, nem biztos, hogy tíz ujjamon meg tudnám számlálni, hányféle homokot ismer. Van csúfságos is, az itteninek futóhomok volt a neve. Jöttek a böjti szelek, rávitték a búzavetést az árpára. A múlt században - pontosabban kell mondanom, mert nyakunkon az újabb: az 1800-as évek közepén - kezdte megkötni az ember erdővel, szőlővel, gyümölcsösökkel. Magát is a fához kötötte. Azt el tudjuk képzelni, hogy évmilliókon át a homok volt itt az úr, de mai ésszel már fölfoghatatlan, mekkora keservvel lehetett megkötni.

A fejekben lévő futóhomokot pedig tanyai iskolákkal kötötték meg. Időben egybeesik a kettő. Hiába találták volna ki a homok megszelídítésének természetes módját, ha a kitelepült népesség fejében sivatagi homok módjára keringett az igénytelenség. Meg a szegénység.

Ha most azt merem mondani, az újabb ezredév közeledtén, állítsunk szobrot ennek a ki-mondani se lehet kettős igyekezetnek, sok emberben tótágast áll a lélek. Tíz éve másról se beszél a rádió, hogy rendezik a pedagógusok fizetését, a többi viszont forduljon föl annyitól, amennyit kap? Azt mondom erre, beszélni sokat tudunk róla, emelni keveset.

Ki az, aki a gyermeki botladozásba bele tudta érezni az eljövendő nyolcvan-kilencven évet? Ki vette észre, hogy ez a gyerek többre termelt? Ki ment apja-anyja nyakára, hogy ne hagyják beleszürkülni a holnapba? Nincsen ember, akinek emlékei között ne első helyen állna, hogy már az óvodában észrevettek valamit benne. Ha járhatott már óvodába. Az első tanító is észrevett valamit, aztán a tanár is. Aki vérükké tudta olvasztani a Himnusz, a Szózatot, aki bekalandozta velünk a földgolyót hegyeivel, völgyeivel, vizeivel, aki föl tudott röpködtetni bennünket a csillagokba. Betűre tanított, számolásra, most meg már számítógépre, internetre, és még mindig a Himnuszra meg a Szózatra is.

Szobrot állítanék minden faluban, minden városban. Ráírnám: áldassék a tanyák iskolája! Áldassék a tanyák tanítója! Mindenki áldassék, aki tanít.

Tanulás nélkül tücskök kergetnék egymást még mindig a futóhomokon.

Csasztuskát keresek

Emlékeznek rá? Megismerni a kulákot kényes járásáról... Senki ne mondja rám, hogy jobban meghibbantam, mint hitte volna, de megesik, hogy visszajár legelni az emlékezet a régi pocsolyák mellé. Csasztuska volt ez is, a javából. Vagy az aljából?

Évek óta keresem, de most a körmömre égett. Akire gyártották, akit kicsasztuskáztak, minden oka megvan rá, hogy ne emlékezzen, annak pedig még inkább, aki sorozatban gyártotta. Égig emelő dicsőítések voltak benne, és földbeverő pocskondiázások. A dicsőítők maradtak, a kárhozatra küldők eltűntek.

Azt hitték, ha fülbemászó dallamra ragasztják, a szívbe is belemászik. Beteg szívnek kellett annak lennie.

Nem akarok most se a levegőbe beszélni, ide hozom testvérlapunk 1952. november 28-ai számából a receptet. Kultúrcsoportjaink műsorpolitikájáról értekezik a megyei tanács művészeti előadója, és a rigmus-brigádokról szólva mondja, hogy a „kulturagitáció legmozgékonyabb, leghatásosabb végrehajtói. A brigádok használgják fel a műsorfüzetekben megjelent rigmusokat, de ne elégedjenek meg ezzel. Saját maguk is írjanak rigmusokat, amik a helyi problémák feltárásáról és ennek megoldásáról beszélnek. A jól alkalmazott rigmus kiváló nevelőeszköz, mert a kritika és önkritika eszközével hat. A rigmus dallama feltétlenül népdal legyen. Ügyelni kell arra, hogy a szöveg mondanivalója és a dallam hangulata egyezzen. A rigmusbrigádok műsorának elő kell segítenie dolgozó népünk kritikai készségének fejlődését, harcba kell szólítani a soron lévő feladatok megvalósítására...”

Ne akadjunk fönn azon, hogy a kultúrának is brigádjai voltak, és azon se, hogy a *nevelőeszköz eszközével* hatottak a kulturagitációban. Könyvtárakat bogarászok a műsorfüzetekért, de mindenhol kiselejtezték már őket. Kínosan fontos dolgokban duhajkodni szoktam, most is följánlanám arany színű egyforintosomat annak, aki megszán néhány sorral. Lehet emlékezetből, lehet műsorfüzetből. Ne tessék fitymálni, ezeregyedszer ismétlem, szerencsés emberek vagyont szereztek már egy forintot.

Mostanában annak a kornak legszomorúbb napjainál időzöm. Amikor sok kötelet kiosztottak a folyton élesedő osztályharc jegyében, és a börtönök megteltek a kegyelemből életfogytiglanra ítélt ártatlanokkal. A teljes vagyonekobbzásról akkor se feledkeztek meg, ha csak tíz-tíz évet kaptak. Mellékbüntetés volt a csasztuska.

Erősen hiszem, most is segítenek olvasóim. Aratókat, cséplőmunkásokat köszöntök is jöhetnek, de kétszer is hálálkodom, ha kulákokról szólót kapok.

A tarifát, sajnos, nem emelhetem. Azokból az évekből nem csinálunk üzletet.

A legnagyobb stressz

Hogyan jön ide Selye János a maga korszakos teóriájával, a stresszel, és a distresszel? Humorért se kell a szomszédba mennie egy jó sebésznek. Idézni csak pontosan szabad, de ne feszítsen keresztre érte senki, ha emlékezetből írom le, amit Balogh Ádám is emlékezetből mondott születése napján: annál nagyobb stressz embert nem érhet, mintha alkotóenergiáit mesterségesen elfojtják.

Világosabb beszéd kellene ide. Eljutott ő is abba a korba, hogy elmondhatjuk, csak az első hatvan volt nehéz. A vele együtt dolgozó orvosok az ő tiszteletére sorra előadták, milyen eredményeket ért el a sebészeti klinika. A magunkfajta leginkább attól fél ilyen köszöntőn, el találja kapni az összes eredményt, még betegség korában. Mindenesetre annak reményében hangzott el az idézet, hogy ő nem gátolta munkatársait az alkotó munkában.

Sebész soha nem voltam, és talán már nem is leszek, csupán a magam életét pásztázta végig azonnal az emlékezés. A szabadon nem alkotásból nekünk is, meg az előttünk járóknak is hat zsákkal jutott. Hányszor esett meg nagyra hivatott embereinkkel, hogy kisebb kaliberűek fogták el előlük a napot. Sőt, a lábukat is eléjük rakták, hogy ne a sajátjukon bukfacezzenek át. Kijelentette valaki magas székéből, hogy három hónap múlva offé lesz magyar irodalomból, és azonnal lapátra tette azt, aki nem három hónap alatt lett offé. Akinek már régtől fogva a kisujjában van. Abortuszbizottságok születtek a gondolat minden bokrában. Elkaparták, mielőtt megszületett volna. Félre húzná a szekeret, ha azt tenné, amit tud. Csinálja inkább azt, amitől a hátát is kiveri a veríték.

Át is fősthettem volna Selye professzort. Az alkotni nem tudónak nem okoz éppen akkora stresszt, ha nem teheti, amihez halovány gőze sincsen?! Ha nem gáncsolhat el mindenkit, aki többre vinné nála? Törvéynél is erősebb volt: főnökénél senki nem lehet okosabb. Ki volt a főnök? Erre találták ki a kontraszelekciót. A spiritusszal megáldott embernek hamarabb elfogyott az élete, mint főnöke.

Külön tengelyen forog már eszem minden kereke. Hogy mégis a világ élvonalába kerültünk némely dolgokban? Van ember, akit ha nem hagynak dolgozni, stressz alatt alkot nagyot. Teher alatt nő a pálma. A magyar irodalom tele van évtizedekig fiókba rekedt nagy pálmákkal.

Ha viszont igaz a tétel, hogy teher alatt nő, akkor teher nélkül nem nő? Levették a nagy földöt, kiszaladhat a gőz mindenkinek a fejéből? Ebből meg az lett, térdig járunk a középserben.

Addig-addig rágódik ezen is a szegény ember, kezd attól félni, ezt is elkapja valaki. Maradjunk inkább Selye Jánosnál azokból az időkből, amikor még stressznek írták a stresszt is, ha már őt idézte Balogh professzor is.

Ajándékba talpmasszázszt

Tenyérjóslást és akupunktúrát. Jól eltalálták az adagot, ritkán billeg már a vérnyomásom, de duplát veszek be most is, ha elmegyek könyvesbolt előtt, és háromszorosát, ha be is nézek. Az árak miatt elsősorban, meg azért is, mert nem értem, ami belül van. Vagy ami nincsen.

Rébusz ez így, kezdjük az elején. Beugrottam a sarki boltba, megvenném az egyik könyvet. Van is a polcon, egy darab, de a harmadik kötetből, nekem pedig a negyedik kellene. Sajnálkozik a boltos: azonnal előjegyzik. Kedden mennek Pestre, szerdán már jöhetnek érte.

Inkább telefonáltam. Hallottam, kedden úgy megeredtek az egek csatornái, boltosunkat elérte a felhőszakadás. Mert a könyvkereskedelem is eljutott odáig, sok raktárba be kell néznie, mire hozzájut valamihez. Felhőszakadások idején még benézni se lehet.

Ha már kézből a telefon, sorban hívogattam a többi boltot. Most voltam meglőve igazán. Majdnem mindnek megváltozott a neve. Aki divatcikket csinált a cégtáblákból, arra nem gondolt, hogy lesz fejben gyöngye ember is? Szívből jövő sajnálkozással mondták mindenhol, hogy ebből éppen nincsen egy darab se. A szellemi táplálékot is kénytelenek úgy porciózni,

mint korábban a kenyeret. Elbájolt a kedves hang, megkérdeztem, tudná-e mondani a másik bolt másik nevét.

- Az már megszűnt!

- Könyvesbolt most is, csak a neve más.

- Sajnos, nem tudom.

Mondanám, ha boltos lennék, legalább a konkurenciát megjegyezném, de mivel eddig ez se voltam, nem mondhatom. Megeshet, hogy valaki nem tudja, a másik sarkon ki nem árulja ugyanazokat a könyveket? Kaptam magam, bekaptam a harmadik bogyót, és nekiindultam. Utcán a baráti segítség, olyan boltot is találtunk, amelyikre eddig nem is gondoltam, de könyvet így se kaptam.

Újra beszaladtam a sarkiba, ahol az előjegyzést fölvelték.

- Mert maga mindig a vájtfülűeknek szólókat keresi! Vegyen tenyérjósást.

- Ajándékba? Talpmasszázzsal?

- Azzal! És akupunktúráról szólóból is veretesen nagy a választék.

Már le is írtam itthon, hogy a fejlődés útjai kiszámíthatatlanok, amikor megcsörrent a telefon. Menjek, megvan a könyv. Létezik még ilyen ebben a deformálódott világban? Most is Pesten járt az autó, elhozta. Egy napra gyönyörűséget virágozott bennem a boltosok tisztessége.

A sarkadi mese

Sarkadinak mondom, pedig csak a fele esett meg Sarkadon. Elkallódott a háborúban egy orosz katona. Ne finnyáskodjanak azok, akik a régi kotta szerint tanulták a háborút, akkora kavarodás volt az, minden megesett benne. Öreg szegedi szabó mondja, nálam is idősebb tíz évvel, az pedig szentírás, amit ő kiejt a száján.

Lágerban volt, Isten tudja, melyikben. Beutaló nélkül. Ha pontos akarnék lenni, azt mondanám, ő is tudja, csak én nem jegyeztem meg. A Háborutours mint hadi idegenforgalmi hivatal ugyanis legalább hat helyre elvitte őket, keresztül-kasul a Szovjetunión, hadd lássanak belőle minél többet. Föltűnt egyszer egy ember, már a vége felé, aki azelőtt nem járt ott. Hamar észrevették a magyarok, hogy tisztán beszéli nyelvünket.

- Hol tanultad, Szergej?

- Sarkadon. A cukorgyárban.

- Mit kerestél te ott?

- Kenyeret.

- Cukros kenyeret?

- Cukrot gyártottunk, hogy kenyeret ehessünk. De én ott magyar voltam.

- Te, magyar? És azt mondod, Sarkadon? Hallod, Jóska? Hol vagy, Jóska? Gyere elő, Jóska! Itt van a földid.

Előkecmereg valahonnan a sarkadi Jóska, és nagyot néz.

- Te ott voltál, ahonnan én jöttem?
- Ebben most már együtt vagyunk, mert ide én is onnan jöttem. Elszóltam egyszer magamat a kocsmában, elkaptak, és hazahoztak.
- Szegény Szergej, kellett ez neked?
- Kinek így van kiszabva a sorsa, kinek úgy. Pedig el se tudod képzelni, milyen jó volt nekem nálatok. Mutatnék valamit, hátha ráismersz.

Belenyúlt a zsebébe, celofánba hajtogatott fényképet vett elő. Sarkadi ház volt rajta, és előtte állt a legszebb sarkadi menyecske, karján kicsike gyerekkel. És a vállán tartja a kezét Szergej.

- Látod, ezért mentem a kocsmába is később. Mert jólesett inni az örömről. A közös gyerekünk.

Jóska majdnem elszédült. Ismerte a házat, mint a tenyerét. Álmában mindig ebben járt. Az ő itthoni házuk volt. Ismerte a menyecskét is, az ő legkedvesebb felesége volt. Csak azt a kicsi gyereket, azt nem ismerte, akit a karján tartott. És azt nem hitte, hogy Szergej is van a világon.

Nem szólt egy árva szót se, megfordult, és elment. Megértett-e belőle valamit is Szergej, azt se tudja senki, mert többet ő se járt arra. Másik utazásra fizette be őket a tábori vállalkozás, Jóska is elkeveredett tőlük. Az öreg szabó se tud többet. Csak reméli, hazajutott ő is.

A sors forгатagja

„Szeretettel Gyuszinak, Mária. 1948. július 16.”

Régi kép hátuljáról másoltam ezt ide. Szép kislány a képen. Talán tizenhét éves lehet, copfos. A lelki tisztaság, ami sugárzik a képről, biztosan sugárzott a kislányból is. Ártatlan volt, kedves. Milyen szép tud lenni egy kislány, ha tizenhét éves, és copfja van! És az maradt mostanáig, ötven év múltán is. Gyuszi pedig akkor volt huszonhárom.

A dátum fölé alkalmi vereszet van írva. Csak a kajla rím árulja el, vers akar ez lenni, mert a vers olyan, az érzések is tisztábbak benne. Íme: „Bárhová is sodor a sors forгатagja, emléke-met ez a kép számára megtartja.” Nem hiszem, hogy valaha is belekerül hét évszázad legszebb magyar versei közé, de aki életet tud beleképzelni a betűkbe, mindent ért belőle.

A sors forгатagja azóta Gyuszi-ból Gyula bácsit csinált, Marika is Mária néni valahol. Hány éves is lehet? Amikor a legényeket marhavagonba ömlesztve vitték keresztül az országon, a fiú behúzódott a vagon sarkába. Ő már tudta, nem haza jönnek. Rászólt a komája:

- Te nem írsz?
- Úgyse kapják meg.
- Vagy megkapják, vagy se. Írni kell.

Ráírta valami papírosra, hogy most mennek valahová, és kidobta az ablakon. Ezt találta meg Marika, és elküldte a szülőknek. Pontosabban járt akkoriban ez a kidobálós posta, mint később az ajánlott. Hej, nagy öröm lett otthon: él a gyerekek! Választottak Marikának, mert kinek választottak volna? Aztán levél ide, levél oda, a két család szépen összeemelegedett. Levélileg. A sors küldte Marikát, hátha egymásra találhatnak.

Forgatagos az élet kacskaringója, Gyszi hazajött, és levelet is váltottak. Akkor kapta a szép képet. És akkor írta meg a kislány, talán nem is az elsőre, hogy őrá ne számítson. Mert iparos ember, ő pedig csak parasztlány. Talán ezért is magázta.

A legkedvesebb fényképek és régi levelek közül bukkan elő most is a copfos kislány. Ott van a nyírfakéregből vágott tábori lap is, amelyen még most is olvasni lehet a tintaceruzás lágerüzenetet: én jól vagyok, amit maguknak is tiszta szívvel kívánok. Ott van celofánba foglalva az a kicsi kép is, amit kint csináltak róla. Mint a bélyeg, akkora. Nem tudja már, mire kellett, de kapott egyet ő is. Mondom neki, végiggusztálva a családi ereklyét, engedelmeivel megírom a történetet.

- De azt se tudom, hol lehet. Szolnok megyében talán?

- Mindig eljut oda is az újság, ahová nem kellene, hátha megtalálja Marikát. Ha megtudja, hogy a vásárhelyi Susánból Szegedre került, aki ismeretlenül is emlékszik rá, és mostanáig hálás neki, hátha megdobogtatja a szívét.

Gyula bácsi azt mondta rá, próbáljuk meg.

A söprögető bicikli

Félek hangosan kimondani, hogy szikrát hány az agyam mostanában. Amennyire jól el vagyunk látva kalahütyös emberekkel, követendő példának veszik, még jobban sorba verődnek, és ott is a járda szegélyéhez ütogetik a sörös üvegeket, ahol eddig nem tették. Tekerheti biciklijét a jámbor kétkerekű az út szélén, de a járdán is, holtbiztos, ragasztania kell. (Valaki kitalálta, pillanatragasztóval a legkönnyebb, de ahhoz is szét kell szerelni a kereket.)

Ennél többre csak az abesszin háborúban jutottak. Állítólag jancsiszeggel szórták tele az ország az utat a mezítláb rohamozó fekete harcosok előtt. Nekik is kellemetlen lehetett, szó se róla, amikor a sarkukba tövig állt bele a jancsiszeg, de nekik legalább nem kellett ragasztaniok.

Fejlődésre van ítélve a világ, időközben föltalálta az emberiség az utcaseprő gépet. Csak megpörgeti körkörös támadásra kiképzett söprűjét, bekapcsolja porszívóját, és olyan tiszta utána az út, amilyen lehet. A baj csak az, hogy nem kapcsolja be. Megy tehát a jámbor biciklis az út szélén, ahol a vak ló is el tud menni, utána meg pörköl a kamion. Mire észreveszi, hogy üvegtarhonya fekszik előtte, ki nem kerülheti, mert azonnal átalmegy rajta a másik. Néha még el is füttyüli magát a kerék, úgy megörül az üvegnek.

Tanulékony az ember gyereke. Ha föl lehetett találni a gépesített utcaseprőt, amely immár gépesítve se hajlandó söpörni, csak egy ugrás innen, hogy a biciklire is szereljünk egyet. A hótóló is megtenné, és az egyszerűbb is lenne, de a biciklisek másik ős ellensége, az ügyi hivatal régen föltalálta már ennek is az ellenrakétáját: akkora bütyköket teremtett a járdára, és akkora repedéseket, ha beleakadna a hótóló csücske, fejre állna a biciklis. Marad tehát megváltó ötletnek a szélmalom vitorláját utánzó söprű, félreecsapva mindent, ami az útjába esik.

Előre is köszönöm a gratulációkat, ennyivel tartozom magunknak. Hatalmas ötletért találmányi díj is járna, ehhez azonban előbb konstruktív hajlamú műszerészt kell keresnem. Lehet, hogy betársul a nullszéria megalkotásába Laci, a kertszomszéd, és ez lenne a legjobb. A minap együtt szidtuk az üvegtörőket. Talán hozzájárulna ő is ahhoz az ötlethez, hogy adjuk a hatal-

mas summa nagyobbik felét mégis a már meglévő utcaseprő cégnek, hátha megesne, hogy legalább havonta egyszer végigküldené masináját ott is, ahol az üveget törik.

Hatalmas újítás lenne ez is.

Vízvisszapótlás

Ha nagyon todományos akarnék lenni, azt mondanám, a bor kedvéért találta ki az emberiség a pincét, de ez nem igaz. A természet találta föl neki, barlang képében, előbb, mint ő bort csinált volna magának. A barlangból meg hol a víz öntötte ki, hol a medve ugrasztotta ki. Ha még maradt ideje az ugrálásra. Homokvidékünkön még a múlt században is épültek a lefelé emeletes veremlakások, ahogy a hevesi dinnyések még ennek a századnak a harmadik harmadában is ilyenben lakták végig a szezont. A pince mégis a borral szokott összhangban lenni, ámbár éppen az ászok a példa rá, hogy ezt is kezdjük felejtetni.

Mi is az ászok? Az a két gerenda, amire a pincebéli hordót rakják. A nyakra-főre sugárzott reklám viszont a kártyabéli ász mind a négy példányát érti rajta. Igaza is van, az ász többes száma: ászok, de így se borral, se sörrel nem lehet kapcsolatba hozni. Ferdítésekben miért éppen a reklám maradna le a kordivattól?

Pincebarát lett a bor, és borbarát a pince, ezt mindenki így tudja. A szóban forgó pince mégis vizet tart magában, pedig bornak építették. Nem azért, mintha addig keresztelték volna benne a bort, amíg csak ez maradt. Sok az eső, magas a talajvíz, akkor is, ha közel van a Tisza. Egyenesen járó ész úgy tudja, a folyó medrének le kellene szívnia innen is a vizet. Lehet, hogy annyira jól szigetelték az alját, nem tud elmenni belőle, ami följebb szívárgott bele?

Az emberi lelemény erre találta ki a bűvárszivattyút. Nem kell lesnie kihegyezett szemmel senkinek, ott az elektromos érzékelő, sötétben is bekapcsol, ha emelkedik a vízszint. Precíz munka, kis vascsövet dugtak ki a pincéből, időnként serceg és hörög, aztán sugárban köpi ki a vizet. Finom lélekre vall az is, hogy legföljebb három araszra van a cső végétől az utcai lefolyó. Mehet a fölösleges lé azonnal a csatornába.

Nem megy mégse. Megsüllyedt az aszfalt, és rés támadt a járda meg az út között. Mielőtt belemenne a csatornába, bújik vissza a föld alá. Van annyi furfang minden csöppben, és a munkaidejéből is kitelik, gondolom, ugyanoda megy vissza, ahonnan a robotgép kiszívta.

Ettől kezdve föl van találva az elektromos örökmozgó. A szivattyú köp, a víz fordul vissza, és így megy ez egészen a világ végezetéig, amíg az Óhungária épületét újra el nem kezdik megújítani. A régi Zónázó egykori ajtaja alatt jön ki a cső a földből, és ott is megy vissza a víz. Hányszor nekifogtak már az építők, senki nem tudja, de az örökmozgó agyakba csak a pénz képe csorgott vissza. A vízvisszapótlás tehát automatizálva van, ahogy fejlett társadalmunkhoz illik. A gálya ásatag valami, ide már elektromos bizonyíték kell: azért a víz az úr.

Fél doboz cigaretta

A mellébeszélő ember mindig szemléletesebb akar lenni, mint a többi. Nem a bolhából akar elefántot csinálni, inkább az elefántból bolhát. Aki ma az egyszámjegyű inflációról beszél, mind ezt a zsugorító hadműveletet végzi. Miközben illetlenül és löketszerűen emelkednek az

árak, minden bejelentés pillanatában is, hogyan csökkenne az infláció? Megeshet, hogy a közgazdászokat beoltják mindenféle bagatellizáló szérummal, de az átlagpolgárnak úgy van kalibrálva a szeme csücske is, el nem hiszi. Mert nem ezt érzi.

A gyógyszerek árának emelkedéséről beszélgetett velünk a minap a rádióban három illetékes. Hatalmas téma, évente legalább két etapban, és kimeríthetetlen egészen addig, amíg az árak csak a fölfelé menő utat ismerik. Már az is gyanús, hogy hárman vannak. Hármójuk legelső mellékhatása, hogy nem hiszünk nekik. Ha valóban csökkenteni akarnák, egynek is elhinnénk, a bizonyítvány álságos magyarázatára a három is kevés. Azt mondja az egyik, summázva az egészet, nem emelkednek jobban, mintha minden ember fél doboz cigarettával szívna többet. Kiköpött csekélység.

Jól eltalálta mindjárt, a szarva között a tőgyét. Még egy mellékhatás gyökeresedett meg bennem. Az egészségügy fölkent papja a népegészségtelenség legkirívóbb példájával hozakodik elő? Miközben az ország egyik fele időt, fáradságot és kenetes szózatot nem kímélve arra törekszik, hogy a másik felét megszabadítsa a Kolumbuszék révén átgyűrűzött legnagyobb átoktól, a dohánytól, ő ugyanazt az indián füstöt fújja? A riporter azonnal fölhívta szíves figyelmét a statisztikai általánosítás mellékhatásaira, miszerint a csecsemő legföljebb az anyja hasában cigarettázik, magam jó szívvel kiegészíteném még.

Szerencsére vannak olyan elfajzott egyedeink - genetikailag is hibásak talán -, akik orvosságot se szednek. Se sokat, se keveset. Aztán vannak olyanok, akik alig fogyasztanak, bár nekik is úgy füstötték a boldog jövődőt, hogy tablettán él majd az emberiség. Nem ilyenre gondoltak természetesen, tubusos változatán élnek az űrhajósok. Ázalék-százalékban nem tudnám megmondani, mennyien vagyunk keveset pusztítók, de maradtunk. Namármost: ha az általánosítás már a cigarettafüst körül ekkorát sántít, és ezt tupírozza tovább a másik ázalék, akkor tessék mondani, nem kellene akár az elvonókúra erőszakosságával is leszoktatnunk az egészségügy(?) embereit - na nem a cigarettáról, mert minden igyekezet hiábavaló, nem is az általánosításról, csak a mellébeszélésről? Mert a mellékhatásokról annyit egészen biztosan tudunk, mindig minket vernek kupán.

Csalfa sugár

Elöntötte a magyar sajtót a hír, hogy kisdéd hazánk déli részét az alfa-sugárzás öntötte el. Szegeden is megmérték, Pécsen is. Ötvenszerese is lehetett az átlagosnál. Természetesen a pestinél. Nem tudni, honnan támadt, az is lehet, hogy mindig itt volt, meg az is, hogy háborús szörvődmény. És az is, páncéltörő lövedékek uránium-bevonata a ludas. Csernobil óta minden sugár földbe ver, ennélfogva ide csalfa magyarázat született: ez már baráti sugár, hiszen tagjai vagyunk a NATO-nak.

Magam ilyen mélységekbe nem hatolhatok le, és ilyen magasságokba se emelkedhetem, előveszem inkább mindenben kételkedő fatengelyes eszemet. Gimnazista koromban - Istenem, de rég volt, Istenem, de szép volt! - még úgy volt, hogy a rádium, ha belelendül, egyszerre három sugarat ereszt magából: alfát, bétát és gammát. (Az a bizonyos uránium-bevonat rádiumot is tartalmaz.) Az alfára és a bétára az akkori tudomány azt mondta ki, nem ártalmas az élő világra, de a gammára nem merte ezt mondani. Kimondta viszont, hogy a röntgen-sugár is ebbe a családba tartozik, és talán azt is, sok gyógyászati besugárzás is erre a kottára jár.

Magam elé képzelem az akkori táblai rajzot. Kis pikszisből tör elő a három sugár. Egyenesen megy fölfelé a gamma, balra hajlik az alfa, és jobbra kanyarodik a béta. Politikai elhajlásokra és egyenességekre ebből már akkor se következettünk. Kedves Géza bácsi, ott fenn a katedrán - illetve már fenn az égben -, tessék megmondani, hová lett időközben a másik kettő? A béta meg a gamma. Mert azokról az égvilágon senki se szól. Se sokat, se keveset. Azokat valami visszafordította?

Sok csodafegyver született azóta. Itt van példának okáért a grafitbomba. Maga a meglepetés. Semmi vész, csak egyszer elsötétül a világ. A kórházakban is, ahol életmentő gépek dolgoznak. Ahogy az öböl-háborúban is meglepetés volt a lézerirányítású bomba, itt volt most is, napi adagolásban. Mellékhatásait most szedegetik össze hol a tengerből, hol a lucernaföldekről, hol pedig a mellétájolt követségről. Biztosan több is van ennél, de arról nem hallottam még, hogy időközben a rádium is hazafiasabban sugárzik, amióta baráti fegyver tartozéka.

Az is meglehet, megint én maradtam el egy brosúrával? Vagy csak a pikszis változott?

Kopolya, bekerítve

Tizenöt évvel ezelőtt írtam először a kopolyákról, most mégis meg kell magyaráznom, mit is jelent maga a szó. A Szegedi Szótárban kopolyakút olvasható, ideiglenes használatra ásványgödör az, amelynek oldala nincsen kővel kirakva, és amelyből a víz ki szokott száradni. Amiről én szoltam, ennél jóval nagyobb. Kitalálta tájunk embere, még a háztáji gazdaságok erősödése idején, ha hatalmas gödröt ás, jó mélyet, a semlyék szélén, nyári kánikulában is öntözhet belőle. Ha mégse, mélyebbről húzza föl bele a vizet. Ilyen minőségében is sokszor szoltam már róla, ajánlgattam fünek-fának a szélkerékkel való szivattyúzást.

Vissza az elsőhöz. Kódorgó részekre gondoltam, amikor azt kértem, akinek ilyen víztárolója van, kerítse be, mert az ördög nem alszik. Sokszorosára növekedett azóta a gödrök száma, örvendetesen jelezve, szaporodott a zöldségtermelők száma. Sajnos, a belefulladt embereké is.

Tévedtem, az elsőséget nem a részek viszik. Ők most is mintha Szűz Mária kötétyébe esnének. Az új birtokviszonyok seregestül küldenek tanyára olyan fiatalokat is, akiknek futkosó fiuk vagy kislányuk van. Ahol a világteremtő Isten is vonalzóval húzta meg a fölszint, vonzza őket a titokzatos mélység, a víz még inkább, addig kíváncsiskodnak a meredek parton, amíg valaki el nem parancsolja őket onnan. Ők a szerencsések, életben maradnak. Sajnos, megesett, nem egyszer, nem is kétszer - Oh! irgalom atyja, ne hagyj el -, hogy tűzoltók, éjnek évadján, nagy hálóval halászták ki őket.

Mondjam, ne mondjam? Az ördög valóban nem alszik. Az öntözővíz gazdája nem ördög, mégse aludjon nyugodtan addig, amíg körül nem keríti kicsike vagy nagyocska gödrét. Apró gyermekének - vagy másának - csak akkor tesz jót a tiszta levegő, a nagy-nagy nyugalom, ha életének legboldogabb játszó éve közben nem köszönt rá mindjárt az örök sötétség.

Mestersége: reklámszínész

Amikor még volt tisztességes filmgyártás Magyarországon, a jó színészt mozivásznonról ismerhette meg az átlagember. És ma? Leginkább az idétlen reklámból. Pardon: ahhoz jó színésznek se kell lennie. Világnagy énekesünk is azt mondogatta néhány éve, nagyobb is-

mertséget szerez neki akármelyik ruházati reklám, mint a világ legnagyobb színpada, tehát szívesen vállalja.

Soroljam? Sulykolja belénk a ritka szellemtelen ígét a lottó reklámfiúja. Hetvenhétezerszer dobta bele a vekkert a pénzzel teli ruháskosárba, mondván, ma csörögtél utoljára - fölfedezvén vele az addigi hetvenhatezer-kilencszázkilencvenkilenc utolsót -, most meg hol cirkuszi ki-kiáltóként, hol bunyóbíróként, hol pedig úszómesterként bizonygatja azt az aranyigazságot, hogy aki nem játszik, az nem is nyer. Már elképzelni se tudjuk, tudna-e alakítani mást is. A Lottó Ottó unokája lehetne. Volt aztán a Postabank reklámfiúja. Virágzott, mint a tők, verte a zongorát is, hason csúszva, egészen addig, amíg „utánvételt” botrányba nem keveredett a bank. Nem tudni, honnan szerzi be azóta kiegészítő jövedelmét. Rendes körülmények között talán az is vihette volna valamire, aki rendszeresen belekiabálja a képernyő közepébe: A kulcs! Az pedig biztosan vitte, aki hol kosárlabdásként, hol cilinderes lóversenyesként a CIB-bankot reklámozta. Nem tudni, észrevette-e, hogy mélyen értéke alatt teljesít, magasan értéke fölött megfizetve. Vagy egyszerűen világnagy énekesünk nótájára dolgozott?

Változik a világ. Aki arra tette föl az életét, hogy mindennap más egyéniség bőrébe bújva alakítsa a nagy szerepeket, filléres reklámfiúként kénytelen alamizsnát szerezni magának? Lehet, hogy lesz valamikor reklámlexikon is, és abba aranybetűkkel írják be a nevét, de biztosra veszem, a színészlexikonnak a fekete nyomata is többet ér. Ehhez, persze, játszási alkalom is kellene. Annyira gazdagodik kicsike országunk - politikusaink reklámszövegét idézem! -, hogy közben kódásra szegényedik. Kimondani se merem: a pálya szemétdombján vegetálnak jobb sorsra érdemes emberek.

Már Egyiptomban is

A vörös kakas űzésére találta ki az emberiség a tűzoltókat, de mostanában inkább az égi áldás túlméretezése hozza rájuk a szívbjajt: víztőlók lettek. Évtizednél is hosszabb ideig siránkozunk az aszály miatt. Mintha panaszaink késleltetve jutnának a mennyei illetékes elé, ömlesztve küldi a kárpótlást. Alig van már olyan területe az országnak, ahol ne szenvednének miatta.

Jeremiás próféta átkölte sirlalmait, annyi esik mostanában. Házak rognak össze, vályogházak leginkább, és hidakat sodor el az ár. Nekem itt meg kell állnom, mert ludas vagyok a vályog újrafölfedezésében. Mondanám mindjárt, én a betontalpú, téglalábú vályogházakra gondoltam, olyanokra, amelyekbe akár nyolc-tíz lépcső visz föl. Amilyeneket összeomlani látok, nem ilyenek.

Avval is védekezhetnék, a régi idők embere jól megnézte, hová rakja a fészket. Láttam már öreg tanyát tengernyi belvíz közepén, teljesen szárazon. Hallottam is elégszer, a negyvenegyes - negyvenkettes? - nagy vízesség levizsgáztatta az emberiséget, és csak oda épített, ahová biztosan nem ért föl a tó. Ahogy sorra osztottak házhelyeket régi mélyedésekben, sajnos, még csak csodálkoznom se szabad rajta, hogy elérte őket a veszedelem. Nem tiszta a meder? Még csak meder sincsen falunyi telepeken.

Nem akarom játszani a szuperokost, de egyetemi éveim legelején az ókori Egyiptomból is vizsgáztam. Amikor megerősödött a központi hatalom, kitisztították az öntöző csatornákat, ha gyöngült, hagyták eltömődni azokat. Ha innen veszem a párhuzamot, nálunk igencsak legyöngült állapotba jutott önkormányzati szinten is, mert alig van elvezető árunk, amelyikbe mozdulni is tud a víz. Normális ésszel már akkor gondolni kellett volna rá, amikor tízcentis

havak miatt rémüldözött a veszedelmekre élesített magyar sajtó, mert azt már a kölök is tudja, a sok hóból nagy víz lesz. Aztán jöttek az árvizek és belvizek, szinte kézen fogva, de még mindig nem mozdult se ásó, se lapát. Nyakamat rá, még most se mozdul ott, ahol nem úszik a fél falu. Arról már szoltam egyszer, a legöregebb átkosban, amikor betereték a parasztot a téeszcsékbe, és az egybeszántásokkal elrontották a vízelvezető csatornákat, akkor is jött a belvíz. Időbe tellett, amíg újakat ástak. Szétugrottak a téeszek, eltömődtek a másik árkok, megint itt a pusztítás.

Hajszálra így ment az ókori Egyiptomban is. Azzal a különbséggel, hogy ott mindig aszályt és éhínséget hozott az eltömődés. Egyébként az öregátkosban már a szegedi szabadtéri is megtanulta, meddig ér Medárd farka. Július utolsó harmada előtt meg se kezdődött. Most fittyet hánytunk erre is.

El is ázott.

Pótszámolás, fűtésügyben

Akármilyen illedelmesen kerülgetjük is a forró kását, égeti a szánkat. Gatyarohasztó kánikulában is. Amióta „lázmérőt” szereltettünk minden radiátorunkra, abban reménykedtünk, ha szinte ki se nyitjuk télen a melegítő csapokat, jóval kevesebbet fizetünk. Villámlások és mennydörgések ideje a nyár, de akkorára nem számítottunk, amekkorával a végelszámolás csapott be hozzánk. Pedig van villámhárítónk is.

Sok ezer panellakó társammal elmondhatom, úgy gyalázat ez az elszámolás, ahogy van. Számszakilag biztosan precíz, hiszen ki van mondván, hogy az általános költség negyven százalékat mindenképpen ki kell fizetnem, és a „lázmérős” játék csak a hatvanat érinti. Mi tehát, akárhogyan is öltöztünk be téli estéken és éjjeleken, az eredendő bűn, a negyven százalék elől ki nem térhetünk. Ha így marad, jövőre se, meg azután se. Évezredünk bűne átgyűrűzik a következőre is.

Legalább három év óta nem győztem biztatni lépcsőházi közös képviselőnket, érje el, hogy szigetelje a garázsok fémajtáját minden autótulajdonos. Hogy teljes legyen a gyönyör, alul-fölül szellőző rések vannak, cirkulálva fut ki a meleg. A „garázsakban” mennek a fűtés csövei, ha onnan léphet ki a téli hidegbe, hozzánk csak az ára jön föl. Arra is biztattam, a fűtött lépcsőház alsó vasajtájára is szereltesünk rugós becsapót. Ha nyitva marad, minden lakást hűt. Bűnbánattal mondom, csak én szoktam becsukni telenként, hiába írtam ki rá kívül és belül, hogy itt szökik a pénzünk. Aki a buszra rohan, nem bíbelődik vele. Nem tudom, hány forint egyetlen szerkezet ára, de sejtem, sok meleget tarthatna bent.

Szókimondó és őszinte ember a közös képviselőnk, minden alkalommal naivnak nevezett. „Azt hiszed te, hogy érveid beleférnek a magasságos elnökünk fejébe?” Marad tehát az a cifra állapot, hogy én biciklin járok, de fizetem minden autós elszökő melegét. Ha minden garázs használójára átszámolnák a ránk eső negyven százalékot - számítógépnek gyerekjáték! -, a nálam sokkal okosabb autósok azonnal kitalálnák, mit kellene tenniük ellene.

Kínomban írom ezeket a sorokat. Egymást marjuk mások vétke miatt. A mi lakásainkat akkor elrontották már, amikor még csak a házgyárban voltak. Sőt: Már a tervezőasztalon szélnek eresztették a melegét. És még egyszer mondom, a fűtési díjak elszámolása úgy gyalázat, ahogyan van. Akkor is, ha naponta mondják előttem: a nálunk megkapaszkodó kapitalizmus nem népjóléti intézmény. Szemrebbenés nélkül deresre húznám, aki a nyakunkra hozta.

A keresztezett szúnyog

Szégyenletes receptjét is leírtam a minap, hogyan keresztezték a népdalt az epével, mégse gondolja senki, hogy „átcsasztuskáztam” a dalt: Káka tövén költ - a szúnyog. Micsurint tartották a legnagyobb keresztezőnek. A minap hallottam, keresztezte a Napot és a Holdat, azért kellett éjjel-nappal dolgoznia a szegény embernek. A traktort meg az agárral. Kedvelték fürgeségét, csak az volt a baj, hogy minden barázda végén, ahol már bokor is volt, fölemelte a hátsó kerekét, és kipotyogtak nyergéből a traktorosok.

Gyula bácsi szokta mondani, ha eljön az idő, minden élőlénynek megbocsát, de a folyondárnak nem. Én a szúnyogot rühellem legalább ennyire. Ajándékba kaptam most egy riasztót. Akkora, mint a zsebóra, külön akasztója és fityegője is van, csak azt nem mondja meg, mikor érkezik a szegedi gyors. A kísérő irat zümmögi, tudományos alapon, hogy csak a nőtény szúnyogok csípi az embert, költés idején. A következő mondatban megismétli a szót: „a hím szúnyogok hangját utánzó olyan ultrahang hullámokat bocsájt ki, mely távol tartja a költési időben lévő nőtény szúnyogokat.”

A tudományos alaposságot pillanatig nem vonom kétségbe. Ült hosszú, méla lesben a szerencsétlen szúnyogtudós, szúnyogfelhő közepén, ott, ahol káka tövén költ a ruca, és szépen úszik a vadkácsa a vizen, ultrahangra fölajzott füllel csapkodván a vérszívókat. Azt már tudta, csupa várandós anyaszúnyog az áldozat, de azt is észrevette, abban az állapotban már úgy tesz mindegyik, mint a szukakutya: elmarja magától azt a hímet is, amelyikkel csuklás idején többször is összeragadt. A kulcs adva van, a vadászok kitalálták a szarvasbögést utánzó hangot, meg a mindenféle madárhívogatót, a tajvani technikusok kergetőre fordították a hívogatót. Keresztezték a zseborával, és elküldték nekem.

Köszönöm, megkaptam. Epével megrakott ultrahangom hullámaival a hétköznapi biológiától riasztanám el a tudós urat, mielőtt nőtényszúnyogként kotlani és költeni kezdene a Holt-Maros vizében. Vagy csak a fordítóját? Még Tajvant is Taiwannak írja, külföldiül annyira tud.

Valami van...

Nem divat mostanában oroszokra hivatkozni, mégis előveszem Rajkint: válami ván, de nem az igazi... Aztán még régebbre visznek vissza emlékeim, kollégiumi konyhák és menzakonyhák hősi korszakára. Amikor a diáklelemény legutálatosabban germónak nevezte a sárgaborst, és lőtüdőnek a tüdőből főzött eledelt. Sokáig azt hittem, nem szeretem a főtt tésztát, mert molnárszármazék vagyok. Abból ehettem legtöbbet. Amikor már a Sajtóházban kosztoltam, és a tűzforró bableves után a jégszekrényben főtt túrós tésztát tálalták, előadtam a fõlszolgálo-nak, hogy a malacnevelõben elcsapják azt a gondozót, aki hidegen adja a moslékot. Hadd érezzem legalább disznónak magamat! Önérzetből benne is volt annyi, mint bennem, rávágta: maga lehet disznó, de én nem leszek kanász.

A lényeg azonban az, hogy áttörve évtizedek átkát, mégis tésztát főzött otthon a feleségem. Kénytelen voltam ráébredni: szeretem.

A sor azonban tovább vezet: nagy volt a szegedi paprika, széltében-hosszában emlegették, városunkat ez tette föl a térképre. Elborzasztó aprólékossággal bíbelődtek vele, egészen addig, amíg a gépi betakarítás divatba nem jött. Zöldet és pirosat egyformán szedett a masina, és csumástól szárították mindet. Egyszer aztán előállt valami hobbant külföldi, aki kinyitotta a

zsákot, megnyálazta az ujját, belekóstolt - és kiköpte. Köszöni szépen, nem kéri. Egycsapásra oda lett évtizedek hozadéka. Hiába védte törvény, a szegedi családok ma is a „kisüsti” paprikát pártfogolják.

Világhírű volt hajdanán a borunk is. Egészen addig, amíg a nagyüzemek tönkremenetele után föl nem szabadult egy csomó szakképzett borász. Ahogy nagyüzemi használatra tanulta, elkezdett pancsolni otthon, amíg rá nem jött, műtrágyával dúsított cukorcefréből is lehet borízű lötytyöt gyártani. Hajléktalan szesztestvérek nem kértek származási bizonyítványt, bomba-üzlet lett belőle. Belenyalt a méltóságos külföld is, és kiköpte. Soha nem hallotta Rajkint, mégis azt mondta: valami van, de nem az igazi...

Itt tartunk most. Még a tokaji is gyanús.

Horváth Dezső

Nemesszalókon született 1936. január 14-én. Iskoláit szülőfalujában kezdte, Magyarpolányban folytatta, a gimnáziumot Sümegen járta, az egyetemet Szegeden végezte.

Adassék tisztelet egykori magyartanárának,
Kiss Károly Ernőnek.

Eddig megjelent munkái:

A tizedik ember (Magyarország felfedezése, Szépirodalmi, 1985.); **Klinikai föltámadás** (Magánkiadás, 1991.); **Móra kőpárnája** (Somogyi-könyvtár, 1994.); **A röhögő katona** (Agóra-Print, 1996.); **Aranyhajcsár** (Agóra-Print, 1997.); **Terus ágyi** (Bába és Társai, 1998.); **Ezredes úr, hadra vágva** (Bába és társai, 1998.); **„Mivé lettél, csángómagyar?”** (Bába és Társai, 1999.); **Vipera** (Bába és Társai, 2000.); **Parasztpassió** (Felsőmagyarország Kiadó, 2002.) **A semmi ember** (Bába és Társai, 2002.); **Dani Jani - Algyő, hol vagy?** (Bába Kiadó, 2003.); **Szelebőce** (Bába kiadó, 2004.). **A fölfedezetlen Magyarország** (Felsőmagyarország Kiadó, 2005.), **Cseremalac voltam** (Bába Kiadó, 2005.), **Apjuk helyett - állam** (Felsőmagyarország Kiadó, 2006.), **A Muraközi ló** (Bába Kiadó, 2006.) **Magyarnak alkalmatlan** (Bába Kiadó 2007.) **Hippokratész** (Bába Kiadó, 2008.)